

1894-1919

КАЛЕНДАР

Українського Народного
Союзу

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1919

Коштом Українського Нар. Союзу

КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1919

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

КОШТОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

1918.

З друкарні „Свободи”, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

СІЧЕНЬ = JANUARY

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	С	Грудень 1918. Боніфатія	19
2	Ч	Ісхатія Богоносця	20
3	П	Юліяни мучениці	21
4	С	Анастасії влмуч.	22
5	Н	Нед. перед Рода св. Отців	23
6	П	Навечеріє Р. Хр., Євгенії	24
7	С	Рожество Христове	25
8	С	Собор Пр. Богор. і св. Й. Обр.	26
9	Ч	Стефана первоуч.	27
10	П	2.000 муч. в Никомид'ї	28
11	С	14.000 дітей убит. в Вифл.	29
12	Н	Нед. по Родж. і перед Просьв.	30
13	П	Меланії Римлянки	31
14	В	Нов. Рік 1919. Василія Вел.	1
15	С	Сильвестра папи рим.	2
16	Ч	Малахії пророка	3
17	П	Собор 70 Апостолів	4
18	С	Навеч. Бог., Теопемпта	5
19	Н	Богоявлення Госп. (Йордан)	6
20	П	† Собор св. Івана Хрест.	7
21	В	Георгія і Єміліяна	8
22	С	Поліевкта і Евстрата	9
23	Ч	Григорія і Дометіяна	10
24	П	† Теодозія преподобного	11
25	С	Татіяни мучениці	12
26	Н	Нед. 31 по Сош. і по Просьв.	13
27	П	Отців в Синаї і Раїті	14
28	В	Павла і Івана	15
29	С	† Покліч оковам св. Петра	16
30	Ч	† Антонія Великого	17
31	П	† Атаназія і Кирила	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

1. січня. Новий Рік. Святкується ся в цілях Злучених Державах, з виймкою степту Масачусетс.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. січня. Новий рік.
6. січня. Трох Королів.

ЗАПИСКИ:

На Бога покладай ся, а сам роботи не цурай ся. — Не сунь голови, куди не влізе. — Частенько між людьми буває, один свою біду на другого звертає. — Не свідчи фальшиво, один з людьми справедливо. — В гурті і беззубий собака лютує. — З дурнем зчититись — дурнем зробитись. — Води у Дніпрі та свого віку ніхто не спинить. — Лихо не так скоро загоїть ся, як скоїть ся. — З дужим не борись, з богатим не судись. — Нове сито на кілочку висить, а пристарієть ся, то й під лавкою валяєть ся. — До церкви слизко, а до шинку близко. — Прудко гонити — голову зломити. — Крий, ховай погане, а воно таки гляне. — Хто уміє вкрати, той уміє і брехеньку скласти. — Добру чутку далеко чутно, а погану ще дальше. — Будь добрим слухачем, коли хочеш бути добрим повідачем. — Лиша та радість, по якій смуток наступає. — З одного вола двох шкір не деруть. — Не сподівай ся дяки від прибудного псяки. — Хто чисте сумліне має, той спокійно спати лягає. — Одна мати — вірна порада. — Не дивись високо, бо запорошиш око. — Як нема достатку, то нема й упадку. — Лихий сховок і доброго спокусить. — Зі спаня не буде коня, з лежі не буде одежі. — І межи святими буває суперечка. — В один раз дерева не зітнеш.

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Січень. Макарія	19
2	Н	Н. 32 по Сош. Евтимія Вел.	20
3	П	Максима і Неофіта	21
4	В	Тимотея апост.	22
5	С	Климентя свщмуч.	23
6	Ч	Ксесій прелодобної	24
7	П	† Григорія Богосл.	25
8	С	Ксеофонта	26
9	Н	Нед. о митарі і фарисею	27
10	П	Преп. Ефрема Сирійського	28
11	В	Пер. мощ. св Ігнатія Бог.	29
12	С	Трох Святителів	30
13	Ч	Кира і Івана	31
14	П	Лютий. Трифона	1
15	С	Стрітенє Господне	2
16	Н	Нед. о блуднім сині	3
17	П	Ізидора преп.	4
18	В	Агафії муч.	5
19	С	Вукола єпископа смирн.	6
20	Ч	Партеїи єп. і Луки	7
21	П	Теодора Стратилата	8
22	С	Никифора муч.	9
23	Н	Нед. мясоп. Харлампія	10
24	П	Власія свщмуч.	11
25	В	Мелетія архиеп.	12
26	С	Мартиніяна прелодобн.	13
27	Ч	Авксентія і Кирила	14
28	П	Онисима і Шафнутія	15

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. лютого. Уродниї Дінокольна: Кал., Кол., Коши., Дел., Ілл., Айо., Інд., Канз. Мс., Міш., Міш., Монт., Неб., Нев., Н. Дж., П. Й., П. Д., Оре., Па., С. Д., Ю., Ваш., В. Ва., Вай.

22. лютого. Уродниї Вашингтона: в цілх Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

2. лютого. Марії Грознїчної.

ЗАПИСКИ:

Хто шага не береже, той і копійки не варт. — Їдь бочком, нікого не зачепиш. — Свій край, як рай; чужа країна, як домова. — Хто Бога не боїть ся, той і людей не соромить ся. — Який талан матці, такий і дитятці. — В недоли не тужи ніколи. — Налякав міх, то й торби страшно. — Коли суджено вмирати, то й знахорі не відшепчуть. — Діти годуй, а сам торби готуй. — Мудра господиня, коли повна скриня. — Не варт своє світло палити, а чужі гроші рахувати. — Кому ведеть ся, то й півень несеть ся. — Розкіш творить біль: як приходить — смакує, як відходить — катує. — У багатого і теля з телятем, а в убогого одна корова тай та ялова. — Не хапай ся дурниці, не будеш сидіти в темниці. — Мачушине добро, як зимне тепло. — Тернина грушок не родить. — Служба вільність тратить. — Не трать ходу до поганого роду. — Сиди тихенько, щоб не знало тебе лишенько. — Піший кінному не товариш. — Є надія в Бозі, коли товар на возі. — Як є на мід, тоді пий пиво, а як є на пиво, тоді пий воду. — Аби болото, а чорти будуть. — Правда кривду переможе. — Без вірного друга велика туга. — Не хочеш страти, не лїзь ні в куми ні в свати. — Чуже переступи, та не займи. — Ледачого не займай, сам себе не каляй.

МАРТ — MARCH

н.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Лютій. Памфіла	16
2	Н	Нед. сиропустна. Теодора	17
3	П	Льва папи рим.	18
4	В	Архипа ап.	19
5	С	Льва еп. Катагського	20
6	Ч	Евстахія і Тимотея	21
7	П	Петра і Атаназія	22
8	С	Полікарпа свщмуч.	23
9	Н	1. Н. посту. † Обр. г. св. І. Х.	24
10	П	Тарасія архиеп. царгор.	25
11	В	Порфирія	26
12	С	Проколія ісповідника	27
13	Ч	Власія пустиножителя	28
14	П	Март. Євдокії	1
15	С	Теодота еп. свщмуч.	2
16	Н	2. Неділя посту. Зенона	3
17	П	Герасима і Павла муч.	4
18	В	Конана	5
19	С	42 мучеників в Аморії	6
20	Ч	Василія і Єфрема	7
21	П	Теофілякта еп. Нік.	8
22	С	40 мучеників в Севастії	9
23	Н	3. Н. посту, хрестопокл.	10
24	П	Софронія патріярха	11
25	В	Теофапа	12
26	С	Никифора препод.	13
27	Ч	Венедикта преподоб.	14
28	П	Атапія і Дионизія	15
29	С	Савина і Юліяна	16
30	Н	4. Нед. посту. Алексія	17
31	П	Кирила архиеп. Єрусал.	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

12. марта. Попелец.
17. марта. Св. Патрікія, покровителя Ірландії.
25. марта. Благовіщенє.

ЗАПИСКИ:

Хто трудить ся, той не журить ся. — Відвага мід-вино пе, відвага і кайдани тре. — Кого гад укусив, той і глисти боїть ся. — Вмовчана правда красша від голосної брехні. — Чужими словами не убогаеш Господа. — Умер богатий, ходім ховати; умер убогий, шкода дороги. — Поки не упріти, поти не уміти. — До доброї керниці стежка удоптана. — Трудно рану гоїти, а не вразити. — Лучше хліб з водою ніж пампушок з бідою. — Де господар не ходить, там пивка не родить. — Не роби лихого, тай не бійсь нічого. — Чужий хлівець не плодить овець. — Скажсному псови звертай з дороги. — Щади в добрі, мати-меш в біді. — Коли не коваль, то і кліщів не погань. — Хто не слухає тата, той послухає ката. — Як череді без личмана, так військови без гетьмана. — Не все те переймати, що на воді пливе. — Через низкий тин усі собаки скачуть. — Плідне дерево в раю приймають, безплідне з раю викидають. — Хто служить з ласки, того мішок плаский. — Укажи ся вівцю, а вовки готові. — Як молитва та покута, то і гріх забутий. — Там ліново працюєсь, де пожитку не чуєсь. — Не плюй в колодязь; пригодить ся води напитись. — Лихий доброму попсеу. — Коли хочеш що казати, то помір-куй, як почати.

ЦВІТЕНЬ = APRIL

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	В	Март. Хризанта	19
2	С	Преподоб. Отців в Саві	20
3	Ч	Якова ап.	21
4	П	Василія і Ісаака	22
5	С	Пікона і учен.	23
6	Н	5. Нед. посту. Захарії	24
7	П	Благовіщенє Пресв. Богор.	25
8	В	† Собор св. Арх. Гавриїла	26
9	С	Матрони солунської	27
10	Ч	Іларіона і Стефана	28
11	П	Марка єпископа	29
12	С	Івана Літв.	30
13	Н	6. Нед. по ту, цвітєня	31
14	П	Цвітєнь. Марії Єгип.	1
15	В	Тита преподоб.	2
16	С	Никити єспов.	3
17	Ч	Йосифа (Стр. Четвер)	4
18	П	Велика Пятниця	5
19	С	Євтихія архієп.	6
20	Н	Воскрєсєнє Христове	7
21		Світлий Понедїлок	8
22	В	Світлий Второк	9
23	С	Терентія муч.	10
24	Ч	Аптіли і Январія	11
25	П	Василія єспов.	12
26	С	Артемона євщмуч	13
27	Н	2. Недїля по Вел., Томіна	14
28	П	Арістарха і Пуда ап.	15
29	В	Аганїї, Ірини	16
30	С	Симеона і Акакія	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

18. цвітєня. Велика Пятниця:
Ала., Копп., Дел., Фла., Ла., Мд.,
Мінн., П. Дж., Па., Тенн.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

20. цвітєня. Великдень.
21. цвітєня. Світлий Понедїлок.

ЗАПИСКИ:

Догана мудрого вартує більше ніж похвала дурного. — Скорий поспіх — людям посьміх. — По правді роби, доброго кінця сподївай ся. — Мовчанка не пушить, а все гнів тушить. — Хто не зазнав лиха, той не вміє шанувати добра. — Добрий інтерес, коли повний черес. — На Бога покладай ся, а розуму тримай ся. — У лїнивого усе свято. — Суд сквапливий рідко коли справедливий. — Без ями гребля, а без накладу зиск не буде. — Чоловік без волї, як кінь на припонї. — Лучше птиці на сухій гильці ніж у золотій клітці. — Роботї як не сядеш на шию, то вона тобі сяде. — Тодї старе руйнувати, як є з чого нове будувати. — Без підпалу дрова не горять. — Колиб, Боже, воювати, щоб шаблюки не виймати. — В чужий черевик ноги не саджай. — Біда легко здибає, а трудно її збути ся. — Хвальби повні торби, а в тих торбах пусто. — Фальшивий свідок є подібний злодієви. — Лекше говорити ніж зробити. — Де сила, там і міць. — Хто любить ревно, жалї певно. — Швидко — доженеш лихо, а тихо — воно тебе дожене. — Не будь гірким, бо виплюють; не будь солодким, бо проковтнуть. — Не вважай, що пятниця: бери, коли трафить ся. — Пусту уха межи люди, то чимало чого учуєш. — Горе не умовчить. — Хоч не красне, але власне.

МАЙ = МАУ

н.с.	д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	Ч	Цвітень Івана, уч. св. Гр.	18
2	П	Івана старопечерника	19
3	С	Теодора і Анастазія	20
4	Н	3. нед. по Вел., мироносиць	21
5	Ш	Теодора преп.	22
6	В	† Георгія великомуч.	23
7	С	Сави стратилата	24
8	Ч	† Марка апост. і еванг.	25
9	П	Василія еп. і свщмуч.	26
10	С	Симеона свщм.	27
11	Н	4. Нед. по Вел., о розслабл.	28
12	П	9 муч. в Кизиці	29
13	В	† Якова апост.	30
14	С	Май. Єремїї прор.	1
15	Ч	Вориса і Гліба	2
16	П	† Теодозія печерського	3
17	С	Пелягії препмуч.	4
18	Н	5. Н. по Вел., о Самарянинї	5
19	П	Йова многостр. і Варв.	6
20	В	† Явл Чесн. Хр в Єрус.	7
21	С	† Івана Богослова	8
22	Ч	† Ісаїї. Пер. моц. св. Ник.	9
23	П	† Симеона Зилота ап.	10
24	С	Мокія свщмуч.	11
25	Н	6. Нед. по Вел., о слппор.	12
26	П	Глікерїї і Алексан.	13
27	В	Ізидора муч.	14
28	С	Пахомія Вел.	15
29	Ч	Вознесеніє Господне	16
30	П	Андронїка апостола	17
31	С	Теодота і Дионизія	18

СВЪЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

30. мая. День Прикраєп (квітчаня гробів). Свѣткують ся у всіх стейтах, з виїмкою: Арк., Фла., Ла., Місс., Н. К., С. К., Текс.

СВЪЯТА ЛАТИНСЬКІ.

29. мая. Вознесеніє.

ЗАПИСКИ:

Добре той радить, що людей не звадить. — Кождий півень на своїм сьмітнику гордий. — І дурень здатний кашу їсти. — Дружній череді вовк не страшний. — Бог хоч не скорий та влучний. — Добра рада, де щирая правда. — Як рахувати сир і масло, то й вареників не їсти. — На одній сіножати і віл пасеть ся і бузько жаби ловить. — На чужий роток не накинеш платок. — Ранна пташка пісні співає, а пізна очи протирає. — Розпусне жите в молодости приносить хороби на старі кости. — Треба прѣсти, щоб дрантем не трясти. — У доброго чоловіка сором на лиці, а у ледачого під підошвами. — З Богом не будеш позивати ся. — Яке коріне, таке й насіне. — Ледачій танечниці і фартух на заваді. — Чужа голова — темний ліс. — На лихо Бог дасть толк. — Мели, коли не завізно. — На чужий труд ласий не будь. — Як не дав Бог талану змалку, не буде й до останку. — Стара печ тепла не вдержить. — Що мені по титулі, коли нема нічого в шкатулі. — Не руш чужого і не бійсь нікого. — Як Будеш Богу угоден, то не будеш голоден. — Хто дітий не має, той горя не знає. — Не родись вродливий, а родись щасливий. — Наперед спитай ся, а тоді і лай ся. — Привикай до господарства з молу, не будеш знати на старість голоду.

ЧЕРВЕНЬ = JUNE

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	Н	Май. 7. Нед. по Вел., св. Отців	19
2	П	Талалея муч.	20
3	В	† Константина і Єлени	21
4	С	Василіска муч.	22
5	Ч	Михайла єписк.	23
6	П	Симсона, Мелетія	24
7	С	† 3. Об. ч. гл. Ів. Хр.	25
8	Н	П'ятьдесят. Зелені Свята	26
9	П	Понед. св. Духа і Пр. Тройці	27
10	В	Никити преп.	28
11	С	Теодозії діви муч.	29
12	Ч	Ісаакія далмат.	30
13	П	Єрмія ап. і Єрмея муч.	31
14	С	Червень. Юстина муч.	1
15	Н	1. Нед. по Сош. Всіх Свят.	2
16	П	Дукіяна муч.	3
17	В	Митрофана патр.	4
18	С	Доротей єп.	5
19	Ч	Висаріона пр.	6
20	П	Теодота єп.	7
21	С	Теодора муч.	8
22	Н	2. Н. по Сош. Пр. Евхаристії	9
23	П	Тимотея свщмуч.	10
24	В	† Вартоломея і Варнави ап.	11
25	С	Онуфрія пустиножителя	12
26	Ч	Акилини муч.	13
27	П	Єлисея прор. і Методія	14
28	С	Амоса прор.	15
29	Н	3. Нед. по Сош. Тихона	16
30	П	Мануїла, Савла, Ісмаїла	17

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. червня. Зелені свята.
9. червня. Пон. Зел. свят.
19. червня. Боже тіло.
29. червня. Петра і Павла.

ЗАПИСКИ:

Коли тривога, то до Бога, а по тривозі забули о Бозі. — Було добре, та давно, а буде гаразд, та не зараз. — Свого ледачого не хвали, а чужого доброго не гуди. — Мати рве пазуху, дітям ховаючи, а діти — від матери ховаючи. — Де гріх, там і покута. — Покора стіну пробиває. — Усе минеть ся, одна правда зостанеть ся. — Не говори богато, бо зголоднієш. — Чужими крилами не літай. — Мариво не вариво — не найш ся. Одна біда не докучить, доки друга не прилучить. — Чужа хата гірша ката. — Що протягнеть ся, то не минеть ся. — Отцева і матчина молитва зо дня моря ратує, а проклін у калюжі топить. — Лякана ворона і куща боїть ся. — Чи співати-ме півень чи ні, а день буде. — Богу молись, а до праці берись. — Лучше бути доброю наймичкою ніж ледачою хазяйкою. — Хто ручить ся, той мучить ся. — Красна мова находить добрі слова. — Три дні заходу, а день празнику. — Цьвіркун на видноці не цьвірчить. — Хто хоче свідком бути, мусить хрестик цілувати. — Коли почав орати, то в сопілку не грати. — Своя сірмяжка не важка. — Від попа задачі, від кравця остачі — не сподівай ся. — Золото, срібло... я до нього, а воно зрідло. — Досаду причепи ззаду. — На чий лавці сидиш, тому й пісню співай. — Не так швидко робить ся, як мовить ся.

ЛИПЕНЬ = JULY

н.с.	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	В	Червень, Леонтія	18
2	С	Юди і Зосима	19
3	Ч	Методія свцмуч.	20
4	П	Юліяна тарсійск.	21
5	С	Елсевія еписк.	22
6	Н	4. Нед. по Сош. Агриініи	23
7	П	Рожество св. Ів. Хрест.	24
8	В	Февроїї прпмуч.	25
9	С	Давида сол. препод.	26
10	Ч	Самсона страннопріємця	27
11	П	Кира і Івана	28
12	С	Св. Ап. Петра і Павла	29
13	Н	5. Н. по Сош. Соб. 12 Апост.	30
14	П	Липень, Косми і Дамяна	1
15	В	† Пол. Ризи Пресв. Богор.	2
16	С	Якинта і Анатолія	3
17	Ч	Андрея і Марти	4
18	П	† Кирила і Методія	5
19	С	† Атаназія Атонск.	6
20	Н	6. Нед. по Сош., Томи	7
21	П	Прокопія велмуч.	8
22	В	Панкратія свцмуч.	9
23	С	† Антонія печерського	10
24	Ч	Евфимії і Ольги кн.	11
25	П	Прокла і Ілїрія муч.	12
26	С	Собор Арх. Гавріїла	13
27	Н	7. Нед. по Сош., св. Отців	14
28	П	† Володимира Великого	15
29	В	Антипогена свцмуч.	16
30	С	Марини велмуч.	17
31	Ч	Якинта і Еміліяна муч.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

4. липня. День Независимости: в цілих Злуч. Державах.

ЗАПИСКИ:

Швидкої роботи ніхто не хвалить. — Народ, як товар у череді: усякі є. — Скрипливе дерево і дужо пережне. — Пісня складає слава. — Курка збіже розгрібає, а в сумітє зерна шукає. — Спроміг ся дід на обід. — Руки білі, а сумлітє чорне. — Лучша соломяна згода ніж золота звада. — Не святий, щоб не согрїшив. — За дурною головою нема ногам супокою. — Танцювати не робота, а не вміти — соромота. — Доти старець плохий, доки собаки не обступлять — тоді спосіб найде. — Дасть Бог дєнь, дасть і пожиток. — Хоч і щербатий ківш, та без нього ще гірш. — Мурич ніколи не буде білим. — До Бога важкий шлях, а до пекла прямесенький. — Шкода лою, сьвіти водою. — Дайте санчат хвальбі підомчать. — Коня в позичку не давай, а жінки в приданки не пускай. — Знай корова свое стїло. — Дурна голова ні полисїє, ні посивіє. — До казки приказка годить ся. — Швець не купець, а коза не товар. — Жінка хиба те утає, чоґо не знає. — Трафляеть ся на віку варити борщ і в глеку. — Козак та воля — спокуслива доля. — Загоїть ся, поки весїле скоїть ся. — Дочку тримай в дому, ще й заплати кому, щоб взяв біду з дому. — Свиня звалить і віку умалить. — Хоч у пекло, аби тепло. — Спїлка двох годує. — Сто баб (шептух) — сто слабостий.

СЕРПЕНЬ = AUGUST

н.с	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Липень. Макрини прп.	19
2	С	† Ізії пророка	20
3	Н	8. Нед. по Сош. Симеона	21
4	П	Марії Магдалини	22
5	В	Трофима і Теофілі	23
6	С	† Бориса і Гліба	24
7	Ч	† Успеніє св. Аппи	25
8	П	Єрмолая свянцмуч.	26
9	С	Панталеймона	27
10	Н	9. Нед. по Сош. Прохора	28
11	П	Калиника муч.	29
12	В	Сили і Силуана	30
13	С	Євдокима	31
14	Ч	Серпень. Проієх. Ч. Хр.	1
15	П	Перен. моц. св. Стеф.	2
16	С	Ісаака Далмата	3
17	Н	10. Нед. по Сош. 7 мол. Їф.	4
18	П	Євсигнія муч.	5
19	В	Преображеніє Господне	6
20	С	Дометія прдбмуч.	7
21	Ч	Ємідіяна еписк.	8
22	П	† Матія апост.	9
23	С	Лаврентія архид.	10
24	Н	11. Нед. по Сош. Євлла	11
25	П	Фотія і Аникити	12
26	В	Максима ісп.	13
27	С	Михея прор.	14
28	Ч	Успеніє Пресв. Богород.	15
29	П	Пер. перук. Обр. Госп.	16
30	С	Мирона мученика	17
31	Н	12. Нед. по Сош. Фльора	18

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

15. серпня. Успеніє Пресв. Богородиці.

ЗАПИСКИ:

Лазня в калі стоїть, та людей мие. — Все пани та пани, а греблю нема кому загатити. — Шануй батька та Бога, буде тобі всюди дорога. — Поки хвалько нахвалить ся, то будько набудеть ся. — Чиряк де схоче, там і сяде. — Ласий шматок найде куток. — Отаманом артіль держить ся. — Не дурень вигадав паном бути. — Не все те правда, що байка каже. — І небоя вовки ідять. — Кий на кий вадить, а хліб на хліб не вадить. — Безденної бочки не наллеш. — Щира молитва до Бога доходить. — Не було того й не буде, щоб не ганьбили люди. — Від ялової корови молока не дістанеш. — Держись берега, а риба буде. — До права треба мати два мішки: один гроший, а другий бачности. — Коли скупю, щадити гупо. — Два коти в однім мішку не помирять ся. — З дурним розмова, як з вітром полова. — Ходить як овечка, а буцає як баран. — З піску ба-тога не виплетеш. — Яке частоване, таке й дяковане. — Надбав гроший, став хороший. — Як Бог годить, то й мокре горить. — Голодному кожда страва добра. — Жите бурлацьке, як собацьке. — Як умре богатир, то йде за ним увесь мир, а як умре харлак, то йде один дяк. — Добре братерство ліпше ніж богатство. — Як будеш в дорозі, памятай о Бозі. — І баран буцне, як зачепиш. — Дурна клятьба — об стіну головою.

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER

ч.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Серпень, Андрей Страт.	19
2	В	Самуїла прор.	20
3	С	Тоден ап і Васи муч.	21
4	Ч	Агатоніка муч.	22
5	П	Лука і Іриня	23
6	С	Євтихія свщмуч.	24
7	Н	13. Н. по Сош. Вартоломея	25
8	П	Адріана і Наталії	26
9	В	Цімена пресв.	27
10	С	Августія і Мойсеи мур.	28
11	Ч	+ Усікшов. гол. св. Івана	29
12	П	Александра і Павла	30
13	С	+ Пол. поуса Пр. Діви М.	31
14	Н	Вересень. 14. Нед. по Сош.	1
15	П	Маманта і Івана	2
16	В	Антима свщмуч.	3
17	С	В вили і Мойсея	4
18	Ч	Захарії прор. і Єлисав.	5
19	П	Чудо Арх. Михаїла	6
20	С	Созонта і Макарія	7
21	Н	15. Н. по С. і л. Воз. Р. П. Д. Марії	8
22	П	Йоакима і Анни	9
23	В	Минодори, Митр. і Німф.	10
24	С	Теодори александр.	11
25	Ч	Автонома свщмуч.	12
26	П	Корнилія соти	13
27	С	Воздв. еніє Чесн. Хр.	14
28	Н	16. Нед. по Сош. і по Воздв.	15
29	П	Євфимії влмуч.	16
30	В	Софії, Віри, Над. і Люб	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

1. вересня. День Праці: в ці-
лих Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. вересня. Родження Пресв.
Богородиці.

29. вересня. Михаїла арх.

ЗАПИСКИ:

Лайка — не бійка: в боці не болить. — Чужий біль нікого не болить. — Велика риба по глибу ходить. — Не смерть страшна, а недуга. — З боротя не буде путя. — В ледачого бортника і мід ледачим пахне. — Сватане — не братане. — Добре тому дати, хто не хоче брати, а той, хто бере, як по душі дере. — Не за своє діло не бери ся. — Собака й на святаго гавкає. — Голодному їсти, а не музику слухати. — У молодого лікаря горбастий цвинтар. — Досить одного сонця на небі. — Яка пшениця, така й паляниця. — Писав писака, не розбере й собака. — Бугай реве і медвідь реве, а хто кого дере, сам чорт не розбере. — Одна біда іде і другу за собою веде. — Чи раз батька вдарив, чи сім раз, однаково одвічати. — Недостатки гонять з хатки. — Скажена собака і свого господаря кусає. — Не дав Бог свини в гору дивитись. — Двічі літо не буває. — Доброму скрізь добре. — Велетень в громаді, як правда в пораді. — Аби місяць світив, а про зорі байдуже. — Іди до вбогого сорочки позичати, а до багатого ніколи. — Не поможе бабі кадило, коли бабу казило. — Дозволь собаці лапу на стіл, то він і цілий втерebить ся. — Орлиний клекіт здалека чути. — Свиною хоч родзинками годуй, то все буде клапоуха. — Дурень камінь у воду вкине, а десять розумних не витягне.

ЖОВТЕНЬ = OCTOBER

н.с	Д.	Гр.-нат. свята	с.с.
1	С	Вересень. Евменій	18
2	Ч	Трофима і Саватія муч.	19
3	П	Евстатія і Татіяни	20
4	С	Кондрата апост.	21
5	Н	17. Нед. по Сош. Фоки	22
6	П	† Зачатіє св. Івана Хр.	23
7	В	Теклі первомуч.	24
8	С	Евфросини преп.	25
9	Ч	† Івана Богослова	26
10	П	Калистрата	27
11	С	Харитона	28
12	Н	18. Нед. по Сош. Киріяка	29
13	П	Григорія арм. свцмуч.	30
14	В	Жовтень. † Покр. Пр. Д. М.	1
15	С	Кипріяна і Юстини	2
16	Ч	Дионизія свцмуч.	3
17	П	Єротей свцмуч.	4
18	С	Харитини муч.	5
19	Н	19. Нед. по Сош. † Томи ап.	6
20	П	Сергія і Вакха	7
21	В	Пелягії і Тайсії	8
22	С	† Якова Алфея ап.	9
23	Ч	Евлампія і Евлампії	10
24	П	Филипа діякона	11
25	С	Прова і Андроніка	12
26	Н	20. Нед. по Сош. Карпа	13
27	П	Назарія і Параскевії	14
28	В	Евтимія і Лукіяна	15
29	С	Льонгіна сотника	16
30	Ч	Озії прор. і Андрея	17
31	П	† Луки ап. і еванг.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

12. жовтня. День Колумба:
Ала., Аріз., Арк., Бал., Кол.,
Копп., Дел., Айд., Ілл., Інд.,
Канз., Кн., Ме., Мд., Масс.,
Міш., Мо., Монт., Неб., Нев., Н.
Г., Н. Дж., Н. М., Н. Й., О.,
Окла., Оре., Па., Р. Ай., Текс.,
Вт., Ваш., В. Ва.

ЗАПИСКИ:

Смачне молоко в глечуку, та голова не влізе. — Біс та його діти панують у сьвітї. — Три пани, два отамани, а один підданий. — Гуртом добре й батька бити. — Із несподіваного часом буває сподіване. — Сліпий смілійше ходить, як поводактор водить. — Горівка не дівка — здоровлю злодійка. — Без гетьмана військо гине. — Як є коло чого тупати, то є що й хрупати. — Широкі ворота увійти, та вузкі вийти. — За право судись, а за чуб не берись. — Як дуду настроять, так вона й грає. — Горобець маленький, а серце має. — Крукови й мило не може. — Не до нашої шиї тії ковніри шили. — Злодій злодій зараз пізнає. — Тоді сироті Великдень, як сорочка біла. — Як марно нажив, так марно і пійде. — Сьвітить місяць, та не гріє, тільки дурно у Бога хліб їсть. — Хто ходить по ночі, шукає немочи. — Сім літ горох не родив, проте голоду не було. — З брехні не мруть, та тільки віри вже не ймуть. — Ледачому животови і пироги вадять. — Батько нашкодив, а діти в одвіті. — Щасте дочасне, а злидні довічні. — В чужих руках завше більший шматок. — Ратуй мене в пригоді, а в добрім разі ратунку не треба. — Покарай словами, а не бий. — В щастю не вміє чоловік статкувати. — Щербатого горшка ніколи не наповниш. — Був кінь, та зїздив ся.

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER

н.с.	Д.	Гр.-кат. свята	с.с.
1	С	Жовтень. Йоїля прор.	19
2	Н	21. Нед. по Сош. Артемія	20
3	П	Іляріона Великого	21
4	В	Аверкія еписк.	22
5	С	† Якова апост.	23
6	Ч	Арети і Атаназія	24
7	П	Маркіана і Марти	25
8	С	Димитрія великомуч.	26
9	Н	22. Нед. по Сош. Нестора	27
10	П	† Параскевії і Терентія	28
11	В	Анастасії римл.	29
12	С	Зиновія і Зиновії	30
13	Ч	Стахія і Амилія	31
14	П	Падолист. † Косми і Дамяна	1
15	С	Акиндина муч.	2
16	Н	23. Нед. по Сош. Акепсина	3
17	П	Йоанкія Великого	4
18	В	Галактіона муч.	5
19	С	Павла еписк.	6
20	Ч	Єрона і Лазаря	7
21	П	Собор св. Арх. Михаїла	8
22	С	Онисифора муч.	9
23	Н	24. Нед. по Сош. Єраста	10
24	П	Мири і Віктора муч.	11
25	В	† Йосафата свщмуч.	12
26	С	† Івана Златоустого	13
27	Ч	† Филипа апост.	14
28	П	Гурія і Сам. (Пилипівка)	15
29	С	† Матея ап. і евангел.	16
30	Н	25. Нед. по Сош. Григорія	17

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

4. падолиста. День загальних виборів.

27. падолиста. День Подяки: в цілих Злучених Державах.

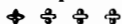
СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

1. падолиста. Всіх Святых.

2. падолиста. День задушний.

ЗАПИСКИ:

Не той тато, що сплотив, а той, що вигодував. — Хто колує, той дома не ночує. — Злидні без пихи не живуть. — За науку та ще поцілуй у руку. — Як Бог не дасть, то дяк не навчить. — Хто за віру умирає, той собі царство заробляє. — Пригоди учать згоди. — Не жалуй ухналя, бо підкову згубиш. — Мужича правда колюча, а панська на всі боки гнуча. — Стільки кусай, скільки можеш лигнути. — У ситого пелька без дна. — Не вмирає віковий, тільки часовий. — З посьміху люди бувають. — Гуляй, дурню, до плота, коли бере охота. — Добре тому жити, хто вміє говорити. — Винувата діжа, що не йде на ум їжа. — Розжилась голота коло болота. — Горбатого до стіни не притулиш. — В щастю не брикай, в недоли не тужи ніколи. — Чуже візьмеш жмінкою, то чорт твоє міркою. — Дорогий гість, та шкода, що в піст. — Хто батька не шанує, той собі пекло готує. — Журба сорочки не дасть. — Без гріху та без лиха не проживеш. — Хто хоч мал, не дончи його в кал. — Тому й світ великий, кому хліб даремний. — Від злого давця бери і капця. — Рушаймо до шинку, коли в церкві тісно. — В кого від та коса, в того й гроший киса. — Хоч в голові пусто, та гроший густо. — Хто великого не бачив, той і мало-му дивуєть ся. — Гріх не байстрюкови, а батькови.

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

н.с.	Д	Гр.-кат. свята	с.с.
1	П	Подолист. П'янт. і Ром.	18
2	В	Авдія, Варлаама	19
3	С	Прокла і Григорія	20
4	Ч	Введеніє Пр. Діви Марії	21
5	ц	Фидимона апоет.	22
6	С	Амфілохія і Григорія	23
7	Н	26 Нед. по Сош. Катерини	24
8	П	Климентія і Петра	25
9	В	Алипія столп.	26
10	С	Якова і Палидія	27
11	Ч	Стефана муч.	28
12	П	Парамона	29
13	С	† Андрея апоет.	30
14	Н	Грудень. 27. Нед. по Сош.	1
15	П	Авакума пророка	2
16	В	Софронія прор.	3
17	С	† Варвари вмуч.	4
18	Ч	Сави Богопоеного	5
19	П	Николая чудотворця	6
20	С	Амброзія еписк.	7
21	Н	28. Нед. по Сош. Патація	8
22	П	Непор. Зачатіє Пр. Д. М.	9
23	В	Міні і Ермогена	10
24	С	Даниїла Столпника	11
25	Ч	Спірідіона еписк.	12
26	П	Евстратія і Євгена	13
27	С	Фидимона і Тиреа	14
28	Н	29. Н. по Сош. св. Праотців	15
29	П	Аггея пророка	16
30	В	Даниїла прор.	17
31	С	Севастіяна муч.	18

СВЯТА АМЕРИКАНСЬКІ.

25. грудня. Різдво Христове:
в цілих Злучених Державах.

СВЯТА ЛАТИНСЬКІ.

8. грудня. Зачатіє Пресв. Богородиці.

25. грудня. Різдво Христове.

26. грудня. Св. Стефана.

ЗАПИСКИ:

Лихо швидко приходить, а поволи відходить. — Лучше цнота в болоті ніж нещнота у злоті. — На доброго кивом, а ледачого кийом. — Хто два зайці гонить, жадного не здогонить. — На Миколи тай ніколи. — Як будеш усім боргувати, прийдець ся сорочку латати. — Як слово не поможе, то й києм не дошкулиш. — Поки богат, то поти й сват. — Що винен — то віддати повинен. — Хто багато обіцяє, рідко слово дотримає. — Пійду до господи, щоб не було шкоди. — Для приятеля старого не кидай нового. — Дума душу пошиває. — Як опарив ся на молоці, то й на холодну воду дмухає. — Великий як світ, а дурний як слід. — Як погано орати, то краще випрягати. — Дій швидко, так бридко; дій тихо, так лих. — Роби те, що піп каже, а не роби того, що він робить. — Добра воля стане за учинок. — Не в тім сила, що кобила сива, а в тім, що не везе. — Хто каже до ладу, то ухо наставляй, а хоч і без ладу, то теж не затайкай. — Бідний багатому певний слуга — корчить ся, гнеть ся перед ним, як дуга. — Не з нашим щастем голою рукою їжака вбити. — Не той убогий, що мало має, а той, що багато жадає. — Природу тяжко відмінити. — І на жалку кропиву мороз буває. — Кров не вода, розливати шкода. — Буде той в голодочку, хто в жнива шукає холодочку.

У ХВИЛЮ ВАЖНУ.

(При стрічі з Новим Роком).

У

хвилю важну приходиш отсе,
Дорогий Новий Роче,
Як рідний наш край і людство усе
Кайдани порвать хоче;
Як жите шумить, іде боротьба
Серед обставин диких,
А в тій боротьбі рішаєть ся судьба
Всіх малих і великих;
Як серця слабкі і душі малі
В зневіру люту впали,
Як навіть з могил рицарі славні
До борби повставали;
Як духом сильні падуть і встають
Тай з рук не пустять зброї
І, як сатану страшна дусить лють,
Що ми бажаєм волі.

✦ ✦ ✦

У хвилю важну надходиш отсе,
Дорогий Новий Роче!
З тобою судьба чейже принесе
Щось нове та уроче.
Чей людство усе кайдани порве
А ми здобудем волю;
І красше жите — щасливе, нове,
Розпічнемо з тобою.

Сава Чернецький.

25-ЛІТНИЙ

ЮВІЛЕЙ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Оснoване У. Н. Союзу.

Цверть століття тому назад в Америці було Українців дуже мало і вони навіть не називали себе Українцями, а Русинами, бо прибули сюди з Галичини, де назва Українців для нашого народу не була ще тоді принята. Се були майже самі Лемки, котрі помішали ся з угорськими Руснаками (Угрорусинів було більше) і разом з ними заложили собі в 1901 році запомогову організацію під назвою „Соединеніє греко-католическихъ русскихъ Братствъ”.

Спільність галицьких Русинів з угорськими Руснаками тривала дуже коротко — всього 2 роки. На першій конвенції „Соединенія” в 1893 році делегати кількох галицьких братств переконали ся, що провідники сеї організації (головно угроруські сьвященники) визначають ся не патріотизмом руським, але малярським, а крім того господарять в „Соединенію” зовсім самовладно, на користь власну, а не для добра народного. Делегат від шамокінського братства св. Кирила і Методія, о. Іван Констанкевич, виступив на тій конвенції з рішучою критикою уряду і заявив отверто, що галицьким Русинам нема місця в „Соединенію”.

Вслід затим появила ся в 4-тім числі „Свободи” (з 1. падолиста 1893 р.) горяча відозва зпід пера редактора о. Гр. Грушки п. з. „Нам треба народної організації”, а відтак дальші статі, поклики і відозви, в яких переконувало ся галицьких Русинів про потребу своєї рідної організації. В тім часі братство св. Кирила і Методія в Шамокін виступило з „Соединенія” і дало причину до скликаня перших народних зборів, на яких мало ся приступити до заложеня окремої організації для галицьких Русинів.

Ті перші збори відбули ся в місті Шамокін, Па., дня 22. лютого 1894 року. На тих зборах основано „Руський Народний Союз” — нинішній Український Народний Союз.

Предсідателем сих зборів був о. А. Полянський, а секретарем др. В. Сіменович. До провізоричного уряду зістали вибрані: Т. Талпаш, предсідатель (з Шамокін, Па.); М. Євчак, заст. предс. (з Вілксбери, Па.); о. І. Констанкевич, секретар (з Шамокін, Па.); І. Глова, касієр (з Ексцельзіор, Па.). — Радні: Я. Даньковський (з Джерзи Сіти, Н. Дж.), М. Галькович (з Мт. Кармел, Па.), М. Адзима (з Мт. Кармел, Па.), І. Гордишинський (з Мейфілд, Па.), А. Шлянта (з Мейфілд, Па.), С. Федоровський (з Олифант, Па.), Ю. Хиляк (з Олифант, Па.), М. Ослицький (з Пітсбург, Па.), Д. Зиновяк (з Централії, Па.). — Контрольна комісія: о. Г. Гулович (з Фріленд, Па.), о. Г. Грушка (з Джерзи Сіти, Н. Дж.), о. протоерей А. Товт (з Вілксбери, Па.). — Заступник контрольної комісії: о. Т. Обушкевич (з Олифант, Па.).

Ухвалено, що кождий член Р. Н. С., без ріжниці віку, має платити 50 цнт. вступного і 50 цнт. місячної вкладки.

Перші братства, які треба вважати членами-основателями Р. Н. Союзу, були слідуючі: 1) Бр. св. Кирила і Методія в Шамокін, Па. (заложене 1887 р.); 2) Бр. св. Димитрія в Мт. Кармел, Па. (зал. 1891 р.); 3) Бр. св. Івана Хрестителя в Олифант, Па. (зал. 1886 р.); 4) Бр. св. Николая в Шенандоа, Па. (зал. 1885 р.); 5) Бр. св. Кирила і Методія в Мейфілд, Па. (зал. 1894 р.); 6) Бр. св. Николая в Ст. Клер, Па. (зал. 1895 р.); 7) Бр. св. Николая в Централії, Па. (зал. 1894 р.); 8) Бр. св. Михаїла в Елмайра, Н. Й.; 9) Бр. св. Петра і Павла в Джерзи Сіти, Н. Дж. (зал. 1889 р.); 10) Бр. Пресв. Діви в Вілксбери, Па.

І. Головна конвенція.

Перша конвенція Р. Н. Союзу відбула ся в Шамокін, Па., дня 30. мая 1894 р. Всіх делегатів було 17. Предсідателем конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарювали: др. В. Сіменович і Д. Пирч. Народи тривали всього кілька годин. Ухвалено, що кождий член платить 50 цнт. вступного і 50 цнт. місячної вкладки, а за те по його смерті його спадкоємці мають дістати з каси Союзу квоту \$400. До головного виділу вибрані (з достачі місця подаємо лише членів езекутиви): Т. Талпаш, предс.; о. І. Констанкевич, секр.; І. Глова, кас. Ухвалено одногосно, щоби „Свобода” була органом Союзу. Урядовий звіт не подає числа членів Союзу; стан каси по конець мая 1894 р. виносив \$220.35.

Піврічне засідане головного виділу відбуло ся в Шамокін, Па., дня 15. січня 1895 р. На тих зборах подано до відома, що з днем 31. грудня 1894 р. в Союзі було 505 членів, а з тих 66 зістали виключені за неплачене через три місяці членських вкладок.

Перший рік існування Р. Н. Союзу був тяжкий. Одинокими робітниками аж до 2-гої год. конвенції було лише двох людей: о. Г. Грушка, редактор „Свободи”, і о. І. Констанкевич, секретар Союзу.

II. Головна конвенція.

Друга конвенція Союзу відбулася в Олифант, Па., дня 30. мая 1895 р. Предсідателем конвенції був о. А. Полянський, а секретарем о. Н. Дмитрів. В касі Союзу було тоді \$605.60. Предсідателем організації зостав вибраний І. Глова, секр. о. Н. Дмитрів, а кас. Ю. Хіяк.

Піврічне засідане головного виділу відбуло ся в Мт. Кармел, Па., дня 1. січня 1896 р. Із звіту секретаря довідуємо ся, що виділ підвисив посмертне з \$400 на \$500.

III. Головна конвенція.

Трета конвенція відбулася в Мт. Кармел, Па., дня 2. червня 1896 р. Предсідателював о. Т. Обушкевич, а секретарювали: о. І. Ардан і Д. Капітула. Делегати довідали ся, що від заложеня Союзу було 6 випадків смерти і виплачено \$2.300. В касі було \$756.96. Важнійші ухвали: До Союзу маеть ся приймати лише тих людей, котрі мають не меньше 16, а не більше 45 літ. За жінки членів, котрі мають більше ніж 45 літ, посмертного не платити. Член за втрату руки або ноги має дістати \$100, за дві руки, ноги, або обое очий \$500. Ухвалено утворити зелізний фонд, відтягаючи з кожної місячної вкладки члена 10 цнт. З того фонду лише процент можна уживати. Делегатів можна висилати в той спосіб: до 50 членів одного, від 50 до 100 двох, від 100 до 150 трох. Предсідателем Союзу вибраний І. Глова, секр. о. Н. Стефанович, а кас. Ю. Хіяк.

Піврічне засідане головного виділу відбуло ся в Мт. Кармел, Па., дня 29. грудня 1896 р.

IV. Головна конвенція.

Четверта конвенція відбулася в Мейфілд, Па., дня 8. червня 1897 р. Всіх делегатів (з 7 місцевостей) було 15. Президуював о. Т. Обушкевич, а секретарювали: Д. Пирч і Д. Ванько. Число членів 1.019; готівки в касі \$2.540.88. Важнійші ухвали: На конвенційні видатки і на дорогу для делегатів члени мають платити річно по 25 цнт. Кожних 20 членів Р. Н. С. мають право вибрати одного делегата на конвенцію. Членом Р. Н. С. може бути лише Русин; членів інших народностей лиш тоді приймаеть ся, коли вони належали до руського братства і разом з ним приступили до Р. Н. Союзу. Предс. Союзу вибраний І. Глова, секр. о. І. Ардан, а кас. Ю. Хіяк.

Піврічне засідане головного виділу відбуло ся в Олифант, Па., дня 11. січня 1898 р.

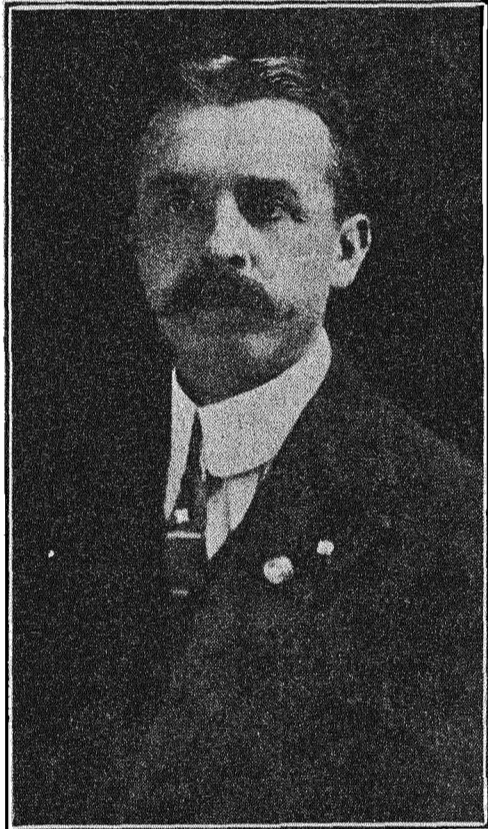
У. Головна конвенція.

Пята конвенція відбула ся в Шенандоа, Па., дня 7. і 8. червня 1898 р. Всіх делегатів (з 13 місцевостей) було 24. Нарадам проводив о. Т. Обушкевич, а протоколували: о. А. Бончевський, Д. Пирч і Д. Капітула. За цілий адміністраційний рік прибуло 574 членів, а в касі було \$5.688.57. Важнійші ухвали: Приймаєть ся до Союзу діти від скінченого 1 року житя; до посмертного вони мають право по 30 днях; по скінчених 16 роках можуть стати повними членами Союзу. Піднесено посмертне з \$500 на \$600. Ті, котрі не в стані платити місячно по 50 цнт., можуть бути членами за половину вступного і за половину місячної вкладки, але мають право лише до половини посмертного. Всі нововступаючі члени мають право до посмертного сейчас по вступленю, коли би члена забило в фабриці, в майнах або деінде при роботі; колиж член умре природною смертю, тоді має право до посмертного: а) по 90 днях, коли не належав до братства такого, що стоїть в Союзі, але сам собі був членом Союзу; б) по 30 днях, коли належав до братства, що стоїть в Союзі. Касієр, предсідатель і секретар складають бонд. Головні конвенції мають відбувати ся що 2 роки, а засідання головного виділу що року. Предсідателем вийшов Ю. Хияк, секр. о. А. Бончевський, а кас. К. Котанчик.

Річне засіданє головного виділу відбуло ся в Лансфорд, Па., дня 13. червня 1889 року.

УІ. Головна конвенція.

Шеста конвенція відбула ся в Пітсбург, Па., в днях 12.—14. червня 1900 р. Делегатів було 64. Проводив зборам о. М. Ба-

Кость Кирчів,
предсідатель У. Н. Союзу.

лог, а секретарювали: І. Бурштин і В. Гришко. Союз числив тоді 3.100 членів, а в касі було \$10.184.40. Важніші ухвали: Членами Союзу можуть бути всі Славяни, коли належать до руського братства, яке стоїть в Союзі. З кожного братства посилаєть ся на конвенцію тільки одного делегата; той делегат, котрий представляє 30 до 50 членів, має один голос; від 50 до 100 членів 2 голоси, а від 150 і дальше 3 голоси. Вступне від 16 до 25 літ 50 цнт.; від 25 до 35 літ \$1.00; від 35 до 45 літ \$1.50. Кождий член мусить платити місячну вкладку в сумі 70 цнт. Хто виступить з братства, не є членом Союзу. Коли жінка належить до Союзу, а її чоловік ні, то вона може дістати на случай його смерті \$300. Назву Союзу змінено по англійськи з „Russian” на „Little Russian National Union”. Предсідателем вибраний о. А. Бончевський, секр. Д. Пирч, а кас. А. Шлянта.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Бофало, Н. Й., дня 11. червня 1901 р. На тім засіданю ухвалено приймати до Союзу Русинів з Канади, коли вони будуть лучити ся в братства.

VII. Головна конвенція.

Сема конвенція відбула ся в Джерзи Сіті, Н. Дж., в днях 18.—20. червня 1902 р. Головою конвенції був о. Н. Стефанович, а секретарями: С. Ядловський і В. Гришко. Прибувші делегати заступали 27 місцевостей (31 відділів Р. Н. С.) і розпоряджали 57 голосами. Союз складав ся тоді з 60 місцевих відділів, до котрих належало 2.905 дорослих членів і 479 дітей. Готівки в касі було \$15.323.30. Важніші ухвали: Членом Р. Н. Союзу може стати ся кожде руське братство і кождий зорганізований місцевий Р. Н. Союз, котрих членами можуть бути Русини обох полів від 1 скінченого року житя до не скінчених 45 літ житя, коли є чесні, здорові, характерні і тверезі. До тих братств і місцевих Союзів можуть належати і другі Славяни, котрі мусять підчинити ся статутам таких братств. Урядниками місцевих Союзів і братств, як і головними, мають бути лише Русини. Каса Союзу платить за орган („Свободу”) по 10 цнт. місячно за кожного дорослого члена. Голосоване на головних урядників відбуло ся тайно. Предсідателем вийшов о. Н. Стефанович, секр. Д. Пирч, а кас. А. Шаршонь.

На тій конвенції москвофіли робили дуже велику кириню, але не вскурали нічого, бо нарід їх роботу осудив і до головного виділу Союзу вибрав самих сьвідомих Українців.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Скрантон, Па., дня 23. червня 1903 р.

VIII. Головна конвенція (ювілейна).

Осьма конвенція відбула ся в Шамокін, Па., в днях від 30. мая до 2. червня 1904 р. Се була конвенція ювілейна з нагоди 10-літнього істнованя Р. Н. Союзу. Відсвятковано її дуже величаво торжественним богослуженем в церкві, посьвяченем

двох прапорів (українського й американського) Союзу, гарним многолюдним походом по місті, великим концертом і спільним комерсом. З тої нагоди видано також ювілейне число „Свободи” на 20 сторін, з дуже гарним змістом і з 37 фотографіями. Головою сеї конвенції був о. С. Макар, а секретарями: о. П. Понятишин і Й. Кульчицький. В нарадах брали участь відпоручники 50 відділів з 47 місцевостей, що розпоряджали 80 голосами. З правом голосованя були оо.: І. Констанкевич, Н. Струтинський, С. Макар, І. Ардан, П. Тимкевич, А. Улицький, Н. Дмитрів і О. Злоцький. Із звіту о. Стефановича показало ся, що за останні два роки каса Союзу виплатила 106 посмертних і 17 запомог. За 10 літ умерло 134 членів (мушин), по котрих виплачено разом \$67.669.98 посмертної запомоги; жінок умерло за 10 літ разом 85, по котрих виплачено \$26.333.-25 посмертної запомоги; дітей за останних 6 літ умерло 22, по котрих виплачено \$575.00 — отже за цілий час свого існуваня Союз виплатив усіх посмертних запомог разом в сумі \$94.-578.23. Окрім того виплатив Союз за 10 літ надзвичайних запомог в сумі \$5.463.80. Адміністрація за 10 літ, то є: головні і річні конвенції, субвенція „Свободі”, платні секретарям і касіерам, книги, друки, канцелярійні і прочі дрібні видатки, виносила разом \$27.157.85. За 10 літ Союз мав приходу \$145.193.-22, а розходу \$127.199.88, так що по 10 літах загальний стан каси виносить \$17.993.34, з чого з днем 15. мая 1904 р. готівка в банках виносить \$16.485.44, а давні позички \$1.507.90. — Число членів з днем 15. мая 1904 р. виносило 5.857. Важнійші ухвали: Вступне від дорослих членів на ціле посмертне унормовано в той спосіб, що його висота сягала від 25 цнт. до \$10.00 (половину вступного побирала головна каса Союзу, а друга половина мала оставати в касі даного місцевого відділу). Всі

Андрій Стефанович,
містопредсідатель У. Н. Союзу.

Марія Білик,
містопредсідателька У. Н. Союзу.

дорослі члени один раз на рік в місяці грудни платять на зелізний фонд Союзу по 25 цнт. Перед кожною головною конвенцією всі дорослі члени обов'язані заплатити по 25 цнт. на видатки конвенційні. На головній конвенції можуть бути присутні і мають право голосованя тільки делегати і всі головні урядники. На будуче буде приймати ся до Союзу тільки братства або товариства, а існуючим вже місцевим Р. Н. Союзам конвенція поручила змінити ся на братства. Предсідателем вибраний К. Кирчів, секр. С. Ядловський, а кас. А. Шаршонь.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Мікіспорт, Па., в днях 26. і 27. червня 1905 р.

IX. Головна конвенція.

Девята конвенція відбула ся в Скрентон, Па., в днях 25.—28. червня 1906 р. Всіх делегатів було 72, а урядників 10 — разом 82 людей і 120 голосами. Головою конвенції був о. Н. Стефанович, а секретарювали: С. Калакука і Т. Лабовський. Союз чинлив по конець мая 1906 р. 7.888 членів (в 139 відділах), а в касі було \$8.520.01 (окрім сирітського фонду, який виносив \$15.-185.33). Важнійші ухвали: Патроном Союзу має бути св. Володимир. Установлено уряд духовного отця Союзу. Знесено сталу місячну вкладку, а натомісьць ухвалено неограничений розмет. Кождий член має платити місячно: на фонд резервовий по 2 центи, на фонд убогих по 1 центі, на фонд народний по 1 центі. Нові члени не можуть перевисшати 40 літ житя. Посмертне Союзу піднесено з 600, зглядно 900, на 1.000 долярів (біднійші могли записуватись на половину посмертного). Всякі запомоги в разі каліцтва і т. п. відповідно підвисшено. За офіціяльну правопись „Свободи” і Союзу прийнято, без одного голосу супротивленя, правопись фонетичну. Предсідателем вибраний К. Кирчів, секр. С. Ядловський, писарем Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

Се була перша конвенція, котра — як писала тоді „Свобода” — відбула ся дуже скромно, без непотрібних а коштовних парад, музик, обідів, балів і т. п.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Трентон, Н. Дж., дня 10. і 11. вересня 1907 року.

X. Головна конвенція.

Десята конвенція відбула ся в Філядельфії, Па., в днях 7.—10. липня 1908 р. Президував о. Л. Левицький, а секретарювали о. П. Понятишин і В. Гришко. Делегатів явило ся 121 (між ними три женщины) і 15 урядників — разом 136 осіб з 206 голосами. Прихід за 2 роки виносив \$217.284.28, а розхід \$171.-213.02. Позістає в касі з днем 31. мая 1908 р. \$46.071.26. З тих грошей виносить: фонд сирітський \$21.017.50, фонд резервовий \$16.646.27, фонд народний \$1.567.03, фонд убогих \$1.647.03, фонд розпорядимий \$5.193.43. Число членів по конець червня 1908 р. виносило: 8.129 на ціле посмертне, 804 на половину по-

Василь Левчик,
головний касієр.

Семен Ядловський,
головний фінансовий секретар.

Стефан Милянвич,
головний рекордовий секретар.

смертного і 1.333 дітей -- разом 10.266 членів. Важніші ухвали: До Союзу маєть ся приймати нових членів до 45-го року життя, а виїмково і понад 45 літ, коли би цілий відділ іншої ворожої організації перейшов до Р. Н. Союзу. Ухвалено одноголосно і серед довго триваючих оплесків приймати відтепер до Союзу лише Русинів і Русинок грецького або латинського обряду і взагалі лише Славян католиків. Поручено тростісам Союзу покликати знавців друкарської штуки і разом з ними оцінити вартість друкарні „Свободи”, що була під той час в посіданню кількох приватних людей (вони відкупили її на спілку від о. І. Ардана), та після тої оцінки купити сю друкарню на власність Р. Н. Союзу (се припоручене гол. екз. комітет ви-

конав дня 21. липня 1908 р. і заплатив за „Свободу” \$16.855). Ухвалено значною більшістю голосів видавати відтепер „Свободу” обома азбуками, себто гражданкою і латинкою, щоби в той спосіб зріст Р. Н. Союза пійшов скоршим темпом наперед, так як переважна часть Угорщан, а й многі Галичани не вступають тепер до Союза лише з тої причини, що не вміють читати „Свободи” руською азбукою. Діету делегатам піднесено з 3 дол. на 5 дол. на добу. Поручено урядови Союза утворити відрубну організацію діточу після вимог закона, на підставі відповідного чартеру і статута. Ся нова організація має оставати під управою уряду Р. Н. Союза і творити цілість з матерним товариством (сю діточу організацію названо „Руський Молодечий Союз”). Предсідателем вийшов Д. Капітула, секр. фінансовим С. Ядловський, секр. рекордовим Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

На сій конвенції іменовано першого американсько-руського єпископа, С. С. Ортинського, почесним членом і покровителем Р. Н. Союза та вручено йому відповідну грамоту.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в Шікаго, Ілл., в днях 8.—10. вересня 1909 р.

ХІ. Головна конвенція.

Одинайцята конвенція відбула ся в Клівленд, О., в днях 20.—23. вересня 1910 р. На чотиродневних нарадах був присутній покровитель і почесний член Р. Н. Союза, єпископ С. С. Ортинський, котрий рівночасно був і звичайним делегатом 239-го відділу (з Філадельфії). Окрім 19 гол. урядників явило ся 202 делегатів (між ними 6 женщин) з 306 голосами. Президував о. Л. Левицький, а секретарювали: М. Поляк і П. Кирилюк. Ухвалено дуже багато поправок до статута (сю справу реферував еп. Ортинський, яко предс. статутгової комісії), з котрих найважніші отсі: 218 голосами проти 69 змінено назву організації на: „Грско-католицький Руський Союз в Америці” (ся ухвала задля важних причин не увійшла в жите). Духовний отець Союза має перестерігати сего, щоби кождий член відправив великодну сповідь. Делегатом на конвенцію може бути лише Русин греко-католик. Головні урядники мають право голосувати при виборі нового уряду. До важніших конвенційних ухвал належать: „Свобода” руська має виходити на 12 сторін, а словенська на 8 сторін. Редакторів вибирає головний уряд і назначає їм платню. Союз має вступити в члени „Славянського Іміграційного Дому” в Нью Йорку з річною вкладкою \$500. Предс. вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. Т. Лабовський, а кас. А. Шаршонь.

Річне засідане головного виділу відбуло ся у власнім домі Р. Н. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж., в днях 5.—8. вересня 1911 р. Сей дім куплено дня 12. грудня 1910 р. за суму \$13.500. На тім засіданю сконстатовано, що в наслідок агітації нового Р. Н. Союза, який оснував ся по останній (клівлендській) конвен-

ції, виступило з нашої організації 10 відділів, а роздвоїло ся 11. Число дорослих членів Р. Н. С. зменьшило ся протягом року о 1.016, а число дітей о 12.

ХІІ. Головна конвенція.

Дванайцята конвенція відбула ся у Вілксбери, Па., в днях 9.—14. вересня 1912 р. На ній був присутний перший делегат галицької України, С. Демидчук, котрий опісля обіздив деякі наші важнійші громади в Злучених Державах і Канаді, збираючи добровільні жертви на „Рідну Школу” в Галичині. На наради явило ся 20 гол. урядників і 229 делегатів (між ними 15 женщин) з 328 голосами. Предс. конвенції був о. Д. Хомяк, а секретарями: А. Кріль і О. Шараварко. Усіх членів у Союзі було 14.908 (12. 707 на ціле посмертне, а 2.201 на половину посмертного). Руський Молодечий Союз числив 1.950 членів. Маєток Р. Н. Союза виносив \$140.530.87 (в тім сирітський фонд числив \$47.468.46), а в касі Р. М. С. було готівки \$16.712.46. Важнійші ухвали: До руської і словенської „Свободи” має бути лиш один відвічальний редактор, котрий є членом головного виділу і котрого вибирає конвенція. Завідатель „Свободи” є також членом гол. виділу. Уряд гол. організатора знесено. Р. М. Союз зреорганізовано в той спосіб, що посмертне по членах від 1 до 6 року жита має бути \$100, а від 6 до 16 року \$300. Члени сеї діточої організації платять 25 цнт. вступного і 25 цнт. місячної вкладки. До ширеня осьвіти на американській Русі, головно поміж членами Р. Н. Союза, вибрано 7-членовий комітет, названий „Просьвітною Комісією”. Конвенція відбуваєть ся що три роки в маю. Кождий член платить місячно по 7 центів на фонд резервовий, а по 3 центи на фонд шкільний (давнійші фонди: народний і еміграційний знесено). До Р. Н. Союза при-

Осип Стеткевич,
редактор „Свободи”.

Андрій Савка,
завідатель друкарні У. Н. Союза.

нимаєть ся відтепер всіх Русинів або Русинок (без огляду на віроісповіданє), або інших Славян, не перевисшаючих 45 літ житя. Предс. вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. М. Угорчак, а кас. А. Шаршонь.

Річне засіданє головного виділу відбуло ся в Бофало, Н. Й., в днях 9.—12. вересня 1913 р.

ХІІІ. Головна конвенція.

Тринайцята конвенція відбула ся в Бофало, Н. Й., в днях 7.—12. вересня 1914 р. Для добра організації сю конвенцію о 1 рік приспішено і вона була найважнішою із всіх дотеперішних конвенцій Р. Н. Союза, як се можна бачити з низше наведених ухвал. Усіх делегатів було 312, а гол. урядників 19 — з 478 голосами. Головою сеї конвенції був Т. Талпаш, котрому опісля додано до помочи предсідателя технічного в особі о. В. Балога. Секретарювали: В. Гришко і А. Шостак. З днем 31. липня 1914 р. в Р. Н. Союзі було 17.387 членів на ціле посмертне, а 3.162 на половину посмертного — разом 20.549 (в 398 відділах). Р. М. Союз числив 4.786 членів (в 188 відділах). Стан каси: фонд резервовий \$121.057.20, ф. розпорядимий \$24.607.07, ф. убогих \$11.680.57, ф. шкільний \$9.903.23 — разом власного маєтку було \$167.248.07. Фонд сирітський числив \$60.771.78, отже загальний стан каси виносив \$228.019.85. З того: готівка \$148.994.28, на позичках \$33.600, реальність \$19.500, а позичка „Свободи” \$25.975.57. В касі Р. М. Союза було готівки \$28.650.23. Друкарня „Свободи” (по відтрученю позички Р. Н. Союзови в сумі \$25.975.57) представляла вартість \$10.715.26. Важніші ухвали: Дотеперішну назву організації змінено на „Український Народний Союз” (по англійськи: Ukrainian National Association). Конвенції відбувають ся що два роки в жовтні. Видатки всіх делегатів, висиланих відділами, мають бути заплачені самими дотичними відділами. Всі засіданя головного виділу мають відбувати ся в місци осідку Союзу. Весь маєток організації ділить ся на отсих 6 фондів: посмертний, сирітський, адміністраційний, убогих, народний і резервовий. Членів до Союзу приймаєть ся у віці від 18 до 50 (женин лише до 40) літ житя. Всі члени від 1. січня 1915 р. мають платити сталі місячні вкладки відповідно до свого віку, а забезпечувати ся можуть на отсі квоти: \$250, \$500, \$750, \$1.000, \$1.500 і \$2.000. Женцини можуть належати лише до перших двох кляс, а до останних двох приймаєть ся тільки тих членів, котрі не переступили 40 літ житя. Окрім приписаної місячної вкладки кождий член, без огляду на його вік і на клясу посмертного, платить що місяця: на фонд адміністраційний 17 центів (з того фонду оплачуєть ся часопись „Свободу” для членів), на фонд резервовий по 10 центів, на фонд убогих по 5 центів і на фонд народний по 3 центи. Предсідателем зістав вибраний Д. Капітула, секр. фін. С. Ядловський, секр. рек. М. Угорчак, а кас. А. Шаршонь.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ
У. Н. СОЮЗА.

Дмитро Капітула.

Никола Росолович.

Василь Гришко.

По сій конвенції настало між загалом членів велике заворушене. Невдоволені були головню старші члени Союзу, котрі обовязані були платити свої місячні вкладки не від того віку, який вони мали в часі приступлення до організації, але від 1. січня 1915 р. З того приводу головний віділ мав аж два по-конвенційні засідання: одно в днях 6.—8. жовтня 1914 р., а друге дня 20. січня 1915 р. Вислідом усіх нарад була постанова, що всі ті члени, які хотять платити свої місячні вкладки від того віку, який вони мали в часі вступлення до Союзу, мусять на обчислену рахунковим знавцем квоту обдовжити свою гра-

моту (посмертне). Се обдовжене називаєть ся по англійськи „лін”. На засіданю гол. виділу дня 20. січня 1915 р. ухвалено заперестати видавати „Свободу”, друковану латинськими буквами (словенську), з днем 1. марта 1915 р.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в днях 5.—7. жовтня 1915 р.

Головний екз. комітет на своїм засіданю дня 10. цвітня 1916 р. обговорював між иншим справу скликаня XIV. гол. конвенції і ухвалив засягнути в тій справі опінії всіх головних урядників і всіх відділів У. Н. Союза. На засіданю гол. екз. комітету, урядників „Свободи”, „Просвїтної Комісії” і гол. контрольної комісії дня 14. червня 1916 р. сконстатовано, що за відложенем конвенції на один рік було 15 головних урядників і 105 відділів, а проти відложеня 5 гол. урядників і 94 відділи.

Річне засідане головного виділу відбуло ся в днях 9.—11. жовтня 1916 р.

XIV. Головна конвенція.

Чотирнайцята конвенція відбула ся в Гарісбург, Па., в днях 22.—27. жовтня 1917 р. Президував К. Кирчів, а секретарювали: Т. Яворський і С. Калакука. На сій конвенції було заступлених 151 відділів 118 делегатами зі 162 голосами, і 19 гол. урядників з 19 голосами — разом 137 осіб зі 181 голосами. З днем 30. вересня 1917 р. У. Н. Союз числив 270 відділів (163 братств, 86 товариств і 21 сестрицтв), в котрих було 9.822 членів. Из звіту головного опікуна дітий членів У. Н. Союза (сей урядник розпочав своє урядоване з кінцем падолиста 1914 р., на підставі ухвали гол. виділу) довідуємо ся, що тих дітий було в Союзі 1.913 (в 119 відділах). Власний маєток У. Н. Союза числив \$341.957.09, а з фондом сирітським \$414.528.40. Важнійші ухвали: До Союза приймаєть ся мушци, які не перевисшають 55 літ житя, і женщин, які не перевисшають 50 літ житя. Додано ще одну клясу (сему) обезпеченя — на \$100. Конвенції відбувають ся що три роки в жовтни. Видатки всіх делегатів, висланих по одному з кожного відділу, мають бути заплачені з каси У. Н. Союза. Президю до переведеня конвенції не покликуює, як було доси, гол. предсідатель Союза, але вибирає її конвенція. До переведеня таких справ організації, яких не зможе рішити конвенція, ухвалено т. зв. референдум. Ухвалено приймаєть дітий до У. Н. Союза на підставі § 174 статута організації звинути. Головний виділ є зложений з головних тростісів (до них належать: предсідатель, оба секретарі, касієр і управитель „Свободи”), гол. містопредсідателя, гол. містопредсідательки, редактора органу Союза, трох членів постійної контрольної комісії і вісьмох радних, між котрими є дві женщини (уряд „Просвїтної Комісії” знесено, а його працю припоручено головному виділові, зглядно екз. комітєтові). Фонд резервовий зменьшено з 10 центів на 5 центів, а зате утворено

Михайло Петрівський.

Роман Слободзян.

Мелянія Кравчишин.

Іван Пеленський.

Омелян Рекрут.

Григорій Кривов'яз.

новий фонд, конвенційний, на котрий кождий член має платити місячно по 5 центів.

До головного виділу вибрані: Кость Кирчів, предс.; Андрій Стефанович, заст. предс.; Марія Білик, заст. предс.; Семен Ядловський, секр. фін.; Михайло Угорчак, секр. рек.; Василь Левчик, кас.; Дмитро Капітула, Никола Росолович і Олекса Трач, контрольори; Роман Слободзян, Григорій Кривовяз, Василь Гришко, Михайло Петрівський, Омелян Рекрут, Іван Пеленський, Анна Дорунда і Мелянія Кравчишин, радні; Осип Стеткевич, редактор „Свободи”; Андрій Савка, завідатель „Свободи”.

Гол. рек. секретар, Михайло Угорчак, уступив зі свого уряду дня 1. липня 1918 р., а на його місце іменовано Стефана Мияновича.

Річне засідане виділу відбуло ся в днях 11.—14. падолиста 1918 р. По конець жовтня 1918 р. в У. Н. Союзі було 11.411 членів. Дітий було 2.926. Касовий білянс представляеть ся так:

Стан чинний:		Стан довжний:	
Готівка	144.609.75	Фонд посмертний ..	233.099.58
Моргечі	68.050.00	„ резервовий ..	128.800.68
Бонди	234.647.00	„ адміністр.	28.383.50
Реальність	19.500.00	„ убогих	7.343.93
Друкарня	25.000.00	„ народний	5.443.73
		„ конвенційний	3.177.68
		„ сирітський ...	85.557.65
	491.806.75		491.806.75

На тім засіданю усунено з уряду члена контрольної комісії, Олексу Трача, а на його місце назначено Василя Гришка, одного з радних. На місце В. Гришка іменовано радним Алексія Шаршона.

Тут годить ся зазначити, що пошесть еспанської інфлюенци, яка в осени 1918 р. бушувала по цілій Америці, наразила У. Н. Союз на поважну страту. В однім тільки жовтні рекордовий звіт виказує 105 померших членів, а загальне число жертв сеї недуги буде значно більше...

*

*

*

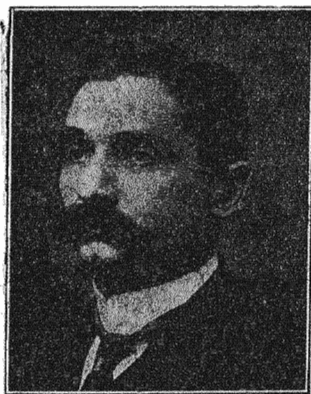
Начеркнена тут коротенько історія У. Н. Союзу дає дуже загальний образ розвою сеї першої української інституції в Америці. З недостачі місця нема в тій історії сказано, які заслуги положив У. Н. Союз для загального освідомлення тутешних українських емігрантів і скільки то ріжних перепон він мав, заки станув на висоті своєї задачі. Двацять п'ять літ — легко сказати, але не легко пережити! А прецінь У. Н. Союз пережив усі свої лихолітя і став ся в очах нашого народу на американській землі „найбільшою, найпевнішою і найлю-

бійшою українською організацією". Чия се заслуга, що воно так стало ся? В першій мірі оснувателів сеї організації, які не для пустого звуку назвали її „народною”. Дальші заслуги треба приписати таки самому народови, котрий мав необмежене довіре до своїх перших провідників і знав, що вони не заведуть його ані в чужу кошару, ані на бездорожа. Невеличкий спершу гурток ідейних одиниць приєднував собі з бігом часу щораз більший круг людей і своєю витривалою роботою довів до того, що сотворив для свого народу на чужині живий віковичний пам'ятник.

Всі конвенції У. Н. Союза не були самими лише діловими, сухими нарадами, на котрих рахувало ся людські гроші... Се були — можна сказати — народні сойми, на котрих побіч справ організаційних (сі справи забирали звичайно небогато часу) обговорювало ся і полагоджувало ся усе те, чим нарід жие. Український Народний Союз в Америці можна сьміло порівнати з „Просьвітою” в Галичині. Як галицьку „Просьвіту” називають матерію всіх українських товариств у Галичині, так американський Український Народний Союз можна назвати батьком всіх українських товариств в Америці. Як би не Український Народний Союз, зглядно як би не ті патріоти, котрі його 25-літ тому заложили, то загальний український доробок в Америці був би нині дуже скупенький... А скільки то наших людей потратилоб ся було по чужих, иноді ворожих нам організаціях, як би не Український Народний Союз! Чиж треба супроти того дивувати ся, що наш нарід

Алексій Шаршонь,
радний.

Дмитро Андрейко,
опікун Укр. Молодечого
Союза.

в Америці називає Український Народний Союз своєю дорогою організацією? Звісно, що український люд не називає „дорогим” когобудь і за щонебудь...

Коли би порахувати усі ті підмоги, які У. Н. Союз за весь час свого існування виплатив своїм членам (а густо-часто і не членам); коли би порахувати ті княжі жертви, які він роздав на різні народні цілі (найбільше до старого краю); коли би порахувати усе те, що він зробив для культурного розвитку нашого народу в Америці; коли би порахувати усі народні заслуги його органу, „Свободи”, усі прим. ті жертви, які „Свобода” збирала на народні потреби — то добуток з усього того вийшов би такий, яким варта перед цілим світом похвалити ся.

Як би наш нарід оцінив як слід всі заслуги У. Н. Союзу для нашої загальної справи, то ся українська народна організація повинна би дістати у своїм ювілейнім році гарний і пожиточний дар — скажім: кілька тисяч нових членів. Маємо надію, що наша дорога організація такий дар дістане, бо він їй слушно належить ся.

УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ.

Н овим Роком Вас вітаю
І в нїм щастя Вам желяю.
Йдїть до мети сьміло враз,
Жийте в згодї кождий з Вас,

А тодї аж щастє буде,
Єдність, згода, добрий час.
Україна не забуде,
Котрий робив добре з Вас.
Розбивають Вас партійно,
Але таких стережіть ся;
Їм казати тра спокійно:
Нами, брата, не журїть ся!
Сїять поля, не орати —
Кукіль прийдець ся збирати...

І тодї вони пізнають —
Йдуть як треба, чи снакають...
Наш „Союз” най процвітає
Най нас в праці потїшає,
Розсилає нам „Свободу”,
Орган вірний для народу.
Дармо ворог нас пробує;
Наш „Союз” нас уратує
І тодї нас будуть знати
Й сьвідомими людьми звати.
Сонце нас огріє як цвїти у гаю,
Океан слїз висхне, я надїю маю!
Юди пощезають, бо нам їх не треба,
Зїрка нам заблїсне з високого неба.

Василь Татарин.

Д. Штогрин.

В ЧЕСТЬ 25-ЛІТНОГО ЮВІЛЕЮ У. Н. СОЮЗА.

Науйте Союз наш, нашу гординю!
Хотяй би ви могли красший збудувати,
Спішіть все до него, немов у сьвятиню,
Йому приналежну честь, славу віддати.

Бо він чести гідний, достойний пошани,
Він фундаментальні заложив основи,
Він керманич сьмілий, в борбі не устане,
Він перший дав почин до житя будови.

Він є першим скарбом для нас на чужині,
Він сиротам батько, він бідним сприяє,
Радо несе поміч українській родині
І втіхою серця наші наповняє.

Він перший в опіку зібрав свої діти,
Він перший і сльози утер сиротини,
Він перший став біль наш і рани гоїти,
Він перший дав поклик: Лучім ся, не згинем!

Немов тая манна, що Жидів в пустині
Через літа довгі досита кормила,
Так Союз ніс поміч українській родині:
Що дня для прагнущих ріка жертви плила.

Він перший злучив нас в одну громаду,
Він відвертав перший від нас громи й тучі,
Він перший давав нам потіху й пораду,
Він перший все серця гоїв нам болючі.

У тебе, Союзе, били громи й тучі,
Хтіли геть притїмити твоє ясне діло;
Та ти завше бодро, шляхом правди йдучи,
Держав стяг високо, побідно і сьміло.

Уже дваццять-пятий рік з черги минає,
Як всі твої ниви родять буйні плоди;
Тебе українське кожде серце знає,
Бо всі діла твої Богу до вподоби.

У дваццятьпять-літні твої роковини
Прийми від нас слово, прийми привіт щирий:
Щоб під твоїм стягом всі Українці крились!
Жий нам многі літа, жий непоборимий!

І Вам, піоніри, за працю і труди,
Котрі Ви поклали, ще й кладете нині,
З української груди все спів плисти буде:
Честь Вам, Патріоти, у кожній годині!

Костів-Костур.

„ЗІ СОЮЗА“.

а приспі під хатою сиділа Мариська і ошкробувала шкірку з молодих, маленьких як ліскові орішки картофликів. Сонце спускало ся за шіпчину. Кидаючи свої скісні проміні на вигін, воно видовжало тіни дерев, повертаючого товару з пасовиска і перекидаючих ся з боку на бік качок, які прямували з багна до дому.

Саме послідні дні переднівку — час, в яким хоч гинь з году, бо старого не стало давно, на роботу запозичилась у-сюди, а нове дозрівало поволеньки. Колосе повне зерна, то правда, та під шкіркою молоко ще... Почала намагати картофлями. Малі вони ще, щойно завязки, аж жаль відривати від корінців, так що-ж робити... Гляне на діти, висушені як тіни, ледви ноги волочать за собою. Так стисне її за серце, а зі затиснених зубів вириваєть ся проклін: „А бодай його...” і вриває.

Він, її чоловік, завязав їй лише сьвіт, постарав ся о діти, а сам забрав ся до Америки і пропав. Вона ні вдова ні покритка. Взяв її, бо час було женити ся; пристав до неї, бо мала хатину і кусень города; а решта — як звичайно... Робила вона, запобігала, як могла. Робив і він. Не бив її, то правда, але і не голубив. Ніч пригнала до дому, день вигнав. Рік — тай приріст: хлопчик, два, тай дівчинка. Стало тяжше. Корови не було своєї; запозичились і купили. До роботи могло вийти лиш одно, бо друге оставало коло дитий тай коло хати. А тут він наважив ся їхати до Америки. Спинала, як могла; просила, плакала — та де ти спиниш хлопа, коли він наважить ся на що?... Допаскудив до весни в дворі, а на весну кинув роботу, зазичив ся і поїхав.

Поїхав і як у колодязь упав. Ще гірше; бо як би втопив ся — витягнулаб, поховалаб і зналаб, що вдова. А то пишуть людські хлопи, посилають гроші, а про него лише вість іде селом: що паношить ся, чепурить ся, заглядає по шинках та підморгує до молодичь. То гірше ножа!...

От в суботу пійшла до Каськи Климчукової, а та до неї:

— Чулам, що ваш панує... Написалибисьте до него, та може прислав би хоч яку дурну десяточку, а то жебраєте, аж встид!

Вона змовчала. Лише в голові заметушилось, за горло стиснуло і більше вже й нічого не говорила. Пійшла, як прийшла.

„А бодай би його!” — і жаль їй стає його самого. Як би він знав, як би видів її нужду, то що иншого; а то поїхав, як з клітки вирвав ся... Зелено всюди, так і йому здаєть ся, що зелено в неї.

Думки, як нитки помотані, снують ся по голові: одна забігає другу, випереджує, переходить.

Картофлики один по другім висовгують ся зпід пальців і летять до макітрини, а Мариська й не чує, як старий Демко, сільський листонош, стоїть перед нею та чекає, заки вона піднесе голову до гори та побачить його.

— Марисько! Спите? — обізвав ся Демко.

Вона зриваєть ся на рівні ноги, лушпинки зісуювають ся із запаски в макітру, а сама немов заспана, або перестрашена, відскакує на бік.

— Новину тобі приношу — тай ще яку! — каже поволи Демко. — Веселу і смутну...

Вона стоїть і мовчить:

— Твій уже небіщик — хай Господь Бог дасть йому царство небесне! — На колеї забило!

— Забило? — здивовано питає старого Демка і мимоволі перед нею стає він: високий, здоровий хлоц, з високим лобом, з вусиками, які мов ластівячі гніздочка присіли під носом, і глядить на неї, веселий, аж очи блеском заходять.

— Його забило?...

Вона скорше сподівала ся смерти на себе, на ціле село, ніж на него.

— Та забило, а ти дістанеш за се великі гроші... Так писав Микола Марунчин. Писав, що твій належав до якогось-там Союзу, який платить посмертне аж по тисячу долярів. Тисячу долярів! — розумієш?... Таж то гроші! то маєток! Що за тисячу долярів не можна купити?... Та візьми доляра в руки, пійди на ярмарок, зайди до склепу, так накупиш всього, ще і здачу дістанеш.

Демко здержав свою мову. Стоїть, глядить на неї і сам не знає, що більше говорити, бо Мариська нічого не каже. А Марисці аж гудить у голові: „А може то всьо неправда? Може то всьо люди набаїли, щоби з неї посьміялись? А може?... На смерть його вона не чекала; хай би був пережив її, а то”...

Через фіртку кличе Юстина Круха:

— Марисько! Ходіть но сюди; маю щось вам сказати!

Вона підходить до фіртки, спираєть ся на пліт, а Юстина говорить швидко, немовби хто гнав за нею:

— Та знаєте, що ваш полишив вам такі гроші зі Союза? Таж то тисячу долярів! Тепер вам і хлопа вибрати, якого схочете, і чи то до него, чи він до вас...

Вона хоче перервати, та Юстина своє трепоче: „Такі гроші!“...

Мариська вже не слухає, а летить до хати, засуває двері і не стелячи кидаєть ся на ліжко, де діти, чекаючи на вечеру, в голоді позасипляли.

Йї в голові не може поміститись усе те, що сказали Демко і Юстина. Що то за Союз, який роздає такі гроші по смерті? Чому він їх дає? Чи знає він її біду? Чи може сам Бог сплачує їй за ту кривду, яку їй заподіяв її чоловік?...

Се сплата довгу — певно! Довгу, затягнутого перед дітьми, перед нею, перед Богом.

А він, він, її чоловік, виринає з нічної птьми, приближаєть ся до неї і говорить:

— Моли ся за мене і за Союз — за той Союз, який створили люди для спільної помочи таким, як ти. Моли ся за той Союз, який за окрушину місячного зарібку переймає на себе тягар сплати посмертного, утираючи слези немічним і потрібучим — тоді саме, коли помочи їм найбільше потрібно.

Осип Login.

В ЄДНОСТІ СИЛА.

Стара се казка, що я розкажу.
Вам хтось се певно вже розповів
За волю батька на смертнім ложу
Та за дванайцять його синів.
Була в старого маленька хата,
Кавалок поля, город і сад;
Нічим тут було з дітьми ділитись;
Він сам до смерти дав всьому лад.
Дітий він добре навчав по Бозі,
Нукав до праці з молодих літ;
Старших на службу давав по змозі,
Хоть з жалем в серці пускав їх в сьвіт.
В сьвітї широкім різно бувало,
Звісно, у наймах, ще і в чужині:
Було і добре й лиха не мало,
І так минали тяжкії дні.
Аж смерть старому глянула в очи;
Тоді він скликав своїх синів.
„Робіть си кождий, як хто захоче,
Я вам днесь скажу ще пару слів:

Є вас дванайцять синів до спадку;
Нехай з вас кождий принесе прут,
Я вам дам примір ще на остатку,
Як побороти найбільший труд”.
Принесли діти пруди вербові,
Батько їх сильно в купу звязав —
„Дам весь добуток, встою при слові,
Хто-б враз всі пруди переломав”.
Силивсь зломати кождий зосібна;
Се не так тяжко здалось на око;
А що се була річ неподібна,
Старій весело зітхав глибоко.
„Розділіть пруди назад між себе
І так спробуйте їх поломати”.
Се було легко, то й без потреби
Вам о тім більше розповідати.
„Бачите, діти, в чім наше лихо,
Чому нас ломлять слабші від нас?
Бо в нас роздори — наже потихо —
Нам би єднатись найвисший час”.

ВУДРОВ ВІЛСОН,
президент Злучених Держав Америки.

УКРАЇНСЬКА РАДА В АМЕРИЦІ.

I.

Українську Раду в Америці заложено дня 25. грудня 1916 р. на зїзді представників заповомогових організацій: **Українського Народного Союзу** (з осїдком в Джерзи Сіти, Н. Дж.), **Провидїня** (з осїдком в Філя-дельфії, Па.) і **Згоди Братств** (з осїдком в Олифант, Па.); а також **української грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах**. Тоді на сїм зїзді вибрано отсей **Головний Виділ Української Ради в Америці**: о. Володимир Довгович, голова; Дмитро Капітула і Петро Кирилюк заступники голови; о. Евстахій Сидоряк, фінансовий секретар; Григорій Заячківський, рекордовий секретар; Константин Кирчів, касієр; о. Александер Павляк, о. Володимир Держирука і Семєн Ядловський, радні; Андрій Гавчуляк, Іван Боросевич і Андрій Савка, члени контрольної комісії.

Отже перший **Головний Виділ** складав ся з 12 членів, а 6 членів зпоміж них, іменно: голова, двох його заступників, оба секретарі і касієр творили **Управу** (Екзекутиву), яка полагоджувала біжучі справи в часі між засіданнями Головного Виділу.

Час праці першого Головного Виділу Української Ради в Америці тривав від першого зїзду, значить від 25. грудня 1916 р., до перших річних загальних зборів, які відбулись дня 15. липня 1918 р., отже більше ніж півтора року.

За той час Українська Рада в Америці зробила чимало для української справи в Злучених Державах і в старім краю.

Найбільше праці віддала для Української Ради в Америці її Управа (Екзекутива), а успіхи сеї праці слідні у трох найзамітніших ділах:

1. Збірка народних фондів.
2. Український День.
3. Видавництва.

Для збірки фондів трудив ся головно фінансовий секретар Української Ради, о. Евстахій Сидоряк, а також касієр Кость Кирчів. Також давали в сїм ділі значну поміч часописи, які через свої організації належать до Української Ради.

Вієднане Українського Дня — се головно заслуга адміністратора української грецько-католицької дієцезії, о. Петра Понятишина, котрий для сї справи посьвятив багато праці, заходів і коштів. Вкінци сї заходи увінчались успіхом і дня 16. марта 1917 р. президент Вілсон видав проклямацію, якою проголосив день 21. цвѣтня 1917 р. Днем Українським для збірки на жертви війни в старім краю по всіх місцевостях Злучених Держав. Завдяки співділаню Головного Виділу Української Ради з українськими патріотами по всіх українських кольоніях збірка з Українського Дня показала ся доволі значною. З тої суми вислано вже 100.000 рублів, небаром по вибуху революції в Росії, до Києва, на адресу проф. Михайла Грушевського, на поміч для галицьких і буковинських вигнанців на Сибіри, в Московщині і на Україні. Одержане тих гроший проф. Грушевський потвердив на однім із засідань Української Центральної Ради в Києві. Решта гроший остає в американських банках.

Видавнича діяльність Української Ради в Америці полягає доси у виданю поважної наукової праці проф. Степана Рудницького п. з. „Ukraine” в англійській мові і журналу, також під назвою „Ukraine”. Оба сї виданя дають чужинцєви основні інформації про український нарід — про його край, його історію, культуру і стремління та про теперішню боротьбу за волю. Сї видавництва розширено в Злучених Державах, в Канаді і в Европі і вони певно сповнили свою інформаційну місію.

Слід зазначити, що в короткім часі по основаню Української Ради в Америці приступила до неї ще четверта українська запомогова організація в Злучених Державах, іменно: **Народна Поміч** (з осідком в Пітсбургу, Па.).

II.

Дня 15. липня 1918 р. відбули ся в Нью Йорку **річні загальні збори Української Ради в Америці**, на яких були присутні отсі члени її:

1. Від грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах:

- о. Евген Бартіш (Бейон, Н. Дж.);
- о. ~~Нестор Дмитрів (Барнесборо, Па.);~~
- о. Петро Єзерський (Ембрідж, Па.);
- о. Роман Залітач (Гартфорд, Конн.);
- о. Іван Захарко (Шенандоа, Па.);
- о. Александер Павляк (Йонкерс, Н. Й.);
- о. Евстахій Сидоряк (Пітсбург, Па.);
- о. Володимир Сполітакевич (Рочестер, Н. Й.);
- о. Іван Теодорович (МекКізпорт, Па.);
- о. Дмитро Хомяк (Скрентон, Па.).

Також був присутній о. Петро Понятишин, адміністратор грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах.

2. Від Українського Народного Союзу:

Дмитро Андрейко (Нью Йорк, Н. Й.);
Василь Гришко (Скрентон, Па.);
Кость Кирчів (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Володимир Лотоцький (Нью Йорк, Н. Й.);
Андрій Савка (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Роман Слободзян (Філядельфія, Па.);
Осип Стеткевич (Джерзи Сіті, Н. Дж.);
Семен Ядловський (Джерзи Сіті, Н. Дж.).

3. Від „Провидія”:

Іван Боросевич (Філядельфія, Па.);
Григорій Заячківський (Філядельфія, Па.);
Петро Кирилюк (Філядельфія, Па.);
о. Іван Рубинович (Майнерсвіл, Па.);
Антін Цурковський (Філядельфія, Па.);
Евген Якубович (Філядельфія, Па.);
Дмитро Штогрин (Філядельфія, Па.);

4. Від Народної Помочи:

Петро Кузьмиха (МекКіз Ракс, Па.);
Максим Хаврюк (МекКіз Ракс, Па.);

5. Від Згоди Братств:

Микола Кисільовський (Олифант, Па.);
Юрій Хиляк (Олифант, Па.).

Отже загалом учасників загальних зборів Української Ради в Америці було 29, а заступали вони українську церковну організацію в Злучених Державах і чотири запомогові організації, значить — переважаючи більшість зорганізованого загалу української іміграції в американській республіці.

Наради відбували ся під проводом о. Володимира Сполітакевича, котрого вибрано председателем; секретарювали о. Іван Рубинович і п. Роман Слободзян.

Наради тривали від рана до пізного вечера.

Вислід виборів до **Головного Виділу У. Ради** такий: **Семен Ядловський**, голова; о. Володимир Сполітакевич, I. заступник голови; Петро Кузьмиха, II. заступник голови; о. Евген Бартіш, рекордовий секретар; о. Іван Рубинович, фінансовий секретар; Кость Кирчів, касієр; Іван Боросевич, Василь Гришко, о. Петро Єзерський, Роман Слободзян, Максим Хаврюк і Юрій Хиляк, члени Гол. Виділу. До контрольної комісії вибрані: Петро Кирилюк, о. Александер Павляк і Андрій Савка. (о. Евген Бартіш опісля зрезигнував з уряду рекордового секретаря, який обняв був о. Іван Рубинович. По смерті о. Рубиновича вибрано секретарем Григорія Заячківського).

Отже Головний Виділ У. Ради складаєть ся з 14 членів; зноваж голова, його заступники, секретар і касієр, або разом 5 членів, творять **Управу** (Екзекутиву) У. Ради, яка постановляє біжучі справи в часі між засіданнями Головного Виділу.

*

*

*

В справі політичної програми і пляну роботи Української Ради на будуче вела ся на річних загальних зборах горяча й оживлена дискусія, якої вислідом були відповідні постанови.

Наперед переведено основну дискусію в справі **внутрішньої організації Української Ради в Америці.**

Як звісно, доси до У. Ради належить грецько-католицька дієцезія і чотири запомогові організації в Злучених Державах. Значить, вона заступає переважну більшість зорганізованого загалу української імїграції в американській республіці, або иншими словами: Українська Рада заступає кількасот зорга-

Генерал Джан Дж. Першінг,
командант американських військ у Франції.

нізованих українських церковних громад і допомогових товариств, а посередно — всіх тих членів, що належать до сих громад і товариств.

Доси ті члени брали участь в У. Раді лише до певної міри при виборах, значить — вони до певної міри впливали на вислід виборів.

Учасники загальних річних зборів У. Ради вказали на сей стан яко на недомагане організації і заявили ся за внутрішню перебудовою (реорганізацією) У. Ради в той спосіб, аби розширити права та обовязки членів.

Аргументи були такі:

До Укр. Ради належить велика громада українських імігрантів, котрі є зорганізовані в яких 500 українських громадах і товариствах. Вся та іміграція має свою головну репрезентацію, себто У. Раду в Америці, але позатим ся велика зорганізована громада на ділі не бере чинної участі в діяльності У. Ради яко дійсно зорганізована просвітно-політична організація.

Сьому треба зарадити і тому збори порішили поручити управі виготовити проект внутрішньої реформи організації, власне в сей спосіб, аби розширити права та обовязки усіх членів У. Ради.

Коли се станеть ся, У. Рада стане одною машиною для організаційної праці усіх членів українських церковних і допомогових товариств для народної справи. А щоби сю працю улеક્шити, пляновано потворити по всіх місцевостях, де є українські кольонії, **льокальні комітети**, які були би вибрані всіми членами місцевих громад і товариств, і які займали би ся усею народною роботою в своїй місцевости. Вказівки до акції ті льокальні комітети діставали би від У. Ради і мали би їй здавати звіти про свою діяльність, а У. Рада, по своїх річних зборах, мала би оголосити в газетах, які має до розпорядимости, вислід праці усіх тих поодиноких льокальних комітетів. На будуче може навіть бути зміна статута в той спосіб, що ті льокальні комітети через своїх делегатів будуть вибирати на загальних зборах Головний Виділ Української Ради. Була гадка також, аби всі члени українських церковних громад і місцевих товариств були рівночасно членами Української Ради в Америці і були обовязані носити спеціальну відзнаку, яко знак, що вони є членами центральної української просвітно-політичної організації в американській републиці.

* * *

У **справах політичних** дискутовано на загальних річних зборах У. Ради над отсими трома головними питаннями:

1. Українська політика в Злучених Державах.
2. Становище української іміграції в Злучених Державах до української політики в Европі.
3. Відношене української іміграції в Злучених Державах до політики американської і міжнародної.

В ході дискусії становище У. Ради до сих питань вияснило ся в сей спосіб:

1. У. Рада признає не лише ті організації, що належать до неї але і ті, що до неї не належать, зазначуючи в той спосіб, що признає потребу партійного угруповання української імїграції. Дальше, У. Рада признає рацію кооперації між всіми українськими організаціями, що не стоять на негативнім (противнім) становищі до українських національних стремлїнь і висловлює погляд, що така кооперація (співділане), на підставі взаїмного порозуміння, вирозуміння і признання дійсного відношеня сил, є можлива. Вкінци У. Рада стверджує, що українська справа в Европі в теперішну пору вимагає кооперації українських організацій в американській республіці для спільної акції в обороні свободи українського народу в Европі.

2. В справі української політики в Европі — Українська Рада заявляєть ся за українською народною республікою, за

Полевий маршалок Фердинанд Фош,
головний командант всіх альянтських військ.

злукою з нею усіх прочих українських земель, та за повною суверенністю українського народу.

3. В справі політики американської і міжнародної — Українська Рада в Америці заявляє, що підпирає в тім напрямі з усіх сил правительство Злучених Держав в його змаганнях у сій війні, щоби здобути і забезпечити повну свободу усім народам, навіть найменшим. Також заявляєть ся за Лігою Народів, яка мала би забезпечити й утривалити світовий мир та справедливі політичні й економічні взаємини між усіми народамъ світа. Вкінці підношено також справу плянованої Славянської Ліги в Злучених Державах. З голосів в дискусії виходило, що У. Рада могла би підпирати змагання сеї ліги, о скільки вона буде загально-славянська і демократична.

Офіс Української Ради в Америці є в Нью Йорку. Адреса його така:

THE UKRAINIAN COUNCIL OF AMERICA,
520 E. Sixth Street, New York, N. Y.

Адреса голови така:

SEMEN YADLOVSKY, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Адреса секретаря така:

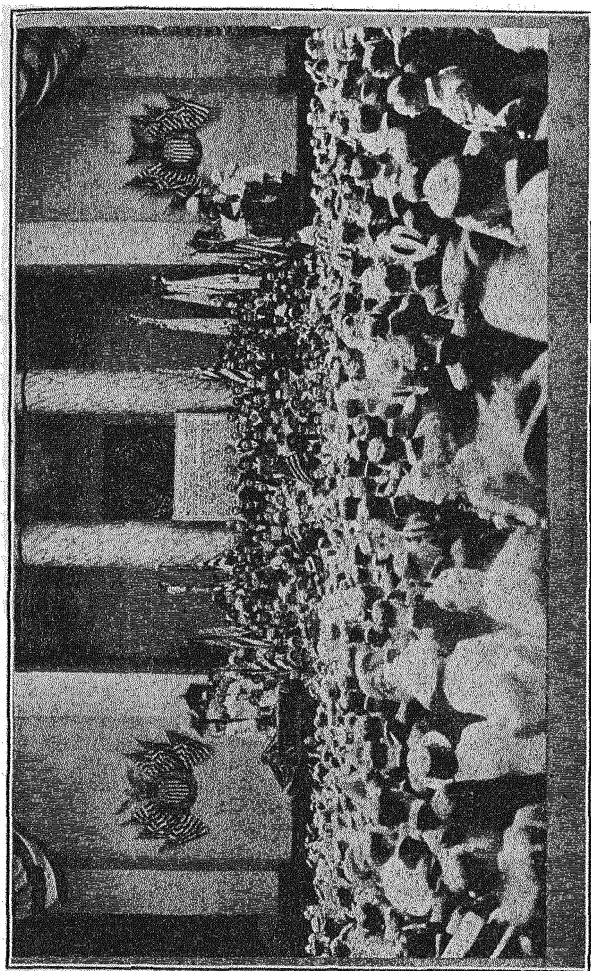
GREGORY ZAYACHKIVSKY,
813 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

Сава Чернецький.

МУСИТЬ ЯСНО БУТИ!

Україно безталанна,
Нещасная мати!
Усі кати над тобою
Ласі-б панувати
І розкрадять і грабити
Працю твою, ненько,
І знущатись над тобою,
Мучити тяженько
Й неволити дітий твоїх.
Ах, коб тії діти
Були вчені, просьвічені —
Не далиб терпіти
Ані тобі, ані собі.
Та горе велике!

У темноті їх держали
Вороги неситі;
У темноті, під наглядом,
Неначе худобу,
Тай карали за науки
Найменьшую спробу:
У тюрми їх замикали,
На палі саджали...
Та не по вік на Вкраїні
Темряву здержали...
Уже видно лучі сонця,
Вже день білий чути,
Бо по ночі, по темряві,
Мусить ясно бути!

Маніфестація нойорських Українців при церкві св. Юрія, яка відбула ся в Неділю
Льояльности, 16. червня 1918 р.

УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА.

Російський революційний рух зачався в Петрограді, дня 9. марта 1917, в 103-ті роковини уродин Тараса Шевченка. Того дня зачалися по улицах царської столиці голодові демонстрації; по фабриках зачався страйковий рух, а студенти соціялісти вже уви-халися по військових гарнізонах, ширячи думку бунту. Демонстрації зроста-ли з дня на день, аж дня 13. марта прибрали великі розміри; військо зачало переходити на сторону демонстрантів; счинились перепалки і перестрілки і вкінці д.йшло до кровавих розправ між збунтованими та оборонцями старо-го царського ладу. Бої ставали щораз то завзятійші і кров обагрила холодні-улиці давньої наддніпровської столиці „білих царів”. Тоді петроградські робіт-ники утворили „Савет (Раду) робочих і салдатських депутатів”, видали поклик до народу і здавалося, що робітники візьмуть відразу керму революції у свої руки. Але провідники політичних груп в бувшій царській державній ду-мі злякались робітничої революції, утворили думський комітет під проводом голови думи Михайла Родзянка та постановили взяти революцію у свої ру-ки і повести її після своїх вимог та інтересів. Родзянко вислав кілька теле-грам до бувшого царя Миколи, котрий був на фронті, взиваючи його до без-проволочної акції, аби успокоїти нарід. Однак цар, котрий був окружений своїми давніми дорадниками, не обізвався ні словом. Тоді думський Комі-тет утворив новий революційний міністерський кабінет під проводом князя Юрія Львова і вислав до царя, котрий був в дорозі до Петрограду, посла Гучкова із зазивом, щоби цар зриск ся престолом в імени своїм і сина Алексія, а в користь брата Михайла Александровича. Цар підписав зречене у залізнич-нім поїзді дня 15. марта і виїхав до Царського Села. Брат царя приймив цар-ський престол, але тільки під услівем, як на се згодять ся загально-російські установчі збори.

Вість про сей переворот, який стався дня 15. марта, рознесла ся теле-графічно по цілій тодішній Росії і всюди прийнято її не лише з вдоволенем, але з великим одушевленем. Можна сказати, що в двох днях, 15. і 16. марта 1917, відбулася ся революція в цілій Росії і всюди сейчас почато організувати революційним способом нове свободне жите.

*

*

*

Українська Центральна Рада, яка повстала була на Україні сейчас по вибуху революції в Росії, — се був перший революційний тимчасовий парламент, який вийшов з волі на-роду, --- таксамо як петроградський „Савет робочих і салдат-ських депутатів” — і мав йому приготувати і забезпечити нові конституційні вольности. Українська Центральна Рада, яка вже була проголосила у своїх універсалах Україну народ-ною республікою і основні засади громадських і господар-ських вольностей народу, мала передати виготовлене усіх о-сновних законів республіки українським установчим зборам, які знова по сповненню своєї задачі мали також розвизатись і

віддати керму законодавства і власти в новій українській республіці — першому українському парламентові, що мав зібратись на підставі виборчого закону, який мали виготовити українські установчі збори.

Почин до утворення Української Центральної Ради дали провідники українських політичних партій і груп на нараді, яка відбула ся в Києві дня 16-го марта 1917. На тій нараді утворено первісну **Українську Національну Раду**, до якої вибрано 20 членів, головно зпоміж членів української соціал-демократичної партії, партії українських соціалістів-революціонерів і соціалістів-федералістів, а також зпоміж звісних демократів, що не належали до жадних партій. Головою тої первісної Української Національної Ради вибрано славного українського історика **проф. Михайла Грушевського**, що вернув ся по вибуху революції з царського заслання (проф. Грушевський не належав до жадної партії, але — як раз висловив ся — вважав ся ідейно найблизшим до партії українських соціалістів-революціонерів), а заступниками: звісного письменника **Володимира Винниченка**, провідника української соціал-демократичної партії, та **Сергія Єфремова**, одного з провідників партії українських соціалістів-федералістів.

Опісля Українська Національна Рада приготувала плян, щоби її перетворити в дійсно загально-народну репрезентацію, в сей спосіб, що демократичні всеукраїнські зїзди мали вибирати до неї своїх представників.

Перший був **всеукраїнський національний зїзд**, який відбув ся в Києві в днях 19-го, 20-го і 21-го цвітня 1917. На тім зїзді були представники всіх українських політичних партій та організацій України. На нїм вибрано 150 членів до Української Національної Ради, якої назву тоді змінено на **Українську Центральну Раду**, з уваги, що вона мала заступати не лише український нарід, але ціле населене України, отже і національні меншости, як: Москалів, Поляків, Жидів і інших.

Зорганізована Українська Центральна Рада видала поклик до народу України, в яким взивала його приступити до організованя нового, свобідного житя рідного краю.

На сей поклик перші відкликнулись українські жовніри, котрі скликали **перший всеукраїнський війсковий зїзд** в Києві дня 18-го мая 1917. На тім зїзді утворено **Українську Війскову Раду** і признано українську Центральну Раду яко найвисшу власть на Україні. Приято там також резолюцію з домаганем, щоби сейчас приступлено до знаціоналізованя армії, а спеціально, щоби виділено українські части війск та утворено з них окрему українську армію.

Дня 10-го червня 1917 відбув ся в Києві **український селянський зїзд**, котрий також признав Українську Центральну Раду і вибрав до неї 212 своїх представників.

Дня 23-го червня 1917 відбув ся в Києві **другий всеукраїнський війсковий зїзд**, котрий потвердив рішення першого

зїзду і вибрав до Української Центральної Ради 132 своїх представників.

Дня 23-го липня 1917 відбув ся в Києві **всеукраїнський робітничий зїзд**, який вислав до Української Центральної Ради своїх 100 представників.

В той спосіб зорганізовано Українську Центральну Раду яко репрезентацію України, зложеною з **представників селян, робітників і жовніврів**, а також з представників існуючих демократичних організацій на Україні.

В тім часі (при кінці липня 1917, значить — по 4-рох місяцях організаційної праці на Україні від вибуху російської революції) Українська Центральна Рада складала ся з 650 членів.

Основною програмою тодішньої Української Центральної Ради було тоді домагане автономії (самоуправи) України в її етнографічних (народних) границях, яко одної із складових частий російської федеральної (союзної) республіки.

Се своє домагане Українська Центральна Рада предложила була тодішньому російському тимчасовому правительству в Петрограді під кермою князя Юрія Львова і жадала від нього, аби проголосило, що засадничо признає право України на автономію України та годить ся на загальну програму нової організації державного життя на Україні. Українська Центральна Рада, зглядно її центральний відділ, званий **Малою Радою**, вислав в тій справі в червни 1917 своїх відпоручників до тимчасового правительства в Петрограді, які крім тих двох головних і засадничих домагань жадали, щоби на мировій конференції були представники України та щоби взято під увагу освободжене Галичини і північної Буковини і злуки тих країв з Україною, а також оборону українських земель, занятих німецькими війсками, себто Холмщини, Поліся і частини Волині. Дальше, ті відпоручники жадали іменованя комісаря для українських справ при російськім правительстві; вилученя українських частин в російській армії в українські полки; признаня української мови урядовою на Україні і признаня та видачі фондів на адміністрацію України.

Однак російське правительство князя Львова відкинуло домаганя Української Центральної Ради і її відпоручники вернулись до Києва з нічим.

Се викликало велике негодоване і обурене на цілій Україні, а в Українській Центральній Раді повстало розярене і дало почин до боротьби між Українською Центральною Радою і петроградським правительством.

Тоді вона приступила до діла.

Власне тоді відбував ся в Києві **всеукраїнський конгрес**, який радив два дни, 23-го і 24-го червня 1917. **На сім конгресі делегати постановили утворити окреме правительство України, яке мало бути одвічальне тільки перед Українською Центральною Радою.** Однак мимо того сей конгрес рішив не зривати з Росією, яка мала остатись федеральною республікою.

Рівночасно з тим конгресом відбувався тоді в Києві згаданий вже вище **другий військовий зїзд**. Сей зїзд був заборонив тодішній міністер війни Александр Керенський, але зїзд відбувся мимо того. Сей зїзд домагався, аби Українська Центральна Рада зірвала всякі зносини з Петроградом і проголосила Україну самостійною державою.

Однак ані всеукраїнський конгрес ані Українська Центральна Рада цього не одобрили, а заявили, аби Україна осталася складовою частиною російської федеральної республіки.

Тоді Українська Центральна Рада видала **перший універзал**, який одобрили оба зїзди.

Сей перший універзал звучить:

ПЕРШИЙ УНІВЕРЗАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

До українського народу на Україні і поза Україною.

Народе український! Народе селян, робітників і працюючого люду!

Волею своєю Ти поставив нас, Українську Центральну Раду, на сторожі своїх прав: вольностей української землі. Найкрасші Твої сили, виборні люди від сіл, від фабрик, від салдатських казарм, від всіх громад і товариств українських, вибрали нас, Українську Центральну Раду, і сказали нам стояти за ті права і вольности.

Твої, Народе, виборні люди заявили свою волю так:

„Най буде Україна свобідна, не відриваючи ся від всеї Росії, не зриваючи зносин з російською державою. Най український нарід має на своїй землі право сам розпоряджати своїм житем. Най порядок і лад на Україні дасть вибраний всенародним, рівним, безпосередним і тайним голосованем всенародний український сїйм. Всі закони, котрі мають побудувати той лад серед нас, на Україні, має видавати лише наш український сїйм. А ті закони, котрі мають установляти порядок по всій російській державі, мають бути видавані в російським парламенті.

„Ніхто красше від нас не може знати, чо́го нам треба і які закони для нас є найліпші. Ніхто красше від наших селян не може знати, як розпоряджати ся своєю землею, і тому ми бажаємо, щоби після того, як по всій Росії буде забрана на народну власність вся земля дідичівська, державна, царська, монастирська й инша, коли російські установчі збори видадуть про се закон, право розпоряджування нашими українськими землями і право користувати ся ними належить нам самим, нашому українському сїймові”.

Так сказали по всій землі українські люди.

Сказавши так, вони вибрали зпоміж себе нас, Українську Центральну Раду, і казали нам стояти на чолі нашого народу, стояти за його права і будувати новий лад свобідної автономії України.

І ми, Українська Центральна Рада, сповнили бажанє свого народу, взяли на себе тяжкий тягар будовання нового життя і приступили до сеї великої праці.

Ми сподївали ся, що центральне правительство простягне до нас в тїй роботі свою руку, що в згоді з ним ми, Українська Центральна Рада, потрафимо дати устрій нашій землі. Але тимчасове російське правительство відкинуло всі наші домагання, відтрутило простягнену руку українського народу. Ми післали до Петрограду своїх делегатів, щоби вони представили російському тимчасовому правительству наші домагання, а головїйші наші домагання були такі:

1. Щоби російське правительство публичним осїбним актом заявило, що воно не стоїть проти національної свободи України, проти права нашого народу на автономію.

2. Щоби центральне російське правительство у всіх справах, відносячих ся до України, мало при собі нашого комісаря для українських справ.

3. Щоби місцева власть на Україні була об'єднана одним представителем від центрального російського правительства, т. е. вибраним нами комісарем на Україні.

4. Щоби певна часть грошей, котру збираєть ся до державної каси від нашого народу, була віддана нам, представителям того народу, на його національно-культурні цілі.

Всі ті наші домагання центральне російське правительство відкинуло. Воно не хотіло сказати, чи воно признає нашому народови право на автономію, право самому розпоряджати своїм житем. Воно відмовило нам відповіді та відослало нас до будучих всеросійських установчих зборів.

Центральне російське правительство не хотіло мати при собі нашого комісаря. Не хотіло разом з нами будувати новий лад. Такамо не хотіло признати комісаря для всієї України, щоби ми могли разом з ним вести наш край до нового порядку.

Гроші, які збираєть ся з нашої землі, воно не схотіло звернути на потреби нашої школи, просвіти і організації.

І тепер, Народе український нас примусили творити свою долю. Ми не можемо допустити наш край до безпорядку й упадку.

Коли тимчасове російське правительство не може вести порядку у нас і стати з нами для більшої праці, то ми самі, як воно не хоче приступити до нас, повинні взяти її на себе. Се наш обовязок перед нашим краєм і перед тими народами, що живуть на нашій землі.

І тому ми, Українська Центральна Рада, видаємо отсей універсал до всього народу і заявляємо, що від нині будемо творити наше жите.

Тому нині кождий член нашої нації, кождий горожанин села або міста, знає від нині, що настав час великої роботи.

Від сього часу кожде село, кожда волость, кожда управа, повітова чи земська, котрі стоять за інтереси українського народу, повинні мати найтіснішій організаціїні зносини з Центральною Радою.

Там де з якихнебудь причин адміністраційна власть опинила ся в руках людей ворожих українству, приходить ся нашим горожанам приступити до широкої і впертої організації і освідомлення народу і після того вибрати наново адміністрацію.

По містах і в тих місцевостях, де українське населене жие вкупі з иншими національностями, припоручаємо нашим горожанам безпроволочно увійти в контакт і згоду з демократіями тих народів і вкупі з ними приступити до підготованя нового, правильного житя.

Центральна Рада висловлює надію, що народи не-українські, котрі живуть на нашій землі, також будуть дбати за порядок і спокій в нашім краю і в отсей тяжкий час загально-державного перестрою дружно з нами приступлять до роботи над організацією автономії України.

А коли ми зробимо ту підготовлюючу організаційну роботу, то ми скличемо представителів від всіх народів української землі і виробимо для неї закони — ті закони, т. й весь устрій, котрий і ми підготовляємо для всеросійських установчих зборів. Збори мають затвердити їх яко свій закон.

Український Народе! Перед Твоім виборчим органом — Українською Центральною Радою — стоїть велика, висока стіна, котру вона мусить знести. Щоби вивести свій нарід на шлях свободи, треба сил. Для того треба сильних, смілих рук, треба великої праці, а для успішности сеї роботи треба передівсім великих средств (греший). В сеї час український нарід віддав всі свої средства у всеросійську центральну касу. А сам не мав, та й тепер не має від неї того, що повинен за те мати.

І тому ми, Українська Центральна Рада, звизаємо всіх зорганізованих горожан сія і міст і всі українські громадянські управи й інституції від 1. липня наложити на населене осібний податок на рідну справу і точно, безпроволочно і правильно пересилати її до каси Центральної Української Ради.

Український Народе! В Твоїх руках Твоя доля. В сю трудну хвилю всеросійського перестрою і перемін докажи своїм однодушним і державним

умом, що Ти, нарід хліборобів, можеш гордо і достойно стати в ряд з кожним організованим державним ладом, як рівний з рівними.

Видано в Києві, дня 10. (23.) червня 1917 року.

Перший універсал Української Центральної Ради проголошено в Києві вельми святачно дня 26-го червня 1917. Відбули ся великі народні збори під голим небом, які в торжественнім настрою в слухали першого маніфесту, в котрім проголошено свободу України, що оставала поверх півтретя сотки літ в тяжкій неволі російського самодержавного царства. Підчас того торжества дзвонили дзвони в усіх церквах столиці України.

Українська Центральна Рада розіслала відтак висланців, головю жовнірів, по містах і селах України, аби відчитували і пояснювали на вселюдних зборах перший універсал.

Сей смілий почин Української Центральної Ради не подобав ся петроградському тимчасовому правительству і його голова, князь Юрій Львов видав був маніфест до українського народу. Однак сей поклик російського уряду не мав на Україні жадного впливу, а Українська Центральна Рада вже не числила ся з тим голосом, але з волею українського народу, висловленою на всеукраїнськім національнім зїзді і другім військовім зїзді, і поступала дальше у своїй праці. За кілька днів утворено перше українське правительство під назвою: **Генеральний Секретаріят**, або також: **Генеральне Секретарство**, одвічальне перед Українською Центральною Радою.

Перші міністри, або члени того Генерального Секретаріату, були отсі:

Президент Генерального Секретаріату і міністер внутрішних справ: **Володимир Винниченко**.

Директор канцелярії Генерального Секретаріату: **П. Христюк**.

Генеральний секретар скарбу: **Х. Барановський**.

Генеральний секретар заграничних справ: **Сергій Єфремов**.

Генеральний секретар доставки поживи: **М. Стасюк**.

Генеральний секретар рільництва: **Б. Мартос**.

Генеральний секретар війни: **Семен Петлюра**.

Генеральний секретар судівництва: **В. Садовський**.

Се перше міністерство — або секретаріят — відносило ся вже до населеня України яко повноправне тіло, що в імені Української Центральної Ради виконує власть в українській самоуправній республіці, яка мала увійти в склад російської федеральної спілки. Указів петроградського правительства на Україні вже не признавано. Права до України, які воно ще собі припусувало, були вже скасовані.

Дня 11. липня прибули до Києва міністри: Керенський, Церетелі і Терещенко на переговори з Українською Центральною Радою. В Києві були вони кілька днів. Дня 13. липня Керенський явив ся на зборах українських політичних організацій, на яких він заявив ся проти самостійної української армії, годячи ся тільки на окремі українські полки добровольців. Дальше переговори вели ся в справі реорганізації Української Центральної Ради для співучасти в ній не-українських представ-

ників з України. Українці годились відступити їм 4-ту часть (25%) представництва, з уваги, що не-українські елементи на Україні творять таку часть населення, однак петроградські міністри наставляли, аби їм дано половину представництва.

Спершу тяжко було дійти до якогонебудь порозуміння і Керенський виїхав на фронт, відки мав вернутись до Петрограду, а поручив міністрови Терещенкови і Церетелі заключити з Українською Центральною Радою умову. Оба вони підписали умову з Радою дня 14. липня, без відома прочих членів петроградського правительства. (Се спричинило, що кадети виступили з петроградського правительства дня 15. липня, а большевики скористали з нагоди і зробили тоді в Петрограді перший свій зоружений бунт, який не вдався).

Угода звучала так:

Для зєднання революційної демократії і народностей України мусить бути утворений територіяльний орган, якого склад буде назначений в порозуміню з Українською Центральною Радою. До того органу мають вхлудити представники революційної демократії і народностей, які доси не були репрезентовані, котрі візьмуть участь в такім числі, аби мали відповідне і справедливе заступництво. Признання зреформованої Ради яко територіяльного органу треба потвердження тимчасового правительства. По потвердженю сей орган вважати-меть ся правним адміністративним (управляючим) органом, що одержувати-ме свою власть від тимчасового правительства. Пропонований територіяльний орган одержить широкі права правління на Україні, подібно як се є на Кавказі (Кавказ і Туркестан творили в Росії окремі адміністративні одиниці, з огляду на військові вимоги і расові особливости). В справі армії правительство признає Українцям ті права, які Керенський представив у своїй промові і право творити окремі військові части, о скільки се не буде на перепоні засаді цілости армії. Також признає право мати представника Українського Військового Комітету при міністрі війни, при головнім команданті і при командантах армії.

В тій умові не означено становища Генерального Секретаріату України. Українська Центральна Рада заявила, що Секретаріат одвічальний тільки перед нею, стверджуючи тим самоуправу України. Тимчасове правительство потвердило заяву Ради і видало від себе декларацію, яка була майже в цілости згідна з київською угодою. Дня 15. липня 1917 вечером відбуло ся в канцелярії тодішнього російського премієра князя Львова спеціальне засідане тимчасового правительства, яке радило над українською справою. На засіданю рішено, щоби тимчасове правительство віднесло ся до Української Центральної Ради з окремою декларацією.

Сим зворотом в українській політиці премієр князь Юрій Львов не був вдоволений. Короткий час він ще оставав на своїм становищі мимо виступленя кадетів з кабінету, але небаром і він уступив, а на його місце прийшов Александер Керенський.

Українська Центральна Рада, осягнувши сей успіх в боротьбі з Петроградом, видала другий універсал, в яким заявила ся за приналежністю України до російської федеральної спілки.

Сей універсал звучить:

ДРУГИЙ УНІВЕРЗАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Громадяни землі української!

Представники тимчасового правительства повідомили нас про ті певні заходи, яких тимчасове правительство має вжити в справі управи на Україні до установчих зборів. Тимчасове правительство, стоячи на сторожі здобутої революційним народом волі, визнаючи за кожним народом право на самовизначені і відкладаючи остаточне встановлені форми його до установчих зборів, простягає руку представникам української демократії, Центральної Раді, і закликає в згоді з ним творити нове жите України на добро всієї революційної Росії.

Ми, Центральна Рада, яка завсіди стояла за тим, аби не відділяти Україну від Росії, аби вкупі з усіма народами її прямувати до розвитку та добробуту всієї Росії і до єдності демократичних сил її, з задоволенем приймаємо заклик правительства до єднання і оповіщаємо всім громадянам України:

Українська Центральна Рада, вибрана українським народом через його революційні організації, незабаром доповнить ся на справедливих основах представниками інших народів, що живуть на Україні, від їх революційних організацій, і тоді стане тим єдиним найвищим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всієї людности нашого краю.

Доповнена Центральна Рада виділить наново зі свого складу окремий відповідальний перед нею орган — генеральний секретаріат, що буде представлений до затвердження тимчасовому правительству, яке носитель найвищої краєвої влади тимчасового правительства на Україні.

Усім органі будуть об'єднані всі права і засоби, щоби він, яко представник демократії всієї України і разом з тим яко найвищий краєвий орган управи, мав змогу виконувати складну роботу організації та впорядкування життя всього краю в згоді з усею революційною Росією.

В згоді з иншими національностями України і працюючи в справах державної управи яко орган тимчасового правительства, генеральний секретаріат Центральної Ради твердо іти-ме шляхом зміцнення нового ладу, утвореного революцією.

Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада, в згоді з національними меншостями України, підготовляти-ме проекти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвержене установчих зборів.

Вважаючи, що утворене краєвого органу тимчасового правительства на Україні забезпечує бажане зближене управи краєм до потреб місцевої людности в можливих до установчих зборів межах, і визнаючи, що доля всіх народів Росії міцно звязана з загальними здобутками революції, ми рішучо ставимо ся проти замірів самовільного здійснення автономії України до всеросійських установчих зборів. Що торкаеть ся комплектованя українських військових частин, то для сього Центральна Рада мати-ме представників при кабінеті військового міністра, при генеральнім штабі і верховім головнокомандуючим, які будуть брати участь в справах комплектованя окремих частин виключно Українцями, о скільки таке комплектоване після гадки військового міністра буде являти ся з технічного боку можливим без нарушення боевості армії.

Повідомляючи про се громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка передала нам свою волю, разом з революційною демократією всієї Росії та її революційним правительством приложить всі свої сили, щоб довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції.

У Києві, 3. (16.) липня 1917.

Опісля, згідно з умовою і з декларацією петроградського правительства Українська Центральна Рада видала основні засади тимчасової управи Україною, які звучать:

ОСНОВИ ТИМЧАСОВОЇ УПРАВИ НА УКРАЇНІ

затвердженої Малою Радою (комітетом Укр. Центр. Ради) 16. (29.) липня.

На підставі згоди з тимчасовим правительством від 3. липня 1917 року орган революційної демократії всіх народів України — Українська Центральна Рада, що має підготувати Україну до остаточного здійснення автономного ладу і довести її до українських установчих всенародних зборів і російського учредительного зібрання, утворює генеральний секретаріат, який являєть ся висшим органом управи на Україні.

Діяльність генерального секретаріату зазначають ся тимчасово такими головними пунктами:

§ 1. Висшим краєвим органом управи на Україні є генеральний секретаріат Української Центральної Ради, який формуєть ся Центральною Радою, відповідає перед нею і затверджуєть ся тимчасовим правительством.

§ 2. Формоване генерального секретаріату Центральна Рада здійснює через свій комітет.

§ 3. Центральна Рада затверджує генеральний секретаріат в цілости, висловлюючи йому довіре.

§ 4. В склад генерального секретаріату входить 14 генеральних секретарів, а саме секретарі в справах — внутрішніх, фінансових, військових, споживних, земельних, справедливости, освіти, національних, торгу та промисловости, пошти та телеграфу, праці, доріг, генеральний контролор та генеральний писар.

Примітка: При секретареві в справах національних визначаєть ся три товариші (заступники) секретаря: від Великоросів, Жидів і Поляків. Товариші секретаря в справах своєї нації мають право докладу і рішачого голосу в генеральнім секретаріаті. Товариші секретаря в справах національних затверджують ся комітетом ради.

§ 5. Свою власть генеральний секретаріат здійснює через всі урядові органи на Україні.

§ 6. Всі урядові органи на Україні підлягають власті генерального секретаріату.

Примітка: Генеральний секретаріат установляє, які органи, в яких межах і в яких випадках мають зносити ся безпосередно з тимчасовим правительством.

§ 7. Всі урядові посади на Україні, коли вони не виборні, заміщають ся генеральним секретаріатом, або підвладними йому органами.

§ 8. При тимчасовім правительстві має бути державний секретар в справах України, якого призначає тимчасове правительство по згоді з Центральною Радою.

§ 9. Державний секретар має пильнувати інтересів України в своїй роботі тимчасового правительства і в разі потреби пересилати законопроекти через генеральний секретаріат на розгляд Центральної Ради.

§ 10. Генеральний секретаріат передає на санкцію тимчасового правительства ті законопроекти, які розглянула і ухвалила Центральна Рада.

§ 11. Генеральний секретаріат передає на затверджене тимчасового правительства тимчасові фінансові обрахунки видатків на потреби України, які розглянула і ухвалила Центральна Рада.

§ 12. Тими коштами, які надходять на рахунок Центральної Ради, розпоряджуєть ся генеральний секретаріат, після бюджету, ухваленого Центральною Радою.

§ 13. Генеральний секретаріат ті справи, які він вважає найбільше важними, передає на розгляд Центральної Ради.

§ 14. Діяльність генерального секретаріату, відповідального перед Центральною Радою, контролюєть ся нею шляхом запитань у всіх справах.

Примітка: Порядок запитань має бути зазначений окремим наказом.

§ 15. В перервах поміж сесіями Центральної Ради генеральний секретаріат відповідає перед Комітетом Центральної Ради, який виконує всі її функції, окрім зазначеної в § 3-тім.

§ 16. Коли генеральний секретаріят не згоджуєть ся з постановою Комітету в якійнебудь справі, то ся справа переносить ся на розгляд Центральної Ради, яка скликаєть ся негайно.

§ 17. Коли Центрально Рада висловлює недовіре генеральному секретаріатови, то він подаєть ся у відставку.

§ 18. Всі акти Центральної Ради і Комітету контрастигують ся генеральним секретаріатовом.

§ 19. Всі закони тимчасового правительства мають силу на Україні з днем проголошеня їх у Краєвім Урядовім Вістнику на українській мові.

Примітка: В наглих випадках генеральний секретаріят проголошує їх иншим способом.

§ 20. Всі закони, адміністраційні приписи і постанови, проголошені українською мовою, публікують ся також і на мовах російськй жидівськй і польськй.

§ 21. В справах внутрішнього розпорядку роботи генеральний секретаріят сам виробляє свої наказ.

Опісля одначе російське тимчасове правительство старало ся відібрати від України признані їй права. Премієр Керенський під напором кадетів видав „інструкцію” до Української Центральної Ради, котрою обмежив повновласти Ради і Генерального Секретаріату.

Першим наслідком сього петроградського замаху на вольности України було уступлене першого українського кабінету, себто Генерального Секретаріату в його першім складі. Однак боротьба між Києвом і Петроградом перервала ся з причини ворохобні, яку викликав генерал Корнілов своєю виправою з дикими кавкаськими дивізіями на Петроград, щоби повалити правительство Керенського, а завести диктатуру під своєю управою. Коли правительство Керенського було в найбільшій небезпеці з причини сеї ворохобні, Українська Центрально Рада і українська армія станули по стороні Керенського і сею заявою відвернули небезпеку Корнілової контр-революції. Тоді Українці сподівали ся, що виступ Української Центральної Ради у відношеню до правительства Керенського, підчас найбільшої його небезпски, поправить лихі відносини між Києвом і Петроградом. Однак так не стало ся і Українці почували жаль до надневських державних керманичів; вони помітили, що ті керманичі під проводом Керенського ставлять ся ворожо до українських визвольних змагань. Длятого Українська Центрально Рада не хотіла вже вдруге боронити правительства Керенського, коли 6. падолиста виконали замах на нього большевики і захопили в Петрограді і в Москві власть у свої руки. Українська Центрально Рада, хотяй була проти большевиків, старалась удержатись на неутральнім становищи у відношеню до них, а займала ся тільки справами України.

Протягом двох тижнів від большевицького бунту Українська Центрально Рада видала **третий універзал**, яким проголосила Україну народною республікою із застереженем, що вона не відлучуєть ся від Росії.

Сей універзал звучить:

ПРОГОЛОШЕНЕ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕПУБЛИКИ.

(Третій універсал Української Центральної Ради, з дня 20-го падолиста 1917 р.).

До народу українського і всіх народів України!

Година проби і труднощі прийшла для російської республіки. На півночі, в столицях (Петрограді і Москві), ведеться кровова домашня боротьба. Центральне правительство вже не існує, а по всій державі ширяться анархія, безлад і руїна.

Наша країна теж в небезпеці. Без сильного, об'єднаного і народного правління Україна також може впасти в пропасть горожанської війни, різні і руїни.

Народе український, — ти, разом з братніми народами України, повірив нам завдане обертати права, здобуті боротьбою; запевсти лад і створити нове жите у нашій країні. І ми, Українська Центральна Рада, твоєю волею, — для заведення ладу в нашій країні і задля ратованя цілої Росії, проголошуємо, що від сьогодні Україна є українською народною республікою. Не відлучуючи ся від республіки російської і зберігаючи її цілість, ми опираємо своє становище сильно на наших землях, щоби своєю силою ми могли помогти цілій Росії та щоби ціла російська республіка могла перетворитись у федерацію вільних і рівних народів.

Поки зберуться українські установчі збори, уся власть удержувати лад у наших землях, видавати закони і правити — належить до нас, до Української Центральної Ради, і до нашого правительства, Генерального Секретаріату України.

Маючи силу і власть у наших ріднім краю, будемо обороняти права революції, не лише на наших землях, але також і в цілій Росії.

Длятого ми заявляємо: — До території української народної республіки належать землі, де більшість населеня є українська: Київ, Поділе, Волинь, Чернігів, Полтава, Харків, Катеринослав, Херсон, Таврія (без Криму). Дальше означене границі української народної республіки, значить додане часті губернії курської і вороніжської, Холмщини та сусідних областей і округів, де більшість населеня є українська, має бути порішене згідно із zorganizованою волею народів.

Усім горожанам тих земель ми заявляємо: — Від сьогодні зносить ся на території української народної республіки існуючі права власности, у відношеню до земель поміщиків (дідичів) та інших земель, яких власителі самі не обробляють, а які придатні до управи, а також у відношеню до земель, що належали до парської родини, до монастирів, до держави і до церков. Признаючи, що ці землі є власностию усього робучого народу і мусять перейти в руки народу без викупу, — У. Ц. Рада поручає генеральному секретареви земельних справ вигодувати сейчас закон, після якого тими землями управляти-муть земельні комітети, вибрані народом, аж до скликаня українських установчих зборів.

Робітничі справи в українській народній республіці мусять бути сейчас управильнені. Покищо ми заявляємо: — На території української народної республіки заводиться від сьогодні 8-годинний день праці у всіх фабриках і робітнях.

Година проби і небезпеки, яку перебуває тепер ціла Росія і наша Україна, вимагає відповідного управильнення праці, справедливого розділу поживи і ліпшої організації праці. Длятого ми поручаємо генеральному секретареві праці, щоби разом з представниками робітництва установив від сьогодні державну контролю над продукцією на Україні, зважаючи на інтереси України і цілої Росії.

Чотири роки на фронті проливано кров і нищено силу народів цілого світа. Волею і в імені української республіки, ми, Українська Центральна Рада, рішучо заявляємо ся за як найскоршим приверненем мира. З уваги на се ми робимо усякі заходи, щоби спонукати, через центральне правительство, обі сторони — союзників і неприятелів, аби сейчас приступили до мирових переговорів.

Будемо також наставати на се, щоби на мировім конгресі не обмежено силою мирових договорів прав українського народу в Росії і поза межами

Росії. Одначе заки настане мир, кожлий горожанин української республіки, разом з горожанами всіх народів російської республіки, мусить стояти силь-но на своїх становищах на фронті і поза фронтом.

Недавно блискучі здобутки революції захмарило привернене кари смерти. Ми заявляємо: — **Від сьогодні я кара смерти на землях України знесена.** Всі, що були увязнені або арештовані за політичні провини, доконані по пинішній день, а також і ті, що вже були засуджені або вижидані засу-ду, і теж ті, що доси ще не були суджені, — **дістають сьогодні повну амне-стію** (помилуване). В сій справі сій час видасть ся закон.

Суди на Україні мусять бути справедливі і мусять поступати згідно з духом часу.

З уваги на те поручаємо генеральному секретареві судівництва поро-бити всякі заходи для введєня справедливости і для виконуваня її на під-ставі прав, зрозумілих народови.

Генеральному секретареві внутрішних справ поручаємо: — Поробити всякі заходи для скріпленя і розширеня прав місцевої самоуправи, яка має бути органом н: йзисшої місцевої адміністративної власти, поки не введеть ся тісна злука з органами революційної демократії, які мають бути найліп-шою основою вільного демократичного житя.

В українській народній республіці мають бути запоручені також усї вольности, здобуті російською революцією, а саме: свобода преси, слова, віри, зборів, організації, страйків; ненарушимість особи і звичаїв; право і змога оживити місцевих мов у зносинах з властями.

Український народ, який довгі літа боров ся за свою національну сво-боду і тепер її здобув, буде сильно оберегати свободу національного роз-витку всіх народностей, які є на Україні. Длятого заявляємо, що народови російському (московському), жидівському, польському і иншим народам України — признаємо національну персональну автономію, для забезпеченя їх прав і свободи самоуправи в справах їх національного житя, — і пору-чаємо генеральному секретареві національних справ приготувити план на-ціональної персональної автономії.

Справа поживи є основою сили держави в сю тяжку хвилю й одві-чальну. Українська народна республіка мусить доложити зусиль для свого безпеченства на фронті і в тих частях російської республіки, які потребу-ють нашої псмочи.

Горожани! В імєні української народної республіки у федеративній Росії, ми, Українська Центральна Рада, **взиваємо всіх боротись завзято з усякими формами агархії і безладя,** і помагати у великим ділі будови нових державних форм, які дадуть великий і могучий російський республіці — здо-ровле, силу і нову будучність. Вироблене сих форм мусить бути довершене на українських і загально-російських установчих зборах.

Речєнець на вибори до українських установчих зборів визначуєть ся на 9-го січня 1918 р., а речєнець на скликанє їх на 22-го січня 1918 р.

Закон у справі скаиканя українських установчих зборів має бути сей-час проголошений.

Однак, як звісно, большевицьке правительство з Петро-граду не віднесло ся таксамо безсторонно до Української Цен-тральної Ради, як вона до нього поставилась від початку його бунту. Большевики зачали горожанську війну проти україн-ської народної республіки.

Ся горожанська війна тривала два місяці і нею большеви-ки змусили Українську Центральну Раду, що **проголосила У-країну зовсім независимою державою,** та що вона яко законо-датний орган сєї независимої держави заключила через одві-чальне перед собою правительство **мир з осередними держа-вами.**

Основою независимої української народної республіки був **четвертий універзал,** котрий звучить:

ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Народе України! Твоєю силою, волею і словом стала на землі українській Вільна Народна Республіка. Справдилася колишня давня мрія батьків твоїх — борців за вольности і правду трудящих.

Але в тяжку годину відродилась воля України; чотири роки лютої війни знесли наші краї і людність; фабрики товарів не виробляють, заводи спинають ся, залізниця розхитана, гроші в ціні падають, хліба зменшується, насуває голод, по краю розплодились юрби грабіжників і злодіїв, особливо, коли з фронту посунуло військо, счинивши кроваву різню, заколот і руйну на нашій землі.

Через все те не могли відбутися вибори в українські установчі збори в приписаний нашим попереднім універсалом час, і ці збори, призначені на нинішній день, не могли зібратися, щоб прийняти з наших рук нашу тимчасову військову революційну владу над Україною, установити лад в Народній Республіці нашій і зорганізувати нове правительтво. А тимчасом петроградське правительтво „народних комісарів“, аби привернути під свою владу Вільну Українську Республіку, оповістило вільну Україну і пасилає на наші землі свої військо красновірців-більшовиків (більшевицьку червону гвардію), які грабують хліб у наших селян і без всякої плати вивозять його в Росію, не жалючі навіть зерна наготовленого на засів, вбивають неповинних людей і сіють скрізь беззакле, злодіяцтво і безчистиво.

Ми, Українська Центральна Рада, зробили всі заходи, щоб не допустити до сеї братовбивчої війни двох сусідних народів, але петроградське правительтво не пішло нам на зустріч і веде далі кроваву боротьбу з нашим народом і Республікою; крім того тесаме петроградське правительтво „народних комісарів“ починає затягати мир і кличе на нову війну, називаючи її до того ще „священною“. Знов полетить ся кров, знов нещасний трудовий народ мусить класти своє жите.

Ми, Українська Центральна Рада, вибрана зїздами селян, робітників і салдатів України, на те пристати ніяк не можемо, ніяких в ній піддержувати не будемо. бо український народ хоче мира, і мир демократичний повинен бути як найкращий. Але для того, щоб ніщо інше не ставало Україні на перешкоді установити такий бажаний мир, для того, щоб вести свій край до ладу, до творчої роботи, до скріплення революції та волі нашої, ми, Українська Центральна Рада, оповіщаємо всім громадянам України — від нині Українська Народна Республіка стає самостійною від кого незалежною, вільною суверенною державою українського народу.

З усіма сусідними державами, як то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і приязни, але ні одна з них не може втручатися в жите Самостійної Української Республіки; власть у ній буде належати тільки народові України, іменем якого, поки зберуться українські установчі збори, будемо правити ми, Українська Центральна Рада — представництво робучого народу — селян, робітників і салдатів, та наш виконавчий орган, який від нині матиме назву Ради Народних Міністрів.

Отож насамперед приписуємо правительству Республіки нашої, Раді Народних Міністрів, від цього дня вести розпочати вже нею переговори про мир з центральними державами цілком самостійно і довести їх до кінця, не звважаючи ні на які перешкоди з боку якихнебудь частин бувшої російської імперії, і установити мир, аби край наш розпочав своє господарське жите і спокій і згуду. Що-ж до так званих большевиків та інших напасників, які нищать та руйнують наш край то приписуємо правительству Української Народної Республіки твердо і рішучо взяти до боротьби з ними, а всіх громадян нашої Республіки закликаємо, не жалючі жите, боронити добробут і свободу нашого народу.

Народна Українська Держава повинна бути вичищена від насланих з Петрограду найжорсткіших насильників, які топчуть права Української Республіки.

Незмірною тяжкою в нас, розпочата буржуазними правительствами, тяжко змучила наш народ, знищила наш край розбила господарство; тепер тому мусить бути кінець. З тим, як армія буде демобілізувати ся, приписуємо відпускати вояків після підтвердження мирових переговорів — розпустити армію зовсім, а потім замість постійної армії завести народну міліцію, щоби

військо наше служило охороною робучого народу, а не бажанням пануючих верств. Поруйновані війною і демобілізацією місцевости мають бути відновлені.

Коли вояки наші повернуть до дому, народні ради, волосні, повітові та городські думи мають бути перевибрані в час, який буде приписано, щоб і вояки наші мали в них голос. А тимчасом, аби встановити на місцях таку владу, до якої малиб довіре і яка опиралась би на всі революційні демократичні верстви народу, правительство повинно закликати до співробітництва з місцевими самоврядованиями ради сільських, робітничих і солдатських депутатів, вибраних з місцевої людности.

В справі земельній комісія, вибрана на останній сесії нашій, уже виро- била закон про передачу землі трудовому народові без викупу, прийнявши за основу скасоване власности і соціалізацію землі, згідно з нашою постановою на сесії сесії; закон сей буде розглянено за кілька днів в повній Центральній Раді і Раді Народних Міністрів ужие всіх заходів, аби передача землі в руки трудящих вже до початку весняних робіт через земельні комітети невідмінно відбувалась. Ліси, води і всі багатства підземні, яко добро українського трудящого народу, переходять в порядоковане уряду (правительства Народної Української Республіки).

Війна також відібрала на себе всі трудові заробничі сили нашої України: більшість заводів, фабрик, майстерень виробляли тільки те, що було потрібно для війни, і наряд зістав ся зовсім без товарів. Тепер війні ко- нець, отож і приписуємо Раді Народних Міністрів негайно приступити до переведення всіх заводів і фабрик на мирний стан, на вироблене продуктів, потрібних насамперед трудящим масам.

Тасаму війна виплодила сотні тисяч безробітних а також інвалідів; в Са- мостійній Народній Республіці України не повинен терпіти ні один трудя- щий чоловік. Правительство Республіки має підняти промисловість держави, має розпочати творчу роботу у всіх галузях, де всі безробітні моглиб знай- ти працю і прикласти свої сили і вжити всіх заходів до забезпечення скалі- чених та потерпілих від війни.

За старого ладу торговці та ріжні посередники наживали на бідних пригноблених клясах величезні капітали; від них Народна Українська Ре- публіка бере в свої руки найважніші галузі торгівлі і всі доходи з неї повертати-ме на користь народу; торг товарами, які будуть привозити ся зза кордону і вивозити ся за кордон, буде вести сама держава наша, щоб не було такої дорожкї, яку терплять наїбіднійші кляси через спекулянтів. Правительству Республіки на виконане сього приписуємо розробити і при- ставити на затверджене закони про се, а також про монополію заліза, угля, шкіри, тютюну й інших продуктів і товарів, з яких найбільше брало ся прибутків з робучих кляс на користь нетрудящих ся; таксамо приписуємо встановити державно-народну контролю над всіми банками, які кредитями, позичками нетрудовим масам допомагали визискувати кляси трудові; від нині позичкова поміч банків має даватись головним чином на піддержку трудовому населеню та на розвиток народного господарства Української Народної Республіки, а не на спекуляцію та ріжну банку експлоатацію (визиск).

На ґрунті безладя, неспокоею в житю, на недостатку продуктів росте невдоволене серед деякої частини людности; тим невдоволенем користують ся ріжні темні сили і підбивають несвідомих людей до старих порядків; сі темні сили хочуть знова підвернути всі вільні народи під єдине ярмо Росії. Рада Народних Міністрів повинна рішучо бороти ся зі всіми контр-рево- люційними силами, а всякого, хто кликати-ме до повстаня проти Самостій- ної Української Народної Республіки, до повороту старого ладу, того кара- ти, як за державну зраду.

Бсі демократичні свободи, проголошені третім універсалом, Україн- ська Народна Республіка підтверджує і зокрема проголошує: в Самостій- ній Народній Українській Республіці всі нації користувати-муть ся правом національно-персональної автономії, признаним за ними законом 9. (22.) січня.

Все, що вичислене в сїм універсалі, не встигнемо зробити ми, Цен- тральна Рада, і в найблизших тижнях певно довершать, справлять і до оста-

точного порядку приведуть українські установчі збори. Ми наказуємо всім громадянам нашим проводити вибори до них як найпильніше, вжити всіх заходів, аби підрахунок голосів закінчено як найскорше, щоб за кілька тижнів зібрались наші установчі збори — найвищий господар і впорядчик землі нашої, і закріпили свободу, лад і добробут конституції нашої незалежної Української Народної Республіки, на добро всього трудящою народом, вільної і тепер і на будуче.

Сьому-ж найвишому нашому органу належати-ме рішити про федеративний зв'язок з народними республіками бувшої російської держави; до того-ж часу всіх громадян Самостійної Української Народної Республіки кличемо непохитно стояти на сторожі добутої волі та прав нашого народу і всіми силами боронити свою долю від усіх ворогів Селянської, Робітничої Самостійної Республіки Української.

УКРАЇНЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА.

В Києві, дня 12. (25). січня 1918 року.

В часі проголошення сього маніфесту було при власті нове українське правительство, — зване після 4-го універзалу **Радою Народних Міністрів**. Сей четвертий універзал се вислів програми українських соціалістів-революціонерів.

Представники Української Центральної Ради, Александер Севрюк, Микола Любинський і Микола Левицький, дня 9-го лютого 1918 підписали в Берестю Литовським літвом угоду з осередними державами, себто з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною, який звучить:

МИРОВИЙ ДОГОВІР МІЖ УКРАЇНОЮ І ОСЕРЕДНИМИ ДЕРЖАВАМИ.

Мировий договір носить назву: „Мировий договір між Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною з одної сторони, а Українською Республікою з другої сторони“.

На вступі стверджено, що український нарід, проголосивши підчас теперішньої війни свою незалежність і виявивши бажане повернути мир між собою а державами, які були у війні з Росією, бажає „зробити перший крок в напрямі тривалого світового мира, чесного для всіх сторін, який не лише положив би кінець страховищам війни, але який допровадив би до привернення приятних відносин народів в політичній, правній, економічній і інтелектуальній області“.

Відтак наведені імена всіх повновласників, які брали участь в переговорах. Вони заявили, що досягнули порозуміння в отсих точках:

„**АРТИКУЛ I.** — Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина з одної сторони, а Українська Народна Республіка з другої, заявляють, що війна між ними покінчена. Сторони, заключаючи договір, постановляють відтепер жити з собою в мирі і приятні.“

„**АРТИКУЛ II.** — Між Австро-Угорщиною з одної сторони а Українською Народною Республікою з другої, о скільки сї дві держави граничать зі собою, мають існувати тісамі границі, які були перед вибухом війни між австро-угорською монархією і Росією.“

„Дальше на північ границя республіки, починаючи від Тарногорода, буде іти через Білгород, Щербечин, Красностав, Пугачів, Радин, Межиріче, Сарнаки, Мельник, Високе Литовське, Камінець Литовський, Пружани, до озера Вигоновського.“

„Ся границя в подробицях буде назначена через установлену комісію на етнографічних услях і після бажаня дотичного населеня.“

„Коли би Українська Народна Республіка мала мати спільні границі ще з котроюсь иншою державою з чотиродержавного союза, то в тій справі буде зроблена окрема угода.“

„**АРТИКУЛ III.** — Опорожнене занятих територій розпочнеть ся безпосередно по прийнятю предложеного договору. Спосіб переведеня опорожне-

ня і передача опорожнених територій буде означений повновласниками інтересованих сторін.

„АРТИКУЛ IV. — Дипломатичні і консулярні зносини між заключаючими договір сторонами будуть навантажені безпосередньо по підписанню мирового договору. Можливо як найширше допущене інтересованих сторін щодо консулів буде застережене в окремій угоді.

„АРТИКУЛ V. — Протилежні сторони взаємно зрікаються ся винагородження воєнних коштів — значить, державних видатків на провадження війни, як також відшкодованя за знищення, значить, знищення, які вони і їх піддані понесли у війні, через мілітарні зарядження, включаючи реквізиції, роблені в краю ворога.

„АРТИКУЛ VI. — Поодиноким воєнним бранцям дозволяеть ся повернути до свого дому, а о скільки вони сього не бажать, то за згодою дотичної держави мають остати ся на її території, або перенести ся до иншого краю. Управильнене получених з тим справ буде зазначене окремою умовою в артикулі VIII.

„АРТИКУЛ VII. — Обі заключаючі договір сторони постановляють взаємно і безпримовочно навантажити економічні зносини і зорганізувати бюро виміни товарів.

„АРТИКУЛ VIII. — Привертнене публичних і приватних правних зносин, виміна воєнних бранців і інтернованих цивільних, справа амнестії і справа трактованя купців у руках ворога будуть управильнені в окремих умовах з Українською Народною Республікою і будуть творити річеву частину теперішнього мирового договору та, о скільки се буде можливе, увійдуть в жите одночасно.

„АРТИКУЛ IX. — Зроблені в тім мировім договорі умови творять нероздільну цілість.

„АРТИКУЛ X. — Для інтерпретації (вяснюваня) сього договору тексти (змісти) німецький і український є правосильні у зносинах між Німеччиною й Україною, тексти німецький, мадярський і український у зносинах між Австро-Угорщиною й Україною, тексти болгарський і український у зносинах між Болгарією й Україною, тексти турецький і український у зносинах між Туреччиною й Україною”.

Кінцева частина договору застерігає:

„Теперішній мировий договір буде затверджений. Затвержені документи мають бути негайно виміняні. О скільки нема супротивних застережень, мировий договір увійде в силу ссїчас по затвердженю”.

В часі заключеня мира з осередними державами при власти на Україні були теж українські соціалісти-революціонери. Ціла Рада Народних Міністрів тоді складала ся з представників сеї партії.

СКЛАД УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Українські часописи з Києва в грудні 1917 показали ось-такє зіставлене про тодішний склад Української Центральної Ради:

З кого складаєть ся Українська Центральна Рада.

Наш тимчасої парламент, Українська Центральна Рада, яка, до скликаня українських установчих зборів, є найзисшим органом революційної демократії на Україні, складаєть ся ось з кого:

Ол. Неприцький-Грановський.

ПРАПОР УКРАЇНИ.

ей погляньте, рідні братя, —
Синьо-жовтий прапор має
Над широкими ланами,
Й слави гідними синами!...
Де лила ся кров завзята —

Пісня волі вже лунає...

Куй же зброю! Нумо в бій —
Боронити прапор свій!...

Довго сльози, царські пута,
Голод, стогін та руїна
Людську долю катували,
Довго злидні панували...
Але воля вже здобута —
Й самостійна Україна!

Гей, за зброю! Живо в бій —
Боронити прапор свій!...

Від Карпат по Чорне море,
Від Кубані аж до Вільни
Синьо-жовтий повіває,
В світлі сонця барва грає,
А під ним минеть ся горе —
Й люд робучий буде вільний!...
Куй же зброю! Стань у бій —
Боронити прапор свій!...

Синя барва — блакит неба,
Наша світла, чиста мрія,
Наша віра в людську волю
І надія в красшу долю.
Най же ясна барва неба
В наших грудях серце гріє...

Гей, за зброю! Разом в бій —
Боронити прапор свій!

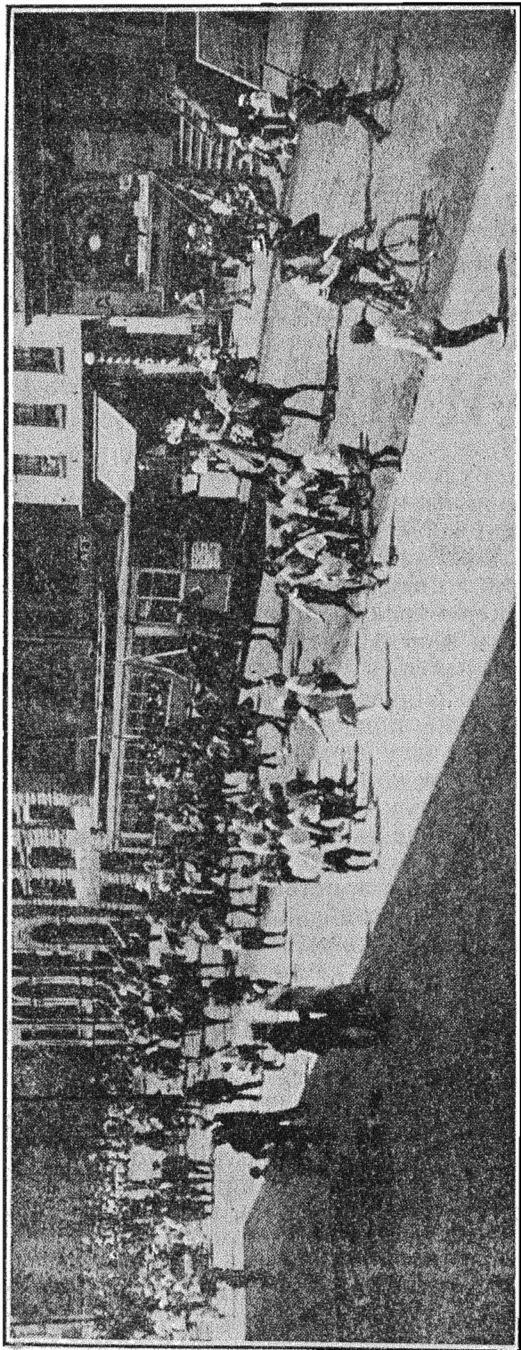
Жовта барва — барва жита
Над дородними полями...
Наші братя у могили
Буйні голови зложили,
На землі, що кровю злита
Довговічними боями...

Куй же зброю! Гей, у бій —
Боронити прапор свій!...

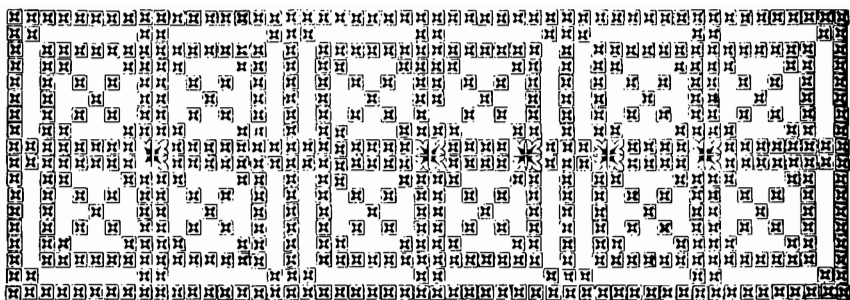
Прапор наш повстав із бою,
Прапор наш — се гасло волі!
Йдуть з півночі, йдуть з заходу,
Йдуть з полудня та зі сходу
Вороги на нас юрбою...
Ми-ж за волю — ляжем в полі!
Гей, за зброю! Марш у бій —
Боронити прапор свій!...

Частина українського походу, який відбув ся в Бетлегем, Па.,
в день 4. липня 1918 р.

Кишинівський відділ українських козаків в Джерзі Сіті, Н. Дж., у поході в день 4. липня 1918 р.

Степан Костів.

ЙОГО СТЯГ.

Він стояв нахилений над цебриком та набираючи в жмені воду, ніс її на карк і на голову, вмиваючи бруд. По хаті ходила жінка, зносячи начине на стіл і приготівляючи до вечері. В колисці лежала дитина, перебираючи ніжками.

— А що там нині в газеті нового? — запитав жінки, не відриваючись від митя.

— Нового? — відказала жінка, несучи горщик зі зупою. — Та мий ся скорше, повечеряй, а тоді забирай ся до читання новин. В мене нема часу на читане!

— Та не сердь ся, коли я чемно питаю.

— Ах, уже та твоя Україна проголосилась незалежною державою! — говорила жінка з натиском, якби зі злости, кладучи ложки на столі. — Певно, що аж тепер для тебе знайдець ся яке парадне місце в старостві...

Він, як стояв нахилений над цебриком, повний милин на голові, з розмазаним углиним порошком на твари, так підвів ся і, не кажучи слова, пустив ся до полиці, не зважаючи, що поток бруду цюрком з него ллють ся та розливають ся по підлозі, а жінка, затискаючи зуби, лише дивить ся на него.

— А бодай ти сказив ся зі своєю газетою! Та диви ся, як ти нахляпав на підлогу! Дивись! Та пообтирай ся, а то стоїш як богомаз, а бруд входить у шмате, що трудно буде діпратись! — уже з криком казала вона, кидаючи на него рушником. — От, зів би газету, чи що! Здурів хлоп! Так, як би по вечері не було часу прочитати усіх новин!

Він, не кажучи слова, обтер ся, зняв газету з полиці, вийшов на двір і почав перебігати очима по літерах, немов хотів вмити вчитати все, довідати ся всеї правди.

„Україна незалежна! — Незалежна?... Раз прецінь!” Відриваючи очи від газети, він глядить, як далеко на обрію жовто-червоне колесо всуваєть ся за якусь незнану стіну, розприскуючи снопи промінів до гори і до долу.

„Україна незалежна!” Що то значить? Чи се означає, що відтепер не буде ні польських старостів, ні польських судів, ні польських ексекторів? Будуть висіти на склепах українські льви, а де-б він не пійшов, буде міг говорити по свому, чути ся як в дома, і вже якийнебудь жид чи панок не буде міг сказати йому, що він „хам”, що він „мудь” — бо він буде у власнім краю, у власній державі?... Він? Що він був до нині? От чоловік... А нині хто не спитав би його, де не пійшов би — він сміло може сказати: „Я Українець!” І важність його особи стає для него чимсь більшим ніж дотепер. Він, і другі подібні до него, в посіданю когось, без вартости для себе, родились, жили, вмирали і ніхто не казав слова. А тепер?... Він Українець! Він мусить жити, мусить бути чесним, добрим, запопадливим; бож він становить парід, він є членом великої родини, яка мусить бути сильною, могутчою і багатою! Його син?... Він уже сином волі — волі, якої бажали батьки віками, якої прагнули, як жаждучий води, і задля якої клали буйні голови в офіру, а степ красили кровю. Його син! Він мусить його ховати, вчити, бож його країна потребує робітників і то великих; робітників, котрі були би сонцем для власної країни. А жінка? Яка буденна вона... „Ходи їсти”... Як би він не їв вчора, не їв рано, не їв щоденно! — Україна незалежна! Чиж се не значить, що відтепер усюди повівати-ме сино-жовта фана, сино-жовта краска? Дивна се фарба! Хто-ж то зложив її разом, хто злучив сі два кольори в цілість?

І він стараєть ся пригадати собі, коли се сталось... Може він де читав в історії... За якого князя? короля? гетьмана?

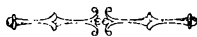
І мимоволі його думки летять в ті часи, коли то на Україні не було ні князя, ні короля. Йому немов сниться ся, немов видаєть ся, як великою гурмою збили ся люди в тіни розлогих дубів, а перед горючим костиром стоїть старець з сивою як сніг бородою, з розпростертими вгорі руками, і говорить урочи-сто: „Заспокій ся, народе! Не гніви богів, аби не покарали тебе за твою невіру! Ти-ж вибраний народ між народами, як рож між цвітами. Твої-ж поля повні золотого збіжа, твої степи повні табунів, ули повні меду; а над тобою сине небо — чисте як криштал, тепле як сонце. Не гніви богів, народе!”

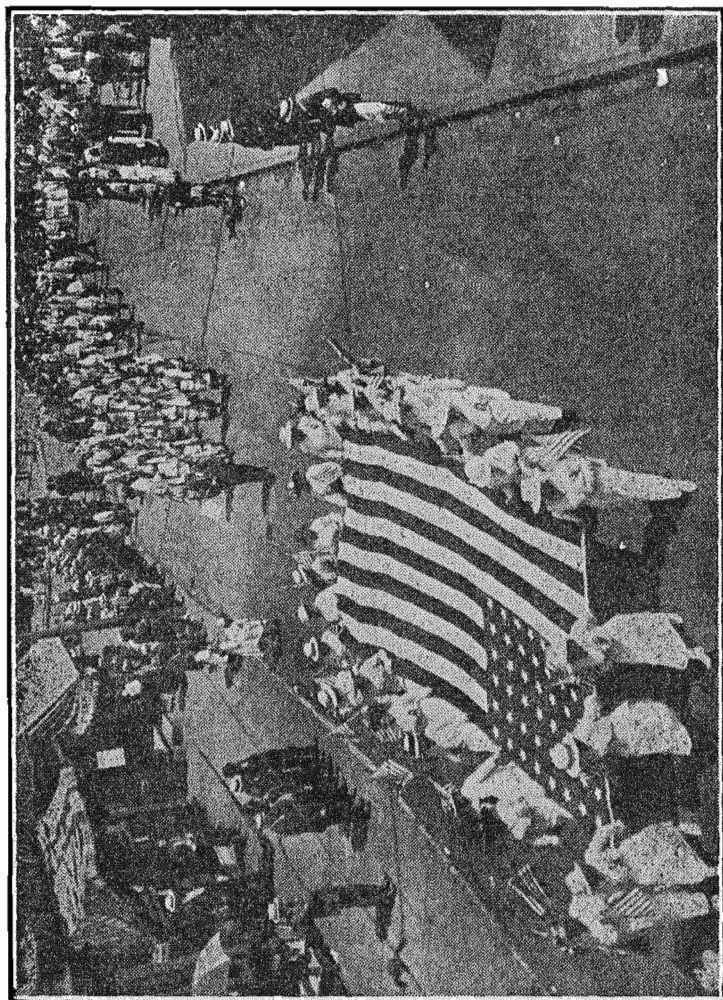
Зміж народу виступає Мстислав і перехресуючи на грудях свої жилаві руки, відзиваєть ся до старого глумливо: „Чекати нам ще? Чого? Чиж не довго чекали ми? Не тесаме говорив ти кождим разом? Колиб ти не стримав нас був тоді, як прийшли сі прокляті розбишаки-сусіди та заняли наші череди овець і табуни коний; колиб ти не стримав був нас тоді, як вони набігли другий раз на нас і забрали наші табуни коний, а лани пшеничні пустили з димом — не булиб нині наші оселі лежали попелом, а наші жінки і дочки в раменах ворогів... Чого чекати? Щоби вони прийшли і нас покололи, а решту нашого добра розграбили?” Сі слова розпалили слухачів. Великий гнів обняв їх, а крик о пімсту роздер повітре і сила така була, що загасила огонь під костиром, горючим на хвалу Перуна.

Тоді то Святослав, слуга і представник богів, хвапив одною рукою за блакит небес, а другою за золото дозріваючих піль, і лучачи їх в цілість на обрію землі, почав говорити дрозжачим голосом: „Народе мій! Не стримую тебе! Иди і пімсти ся за свою кривду! Иди і борони своїх осель! Хай сей стяг буде твоїм стягом до кінця віків! Він синій як небо, а жовтий як дозріваючий лан пшеничний. Він є знаком волі, як вільне є небо для кожного. Він знаком ситости, як ситою є твоя зсмя, якої завидують тобі всі. Нема в нїм барви крови, бо не чужого ти, народе, бажаеш. Ні біла краска не прикрашує його, бо ж він є стягом звичайних людей... Великий він, бо одним краєм опираєть ся в безодні висот, а золотом спадає на степ—виширш і здовж. Там на обрію, де небо сходить ся зі землею, краски його зішиті разом. І як непохвитне є щастє, так непохвитний є його шев. І ні злість людська, ні стріли гармат, ні неволя віків не будуть всилі розшити твого стягу до кінця свїта! Нема на нїм ні зьвїзд, ні сонця, ні хрестів, бо ти, народе мій, ні ясїти не хочеш понад другими, ні сонцем для них бути, ні в свою силу їх брати. Ти лиш братом їх є, рівним з ними в праці, будуючи царство людського щастя, братної згоди і любови. Сей стяг зависне понад тобою на віки! Зі сходом сонця до заходу він повівати-ме над тобою, і ні краса весни, ні богатство літа, ні холод зими не сплямлять його! Сам Бог прапорщиком твоїм буде! Він раною росою змие блакит неба, озолотить велич землі, цвїтом весни умаїть його, плодами літа збогатить його, привялим листям окрие його, а зимою постелить під него білу скатерть. Хто-ж буде мати красший стяг?... І хоч прийде час, коли твої діти невірниками стануть, твої степи власностию чужих, то стяг твій незрушимий буде! Скільки разів зойк болу вирветь ся з твоїх грудий, коли ти в поті чола і в ріках сліз на чужім лані працювати-меш; скільки разів у зневірі смерти благати-меш, або в потребі приятеля шукати-меш — сей стяг, розиростертий над тобою, цілющою силою усмирить твої болі, додасть тобі сили, другом стане. І навіть тоді, коли неволя і нужда розсіє твої діти по цілій землі, він висїти над ними буде і охоронить їх від запапащення!”

— Файно ти читаеш газету! — говорила жінка, термосячи його за плече. — Иди їсти, а то мясо висмажилось на костомашу, а дитина лежить в колисці, як сиротя, і нікому взяти на руки та побавити.

Він пробудив ся, увійшов до хати, і беручи сина на руки, шептав до него: „Твій стяг... твій стяг... синій як небо, жовтий як колосє дозріваючих піль. Сам Бог зішив його на обрію землі, тож ні злоба, ні сила людська не розшиє його до кінця віків!...

Частина українського походу, який відбув ся в Джерзи Сіті, Н. Дж., в день 4. липня 1918 р.

СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР.

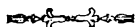
еред людських звичаїв дуже характеристичним є значувати свою приналежність або свої почування до якоїсь певної ідеї національної, політичної або партійної при помочи сих чи інших знаків та красок. Сей звичай має бути досить давний, бо вже приміром старі Галійці уважали своїм національним знаком цвіт рожі. Ще тепер Ірландці виступають на своїх національних святах з цвіткою конюшини.

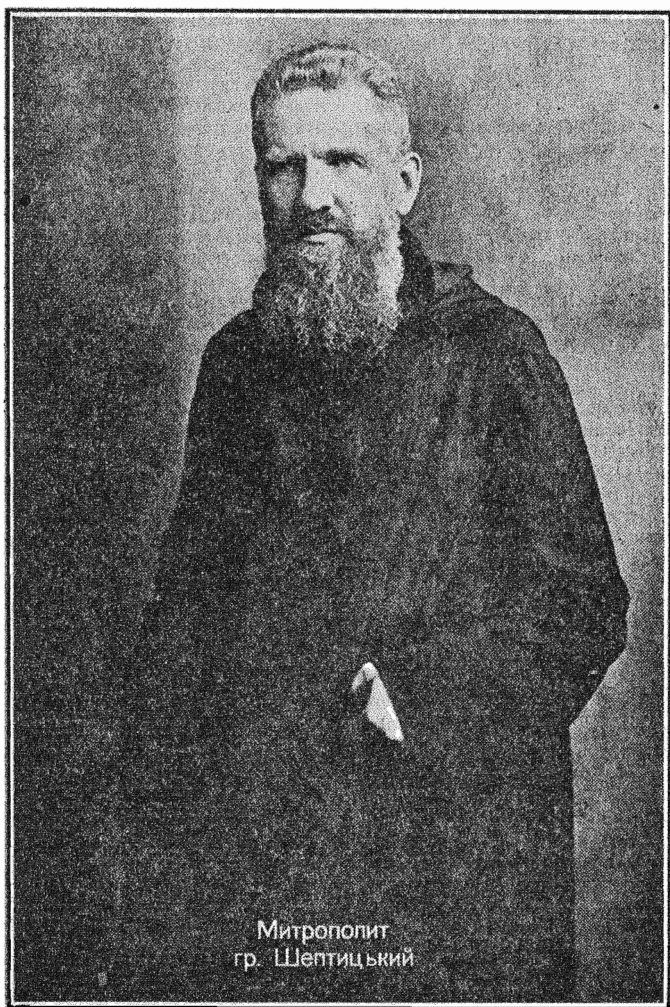
Тепер по всяких землях, по всіх державах, у всіх народів і партій є своя краска, свій улюблений знак. Національним знаком українського народу вважається ся традиційна синьо-жовта барва.

Вороги наші кажуть, що сю барву ми перняли від Шведів, але се нестійний закид, бо синьо-жовта краска була національною ознакою українського народу в дуже давних часах, коли ще Україна не думала навіть про жадні зносини зі Швецією. Синьо-жовті барви прийшли до наших батьків зі сходу, з Персії і Візантії. Відти йшло до нас золото, сап'янці, парча, золоті верхи для церков, шовки золотисті, паволоки, численні обряди і звичаї. Зважаючи на сю зв'язь нашої культури зі східним світом, треба думати, що сині й жовті барви були віддавна милі нашому народови. Про сі барви згадується вже в „Слові о Полку Ігоря”, в народній думі, яку вважається найстаршою українською народною пісню. В дуже, дуже старих різдвяних колядах наших згадується вже про сі барви. Їх уважав наш нарід своїм улюбленим знаком ще перед козаччиною. Також пізніше в українським життю подибуємо всюди синьо-жовті хоругови, одержу, всяке шитво, церковні річи й инше.

Спеціально в козацьких часах сі барви набрали між українським народом найбільше популярности. З синьо-жовтих тканин козаки шили собі убрання, від яких „як мак процвітали”. Синьо-жовта краска була знаком мужности козака, його сили і відваги. Наукові досліди виказали, — як писав в 1911 році К. Цироцький в київській „Раді” — що сі барви більше подобають ся мушцінам ніж женщинам. Звичайно, мужність належить до чоловіка.

Тарас Шевченко також любить синьо-жовту барву. Він вдягає в сі барви своїх героїв, а навіть свою наречену. Для нашого свободолюбного народу сі барви є і були найбільше підхожі. Сі барви давала і дає народови його любов до природи, яку він бачить іменно у жовтій і лазуровій окрасці, — золотий степ, сине море, сині ріки з жовтими очеретами і рудими скелями, вкінці сині гори.

Митрополит
гр. Шептицький

Галицький митрополит, гр. Андрій Шептицький,
по повероті з російської неволі.

В ЧЕСТЬ 58-ЛІТНИХ РОКОВИН СМЕРТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

ам де Дніпро пливе, грас,
Степ широкий процвітає,
Там то в давний час
Розложив ся город слав-

ний,
Престаринний, давний-дав-

ний —
Київ, батько наш.

Устроїв ся в красу, славу,
Держав вкраїнську булаву
Многі роки.

А в багатій Україні
Жили свободні, вільні
Сини козаки.

Була краса, була сила,
Дружба, любов там гостила,
Хлоп пана не знав.

В згоді жив з богачем бідний,
Бо над усіма свободний
Прапор повівав.

Позавидував світ доли,
Прийшли Татари, Монголи,
Москалі, Ляхи;
Кроваві ріки поплили,
Україну трупи встелили,
Жаріли шляхи.

Клали жите козаченьки
В обороні своєї неньки,
Гинули мов цвіт;
А на тяжкий вражий злочин
Замкнув уста, замкнув очи,
Байдужний був світ.

Здавало ся — правда згине...

Україну похоронили,
Прибили печать,
А козаків закували —
Най раби мовчать.

Затихло слово свободне;
Всьо, що дороге й що рідне,
Грабили враги;

А в казामарах неогрітих
Конали вкраїнські діти,
Дрождали тюрми.

Страшно ся вороги мстили;
Кривди в небо голосили —
Тяжкий то був час.

А в часі страшного гнету
Сходить зоря серед степу:
Родить ся Тарас.

В бідній родив ся хатині...
Росте дитя, а в дитині
Великий дух сяє,
Геній, з котрого ме листи
Слово пророче, огнисте —
Правду відкопас.

Він розкаже перед світом:
Хто ми, чийх предків діти,
Ким, за що закуті.

З братів вражі пута скине,
Рід Вкраїні не загине,
Дрожіть, враги люті!
Виріс борець, взявм зброю,
Правдовіщу кобзу свою —
Йде в завзятий бій.
Рознесли ся жалісні звуки
Про ті страшні кривди, муки
Ворожих подій.

Зляклись враги, цар злякав ся,
Як Тарас-Батько озвав ся:
Таж ми не раби,
Ані враги ми не ваші;
Не вирвете серця наші
З матірної любові!

Дрожи, лякайсь, лютий враже,
Слава предків не поляже;
День суду прийде,
Правда неправду подопче;
Ось моє слово пророче:
Рай, сонце зійде.

По літах борби тяжкої
Загрів серця дітей своїх,
Огонь розярив.
Сам спочив у домовині,
А нам, вкраїнській родні,
Заповіт лишив:

Я вмираю, вам лишаю
Мій заповіт, діти:
Не дермуйте, зброю цуйте,
Боріть, поборіте!
Боріте ся, діти мої,
Бзм Бог помагає,
За вас сила, за вас воля
І правда свята.

І славетних предків внуки
Ухватили за шаблюки,
Піднесли прапор:
Не злякнемось — закричали —
Сто раз більшої навали,
Ні вражих запор!

Пійшли у бій — цар звалив ся,
Гордий ворог покоровив ся,
Безсильний упав;
А по милій Україні
Побідоносний, свободний
Прапор замавав.

Про свободу дзвони грають,
Вкраїну вільну витають,
Всьо частем живе.
Тарас-Батько глядить мило,
В небо мольби шле.

Честь Тобі, Батьку єдиний!
Тзос слово не загине
Много, много літ;
Не загине, буде жити,
Доки сонце ме світити
І стояти світ!

Д. ШТОГРИН.

ЕМІГРАЦІЯ АВСТРІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

В суспільнім життю австрійських Українців еміграція відгравала перед війною велику роллю. Викликували її деколи політичні і культурні переслідування, але по більшій часті причиною були отсі прояви в суспільнім життю: брак землі, процеси, ошуканства, ліцитації, упадок домашнього промислу, перехід торгівлі в руки чужих посередників, а вкінці надія, що чужина приверне страчене. Аж за богато є причин еміграції австрійських Українців. У декотрих народів є потрібна лиш одна важнійша така причина, а вже є масова еміграція.

Трудно є подати точне число української еміграції, бо переходила вона через руки австрійського правительства і польських властей, які ніколи не подавали точної статистики щодо Українців. Але після українського обчислення є вона досить велика. Перш усього треба поділити нашу еміграцію на заморську і континентальну. Одна від другої значно ріжнить ся. Коли на континентальну еміграцію нарід може покладати ще сякі-такі надії, що вона з часом поверне в цілости назад у свої місця, то заморську еміграцію треба уважати за пропащу для народу. За море емігрували головно ті, які в старім краю продали весь свій маєток і мають надію повернути назад до дому аж тоді, коли в чужині зароблять собі стільки гроший, аби відтак могли знова заложити собі відповідне господарство.

Початків еміграції австрійських Українців до Америки треба шукати в роках 1877—1878, значить тоді, як через цілу Галичину побудовано залізницю. Перші з Українців почали емігрувати Лемки, найдалше висунена на захід українська галузь. За ними почали емігрувати Подоляки, відтак Буковинці та Русини (Угорщани). Головне русло еміграції було звернене на Злучені Держави, куди від 1899 до 1909 року виемігрувало 119.408 Українців. Відтоді еміграція австрійських Українців до Злучених Держав почала сильно збільшатись. Лише в 1910 році прибуло сюди 25.994 емігранти з австрійської України. Се число пізнійше значно збільшало ся, так що під сю пору у Злучених Державах є що найменше 1,000.000 Українців з Галичини, Буковини і Угорщини. Вони поселили ся по всіх стейтах Америки, а головно в стейтах: Нью Йорк, Нью Джерзи, Конетікут, Массачусетс, Пенсильванія, Іллінойс і Огайо. Не бракує їх однак в жаднім стейті Злучених Держав. Тут вони працюють по найбільшій часті яко фабричні робітники або копальники, а також при будовах доріг і каналів, при тартаках, при залізничих шляхах, а женщины працюють головно у багатших мешканців Америки в ролі домашньої услуги. Кваліфікованих робітників є між українською іміграцією дуже мало, лише 1%, а всьо проче звичайні робітники, які перед війною поби-

рали по 1 до 2 доляри денної платні, а тепер, силою воєнних обставин, платня їх подвоїла ся або потроїла ся. В останних часах, головно підчас війни, многи з них почали брати ся до управи рілі.

На початку першого десятиліття ХХ. віку почала ся українська еміграція до Канади. В адміністраційнім роц 1909—1910 виїхало до Канади понад 7.000 Українців з Галичини і Буковини. Нині їх можна числити в Канаді на округле число 300.000. Жиють вони в провінціях Манітоба, Саскачеван, Алберта, Брітиш Колюмбія, де займають ся управою рілі, та в Новій Шотландії, Квебеку і Онтаріо, де вони працюють по фабриках або копальнях. Тут Українці показали ся перед чужинським світом знаменитими рільниками і многи з них вже є великими богачами.

Третою з ряду щодо числа українською іміграцією в Америці є іміграція в Бразилії і Аргентині. Там українських поселенців числить ся на 100.000. Жиють вони головно в провінції Парана, де управляють рілю. Але полуднево-американський клімат не є здоровий для Українців, через що вони перед війною масами покидали сі краї.

Крім кількох случаїв української еміграції до Австралії, заморська еміграція австрійських Українців кінчилаб ся. Натомісь цікаві цифри виказує континентальна еміграція, еміграція до інших європейських держав та до інших країв австрійської монархії.

На першім місци під тим оглядом стояла Німеччина, куди рік-річно емігрували тисячі Українців з Австрії. Обчислено, що в 1910 році в Німеччині було около 100.000 емігрантів з австрійської України. Вони працювали там при управі землі, а також по фабриках та копальнях угля. Перед війною українські сезонні робітники заливали кожного року цілу Німеччину. Обчислено, що кождий сезонний робітник заробляв округло 200 корон річно, так, що 100.000 українських робітників ввозили до Галичини кожного року майже 20,000.000 корон. Промислові робітники працювали там безперервно, натомісь господарські повертали кождої осени домів.

На другім місци по Німеччині щодо числа української сезонної еміграції стояла Чехія, куди кожного року виїжджало 16.000 українських робітників. Працювали вони там при пільних роботах, в копальнях угля, при регуляції рік і т. п. Вони були там дуже лихо плачені, бо Чехи держать ся засади, не впускати чужинця до промислової роботи.

З інших європейських держав на третє місце заслугує Румунія, куди кожного року емігрувало з Буковини і Галичини около 3.000 наших робітників. Там вони працювали при пільних роботах і в копальнях нафти.

Відтак слідує Данія з 2.000 українських робітників. Франція з 1.200 українськими робітниками. Україна з 1.000 українськими робітниками з Австрії, які там працювали головно у фабриках цукру. Швеція з 700 українськими робітниками. Англія з 500 українськими робітниками, які працювали головно у

манчестерських прядільнях, а вкінці Угорщина, куди річно виїжджало на роботу около 10.000 українських робітників з Галичини.

На особливу увагу заслугує Босна і Слявонія, куди наші Галичани виїжджали на сталій побут. Ще нині в Босні є около 500 українських господарів абб дрібних міських купців. В Слявонії над рікою Савою, в околици Брода, є 1.200 богатих українських господарів, галицьких емігрантів. Також в полудневій Угорщині, головно між Тисою і Дунаєм, є около 3.000 українських господарів. Місточко Коцура є чисто українське. Імя сеї оселі пригадує першого українського імігранта, який доробив ся там маетку і став першим богачем між нашими імігрантами.

Культурний доробок австрійсько-української еміграції є досить незначний. На перше місце вибила ся іміграція в Злучених Державах, яка має вісім запомогових організацій, з маетком і капіталом около 1,250.000 долярів. В сих організаціях гуртуєть ся около 55.000 членів. Українці у Злучених Державах мають 13 своїх часописий. На другім місци стоїть Канада, яка, що правда, жадних запомогових ані політичних організацій не має, але за се має просвітні інституції та професіональні учительські спілки і торговельні організації. В Канаді виходить 6 українських часописий. Найгірше під тим оглядом стоїть іміграція в Бразилії, Аргентині й Австралії. Бразилійські Українці мали ще донедавна свою однуку часопись „Працю”, яку з виступом до війни бразилійське правительство замкнуло. Тепер вони мають ще кілька місцевих малих товариств, які лише існують, але роботи жадної не ведуть. Австралійські-ж Українці не мають ні своєї часописи ні товариств. Їх впрочім є там дуже маленьке число. Многі з них передплачують українські часописи зі Злучених Держав.

ПРАЩАЙ, УКРАЇНО.

Поїзд мчить ся широкими ланами,
Їдемо в сьвіт в далекую чужину,
Летять ридаєх і зойки за нами,
Ми мов поглухли — все вперед, без впину...
Пращай, Вкраїно!

Пращай, Вкраїно, мій безталанний краю,
Кохана Ненько у кайдани закута,
Із болем в серці Тебе я покидаю...
Чи спадуть з Тебе коли ціпкіі пута —
Богом забута?

Ляхів, Жидів, московськеє підданство,
Цісарську ласку — чи зметеш з свого поля?
Чи пустиш коли з огнем прокляте панство,
Чи заясніє в Твоїй хаті Воля,
Сьвятая Воля?

Пращай, Вкраїно! Ми вернемо до Тебе,
Бо серце буде тужить за Тобою,
А як закличеш — вирвемо Волю з неба,
Жите положим у кровавому бою,
В лютому бою.

ІВАН ГУНДЯК.

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

На шляху визвольних змагань українського народу впали вже десятки його нестружених синів, згасли вже десятки горючих серць, опали вже десятки залізних рук, які із запалом брали ся до народної роботи. У списі тих вірних синів українського народу находимо імя Михайла Павлика, одного з перших ветеранів українського відродження, одного з тих перших, які кинули здорове зерно на порослу бурянами українську ниву.

Михайло Павлик родив ся в гуцульській сімї в селі Москалівці коло Косова, в Галичині, 1853 року. Здобувши власними силами висшу освіту, Павлик вступив в жите народолюбцем-ідеалістом і свій ідеалізм „юних днів — днів весни” зберіг аж до заходу днів своїх.

З його смертю пійшла до гробу часть української історії. З його смертю зійшов зі світа останний Могіканин українського відродження в Галичині. Помер мрійник і задуманець, мученик і „святий”, як його звичайно називано, перший апостол християнства і вічний борець. Ціле жите віддав він політиці. Він створив українську політику, хоч сам в дійсности не був політиком. Теоретичний раціоналіст і матеріаліст, він був незломним ідеалістом в житю, ввів в добро людства, в красу жита і в осягнене ціли. Радикал і вільнодумець, належав він до тісного кружка тих, яких можна назвати приятелями митрополита української церкви в Галичині, графа Андрія Шептицького.

Яко громадський діяч звязав він зі своїм іменем ту фазу розвитку нашого національного жита в Галичині, яка бере свій початок від пропаганди Михайла Драгоманова. Стрінувши ся в 1879 році в Женеві з М. Драгомановом, Павлик захопив ся його науками про демократичні ідеї західної Європи. Під впливом пропаганди Драгоманова часть тодішньої української молодіжи, яка оставала під впливом реакційного, псевдо-аристократичного москвофільства, перейшла знаменну національну еволюцію: демократичні ідеї про працю для народу привели її до признання української народности. Рівночасно в українськїм таборі пропаганда Драгоманова викликала розділ на „батьків” і „дітий”.

Між молодими поклонниками ідей Драгоманова найвизначнійше місце заняли Іван Франко і Михайло Павлик. Та коли перший з них у своїм розвитку побіч політично-суспільних уділяв багато місця також літературним і науковим інтересам, виростаючи на початку ХХ. століття на найбільшого українського письменника, Михайло Павлик з ревностию перших християн захопив ся перше всего новими ідеями, жертвуючи їм ціле жите.

Поводи сі нові ідеї, кинені Драгомановом, а плекані Павликом і Франком, здобувають собі ґрунт серед української суспільности в Галичині. В 1890 роках поклонники сих ідей організують ся в окрему українську радикальну партію. Між оснувателлями партії одно з найвизначніших місць займає Павлик, який з того часу аж до смерти засідає в партійній управі; редагує партійний журнал „Народ”, який давав політичну поживу цілому нашому тодішньому молодому поколінню; видає партійну літературу; працює від 1895 року аж до війни в партійнім популярнім органі „Громадський Голос”, беручи на себе дуже часто весь тягар редакції, і їздить — доки на се дозволяло здоровле — по вічах.

Значіне радикалізму, не яко партійної організації, але ідейного напрям у серед нашої суспільности, признание і оцінить історик нашого національного розвитку. Був се напрям, який запліднив своїми ідеями ціле наше жите в усіх його областях і оставив слід в цілім нашім розвитку. Між учениками Драгоманова Франко був мозком сього напрям, Павлик — жрецем...

На університет вступив Павлик в 1875 році і студіював фільольогічний факультет. Але політична діяльність не дала йому покінчити університету, бо в два роки пізнійше Павлика проганяють з університету за його приналежність до тайного соціалістичного кружка. Хоч не вдало ся йому покінчити своїх студій з офіціяльним дипломом, він до кінця свого житя зберіг наукові інтереси, працюючи по своїй змозі в науковій області. В признаню за його велику працю Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові вибрало його 1-го цвітня 1900 року своїм дійсним членом. В тім характері він до кінця житя брав живу участь в діяльності фільольогічної секції сього товариства.

Він був знаменитим знавцем нашої мови й літератури, яку він збогатив численними перекладами з англійської, французької, німецької, московської, польської та інших мов.

У своїм житю був Павлик типом „безсребренника”, який, вийшовши з селянської сімі і рішивши обернути здобуту власними силами освіту на службу народови, все жите прожив у бідности, часто навіть в нужді, служачи весь вік тільки одному Богови. Деколи просто болючо було дивити ся, як покійний віднімав собі останне від уст, аби видати брошуру, яку в даній хвили уважав за конечну для народної справи. Жиючи ціле жите одиноким, держав при собі стару матірвдову, а відтак сестру Аїну, товаришку своїх перших агітаційних праць. Яке серце було в того „безсребренника”, свідчить факт, що перед пару роками, немічний і бідний, приголубив він двоє чужих дітей з улиці, опікуючи ся ними як найліпший батько.

В останних роках Павлик у щоденній політичній діяльності участі не брав; виступав лише яко ветеран у важніших хвилях. Останнім з таких його виступів була його у-

часть в Головній Українській Раді у Відні, де засідав у президії яко заступник голови, мріючи з молодечим запалом про збудоване української держави.

Умер сей невіджалуваний народний робітник 26. січня 1915 року у Львові, підчас окупації сього міста російськими військами. Коли ще перед російською окупацією визначні Українці опускали Львів, Павлик на питане, що думає робити, відповів: „Я вже такий старий і близький смерті, що мені нічого не страшно!“ І остав ся у Львові, немов віщим духом передчуваючи блиску смерть.

Помер як воїн на поли бою, не діджавшись побіди справи, на яку поклав ціле своє жите. Помер, не побачивши вільним свого народу, для котрого весь вік свій трудив ся. Він чесно пройшов свій шлях і рідна земля збереже його пам'ять в ряді найліпших синів своїх...

ОГОНЬ ГОРИТЬ!

Що отсе за гомін?
— Враже племя гуляє!
Чом так заводить дзвін?
— Хмель за правом питає!
Чом зорі миготять?
— На козаків моргають!
Чом тополі шумлять?
— Сестри братів пращають!
Кудиж вони ідуть?
— На степи вільнії!
Що-ж там ділати-муть?
— Здійснять народні мрії!
А сили в них не брак?
— Про се і не питаЙ...
Що їм найбільш не в смак?
— Наш рабський обичай!

II.

Захмаривсь небозвід,
Вітер зняв шепіт,
Дуб з дубом почав пращатись,
А в степу травиця,
Наче молодиця,
До землі взяла кланятись...
І серед тучі,
Громів і бучі
Гетьманський голос озвав ся:
„Ставай, кобзарю-брате,
Людям розказати,
Щоб народ до праці забрав ся!

„Годі вже вам, годі!
Хоч було се в моді
Діла батьків раз судить, раз
Пора вже вам, діти, [вихваляти, —
Степові квіти,
Любов ділом власним доказати!
„Бо ворог не спить!
Огонь горить,
Вже й кісткам нашим допікає,
А в вас все ще лайки,
Пусті балакайки,
Хоч Ненька синів викидає”.

III.

Чом земля так дροжить?
— Козацтво думи зводить!
Чом потік так журчить?
— Стражданя їх холодить!
Скільки-ж журби у них?
— Більш ніж піску у морю!
Чом біль їх не затих?
— Не кінець ще їхньому горю!
Скільки їх полягло?
— Більш ніж в степу травиці!
Скільки сліз пролилось?
— Більш ніж води в керниці!
Чого бакали все?
— Щоб люди в щастю жили!
Що сталось їм за те?
— Загнали їх в могили!

Осип Осипович.

ДЕЩО ПРО ЛЕМКІВЩИНУ.

Ослідними роками немов зпід землі зачинає виростати нова галузь нашого великого народу. Галузю сею є Лемки. Лемками інтересували ся до сього часу хиба лиш етнографи. Однак коли в послідних роках з Лемками творить ся таке, що кожного свідомого Українця зворушить, проте цікавим буде і нам дещо про них перечитати.

Українці мають повне право назвати цілі галицькі гори Карпати „нашими”. Від Тиси далеко поза Попрад аж по Дунаець лунає хребтом Карпат українська пісня та звучить українське слово. Голос тої могутної пісні перетискаєть ся поміж бори та скали, які надають їй ще більшої сили, більшої приманчивости. Розлягаєть ся вона по цілій Европі, ні! — по цілій нашій земській кулі. Упоюють ся чаром її краси всі культурні народи. На мори співав мені один Турок: „Верховино”. Та яку душевну розкіш відчував сей співак під впливом сеї пісні! Будучи в англійськiм і німецькiм театрі, чув я, як грала театральна музика нашу „коломийку”. Жадну гру не оплескувала публіка так, як коломийку. Деж зродила ся та „Верховина”, де повстала „коломийка”? Там, далеко, в наших синих Карпатах.

Карпати сі замешкують три відтіни нашого народу. Від Тиси (на Угорщині) аж по Стрий мешкають Гуцули; від Стрия поза Самбір мешкають Бойки, а дальше, поза Сянік аж до Нового Торгу живуть Лемки. Лемки незвісні нашому ширшому загалови в наслідок далекого положеня. Ніде і ніколи майже не стикаєть ся Лемко з Подоляком, Бойком, чи Гуцулом. Не дивниця отже, що приїхавши на Лемківщину, маєть ся вражінє, немов чоловік заїхав де між зовсім чужий нарід. Нічого нашого народного; все їх власне, їм питоме, а дуже первісне, сире, грубе, часто дике. Деж та українська щирість, м'яккість, та сердечність? Того в Лемку не знайдеш, бо на його культуру впливали і впливають всі сумежні і дальші чужі народи — лише не ми, не Українці.

Назва „Лемко” походить від виговору тих людей. Майже в кождім реченю Лемко знайде місце, щоби вмістити додаток „лем”, або „ле”. Прим.: „Я лем привюз кічки, а он мене волат: подь ле гев, Ваню!”*) Мова Лемка — се правдиве „есперанто”.

*) Я тільки привіз сніпки (до покриваня хати), а він мене кличє: ходи сюди, Івасю!

Мова ся складаєть ся з много словацьких, польських, малярських, німецьких та в переважній частині українських слів. Однак способи вислову і наголоси слів та цілих речень є майже чисто мазурські. Хто перший раз прислухуєть ся, як розмовляють між собою баби в „глухім” лемківськім селі, то не зрозуміє з їх бесіди нічого. Мову свою псують Лемки в остатніх часах ще гірше, бо приносять з Америки дуже багато англійських слів, яких залюбки уживають. Каже раз до мене хлопець: „Міхал дрилив мене на умбрело і умбрело ся звавало”^{*)}). І розумій, чоловіче, що то таке „умбрело”.

Про первісне походжене Лемка оповідають всіляко. Та ріжні сліди вказують на слідуєче його походжене: Колись, як на Україні володіли князі, тоді наші високі Карпати були ще для чоловіка недоступні. В них царював тоді медвідь з рисем, вовком та іншими дикими звірами. Та коли Монголи зачали замінати цілі села та міста в одну пустиню, лишаючи за собою лише згарища та потоки крови, коли опісля Ляхи вложили на нас тяжке ярмо неволі і зачали витискати з нашого народу душу, в ті часи крили ся люди перед лютим Татариним в тих Карпатах, а опісля відпорнійші, сильнійші натура кидали свого пана та втікали лісами чи мочарами далеко на полудне, або на схід. В переважній частині хто лише здужав, то спішив на схід, там на Дніпро, на „Січ”. Кому труднійше було дістати ся на „Січ”, то спішив в гори і волів замешкати з хижими звірами в темних борах, ніж мав дальше терпіти татарську, чи ляцьку неволю. Скривали ся там в горах також і такі люди, що управляли гидке ремесло розбишацтва. В ті часи малярські купці їздили через Карпати до Польщі, а за багатство, яке везли з собою, мусіли часто переплатити головою. Надибаємо тут також много банітів (вигнанців з краю); на се напроваджують нас назви місцевостей: Баниця, Пантна і т. п. Назва Пантна є чисто польська і значить, що в тім селі замешкали люди, які мали до діла з путами, або „шнурком”. Ще нині оповідають сусіди, що Пантною тяжко перейти, аби його дехто не зачіпив (в дійсности Пантна тепер може найкультурнійше село на Лемківщині). Є села, де мешкають самі зубожілі князі та графи і ті родини ще до нині затримали щось собі питомого; вони не дружать ся з іншими, лише зі свого роду. Такі князі мешкають в селі Драгашів, горлицького повіту. Маємо також татарські назви сіл, де правдоподібно була татарська оселя. Прим. Гладишів; в сім селі мав мешкати якийсь Гладиш — паша. Назви людий наводять нас також на прямі стежки походження тих людий, прим. Русінки, Козаки і т. п. Назви ті вказують на ріжнонародне походжене Лемків; є словацькі, малярські, польські, але в переважній частині українські назви. Отже Лемки се мішанина ріжних елементів; однак український елемент був найчисленнійший, бо все зляло ся в одну суцільну українську групу. Творене того „народця” відбувало ся десь в дуже давних часах, а се бачимо по лемківських звичаях та ріжних обрядах.

^{*)} Михайло труттив мене на парасоль і парасоль зломив ся.

Обряди і звичаї прийняли Лемки від інших народів, а не від Українців; бо чи можливий український нарід без великодних гагілок, без різдвяних коляд, без „Іванових” квітчань і т. п.? Гляньмо прим. на лемківське весіле, або погріб, чи хрестини. На весіле не просять. Не знають, що значить „князь”, „княгиня”, „бояри”. Сходять ся всі знакомі; танцюють всі в капелюхах (в хаті). Другого дня рано ведуть всі присутні „молодого” і „молоду” на стрих... По якій пів годині женуть молодих на ріку (чи потік) умивати ся. А все з музикою, з парадом. Характеристичний тут один хліб „балець” (коровай) — величини колеса у возі.

А погріб?—Писав наш літописець Нестор, що декотрі славянські племена над трупом свого співземляка справляли пир, себто танцювали, скакали, гостили ся, а опісля небіщика палили. Сього тепер на цілій Україні нема, та на Лемківщині дещо задержало ся. Ось громадить ся молодіж (обох полів, та і поважного віку) коло небіщика, кричать, галакають, жартують, доповідають огидні слова на трупа, тягають небіщикови попід ніс чи по чолі стеблом або прутиком, шарпають за руки чи за ноги і заставляють його, щоби щось робив, щоби вставив, або щоби вгадав, хто його шарпнув. Небіщикови ще в нинішні часи кладуть до трумни кілька крейцарів, аби мав чим викупити ся на тамтім сьвіті, а що його чекає далека дорога, то дають йому також добру фляшку горівки („палюнки”) і люльку, набиту „дуганом” (тютюном). Щоби небіщик не тужив за улюбленою за життя річию і щоби часом не забавляв ся йому прийти пізнійше по неї, длятого кладуть ту річ також до трумни. Плачів за небіщиками нема жадних. Мати наймилішу дитину, жінка найдорозшого мужа — без найменшого слова жалю випровадить на цвинтар.

Зате хрестини дуже гучні. Кумів кличуть з двацять, а часом трийцять.

Всі лемківські звичаї та обряди ще первісні. Староруські назви свят до нині ще між ними задержали ся. На Зелені сьвята Лемко инакше не скаже, лише „Русаля”. Історію і душу Лемка пізнаємо найдокладнійше в його численних піснях. Крім обрядових найчисленнійші є пісні „польові” — ті, що пастухи співають. З тих пісень довідуємо ся, що головним занятєм і средством життя Лемка був винас худоби. Худобою й нині Лемки ще в деяких околицях торгують з досить умілим хистом.

Земля на Лемківщині є дуже слабородюча. Лише на деяких лагіднійших похилостях удаєть ся бандурка (картофля), ярець (ячмінь) та овес. В останніх десятиліттях сплюндрували пани і жида цілковито лемківські гори. Де колись пишали ся величаві, недоступні, віковічні ліси, там нині сьвітять скали своїми голими хребтами. Недавно ще Лемко віз дрова до Сянока, Ясла, Санча та інших міст, а нині сам не має вже чим огріти свою нужденну, чорну, курну хижку.

Упав також випас худоби, бо де давнійше цілі стада випасали ся, там нині паручитук порядно не винасеш.

Не має Лемко що робити нині в своїх горах. Справді поре він ті скали, але впаде дощ, сполоче скалу і знесе в безвісті і засів і трохи тої дрібної ріни, в яке він кидав те зерно. Та вже найбільше шкоди роблять ґрунтові сніги, коли на весні раптово зачнуть таяти. Тоді сї сніги усувають ся великими масами в яри і беруть з собою урожайну землю, лишаючи голі скали.

Подивім ся до хижі Лемка. Там часто діти з голоду пхнуть, просять мами і тата хліба, а родичі крови би зпід самого серця дали, а хліба ні, — бо не мають. І так Лемко, мимо свого привязани до любих гір, змушений кидати свою рідну хижу. Хоть серце йому краєть ся, хоть жаль груди розпирає, він іде одинцем в чужі сторони. Там часто лише на „міги” порозуміваєть ся з чужинцями, бо ані він їх, ані вони його не розуміють. Скитають ся Лемки пераз по кільканайцять лїт по Мадярщині, по Румунії, Боснії, поміж Поляками, та навіть до Росії заходять. Лемко перший з Галичини виемігрував до Америки на зарібки. Справді дві треті части цілого лемківського населеня перебуває в Америці, але се е хосенне, що Лемки майже завсіди вертають ся до своїх гір, заробивши гарний крейцар на прожиток для себе і для родини.

Нужда зробила Лемка підприємчивим, проворним та цікавим, а здаєть ся, від предків він одідичив вірцеву витривалість і завзятість.

Одна з найкрасших прикмет Лемка --- се його привязане до свого народу. Лемко тиняєть ся по кількадесять лїт між Поляками, чи Мадярами, або Румунами, вивчить ся досконало їх мови, прийме їх звичаї, буває, що оселить ся між ними, та ніколи не скаже, що він Поляк, чи Мадяр, чи там Румун, лише все „Руснак”. Мову свою зіпсув, запропастив свої національні обряди і звичаї, але національної приналежности береже сьвято.

Мимо всіх своїх прикмет Лемки е найтемнішою галузію нашого народу. Сам Лемко преть ся до просьвіти; пераз в його хижі можна узріти на столі якусь російську, або угорську газету, чи книжку. Сказав я вже, що він з натури е цікавий. Аби Лемкови показати лише, куди йдеть ся до „світла”, то він дальше без провідника трафить.

Хто не вміє робити добра, не має права жадати його від других.

✧ ✧ ✧ ✧

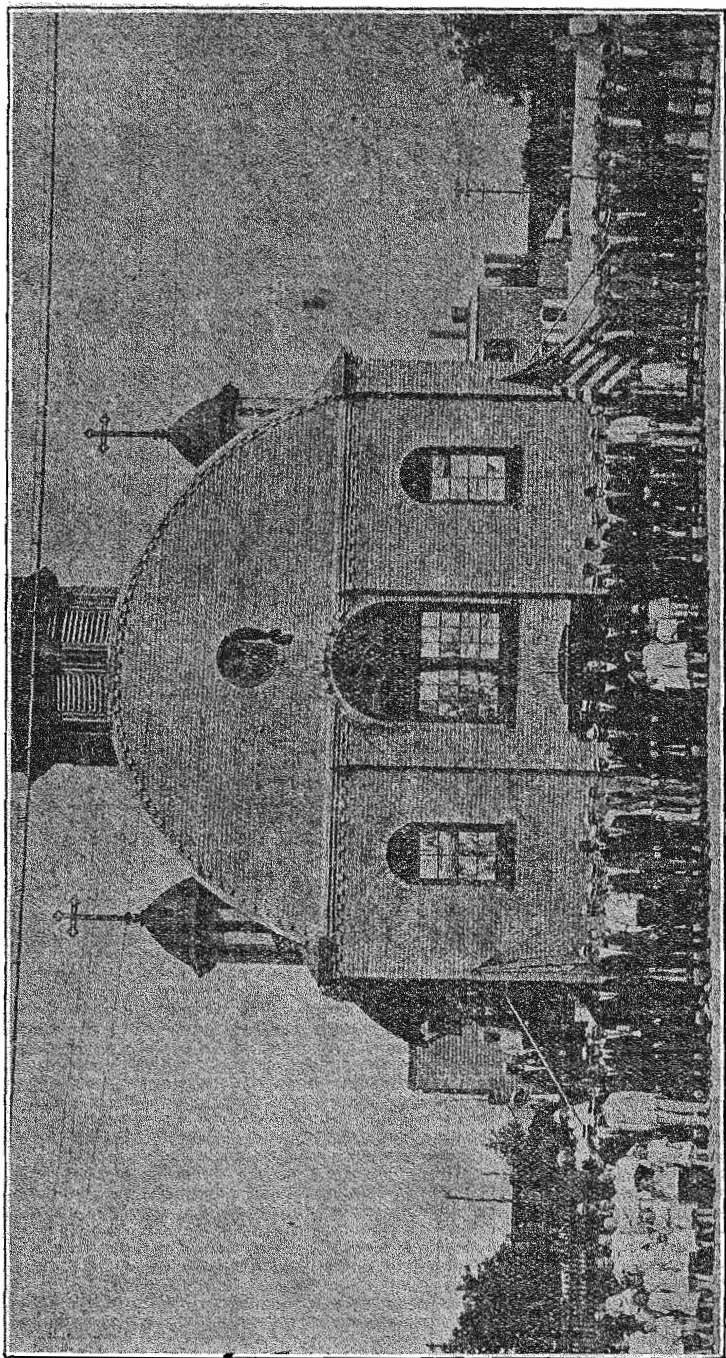
Доля ніколи не вдоволяєть ся одним нещастем.

✧ ✧ ✧ ✧

Час е все діяльний; або дає тобі щось, або забирає.

✧ ✧ ✧ ✧

Чим бі^о тр^ь жалю в чоловіці, тим лучше для його душі.

Українська гр.-кат. церква св. Николая в Вільмінгтон, Дел.

ГАЛИЦЬКІ ПОВСТАННЯ XV-XVI ВІКУ.

По смерті останного галицького князя Юрія Болеслава 7. цвітня 1340 р. розпочала ся довголітна боротьба о його спадщину між галицьким боярством, що лучило ся з Литвою і Татарами, а Польщею й Угорщиною. Боротьба не довела до бажаного кінця, не вернула Галичині самостійности; галицька земля від 1387 р. була вже постійно польською провінцією, „руським воеводством”. Але між народом лишили ся традиції давньої независимости ще довгі часи; останки української шляхти, духовенство, свідомійше селянство і міщанство шукало нагоди, щоби розпочати нову війну з Поляками. Поміч в сій боротьбі знайшла Галичина в сусідній Волощині (нині Румунія); тамошні князі, „господарі”, хотіли прилучити Галичину до своєї держави. Вперше підняв рух проти Польщі селянин Муха 1490 р. Се був чоловік завзятий і знав ся добре на війні. Він зібрав до 10.000 війська з селян із Галичини й Волощини і напав на Покуте. Був під Снятином, зруйнував багато міст і сіл, а потім пустив ся в дальші сторони, підійшов до Галича, переправив ся з війском через Дністер і наблизив ся до Рогатина. По дорозі лучила ся з ним українська шляхта, невдоволена з чужого панованя, так нпр. Березовські. По Польщі пійшла тривога, король скликав шляхту в загальний похід і просив помочи навіть в Пруссії. Королівське військо заступило дорогу Мусі під Рогатином і розбило його силу; багато війська загинуло на місци, інші потонули в Дністрі, а сам Муха втік на Волощину. Потім хотів ще раз розпочати війну в Галичині, але се йому не вдало ся: зрадила його якась жінка, з якою любив ся, Поляки його арештували і відіслали до Кракова; там умер Муха у вязниці. В 1491 р. напав на Галичину Андрій Барул з Волощини, що звав себе правним спадкоємцем Руси, яку польський король Казимир силоміць забрав собі; але його також арештовано. І пізнійше галицьке населене все помагало волоським воеводам, які воювали з Польщею. Літом 1509 р. підчас волоської війни в Галичині прилучило ся до воеводи Богдана багато нашої шляхти, як Шумлянські, Витвицькі, Дрогомирецькі, Балицькі, Березовські, Луцькі. Король мусів видати 1511 р. приказ, щоби галицьке духовенство не їздило сьвятити ся до Волощини, бо були підозріня, що там зраджують тайни польського королівства і змовляють ся з ворогами. В 1530 р. знов лучила ся наша шляхта з волоським воеводою, а він її приймав ласкаво, а людей римського обряду казав убивати. Сі повстаня не довели на жаль до ніякої зміни в положенню Галичини, — наш край і дальше лишив ся при Польщі. Наші повстанці звичайно переплачували житем свої сміливі замисли, иншим конфісковано майно; найбільше потерпіла на тім наша українська шляхта, бо її найбільше переслідувано і маетки її переходили в чужі руки.

М. Грушевський: Історія України-Руси т. VI. -

Селянська самооборона в Галичині 1848-49 р.

Коли в 1848—49 р. Маляри підняли повстанє проти Австрії, австрійське правительство для оборони Галичини організувало тут народну самооборону. Ся організація складала ся з двох частий: селянської самооборони і гірських стрільців. Селянська самооборона повстала на розпорядок галицької краєвої президії 6. січня 1849 р., а обіймала пять підгірських округів: Сянік, Самбір, Стрий, Станиславів, Коломия. До сього війська належали всі мушчини в віці 20—50 літ; кожде село мало свого команданта, а кілька або кільканайцять сіл творили округ і мали надкоманданта. Командантами по селах були звичайно вислужені війскові, жандарми, лісничі і ин.; крім них була низша старшина, сотники, пятьдесятники, десятники. Люди приналежні до оборони діставали оружє; ізза недостачі чогось ліпшого брали коси настромлені на дручки, списи сільського виробу, сокири. Більші села мали власні хоругви, по містах мали й тарабани. Узброєних в рушницї зібрано в осібний відділ стрільців; кінні творили відділи кінноти. На даний знак все військо мало ставити ся у т. зв. алярмові місця, що лежали близко угорської границі. Кожде село висилало до окружного центра щоденно одного або двох узброєних людей на т. зв. ординанс, щоби принести прикази від надкоманданта до місцевої команди. В селі була також варта, що стримувала переїздиних і питала ся о нашіпорти. Від границі до кожного села ішли стовпи тривоги, пообв'язувані соломою і напущені смолою; коли наближав ся ворог, сторожа мала їх запалити і подати як найскорше знак тривоги узброєним селянам; тоді всі збирали ся в алярмове місце. Деколи збирали ся відділи з цілого округа на загальний перегляд.

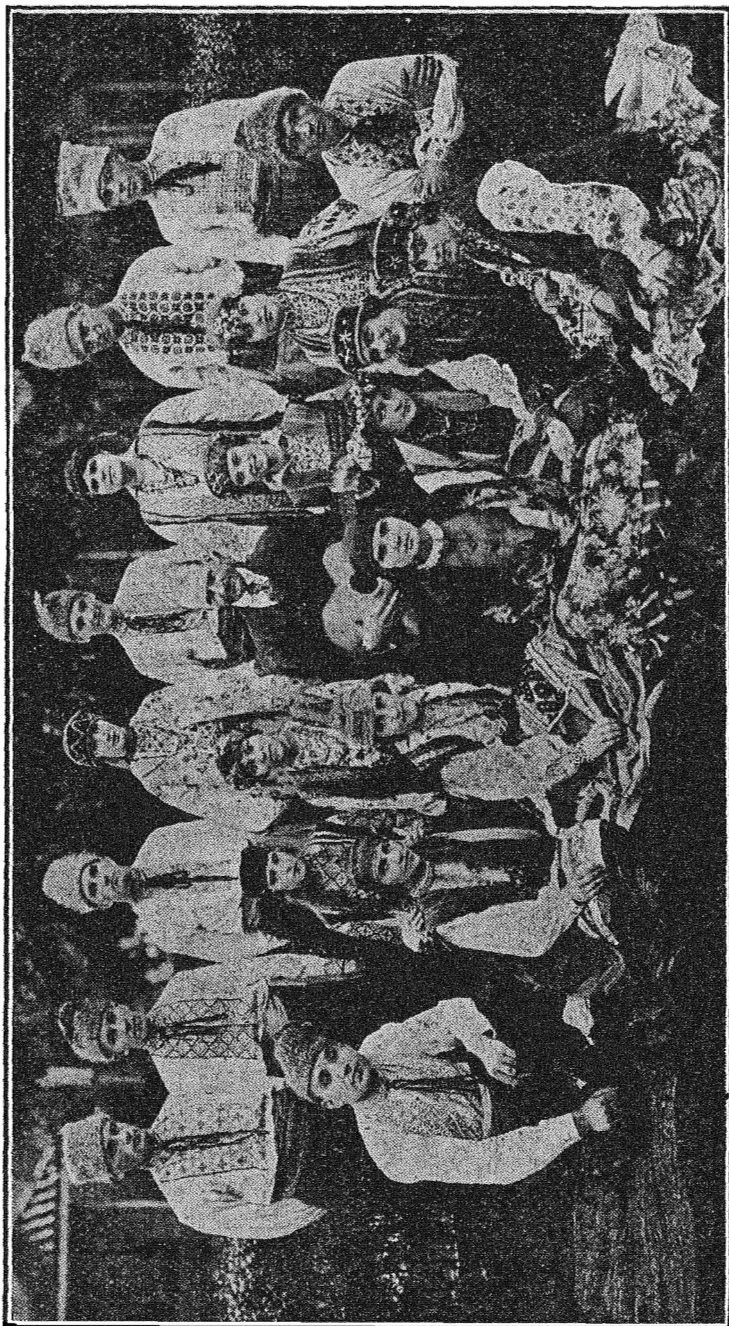
Перегляд самооборони відбув ся н. пр. в Богородчанах в осени 1849 р. — на толоці під містом. На правім крилі уставлено зверх 300 Гуцулів з рушницями через плечі на маленьких гірських кониках; проводили ними уніформовані гайдуки з камеральних дібр. Коло них стануло 600 піших Гуцулів і Підгірян, що мали то власні гвінтівки, то старі жовнірські карабіни з кременем, то стрільби відібрані польській народовій гвардії; були поділені на шість сотень, а проводили ними камеральні лісничі. Дальше уставило ся в трох рядах до 8.000 селян, поділених не на сотні але громадами, а кожде село вів селянин, вислужений жовнір, якому перевішено через плечі старий капральський тесак з арсеналу у Львові. В руках мали коси, списи, сокири. Якийсь капітан зі Львова мав промову, а потім відбула ся дефіляда. Один старий сьвященик, сивсенький як голуб, сів, убраний у фелон, на білого коня і з величезним хрестом у руках станув перед війском. На команду „марш!” затягнув сильним голосом пісню „Пречистая Діво Мати”; потім співали „Мир вам, братя” і „Маширують шваліжери, щаслива їм дорога”... Таксамо сьвяточно відбуло ся в Станиславові посьвяченє гармати для селянського війська. Гарно вичищена гар-

мата зі синьо-жовтою ляфетою стояла перед церквою, звернена немов умисно на давню біло-червону стражницю польської гвардії народової. Артилеристи були в мундурах голубої краски зі жовтими вилогами і в сірих шараварах, на головах мали чорні баранкові шапки з жовтими верхами...

Народна самооборона дійшла до значних розмірів, бо в самім станиславівському окрузі числила понад 17.000. Селянські відділи показали свою справність у боротьбі з угорсько-польськими повстанцями, які під покликком свободи і братерства нищили пограничні села і хотіли повернути давню анархію і самоволю. До стичок з повстанцями прийшло в околицях Лавочного, де селяни взяли до неволі більше ніж 350 людей, між ними багато Поляків; таксамо в Самбірщині і Коломиїщині. Коли угорське повстанє здавлено, австрійський уряд розв'язав також селянські відділи в осени 1849 р.

Батальон гірських стрільців повстав заходами Головної Руської Ради на дозвіл цісаря Франц Йосифа I. з 10. марта 1849 р. Він мав тусаму ціль, що селянська самооборона — боронити Галичину перед Мадярами, але був зорганізований вже справді по військовому, навіть мав муштру німецьку. Від інших полків відрізняв ся руський батальон мундуром: кабат був червоний зі стоячим ковніром і з синими „рогальками” на раменах; мав один ряд золотих гузиків. Штани сині зі шнурковими жовтими лямпасами; пояс широкий ремінний з мосяжними бляшками. Замість плаща був сірак з сірої краски з синим обрамованем і синими гузиками й петлями. На голові носили сіру гуцульську крисаню зі стрілецькими перами по лівім боці, або складану шапку з великим дашком і жовтим обрамованем. Узброєні були карабіном і довгим багнетом. До батальону зголосило ся 3.460 добровольців, але прийнято лиш 1.410 людей. Офіцерами в батальоні були в більшій часті Русини. Батальон стояв в близкім відношеню до наших політичних кругів: офіцири по іменованю представляли ся Головній Руській Раді, командант присилав рапорти про стан батальону, а при народних святах, нпр. святкованю панщини, стрільці виступали з музикою і робили ілюмінацію своєї касарні. В воєнних операціях батальон не брав участі, хоч ходив на Угорщину, бо угорське повстанє вже упало. Головна Руська Рада внесла до цісаря просьбу, щоби дозволено утворити ще другий батальон з руською командою і руською хоругвою. Галицькі політики мали думку прибільшувати корпус поступенно до 10.000 людей і утворити національне наше військо. Але тодішний галицький намісник, Агенор Голуховский, заявив ся проти такого дозволу, бо такий корпус, оживлений національними почуваннями, був би оружною репрезентацією народу і міг би показати сепаратистичні змаганя. Прошеню о другий батальон відмовлено. Перший руський батальон також розв'язано в січні 1850 р., а на добровольців розпочато нагінку і деяких безправно влучено до армії.

Іван Кривецький.

Українські аматори й аматорки з вистави „Ой не ходи, Грицю, та на вечерницю“ товариства „Бандурист” в Шамокін, Па.

3 КУЛЬТУРИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.

З 1656 р. дійшов до нас інтересний козацький документ: „Розпись, як много шкід і знищення бідних селян, а також і козаків полку Івана Нечая, від ратних людей його царського величства, від салдатів і від інших людей”.

Сей реєстр кривд, яких дізнала Україна від Москви, має ще значіне з другого боку: яко жерело до пізнання побуту й культури України в епоху Хмельниччини. В акті дуже подрібно оповідаєть ся, що в кожній хаті, у кожного козака забрали московські напасники. З дрібних звісток можна виробити собі бодай загальний погляд на культуру козаччини, на побут тих мас, що недавно скинули з себе чуже ярмо і бажали тепер устроїти собі жите на свій власний спосіб.

Тодішня Чернигівщина, з якої походить реєстр, робить вражінє країни багатой і гарно загосподареної. Москаль у кожній коморі знаходить муку пшеничну й житну, солонину, шіно, пиво, „горяче вино”, пироги; в стодолах стоїть незмолочений хліб, на дворі сіно; є худоба, а передівсім є всюди коні, між ними багато дорогих расових бахматів; в кожній скрині є де-що готівки. Але багатство не кінчить ся на предметах щоденного ужитку: в кожду козацьку хату заходить вже-розкіш, показують ся виспі потреби й бажаня.

Видно се наперед в убраню. Всюди є ще сукмани з простого сукна, білі сермяжні жупани, опанчі, „одноряденне” полотно. Але побіч сього показують ся чужі сукна: швабське, англійське, лунське (ліонське), сукно-настрофіль і т. ин. Убраня стають дорогі й незвичайні: жупан лазоревий, сподом із білок, жупан синий з англійського сукна зі срібними гудзами, контуш на білках, контуш лазоревий з лундишу, контуш зі срібними позолоченими гудзами, курта з настрофілю і кармазинові штани. Шапки не тільки з лисом або білкою, але й кармазинові з соболом. Дехто носить поважні шуби.

Мужеське убране можна ще назвати скромним, коли його порівнати з жіночим. Сірого або чорного „одноряденного” платя у жінок стрічаємо мало; як є „сукман” чорний, то вже з золотими гудзами. А все инше плате з чужосторонних матерій, незвичайного крою і краски. Катанка зелена, катанка атласна, катанка турецька, плате василькового цвѣту на овчинах, червоне плате з турського мухояру, плате зуфне, плате турське, плате шовкове, тахтуй атласний, тахтуй шовковий, тафта, зуфтурська обяр тафтяна, душегрій зі срібними гудзами. Кілько ріжнородности, кілько чужого і невідомого для нас! А до сього приходять ще дорогі пояси: пояс срібний, пояс золочений, жичевий, червоний-сітковий; жіночі шапки також неабиякі — шапочки з горностаєм. Жіночі прикраси нерідко зі срібла та з золота; срібні й золочені булавки, „корольки” на шнурку з червінцями, коралі з жемчугом, коралі зі срібними дукачами.

І не тільки верхне убране розкішне й дороге. Внутрішня

частина гардероби була теж заступлена багато: „білого плаття” знаходимо там цілими скринями; сорочки полотняні, вишивані шовком червоним або чорним, сорочки шовкові і шиті золотом; полотенця вишивані золотом, полотенця шиті шовком, намітки і інше. Згадується постіль, турецька ковдра, турецька попона, килим.

В козацьких домах багато всякої посудини, між нею також цінні й замітні предмети. Майже все із срібла: срібні чарки, стакани, срібні, золочені, мірою за квартиру, стакан великий срібний в пів гарнця, достокани срібні, кубок срібний в два гарнці, горщик срібний з „чепочкою і накришкою”, срібні тарілки, срібні ложки; мідний є тільки ківш, а сталінні ложки. Такої дорогої посудини буває в одній хаті по кілька або й по кільканадцять штук. Ще більше розширена була „біла посуда”.

Кожда козацька хата переповнена лицарською зброєю; тут теж попадають предмети артистичної вартости, як шаблі оправлені в срібло, срібні уздечки, золоті колчани, сідло „з войлоками і з вершечком”. Позатим зброя цінить ся, як зброя: шаблі всякого рода й вартости, самопали, пищалі, вінтівки, карабіни, ладунки, порохівниці... Все те нагадує, що знаходимо ся в часі безнастанних воєн, нападів і походів в огні трівожного, небезпечного життя, коли кров людська плила ріками...

І се дивує найбільше: відки взяли ся такі гарні зачатки культури у ті жорстокі часи? Відки брали сі люди охоту й енергію прикрашати і прибирати своє жите, коли завтрішний день не був певний і безпечний? Відки вся отся розкіш в простій козацькій хаті?

Певно Чернігівщина була щасливіша, ніж інші українські землі. Хоч і тут заходили польські війська, хоч тут вели свою руйну роботу московські роти, все таки сей кут був ще досить спокійний і безпечний, людність доволі загосподарена й богата; висші культурні потреби могли тут знайти вдячну почву.

Культурні впливи приходили на Україну з усіх сторін. У двір Хмельницького в Чигирин ішли посольства з усіх сусідніх країн: татарські, турецькі, волоські, угорські, венецькі, австрійські, польські, литовські, московські, від донських козаків; кожний посол віз дорогоцінні дарунки для гетьмана й козацької старшини, за кожним посольством ішли купці з ріжних сторін з своїми товарами й виробами. Все те давало можливість познайомити ся і вийти в зносини з усякими культурами. Богато давали Україні воєнні походи в Польщу, Литву, Волощину; не один козак привозив домів богату добичу, а між нею нерідко й артистичні вироби. Все те приймало ся на Україні скоро і радо. Але ніколи не прийшлоб до такого зросту культурного життя між народом, між оттим „посполитим” козацтвом, як би не Хмельниччина, як би не той благословенний час політичної незалежности і соціальної волі, коли весь народ співав: „Та немає лінше, та немає красше, як у нас на Вкраїні!”...

ПІСНІ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.

I.

Ой то ляхи-гайдамахи
Вкраїну зрубали,
Течуть річки кєрвавїї
Темними лугами.
Ступай, коню, підомною
Широко ногами,
Ідуть ляхи-гайдамахи
В погонї за нами.

Летить орел понад хутір,
А в повітру вєть ся,
Ой там, ой там бідний козак
З Поляками бєть ся.
Ой годї вам, вражі ляхи,
Руську кровцю пити, —
Неодин лях молоденький
Посиротив діти.

II.

Розлили ся круті береженьки, гей, гей, по роздолї,
Пожурились славні козаченьки у неволї.
Гей ви хлопці, ви добрі молодці, не журїть ся,
Посїдлайте конї воронїї, садовїть ся.
Та поїдем у чистєє поле, у Варшаву,
Та наберем червоної китайки та на славу.
Гей щоб наша червона китайка не злиняла,
Та щоб наша козацькая слава не пропала.
Гей щоб наша червона китайка червонїла,
А щоб наша козацькая слава не змарнїла.
Гей у лузі червона калина похилила ся,
Чогось наша славна Україна зажурила ся.
А ми-ж тую червону калину та піднімемо
А ми-ж свою славну Україну та розвеселимо.

III.

Повіяли вітри все буйнїї,
Пійшли дворяни все смутнїї...
Берег з берегами, а круча з кручами —
Там дворяни проходили,
Кидають отчизну і свою дїдизну,
Свої пасїки й левади...

IV.

Та немає лучше, та немає красше,
Як у нас на Вкраїні:
Та немає ляха, та немає пана,
Не буде зміни.
Ой не буде лучше, ой не буде красше,
Як у нас на Вкраїні:
Та немає ляха, та немає жида,
Немає унїї!

Українське товариство „Боян” в Елізабет, Н. Дж.

ІВАН БОГУН.

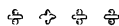

Іван Богун був сином шляхтича Федора Богуна, державця Бубнова в Київщині і по імені батька звав ся також Федоренком. Підчас повстання Хмельницького, як багато иншої української шляхти, вступив до війська запорожського; гетьман іменував його подільським полковником і вислав на східну Україну організувати нарід до боротьби. Пізнійше Богун був полковником кальницьким (в Браславщині) і паволоцьким (у Київщині). Брав участь у всіх важніших битвах Хмельниччини. Під Збаражем 1649 р. був ранений і Хмельницький дуже тим журился; в 1651 р. боронив міста Винниці і примусив Поляків до соромної утечі; під Берестечком тогож року, коли Хмельницького взяли Татари зрадою у неволю, став наказним гетьманом і уратував військо від остаточної загуби. В 1653 р. боровся з Поляками під Монастирищами і під Жванцем. В 1654 р., коли Хмельницький ввійшов у союз з Московою, Богун не хотів присягати на вірність цареві, замкнув ся у своїм Кальнику і не їхав на раду до Переяслава. Але також не хотів лучити ся з Польщею, хоч Поляки обіщували йому великі маєтности, а навіть гетьманство; тайні польські листи відсилав гетьманові. По смерті Богдана Хмельницького на козацькій раді завзято виступав проти московського панованя: „Непотрібні нам московські воеводи”, кликав, „жінки наші і діти списувати приїхали! Не здорові ви від нас виїдете!” А до одного із сторонників Москви, Івана Безпалого, писав: „Дивуємо ся тому не мало, що ви, що родили ся з нами, разом з народом вольним, і спільно зросли в Україні, вітчизні нашій, а немалий час продавали кров свою за волю всього запорожського війська, тепер віддаєте ся добровільно у неволю, і ведете війну з нами, братами своїми, з котрими разом хліб їли і проти кожного ворога ставали, — і на нас, кров свою, наступаєте!...” До кінця життя Богун не хотів підписувати ніяких союзів з Московою. А й до польської держави відносив ся ворожо, як з початку, так і до кінця. Не підписав чуднівської угоди з Польщею 1660 р. і не хотів віддати ворогам правобережної України. За те заслала його Поляки до твердині в Марієнбургу у Пруссії. Вийшов з неволі 1663 р. і знов розпочав боротьбу за волю України. Польське військо схопило Богуна вдруге і 27. лютого н. с. 1664 р. під Новгородом сіверським розстріляно великого українського лицаря і патріота.

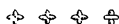
За В. Липинським.

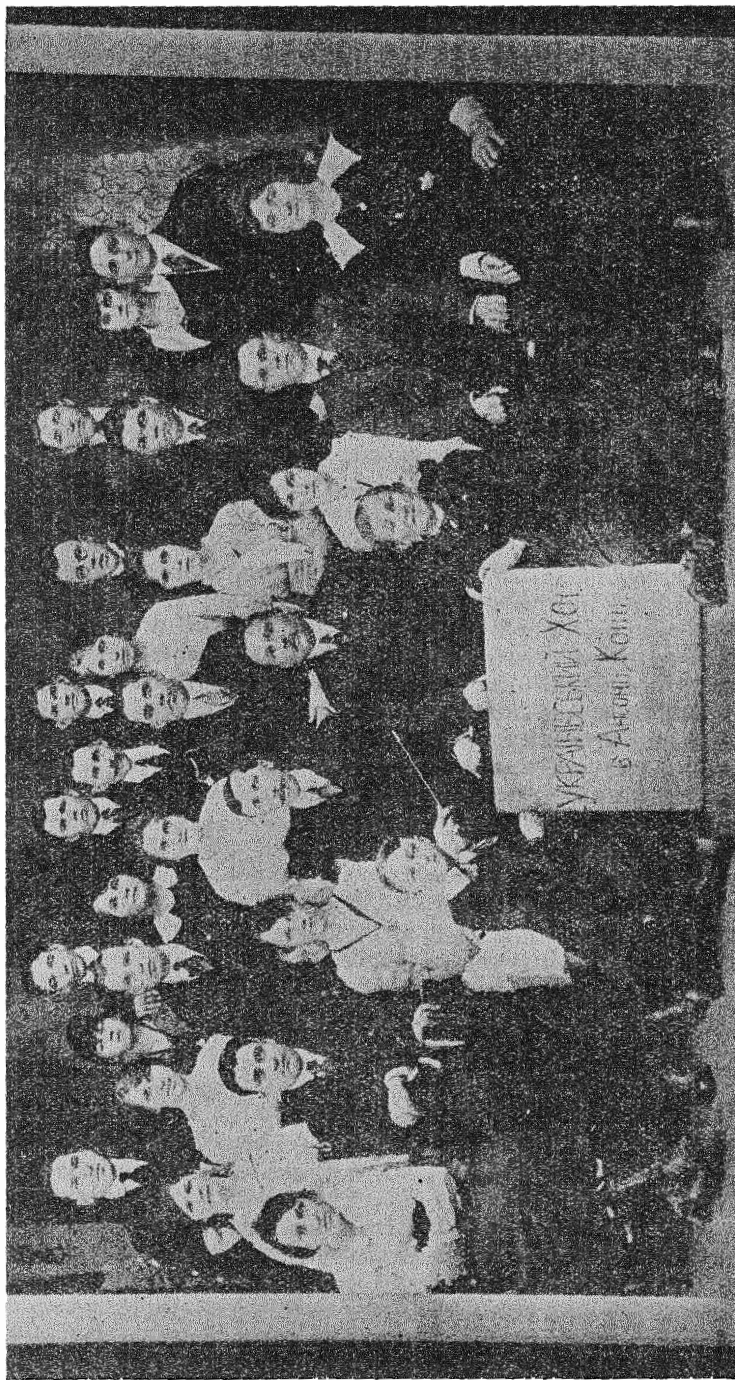

Цінний для нас кожний день, який ми виповнили якоюсь працею.

Чоловіка пізнаєть ся по його товаришах.

Український Хор в Ансонії, Конн., зі своїм дякуучителем Ф. Тимкевичом.

ФИЛИП ОРЛИК.

— 0 —

По податавській битві (10. липня 1709 р.) і смерті гетьмана Мазепи в Бендерах (22. серпня 1709 р.) Запорожці і частина городових козаків вибрали у Варниці на Волощині 15. цвітня 1710 р. на гетьманство Филипа Орлика. Се був український шляхтич з роду осілого в ошмянським повіті на Литві; образував ся в київській Могиланській Академії, любив письменство, сам писав вірші-панегірики „Руський Алькид, тріумфальним лавром укоронований” про побіду над Татарами полковників Палія і Мокієвського 1694 р., „Сармацький Гіппоменес” на шлюб Анни Кочубеївни з Обидівським 1698 р.; вступив до козацького війська і за гетьманства Мазепи держав найвисший уряд генерального писаря. Підчас вибору Орлика уложено пункти між гетьманом а старшиною, які творять конституційну хартію (грамоту, закон) України, нарис українського народоправства. Самодержавна влада, яку показували деякі гетьмани, мала бути знесена і до правління допуслав ся весь нарід. Управа мала складати ся з гетьмана, генеральної старшини (генеральний обозний, судя, підскарбій, писар, хорунжий, бунчучний), полковників і делегатів, вибраних по одному з усіх полків. З ними мав гетьман „про цілість вітчизни, про добро її загальне і про всякі діла публичні радити ся, без їх дозволу і ради приватною своєю владою не зачинати, не установляти і в діло не вводити”. Крім сього три рази на рік гетьман скликає генеральну раду, що складаєть ся з полковників і полкової старшини, сотників і послів від Запорожської Січі. Гетьман не має права карати когось без суду, роздавати самовільно землю і розпоряджати ся скарбом (за виїмком доходів назначених на удержане гетьмана). Полковників і старшину в полках і сотнях мають вибирати „вольними голосами”. Назначували ся полекші для селянського стану, а саме мала відбувати ся ревізія селянських новинностей; знесено „стацію”, себто побори підчас постою війська; потверджено права українських міст, духовенства і ин. Гетьман мав дбати також о розвиток науки і школи, щоби молодіж українська виправляла ся у „визволених науках”. Хартія означувала відносини до сусідних держав: Україна мала скинути ярмо московське на все, а польські війська виперти за Случ, мала стати самостійною державою під протекторатом шведських королів. Швеція мала пильнувати цілости українських границь і давати поміч проти кожного, хто наступав би на її права і вольности. „Нехай станеть ся се на віковичну славу і память всього запорожського війська і всього українського народа”... Шведський король прийняв сей акт і потвердив його 10. мая 1710 р. Але нова конституція на жаль не війшла в жите.

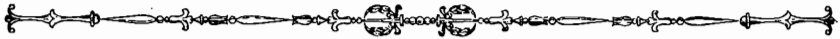
В початках 1711 року вирушив Орлик зі своїм війском на правобережну Україну; в тім часі розпочала Туреччина війну проти Росії і дала козакам татарську поміч. Орлик розіслав на

Україну універзали і накликував нарід до повстаня. До Скоропадського, якого Москва назначила гетьманом по Мазепі, писав: „Коли вашу милість стримує від повстаня мій гетьманський уряд, то запевняю, що для загального добра уступлю його В. М. яко старшому. Не давайте віри також В. М. тим, що удають, немов оттоманська Порта хоче панувати над Україною. Бо Порта, шведський король і кримський хан постановили між собою, що Україна не буде залєжна від нікого, що буде на віки самостійною державою”. На зазив Орлика отворили йому брами Умань, Корсунь, Богуслав. Але в дальшій поході перешкодила зрада Татар, котрі замість помагати почали нищити і грабити Україну. Орлик мусів знова перейти за Дністер на турецьку територію. Але не лишав заходів коло визволеня України. Коли Туреччина віднесла побіду над царем Петром, Орлик вислав посольство до султана, щоби в мирі російсько-турецьким признано на всі часи вільним край по обох сторонах Дніпра з запорожським війском і всім народом українським. Змаганя Українців підпирала Швеція і Франція, але проте Росії віддано лівобережну Україну з Києвом. Орлик хотів взяти в своє панованє хоч правобережну Україну, але не допустили до сього польські війска.

Коли упали останні надії на волю України, Орлик лишив ся без вітчини. Не мав чого оставати довше в Туреччині, не міг вертати ся на Україну, бо там чекав його московський суд, — мусів їхати в далеку чужину. Цілих трийцять літ скитав ся по західній Европі, з місця на місце, нераз у дуже сумних обставинах, — але ніколи не забував про Україну; все шукав способів, аби звернути європейські держави проти Москви і здобути волю рідній країні. В 1715 р. через Відень поїхав до Швеції, — шукати захисту у короля, що перше згодив ся бути протектором України. Але шведська держава не могла дати помочи українському гетьманови; Орлик не дістав навіть більшої грошевої підмоги і жив у великій нужді... В 1720 р. покинув Стокгольм і пустив ся в дорогу до Туреччини, бо заносило ся на нову війну з Росією. З Гановера писав меморіал про справу українську до англійського короля; з Вроцлава вів живу переписку з ріжними дипломатами. Через Польщу і Галичину переїхав до Волощини, а відси при кінци 1722 р. доїхав до Сальцбурґа. Там переживав кілька літ і навязав тісні зносини з французьким двором, а також з Англією і Голяндією; хотів розпочати нову боротьбу. „Буду мати”, писав до Франції, „як колпась Хмельницький, кількасот тисяч війска, бо на Україні шо хлопц, то жовнір... Лишаєть ся тільки, щоби держави злучені гановерським трактатом розпочали війну”. В 1731 р. приїхав до нього син Григорій і через нього Орлик війшов у зносини з Татарами і почав агітацію між Запорожцями на Січи. „Памятайте-ж, вашмосьть добрі молодці, війско запорожське”, писав Орлик до козаків 1734 р., „на Бога і на присягу, зложену йому на євангелії, що ви разом зі мною обовязали ся ратувати свою вітчину від тяжкого і невиносимого московського підданства...

А як непостійністю нашою втратимо сей час до висвободження милої нашої вітчизни, ніколи вже такого не знайдемо і не дочекаємо ся на будучі часи!..." На тих заходах кінчать ся наші відомости про Орлика. Умер в Яссах на Зелені сьвята 6. червня н. с. 1742 р.

За В. Липинським.

Марко Скритий.

Михайлови Галушинському

Директорови гімназії в Рогатині, Галичина, і командантові Січових Стрільців.

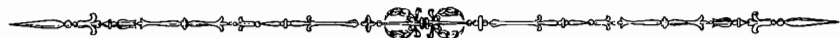
Ти вчив малепьких дітий в сьвятини
Як мають парід любити —
Щоб за добро свого народу
Жите геройсько положити...

Коли почув лиш сьвятий клич дзвону,
Що був розляг ся наче грім:
— „Сини Народу, в ряди ставайте
Її до бою з ворогом ходім!”

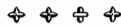
Ти вчив їх сього, а сам дав доказ,
Які правдиві сї слова,
Як сильний дух був в Твоїй груди,
Як сильна воля була.

Ти всьо оставив. Оставив жінку,
Маленькі діти свої;
Сам взяв кріс бистрий й остру
І став в січовім ряді... [шаблюку

Найкрасшу цьвітку, червону рожу,
Що дає запах на весні,
За Твою вірність Україні
Народ присьвячує Тобі.

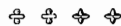
Характер становить одну з найбільших творчих сил у сьвіті.

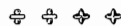
Ліпша ложка власного досьвіду, ніж бочка чужої теорії.

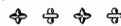
Живий воробець ліпший ніж мертвий лев.

Совість зраджує злочинця.

Як довго будеш щасливий, будеш мати багато приятелів;
коли настануть тяжкі часи, останеш ся сам один.

Жите, повне вдоволення і розкоші, не навчить людей бороти ся з перешкодами і трудностями; не збудить в них сьвідомости власної сили, котра так потрібна для енергічної і плодотворної діяльності.

ЗОБРАЖЕННЯ СМЕРТИ В НАРОДНИХ ВІРУВАННЯХ І В ЛІТЕРАТУРНІЙ ТВОРЧОСТІ.

(Розвідка).

Через всі віки й у всіх народів думка про смерть неспокоїла уми своєю загадочністю. В дійсності ніщо не є так буденним, так звичайним, як смерть. Люди кругом нас вмирають безнастанно. Житє то так, як та левада, по котрій ходить безнастанно днем і ночью „Невідомий” і зриває цвіткн.

Чоловік жив... Чоловік був і ось його вже нема. Куди відійшло житє? Хто за ним приходив? Чи вернеть ся померший? Чи побачимо ся колинебудь із ним?...

Ті питання непокоїли все люднй, однак ніхто не міг розв'язати сеї загадки, ніхто не міг збагнути сеї „тайни всіх тайн”. А однак людська думка всеж таки бажала хоч сяк-так пояснити се явище. І тому то про смерть склало ся незмірне число ріжних казок, легенд та вірувань.

Чоловік взагалі думає образово. А думанє конкретне, наукове для більшости люднй чуже. І на се питанє шукали люди відповідн у свїті фантазії, хоч нинї наука природи і медицина вмїє собі як слїд пояснити сю перемену в органічнм житю. У зв'язи з релїгійними віруваннями сотворив собі кожний парїд багато казок та легенд на ту тему. В одних з тих легенд чуєть ся відгомін поганської старини з її поглядами на смерть, як на якусь злу силу, або на неминучу судьбу, з дуже слабими проблєсками надїї на продовженє житя в иншїм свїті. В других чуєть ся короткий і потїшаючий голос христїянїзму, обіцяючого новє, красше житє й побїду над смертю. В більшости народних вірувань перевиснає сеї останнїй погляд. Така ідея проникає і більшїсть мистецьких творїв, в котрих зображаєть ся смерть. Смерть — говорять вони — се нічого иншого, як увільненє від житя. Чекайте на неї без страху й сумнїву та прислухуйте ся тихому голосови надїї, котрїй чути за зелїзними дверми на кінци темного коритаря, яким ми їдемо крок за кроком у мраку смерти. Прислухуйте ся голосови надїї, про яку каже великий Шїллер:

„Нехай смерть і забутє нас жде,
Надїя для нас і за гробом живе”.

I.

Старинні Греки й Римляни дивили ся на смерть, як на якусь страшнє фатум. Вони вірили, що гарнє, безжурнє житє може бути лише тут, в області земного житя. Хвиля смерти — се була в них хвиля переходу до страшної країни жорстокого Гадеса, в котрїй душі провадили якусь нереальнє, урочнє житє.

Сей старинний безнадійний погляд на смерть відбив ся на переказах і легендах пізнійших часів. Ті перекази і легенди у виді казок зустрічають ся також нерідко в українській словесности. Смерть після них се непобідимий злющий герой, що ловить людей і убиває їх з дикою радістю. Часами працює вона спільно з дияволом, котрий користає з роботи смерти і ловить душу в свої сіти. На старих середновічних фресках зображаєть ся смерть в товаристві чорта. Нормандські мужики ще до нині мають чути по ночах туркіт колесниці смерти, на котрій їздить диявол зі своєю свитою (дружиною), яка складаєть ся з кістяків. Ніяка людська сила не поборе смерти. Часами можна обійти її хитростію, але вкінці не поможе ніяка хитрість, ніяка сила і в результаті герой-смерть все триюмфує. При тим всім смерть є зла й невдячна і ніяка прислуга не спасає чоловіка від їх кіхтів.

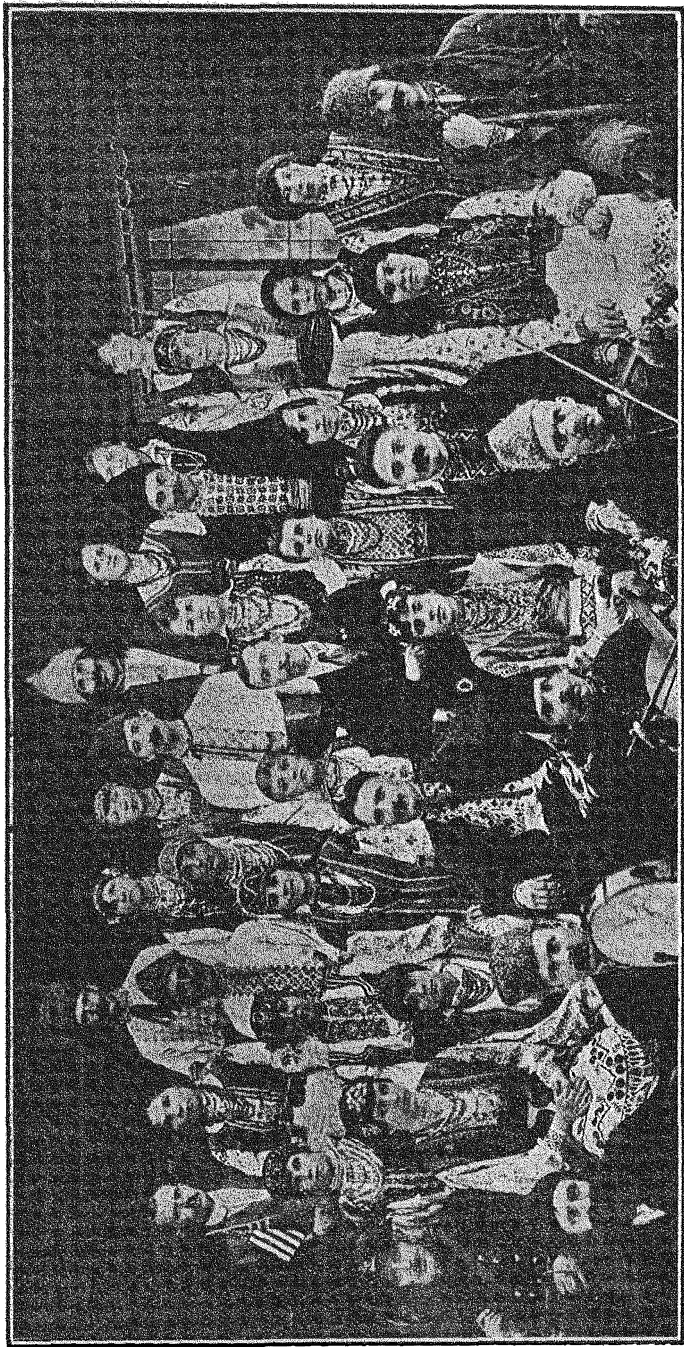
До наших часів переховали ся в народі казки, в яких говорить ся про боротьбу чоловіка зі смертю. В одних говорить ся про се, як смерть, прибираючи різні види, бореть ся з чоловіком; в других про се, як чоловік тримає смерть в різних місцях, з яких вона не може вийти. Християнізм вносить багато нового ідейного змісту в народні зображення смерти. Тут безжалісний змій-герой переміняєть ся в ангела смерти, якого Бог посилає по душу хорих та немічних людей. Старинний клясичний погляд видів в смерти кінець; християнізм видить в ній початок нового житя, поворот до раю.

І в ряді з казками та легендами, повними темного страху і невисказаної покірливости перед силою смерти, стрічаємо перекази, нав'язні глибокою, притім свідомою ідеєю упокоєня в Бозі, і надією на инше жите.

Мандрівець іде до рідного краю, якого вже давно не видів. Він бажає супокою і тільки безконечна любов до вітчизни додає йому сил до тяжкої подорожі. В темній лісі стрічає він незнаюмого подорожного, який обіцяє завести його до рідного краю. Він веде мандрівця до великого дому з сіяючими вікнами, і вже на порозі сього дому мандрівцеві робить ся легко і радісно на душі, а незнаний товариш признаєть ся йому, що він є смертю, і що тепер для мандрівця починаєть ся нове жите. І так смерть — вірний та добрий приятель, веде чоловіка в нові ясні світи.

Такий погляд на смерть витворив ся в народній поезії мабуть в ранню епоху середновіча, коли під впливом християнського аскетизму з одної, а в наслідок нещастя, пошестий і війн з другої сторони, розвинув ся якийсь загальний культ смерти, і люди, пригнічені страхом житя, виділи в смерти пожадану спасительку, що вносить рівність між убогих і богатих, між панів та рабів.

Мабуть в сих часах повстала також легенда про „Вічного жида“ Агасвера, що мучить ся бажанем смерти, але не може вмерти. Через цілі віки він волочить окуви земного істнованя, позбавлений раз на все сього „великого щастя“ — смерти.

Фотографія Українського Хору при гр.-кат. церкві св. Нико лая в Пасейк, Н. Дж., з представлена „Замрачений Сьвіт”, відграного на фонд війнний Америки дня 30. червня 1918 р., зі своїм дрігентом і режсером Ф. Тимкевичом в середині.

В дїточих казках братів Гріммів находимо маленькі поетичні притчі, в яких ярко відбиваєть ся тойсамий погляд на смерть. Чим скорше вмирає дитина, тим ліпше для неї, бо в житю так багато гріхів, пристрастий і нещастя, що хвилина радощів є нічим проти тих нещастя та трудів, і що треба вважати щастем і благодатию неба, коли воно посилає смерть малій дитині.

Знана мені одна українська казка, в якій поняте про смерть таке-ж, як у братів Гріммів. В одній жінки вмерло сімох синів. Вона тужила за ними, а далі почала нарікати на Бога. Одного разу в злости кинула образ Христа до землі. Тоді зявив ся їй ангел і сказав: „Диви ся в образ, а побачиш, яка судьба ждала твоїх синів”. Жінка глянула і побачила одного сина в неволі, иншого на шибениці, знова иншого в тюрмі і т. д. Відтоді перестала нарікати на Бога та плакати за синами.

Серце чоловіка все таки не мирить ся з утратою близкого, дорогого йому ества. І хочеть ся людині вірити, що померший ще не відійшов і що вернеть ся ще колись до живих. Бодай у виді маленької птички, у виді мари, він ще раз посітить свояків та другів. Хотяй як безжалісна є смерть, то після народного вірування вона не відриває відразу чоловіка від його щоденних занять і дозволяє йому перебувати через якийсь час на землі, заки віднесе його в країну нового життя. Зносини помершого з живими переривають ся поступенню і він мов дим в слотливу пору нерадо та тихо відходить в незнаний сьвіт. Навіть опісля, коли все пірвано і скінчено, мерці після народного вірування повертають на землю в означені дні. Поява мерців в означені дні у народів християнської епохи взагалі тісно звязана зі звисними торжествсними днями. Такі відвідни посять характер зворушаючого і повного любови поєднання. В нас ще й доси заховав ся звичай, що на Сьвятий Вечір лишають дещо з кожної страви для мерців, що прийдуть в ночі вечеряти.

„Любов сильнійша від смерти”. — Така глибока і зворушаюча ідея була все дорогою для людства, і все є нашою великою потіхою в дні великого горя і смутку, по помершім близкім нам чоловіці. Любов є так сьвята і прекрасна, що смерть не переможе її.

Повні глибокої сердечности і поетичної жалости є народні казки про матери, яких псевмолима смерть відірвала від своїх грудних дїтий. Що може бути страшнійшим для малої дитини, як смерть матери? Та серце матери і в могилі почує плач свого дитяти, і померша потайки від живих кормить свою дитину.

Цілий ряд казок істнує на сю тему, як в українській так і в західно-європейській словесности. Та в деяких з тих казок подибуємо сей цікавий погляд, що підглядане мерців є небезпечним для живих, та що часто потягає за собою кару. Пробиваєть ся тут поганський погляд на розгнівану, небезпечну для живих душу покійного. Ще небезпечнійшим є відвідуване мерців живими. Загально звисна є казка в українській словесности

про нарубка, що пішов просити свого померлого друга на весіле і перебув в нього 300 літ.

Хоч як сильні і могутчі звязи любови між живими а мерцями, то після народного повіря мертвим тяжко вернути ся на землю. Смерть — то вічний супокій, в повнім значіню сього слова, і не можна того супокою парувати, хочби в імя любови. Плакати за помершими є грішно, тому, що тим нарушаєть ся їх супокій, а кромі сього гнівить ся Бога, по волі котрого смерть розлучає нас від наших свояків. Вже в старинній германській „Едді” померший Хельчи просить свою жінку, щоби перестала за ним плакати тому, що кожда її сльоза паде йому на серце каплею крови. Така гадка повторяєть ся також в одній білоруській казці. Одна мати поховала свого сина-одиняка і довго за ним плакала. В почи побачила вона у сні товпу мерців, що йшли з кладовища. Між ними був її син. Він ніс ведро материних сліз і просив її, щоби вона більше не плакала, бо тяжко йому дуже носити її сльози.

В других легендах, в дуже поетичних образах є зображені звістуні смерти. Наш нарід вірить, що звістуні смерти являють ся в виді птиць, як прим.: пугача, сови, а декуди білого птаха. В західній Европі звістуном смерти від середновіча вважають „Білу Даму”. Нема там замку, де би вона не являла ся. А навіть в Галичині, на замку в Підгірцях находит ся образ „Білої Дами”, а тамонні люди вірять, що в почи можна її бачити в одній кімнаті. Сам вираз „Біла Дама” мав давно зовсім простий характер. Помершу жінку вбирано в білу одіж, а коли комусь привиділа ся якась біла стать, він говорив, що бачив „Білу Даму”.

Чи жити на землі є щастем чоловіка?

На се питане народний світогляд дає заперечуючу відповідь. Вічно жити є великим щастем, великою радостню, та се повинно бути нове жите, жите просвітлене красою небес. Нарід не бажає собі вічно жити серед гріхів; навпаки: в легенді про Агасвера є висказаний страх перед таким житем. Хто був Агасвер? Легенди розказують в ріжних варіянтах про такий случай: Коли Христа вели на смерть, спер ся він на пліт шевця Агасвера, щоби відпочати. Агасвер однак прогнав Христа. Тоді Христос сказав йому, що він буде вічно жити. Від того часу Агасвер скитаєть ся по світі. Та легенда, що повстала правдоподібно в початках християнства, знаходила потверджене ще в XVII. віці, а шлезівський єпископ Пауль фон Етцен твердив, що лично розмовляв з Агасвером.

II.

Такі народні віруваня та погляди на смерть. Богато з них увійшло в артистичну літературу і оброблювали їх найзнаменитші письменники. Взагалі смерть була темою для творів найбільших артистів. Зображали її в своїх творах такі великани

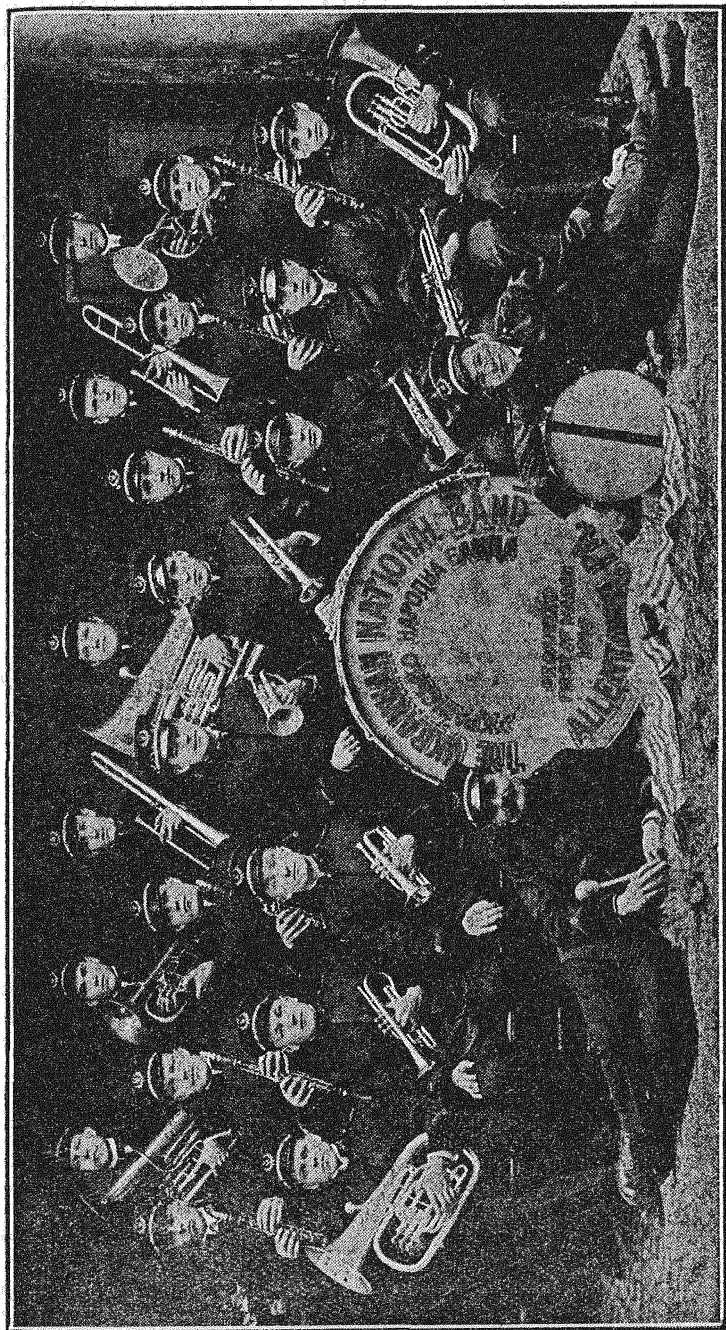
як: Гайне, Улянд, Гете, Метерлінк, Андерсен, Ібсен, Тургенев, Толстой, Шевченко, Франко, Винниченко та много інших.

Зачну від Андерсена, бо він в своїх зображеннях смерти може найблизший народним віруваням. Андерсен — віруючий християнин. Для нього смерть се тільки перехід до нового, гарнішого житя. В казках сього данського письменника міститься вся догматика мудрого відношеня до смерти, котре люди вироблювали собі віками при помочи християнізму, з його ідеєю відкупленя і воскресеня до вічного житя. Смерть — садівник божий. Вона не нищить нас, але пересаджує, мов цвіти, в незнану країну, де ми знов будемо цвисти, але серед гарніших обставин.

З сучасних артистів слова, котрі зображають смерть, Гавптман осягнув може найбільшу силу проникати її суть і значіне. Подібно, як Андерсен і Толстой, Гавптман не закриває лица перед образом смерти, тільки примиряєть ся з нею і приймає її яко тайну житя. Він підходить до неї так близко, як Толстой в смерти Івана Іліча, і переконують ся, що нема смерти яко смерти; е тільки смертельний початок житя. В одній драмі (Михайло Крамер) Гавптман каже: „Любов — говорять — сильна, як смерть. Переверніть ту фразу; смерть така ніжна, як любов. Знаєте, смерть оклеветали. Смерть — се тільки коротка форма житя, висший артистичний твір вічної любови”. В іншій драмі Гавптман малює вельми артистично страх перед смертю і передсмертні привиди молоді дівчини.

Годить ся тут згадати про загально-звісну, богату в передсмертні привиди поезію Гетого п. з. „Лісовий цар”.

Культ смерти може найсильніше розвинув ся в добі романтизму, який, черпаючи теми з простонародної усної словесности, дуже часто стрічав ся з переказами про смерть, мерців, опирів і т. п. О скільки клясицизм визначав ся спокоем, повагою та здоровлем, о стільки романтизм проявив багато нездорового трагізму, зденервованя і жаху перед смертю. Трагізм скону найшов своїх зобразителів в найбільших мистцях, а богата в трагічні образи народна словесність піддавала богато тем до сього рода зображень. Тим то нема майже поета ні маляря з тої доби, який не посвятив би моментови смерти кілька думок або черток. Вистарчить згадати про Улянда, Гайного, Біргера і богато інших. Деякі з них мали визначний вплив на літературу всіх народів і богато треба було часу, щоби позбути ся сього пересадного трагізму й понурости, яка дуже часто була плодом аномального вихованя й фізичного устрою. (Поему Біргера п. з. „Lenore” переробляли прим. в Москалів Жуковський п. з. „Людміла”, в Поляків Міцкевич п. з. „Ucieczka”, а в нас Руданський п. з. „Безнадія”). Гайне в романсі п. з. „Bergstimme” каже, що в смерти знаходить чоловік спокій та щасте. Жерелом, з якого черпав Гайне теми для своїх творів, була народна словесність, що бачимо найлучше з повисше згадані романси.

Українська Народна Банда в Алентаві, Па.

Західно-європейська література взагалі є дуже богата в артистичні зображення смерти. Коли ми з Німеччини з її „Гану-сею” Гавігмана та з Гетовим „Лісовим царем” переїдемо в краї, що лежать по обох боках каналу Ля-Манш, то пайдемо в тих сторонах не менше яркі образи смерти. Дікенс, син тої сторони, малює яркий, ідейно-красний образ смерти. Смерть — каже він — се ріка, що пливе в безкрає море і уносить туди людське жите до пового істнованя, до нових берегів. Малий Павло Домби вмирає і йому здаєть ся, що на нього пливе велика чорна ріка і хоче унести його в безкрає море. Він знав, що через Лондон пливе велика ріка, і та ріка дуже занимала його фантазію. Більше всего занимала хлопця гадка, що та ріка котить свої води все дальше і дальше, доки не зіллєть ся з морем. Його журило, що не можна стримати бігу ріки. Він старав ся зробити те всякими способами, та всі зусиля були даремні. „Чому ріка ніколи не задержить ся? — питав малий на-пів непритомний хлопчина сестри. „Мені здаєть ся, що вона мене уносить” — шептав він у горячці. Довго вмирав малий Домби і мрачна ріка все несла свої філі у безкрає море, не дивлячись на всі зусиля малого хлопця, задержати її. Хлопцеди здавало ся, що він пливе лодкою. Бистра ріка колише лодку і вколисує його до сну. Береги дивно зеленіють, усіяні пестрими цвїтами і високою лозиною. Та ось лодка виплїла на море і мчить ся по скляній рівнині. Далєко мріє беріг, а на нїм осяяний сьвітлом стоїть хтось дорогий і з витягненими руками жде хлопця. Малий Домби вмер. Хлопец, що за житя відзначав ся такими оригінальностями, пійшов тепер за загальною модою, тоюсамою модою, яку людство приняло разом з першою одежею і яка істнувати-ме так довго, доки не унесе з собою цілого людського роду. Та мода, котрій підчиняєть ся все, що жие, звєть ся Смертию. Та як для малого Домби мрачна ріка переініла ся в сіяюче море, так і для всього людства смерть окажеть ся чимось иншим, а не тою мракою, якою людство її собі представляє.

Культови смерти сприяв теж символїзм. Передівсім найвизначнійший представник того напряду, Метерлінк, займав ся богато тим загадочним явищем природи, лучив його тісно з духовим житєм одиниці і дійшов до дивоглядних висновків. Ніхто з французьких письменників не осягнув такої сили й артизму в зображеню смерти, як Метерлінк. В нього є цілий ряд, так сказатиб, цикль творів, присьвячених спеціально смерти. Він надає смерти реального та випуклого образу. Пост душі і тонкостий, незрозумілих для чоловіка з непробудженою душею, він не видить самої смерти, а чує повні значїня шуми і шелєсти. В тих шелєстах та шумах читає відчуває образ смерти, але відчуває його — що так скажу — органами душі, а не органами тілесних чувств. В цілім рядї поезій Метерлінк змушує майже читача видіти смерть в тих признаках, що її попереджають. Признаки ті в Метерлінка все артистично-льоґічні, і яко видимі части невидимої цілости творять собою образ тої

цілості. В песах Метерлінка, присвячених смерті, ще сильнійше відчуваемо її невидимий, однак зрозумілий образ, котрий можна пізнати по признаках. В тих песах лише про смерть говорять, лише її очікують, з нею ведуть боротьбу, а помімо того вона не являється у видимім образі, а відчуваєть ся її лише душею. В песах Метерлінка смерть відчуваєть ся ясно і наглядно завдяки незвичайному таланови автора приблизити читача до настрою тої життєвої трагедії, що так часто розграєть ся в кружку близьких для нас людей. В песі п. з. „Непрошений гість” уводить Метерлінк читача в інтимний семейний кружок, в буденне жите сімі, кругом якої бродить смерть, готова сюди увійти. Та трагедія повна признак, що вказують на присутність смерті. Ось її зміст:

Темний вечір... Сімя зібрала ся коло стола і розмовляє про хору дочку, яка лежить в сусідній кімнаті. Всяка небезпека минула і нема причини боятися про її здоровле. Батько, дядько і три сестри сидять спокійні, не боять ся, але старий темний дід має якісь страшні прочутя і боїть ся. Йому здаєть ся, що перед ним всі щось таять, що в домі лучило ся нещасте. Він допитуєть ся, чи хорій не погіршило ся і сердить ся, що його до неї не пускають. „Вас ніщо не страшить?” питаєть ся, і коли його заневеряють, що нема причини боятися, він з трівогою розпитує, чи не йде хто улицею, чи не увійшов хто до саду. І його настроій передаєть ся иншим особам. Одна дочка говорить: „Мені здаєть ся, що хтось увійшов до саду”. — Дід: „Хто такий?” — Дочка: „Не знаю, не виджу нікого”. — Дід: „В саді хтось мусить бути, бо соловії затихли”. — Дочка: „А я таки не чую кроків”. — Друга дочка: „Хтось мусить переходити коло ставу, бо лебеді полохають ся”. — Батько: „Ти нікого не видиш?” — Дочка: „Нікого, батьку”. — Батько: „Не можу пояснити собі, чому так страшно вниють пси”. — Дочка: „Я виджу сторожову собаку, як залізла в куток буди, а лебеді пливають до другого берега”. — Дядько: „Вони настрашили ся моєї сестри. Пійду подивлю ся. Сестро! Сестро! То ти? Тут нема нікого”. В тимсамім настрою акція йде дальше. Сімя жде на дядькову сестру, та вона не приходить, а сліпому старцеву знову здаєть ся, що хтось прийшов. Він говорить: „Ви пустили когось до хати”. — Батько: „Кажу вам, що ніхто сюди не приходив”. — Дід таки питаєть ся: „Ваша сестра чи ніп? Не можна мене обманювати. Уршульо! Хто то ввійшов?” — Дочка: „Ніхто, дідусю”. — Дід: „Не можна мене обдурювати. Я знаю. А кілька є вас тут?” — Дочка: „Довкола стола сидить нас шестеро”. — Дід: „А хто сидить там?” — Дочка: „Де, дідусю? Більше нема нікого”. — Дід: „А я думав, що хтось є”. Годинник бе північ і при останнім ударі чути шум, неначе хтось встав з місця. Дід зі страхом питаєть ся: „Хто се встав?” Та оказалось ся, що з присутних ніхто не вставав. В тій хвилі дитина в сусідній кімнаті починає плакати. Потім чути, як з тої кімнати хтось швидко втікає. Наступає мертва тишина. З кімнати, де лежить хора, виходить сестра милосердя і звіщає, що

хора вмерла. „Непрошений гість” — смерть взяла свою жертву і відійшла. Вона була, але її виділо лише двоє людей, що розуміли тайни душі: старець і дитина. Старець чув її присутність, а дитя заплакало, налякавши ся її.

В російській літературі є цілий ряд артистичних зображень смерти, а найліпшим є мабуть Толстого „Смерть Івана Іліча”. Артистичний образ смерти тут не такий яркий, як в інших поетичних творах, зате концентрація гадок про смерть доведена тут до нечуваного реалізму. Так гадає про смерть, так відчуває її мабуть ціле людство в момент вмирання.

Через три дні Іван Іліч тріпотав ся в якімсь чорнім мішку, до якого всувала його невидима сила. Він шарпав ся так, як шарпаєть ся присуджений на смерть в руках ката, знаючи, що не може спасти ся. І з кождою мінutoю він чув, що мимо страшної боротьби, мимо всіх зусиль, він все зближаєть ся до сього, чого він так бояв ся. Чув, що мука його в тім, що він лізе в ту чорну діру, а ще більша в тім, що він не може її перелізти. Нараз якась сила пхнула його в груди, в бік, ще сильніше здавила йому віддих. Він провалив ся в діру, а на її кінці побачив світло. З ним стало ся те, що стало ся в залізничім возі, коли думаєш, що ідеш вперед, а ти ідеш назад, і нараз пізнаєш правдивий напрям. І йому стало ясно, що те, що мучило його і не виходило, виходить тепер із усіх сторін. Жалко домашних, але треба спасати ся від тих мук. А смерть? Де вона? Яка смерть? Страха ніякого не було, тому і смерти не було. Замість смерти був світ. „Так от що, яка радість!” — сказав він. Для нього се стало ся в однім моменті і значіне сього моменту вже не змінило ся. Для присутних агонія тривала ще дві години. „Скінчено!” — сказав хтось над Іваном Ілічом. Він почув се слово і повторив його в своїй душі. „Смерть скінчена”, сказав він собі. „її нема більше”. Він втягнув в себе воздух, простягнув ся і умер.

Богаті в артистичні зображення і символи смерти „Поезії в прозі” Івана Тургенева. В тих прегарних поезіях маємо цілий ряд привидів і образів смерти. І не можна втечи від неї. В яку сторону не глянеш, всюди вона дивить ся на тебе. В прозовій поезії п. з. „Стара жінка” описує автор свій жах перед смертю. Він ішов сам один полем. За ним ішла стара згорблена жінка. Зпід сірого лахмітя видно лише її беззубий скривлений рот. Він нахилив ся до неї і побачив на її очах білу оболонку. „А то вона сліпа!” — подумав. На його питання не відповідала. Коли пустив ся дальше, чув її легкий хід за собою. Його огорнув неспокій. Здавало ся йому, що він невільник сеї старушки. Нараз побачив перед собою гріб. „Ось де вона мене веде!” — подумав. Хотів вернути ся назад, та перед ним страшна старуха, але вже не сліпа; на її очах нема вже оболони. Вона дивить ся на нього великими, зловіщими очима, очима пажирливої птиці. Пізнав, що се його судьба. Від неї ніхто не втече. „Не втекти! Не втекти! Що за божевіле. Треба пробувати”. В якім напрямі не пустить ся, все чує за собою її легкий

Товариство „Українська Дружина” в Вільмінгтон, Дел., якого часть творить хор, котрий співає в церкві св. Николая, як рівнож уряджує концерти і пишусеть ся між чужинцями своїми народними піснями. Рік річно члени того товариства уряджують ряд представлень. Учителем хору є п. Теодор Яворський.

хід, а перед собою бачить гріб. „І куди не кину ся, немов на-гінкою сполошений заяць, знов тесаме, знов тесаме! Обманю-ж я її! Ніде не пійду!” — погадав. Сів на землі, але старушка таки стоїть за ним. І гріб знова сунеть ся до нього. Поглянув взад. Старушка глядить йому в очи, а її беззубий, скривлений рот сьмієть ся: „Не втечеш!”

Якийсь безнадійний, розпучливий погляд на смерть про-биваєть ся в кількох поезіях в прозі Тургенєва. „Що буду я думати тоді, коли прийдесть ся мені вмирати?” — каже він в одній поезії. „Буду думати про те, що не гаразд покористу-вав ся житем, проспав його, передрімав, не зумів вкусити йо-го дарів? Як? Се вже смерть? Так скоро? Нєможливо! Таж я ще нічого не встиг dokonати. Я лише збрив ся до діла. Буду згадувати колишне, здержувати ся думкою на неможлих, ясних, пережитих хвиликах, на дорогих постатях і лицях? Привидять ся моїй пам'яті мої погані вчинки і найде на мою душу некуча журба пізнього каяня? Буду думати про те, що жде мене там за гробом... та чи вижидає мене там щонебудь? Ні... Мені зда-єть ся, я буду старати ся нічого не думати і насильно займу ся якоюнебудь дурницею, щоб тільки відволікти свою власну у-вагу від грізної затьми, яка чорніть-ме передімною”. Гєніяль-ний поет і артист, нєлокоєний привидами, боючий ся смерти, всеж таки не міг остояти ся при тім погляді на смерть, як на якусь, сліпу, неминучу судьбу, котра зводить чоловіка на один рівень із зв'їратем, що інстинктивно боїть ся смерти, тому що не може її усимволізувати, не може її зрозуміти. І Тургенєв в поезії „Останна стріча” представляє смерть, як високу женщи-ну, що годить умираючого чоловіка з ворогом.

В українській літературі нєма таких артистичних зобра-женьє смерти, які могли би дорівняти таким зображенням в за-хідно-європейській літературі. І мимо того, що нарід витво-рив собі незмірне число вірувань, в яких подибуємо різні фантастичні зображення смерти, то в літературі таких образів дуже мало. До річи буде зазначити, що в більшій часті тво-рив, в яких зображаєть ся смерть в українській літературі, від-биваєть ся якийсь безнадійний погляд на смерть. Тут смерть — се неминуча судьба, подібно як у старинних народів. „Але чия совість чиста — каже український філософ Сковорода — той плєє на вістре меча смерти”. А Гулак-Артемєвський ка-же, що треба житем натішити ся і зажити досхочу, бо всьому один кінець: смерть-забутє. „Як не мудрий, а смерти треба”. Смерть зрівнає всіх на землі; ні з ким скажєна не жартує. А наш найбільший гєній Тарас каже про смерть:

„Понад полем іде,
Не покоси кладе,
Не покоси кладе — гори:
Стогне земля, стогне море,
Стогне та гудє.

„Косаря у ночі
Зустрічають сичі;
Тне косар, не спочиває,
Й ні на кого не вважає, —
Хоч і не проси.

„Не благай, не проси,
Не клепає коси;
Чи то город чи то поле,
Як бритвою старий голить
Усе, що даси:

„Мужика й шинкаря,
Сироту кобзаря;
Приспівує старий, косить,
Кладе горами покоси,
Не мина й царя.

„І мене не минс,
На чужині зітне,
За решоткою задавить.
Й хреста ніхто не поставить
І не помяне!”

Перед смертю всі рівні. Навіть того жорстокого московського царя, що ще недавно видавав сотки смертних засудів, вона не злякала ся, але і йому своєю острою косою зірвала голову.

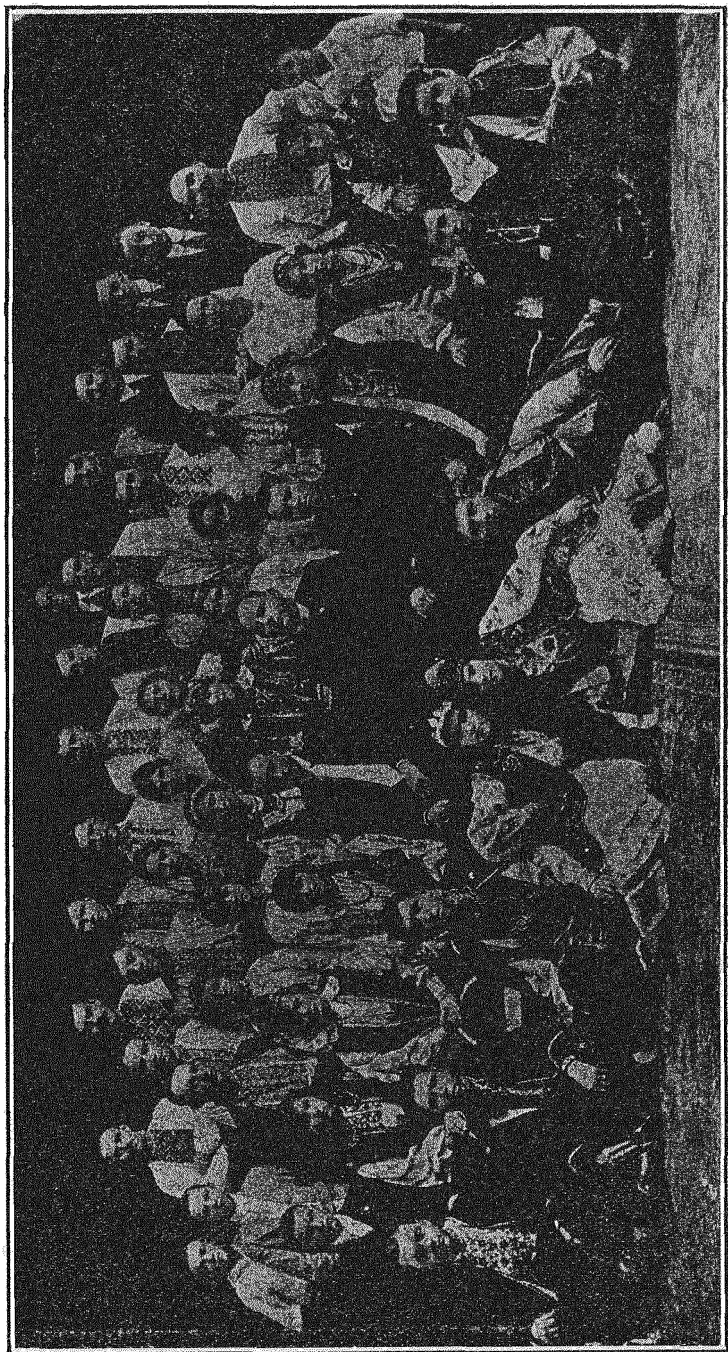
Винниченко в своїм оповіданні „Глум” дуже ярко представив чує, яке огортає чоловіка перед смертю. В камері сидить вязень присуджений на смерть. Він здоровий, та знає, що завтра смерть візьме його в свої могутні обійми, здавить та кине в другий світ. Чув, що не сам сидить в своїй брудній камері. З ним ще є щось „чорне, тупе, непохитне, з роззявленою пащею. Воно стоїть над ним та камяно дивить ся в душу. Невідступне і фатальне; від цього не можна сховатись ні в минулім, ні в сучаснім, ні в згуках, ні в фебрах. Воно скрізь. Коли в душі несміло підводить голову думка й хоче подивити ся в будуччину, воно зараз же роззявляє пащу, відриває їй голову й відкидає кудись в чорну безодню. Смерть не любить думок”. Вязня огортає божевіле. В душі ворухнуло ся щось забуте, рідне. Пригадуєть ся рідна хата, річка коло неї, мати; пригадуєть ся й любка. Чорне роззявило пащу і всі спомини змеркли... Нараз в душі озиваєть ся ім'я милої. „Жадно схопив ся й озирнув ся. Впав до стола й пише, пише, пише... Чорне тупчить ся, лютує, драпає руки. А він пише... Світлом гордиста горить душа, ароматом терна великого віковичного пащить його душу”.

І тут рівнож погляд на смерть безнадійний. Тут вязень не бачить ніяких привидів, не чує шелестів; він відчуває смерть душею. В Метерлінка смерть попереджають шелести й шарудія, а в Винниченка того нема. Але оба вони, і Метерлінк і

Винниченко, не узнають якогось означеного образу смерті, або привидів. Смерть бачить і чує лише душа.

Василь Стефаник, той мужицький поет, дуже артистично малює смерть в новелі п. з. „Скін”. Старий Лесь лежав на смертній постелі. „Умирати би кождому, смерть не страшна, але довга леж — ото мука. А Лесь мучив ся. Серед своєї муки то западав в якийсь другий світ, то виринав з него. І нічим Лесь не міг оперти ся тому світлому, лиш одними очима. І тому він ними, блискучими, змученими так ловив ся маленького каганця. Вязав ся очима, держав ся його і все мав страх, що повіки запруть ся, а він стрімголов у невидінний світ звалить ся... Він видить на подвірю багато малих дівчаток; кожда в руці жмінку квіток тримає. Всі глядять ід могилі, смерті вижидають. Потім всі очи повертають на него. Хмара очий синих і сивих і чорних. Та хмара пливе до його чола, гладить його і простуджує. Протер очи, ймив жилу на шії між пальці, бо голову з пліч скидало, і погадав: „Адї, це ангели перед смертев показують ся”... І ставало йому перед очима поле рівне, чорне, а він оре і руками чепиг не може вдержати, бо палить його спрагнота у горлі. „І не раз і не два я в полі без води погибав, у Бога все записано”. І знову запав ся. З гори, з високої високости снопи ячмінні кербутом на него падають. Падають і закидають його. Остина лізе в рот, в горло. Палить і вся коло серця сходить ся і пече пекольним огнем, ріже в саміське серце. Розвів очи вже мертві і безсвітні. „Мартинови не давали заробленого ячменю і той ячмінь мені смерть робить”. Хотів крикнути на діти, аби Мартинови ячмінь віддали, але крик крізь горло не міг продерти ся, лиш горячою смолою по тілі розходив ся. Вивалив чорний язик, зашхав пальці в рот, аби голос з горла вивести. Але зуби кланцнули і заціпили ся і пальці затисли. Повіки впали з громом”. Дальше малює автор артистично прихід смерті. „Вікна отвиряють ся. До хати всотуєть ся біла плахта, всотуєть ся без кінця і міри. Ясно від неї, як від сонця. Плахта його уповиває, як маленьку дитину, вперед ноги, потім руки, плечі. Туго. Йому легонько, легонько. Потім залізає в голову і скобоче в мозок, всотуєть ся в кождий сустав і мягонько вистелює. А наконець горло обсотує все тугійше, все міцнійше. Вітром довкола шії облітає і обсотує, обсотує”. Стефаник рівнож, як Метерлінк та Винниченко, не малює самого образу смерті. В нього перед смертю є лиш ріжні привиди, які немов попереджають її. Тоді чоловік пригадує собі всі погані вчинки; він хотів би їх направити, та дарма, запізно... І той Стефаників Лесь, подібно як Іван Іліч Толстой, коли вже перетерпів муку в момснт вмираня, годить ся зі смертю: йому туго, легенько і він спокійно покидає жите.

Інші наші письменники кажуть, що смерть приносить радість, що смерть є цілю житя. Такий погляд Франка в поемі „Смерть Каїна”. Каїн, вбивши свого брата Авеля, помандрував у світ. Трівоба гонила його з краю в край. Товаришила йому в тій мандрівці його вірна дружина. Одного разу

Співацьке товариство ім. Івана Коглревського в Гамтрак, Міш.

„...рано Каїн дармо
Чекав, коли вона з постелі встане,
У дикій тикві принесе води,
Плодів парве, коріння назбирає
І меду на сніданє. Сонце вже
Підхопилось високо, зазирнуло
Промінем скісним у нутро печери;
Тоді до неї наблизив ся Каїн
І зараз же пізнав, що сталося з нею.
Ах, раз лишень в житю він бачив смерть,
Та той один раз вистарчив по вік,
Щоб розпізнати смерть у всякім виді.
А тут вона явилась так невишна,
Та сумирна, та радісна! Лице
Недавно ще поморщене грижєю
І втомою, тепер мов просіяло,
Відмолодніло. Тасама любов,
Що за житя, й тепер на нїм сьвітилась,
Та щезла туга і трівожні думи,
Немов все те, к' чому душа її
Неслась і рвалась за житя, було
Осягненє тепер”.

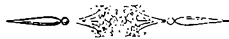
Людина, що не зазнала в житю щастя та спокою, находить і одно і друге в смерті. Лице, давнійше старє від скорбот, тепер відмолодніло, а на нїм розсїяв ся спокій.

Ось-такі образи смерті в літературній творчости.

А найбільше над смертию застановили ся всі філософи, бо вона є основою філософії. Смерть -- говорить Теодор Поркер -- є тільки одним кроком в нашім непереривнім розвою. Таким кроком було і наше уродженє, з тою ріжницею, що уродженє є смертию для одної форми бутя, а смерть є народженєм в нову форму. Та не дивлячи ся на сї всі потїсеня, ми боїмо ся смерті, бо страх перед смертию вложила в нас сама природа.

Значінем смерті і її відношенєм до житя займав ся філософ Шопенгавер, який одначе дійшов до дуже сумних поглядів, іменно в смерті добачував він одинокий ратунок для житя, яке не має вартости. Він каже, що „жите без сумніву можна вважати сном, а смерть пробудженєм”. До тої гадки можна тоді дійти і зрозуміти її, коли пережиємо страх перед фаталізмом смерті. І ми -- каже Толстой -- спокійно можемо зносити і біль нашого тіла і страту близьких, тому, що те все етани в нашій дорозі до правдивого житя, котре без сумніву наступить. І будемо ждати на неї, не стараючи ся вглянути в будучність, може й мудро перед нами укриту. І подібно Іванови Ілчови, ми, перейшовши крізь тьму і муки вмираня, зрозуміємо, що смерть скінчена. Зрозуміємо, що ми лишили її за собою серед зелених могил та гірких споминів.

Іван Гундяк.

Хто винен?

(Картина з голодового року).

I.

Було се в маю, в місяці соловіїв. Сонце заходило на спочинок, а останні його промені багрили кровю зелені долини. Поволи спускала ся нічка і несла з собою милий холод. Співи птахів повтихали, лиш один соловій виводив свою пісню, а його пристрасний, любий голос ніс ся широко і далеко. З кожного садка плив-розливав ся його спів та вливав в душу людей спокій і щасте...

Та чи всі люди чули сю пісню?... Чи всім приносила вона спокій та віраду?... Повільним кроком переходив дорогою в селі Іван Зазуля. Журба і печаль відбили ся на його лиці. Був се чоловік високого росту, літ не більше сорок. Високий капелюх засунув він на чоло; зпід темного кафтана видно було чисту сорочку. Івана любили люди в селі. Не мав він багато поля, не шанували його задля майна, але задля його розуму та доброго серця. Без нього не обійшла ся в селі ніяка пригода; в кожній суперечці просили його на судю і всі слухали його розумної ради, всі вірили, що він нікого не скривдить. Хоч неосин здоровив його тепер, він не бачив того; його очи дивили ся в землю, а уха поглухла для всього. Так переходив Іван Зазуля коло білих хаток, з котрих крізь відчинені двері блимав огонь розложений в печі, та коло зелених садків, відки гомоніла пісня соловіїв; але він того всього не бачив і не чув.

На кінці села стояла висока хата, висна від других, біла як сніг. Рами вікон були покрашені синьою краскою. Довкола хати розстелив ся широкий сад, побіч стояла стодола, а коло неї стирти старого збіжа. Се було обійсте першого господаря в селі, Гринька Чорномаза. Тут задержав ся Іван Зазуля, переліз через перелаз і станув на подвірю. З припони обізвала ся собака, а з хати вийшов господар.

— Дай Боже здоровля! — відозвав ся Іван, піднявши капелюх.

— Дай Боже щастя! За чим Господь провадить? — запитав Гринько.

— Не добро жене мене сюди — сказав Іван. — Я злазив уже ціле село і просив, аби хто дав на відробок трохи жита,

та даремна моя праця. Не вродила сьвята землячка, а і до мене зайшла біда. В дома не найдеть ся ні кусника хліба і діти від вчера не їли ще нічого. Змилуйте ся, дайте мірницю жита на відробок.

— На відробок в мене нема збіжа! — промовив скупий Гринько. — Як маєте гроші, то дам збіже, а ні -- то бувайте здорові...

-- Гриньку, чи мені не вірите? Кличте, коли хочете, а серед ночі встану і прийду відробляти... Змилуйте ся не надімною, а над моїми дітьми... Я-ж ще ніколи нікого не скривдив...

-- Не дурний я! — відказав Гринько. — Маю вже розум; я знаю, що кожний просить збіжа на відробок, але як прийде до роботи, то слід за ним замело. Бувайте здорові!...

— Гриньку, змилуйте ся, діти з голоду мліють! — мовив Іван.

- - Бувайте здорові! — відповів Гринько і пійшов до хати.

Тяжкий біль стиснув Івана за серце. Він поплів ся повільним кроком з подвіря.

„Де йти? До дому? — питав ся сам себе по дорозі. — Слухати плач бідних дітей... Дивитись, як їх ніжки і руки пухнуть з голоду?“... І сльози котили ся з очей! Без серця люди... без серця!... А соловії голосно співали --- бо се був місяць май, місяць соловіїв.

II.

Вже від рапа гомоніло в селі. З уст до уст ходило, що Гринька Чорномаза обікрали. Старі чоловіки і баби, молоді жінки, дівчата, парубки і малі діти — всі говорили про се, що Гринька обікрали. За короткий час рознесло ся по селі, що Гринька обікрав Іван Зазуля, що вїйт і писар трясли в нього і найшли три мішки жита... Всьо бігло тепер до вїйта, щоби довідатись, чи воно правда. Інші приробили вже не три мішки жита, але десять.

Роем обступили люди хату вїйта, а один другого випитував ся, скільки в тім правди...

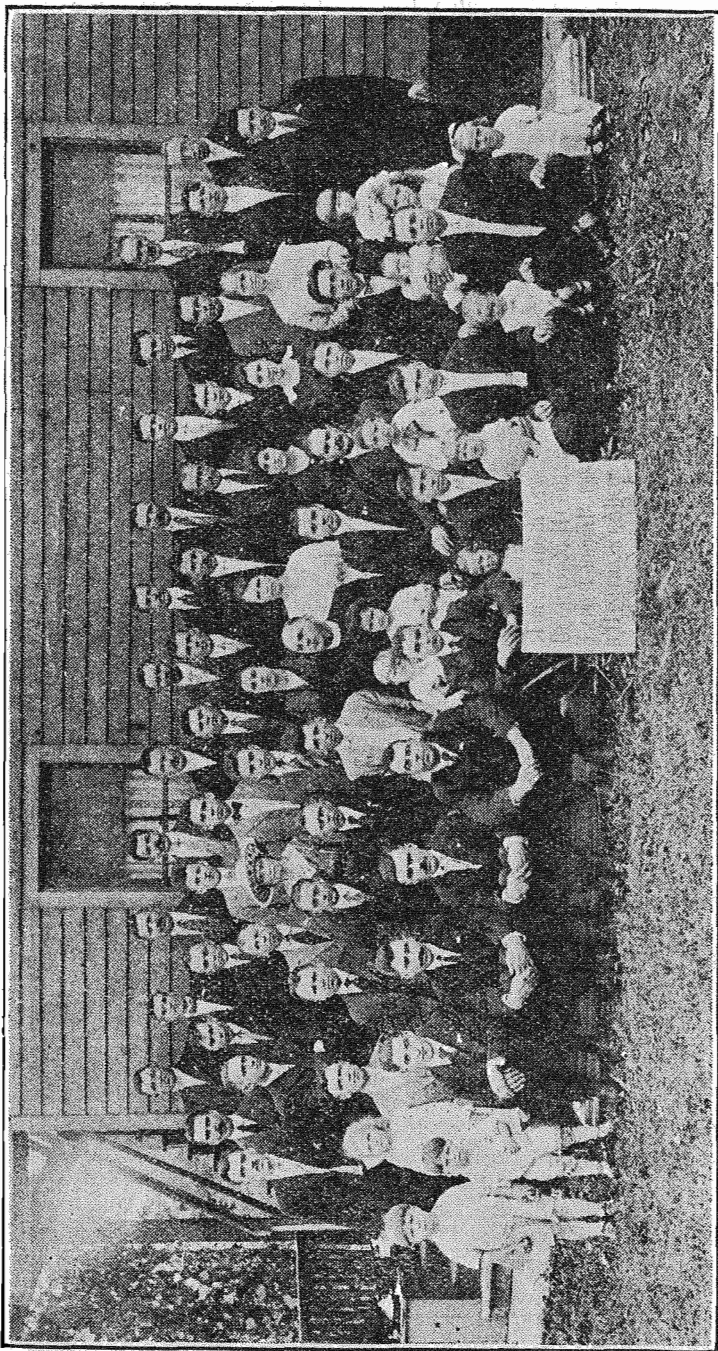
З хати вийшов вїйт і сказав, що в Івана найшли мірницю жита в мішку Гринька, і що під вечер буде суд...

— А дивіть! — говорили молодиці. — Такий здавав ся статочний, а він злодій...

— А хто мое прядиво покрав? — відозвала ся Феська Погодик. — Певно він!... Дивіть, який порядний!...

— А мої коноплі три роки тому хто вибрав з води?... Ніхто, лише він! — відозвала ся друга.

Дальше докинула трета і четверта, а кожда пригадувала свою шкоду з кількох літ і всю вину складали на Івана... Одні старі чоловіки не вірили тому, бо знали, що Іван статок, яких мало, і боронили його, як могли.

Товариство „Згода”, від. 20 У. Н. С., в Гамтрамк, Міш.

— А відки взяло ся жито в мішках Гринька? — відповідали молодичі.

— Чекайте до вечера, — говорили статочні газди — а будемо знати правду. Може хто підкинув?...

— Ага, підкинув! — відповідали молодичі. — Не бороніть Івана, бо він злодій, тай тільки!

III.

Під вечер зачала збирати ся рада. Повільним кроком ішли радні і гуторили між собою про Івана. Всі величали його добрим чоловіком, розсуджували його ціле жите, котре не дало ні тїни підозріння, що Іван з часом возьметь ся до крадіжи. „А може... а може! — говорили радні, похитуючи головами. — До чого то чоловіка не раз лихий не зведе?!”...

— А скажіть же, куме, — озвав ся один з них --- чиж роблять так злодії, як Іван зробив? Злодій сховав би крадсене добро, щоб ніхто не доглянув, а то всьо лежало на верха в комірчині... якби своє... Ні!... тут щось неясно...

Хату громадську обступило трохи не ціле село, а всї мова вертіла ся коло Івана. За хвилию вийшов з хати війт і писар. Війт покликав до себе присяжного і казав закликати та суд Івана.

— А чомуж то ви, панс вуйце, не замкнули Івана до бучегарні — відозвав ся Федько Припіл, старий злодій — а пустили люзом?... Ще втіче і шукай вітра в поли!

— Не бій ся, не втіче! — сказав війт.

--- Ей, пане вуйце, ви щось для него дуже ласкаві. А як мені хтось підкинув корець жита, то ви зараз взяли мене на мотузок тай гайда до міста! — відозвав ся знов Федько.

— Ти щось так говориш за жито, — відповів війт -- як той циган, що не знав, відки під ним взяла ся чужа кобила.

Люди зареготали ся, а з гурми відозвала ся Катерина Беззуба, стара пиячка:

— Вже таки що правда, то не гріх!... Федько таки має рехт. Ви забули може, як я вертала з хрестин тай пошпортувала ся, а ви мене зараз таки під ключ на цілу ніч...

Люди знов засміялись, бо знали, що Катерина по кожних хрестинах або всїєю, підпивши собі, розбивала ся по дорозі та лаяла всїх, за що її замикали до холодної, щоби проспала ся та витверезилась.

— А все таки Іван злодій! — відозвав ся знов Федько Припіл. — Пан писар не дурно віддавна мали на нього анькер!...

— Ого! навчимо його! — відповів на се пан писар... Я його навчу говорити, що я покрав гроші з податків... Я пан з панів крав би ринського або два!... Я покажу, хто злодій!

Пан писар не любив Івана Зазулі і тішив ся, що чей зробиць його раз нешкідливим, а грошем громадським буде господарити після вподоби. Скаржили ся на господарку пана

писаря і другі люди, але жаден з них не був так сьмілий, аби сказати се панови писареві в очи і загрозити, що як річі не поправлять ся, громада не буде терпіти. Один Іван Зазуля стояв отверто за добром громадським і, не уважаючи на ніщо, боронив його всюди, як міг. Тому не любив його пан писар.

Пан писар був би ще довше кричав, але на розі улиці показав ся Іван Зазуля.

Він ішов поволи, спустивши очи на землю. Твар була біла як стіна, а в його постати пробивало ся пригноблене. В обох руках ніс він щось завитого в хустку і тулив до грудий.

— Що се він несе? — запитали люди.

— Певно сумліне його гризе, — сказала півголосом Феська Погодик — тай несе моє прядиво...

Ніхто не відповів на се, бо Іван зближав ся до гурми та ввійшов за вйтом і писарем до хати.

Радні засіли за стіл. По середині коло вйта засів пан писар. З головою спущеною в долину стояв коло дверей з своїм тлумочком Іван Зазуля, а біля нього Гринько Чорномаз.

— Скажіть же, куме Гриньку, — відозвав ся вйт — як то було з вашим житом?

Тихо, як мак сій, стало в хаті, а Гринько почав оповідати, як прийшов до нього Іван за збіжсн та не мав гроший, а він йому не хотів дати збіжа на відробок; як рано не стало в комірчині збіжа, а підозріне впало на Івана...

Іван стояв тихо і не ворухнув ся. Його думки були заняті чим иншим, а з очий котили ся сльози.

— А збіднілиб ви, куме, — відозвав ся вйт — як би були пождали тих кілька шісток?

— А правда, — відозвали ся другі радні — чи збіднілиб ви?

— А вам засі до того! — крикнув пан писар. — Мушу вам сказати, панове радні, що ви мішаєте ся не в своє діло; вам засі до того, чи збіднів би Гринько чи ні; вам тільки питати Івана, чи вкрав! А як признасть ся, тоді віддати злодія до міста, най його там судять. Я вже то нераз вам говорив, що ви з параграфами, як табака в розі, а поведенці судової і процедури не знаєте ні каплі...

Виголосивши таку бесіду, пан писар сів і обтер піт з чола.

Радні замовкли, аж по хвили відозвав ся один з відважніших: „Ов, пане писар, ми вас так шануємо, а ви такі неделікатні“...

Писар не відповів нічого, а по хвили спитав вйт:

— Що-ж ви на то скажете, Іване? Чи правда се, що ви взяли у Гринька збіже?

— Правда! — відповів Іван — а лице його ще більше побілїло, очи ще більше вбили ся в землю.

— Ну, то нема що довше балакати! — сказав пан писар. — Признав ся до злодійства, так звязати руки, відослати до міста, тай годі...

— Так то і є! Най злодій покутує! — додав Гринько Чорномаз.

Мов би огнем припекли Івана Зазулю слова Гринька. Він підніс голову, очі у нього забігли кровю, на лиці набігли румянці...

— Я злодій?! — крикнув, звертаючись до Гринька Чорномаза. — Мене вязати?... За що?! За те, що я хотів дитину спасти від смерти? Його вяжуть!... Дивіть, він забив мені дитину! Дивіть на Ірода, що не услухав моєї просьби, не зглянув ся на мої сльози, відмовив хліба... Дивіть ся тут на трупа!... То він його забив!... — І розвинув хустку, а з неї виняв трилітню спухлу, неживу дитину і положив на столі...

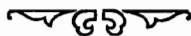
Сльози капнули з його очий... Суд скінчив ся... Ніхто з радних не промовив ні слова, а й сам пан писар поблід і мовчки вийшов з радними на двір.

Скоро рознесло ся всьо поміж гурмою цікавих, що окружили хату... І понесли ся проклони, а не на однім лиці видно було сльози...

Було се в маю, місяці соловіїв. Чудово заходило рожеве сонце. З садів відзивали ся один по другім соловії, а їх голос лунав гень далеко і широко...

Не бачив сего чудового заходу сонця, не чув щебету соловіїв Іван Зазуля. Поволи вертав він дорогою до дому і поливав сльозами неживу дитину.

К. Зорян.

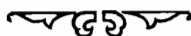
Марко Скритий.

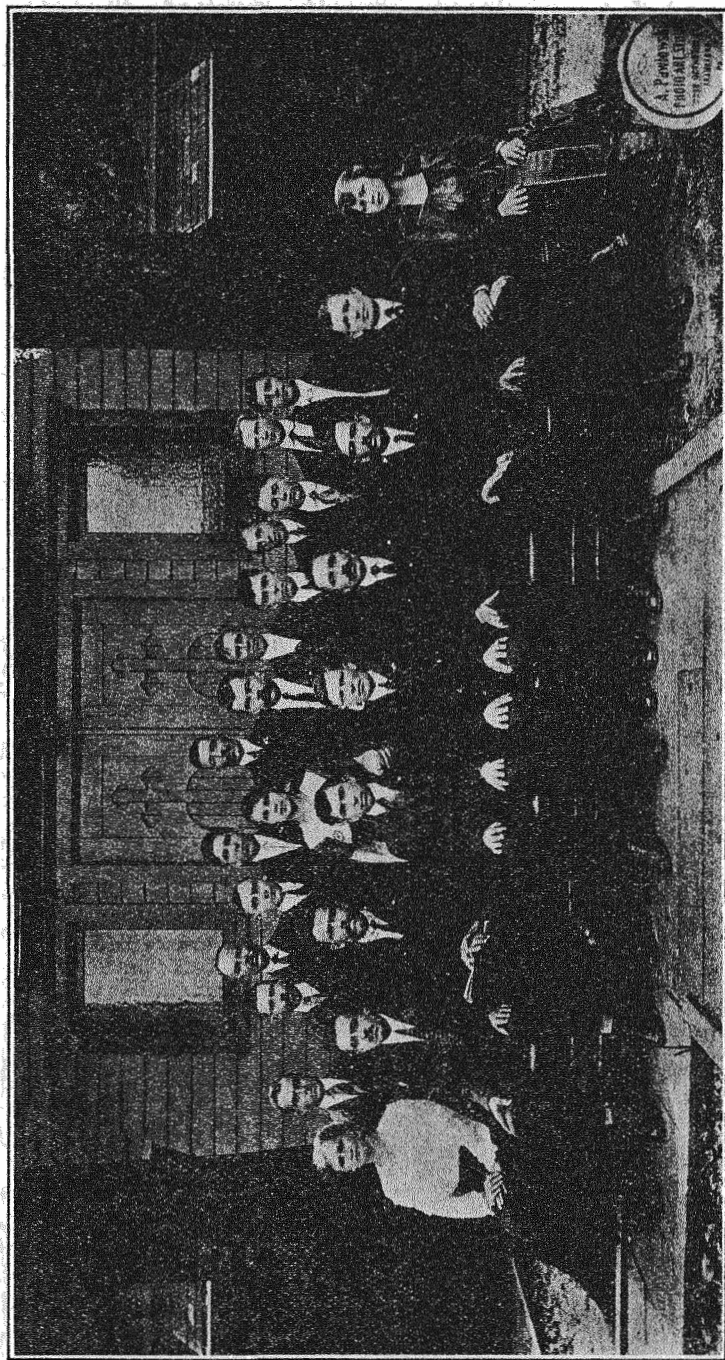
В ТИХІМ ГАЮ СЕРЕД НОЧИ...

Там так тихо, так весело,
Ані словечка не чуть...
Не дивуй ся, любий друже,
Там ангели лиш живуть...
Тихо всюди і чарівно,
Соловій лиш заспіває,
Сосни шеніт рознесеть ся,
Листком вітер захитає.
Тишина, як в темнім гробі,
Лиш потік тихенько грає;
Місяць внунив твар у воду
І з струями розмовляє.

А в тій тиші під сосною
Дівча сидить, біле гуся,
Біля неї молод-хлопець
Йй до серця пригорнув ся.
Він взяв її ніжну ручку
Йй к' свому серцю пригортає,
І обое так в обіймах
Мліють, аж день засвітає.
Що-ж, любують ся щасливі...
Йх не бачать злобні очі,
Йх не бачать злобні люди
В тихім гаю серед ночі...

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 35 У. Н. С., в Філадельфії, Па. (дільниця Франкфорд).

Два ставки.

(Весняна іділя).

Великий кохінхінський когут у панському курнику злопотів крилами і товстим басом заспівав: ку-ку-рі-ку! Його сильний голос збудив когута на приходстві і сей заспівав таксамо басом ку-ку-рі-ку! Почув се когут в учителя і відповів обом високим тенором, що й він також не спить. А за сими трома когутами стали відзивати ся ріжними голосами селянські когути в цілім селі, так що ку-ку-рі-ку тягло ся з пів милі, з одного кінця села аж на другий. А потім знов усе затихло.

Ціле село спало.

Була ясна і тепла ніч на весні. Місяць стояв саме над панським ставком, приглядав ся собі у воді, як у зеркалі, і від часу до часу заслонював очи хмарками: поганий ставок, повен жаб! аж не мило дивити ся! Він перейшов понад панським огородом і заглянув у громадський ставок: тут очерети і болото і жаб ще більше. Закутавшись у хмарку, місяць пійшов далі своєю дорогою і аж над лісом за селом знову розяснив своє бліде, повне лице.

Річка, що випливала з ліса і, загачена в панським огороді, творила панський ставок, а загачена вдруге на громадській толоці, творила громадський ставок, блисла тепер проти місяця сріблом. Небо і повітре стало темно-синє, тільки ліс чорнів оподалік.

Так у сю місячну, весняну ніч дивні річі заподіяли ся в обох ставках. У панським ставку жили польські жаби, бо пан був Поляк, а у громадським ставку жили руські жаби, бо громада була руська.

Спершу громадський ставок дрімав; чи втомили ся руські жаби після денної жарі, бо їх ставок лежав як простерта плахта на сонці, чи може ждали на що, — тихо було у ставку, тільки троцца і шувар шуміли ледви замітно.

Один лише самець, Жабур, не спав і не дрімав; виліз на листок водяної лілії, надув ся і думав важку думу. Там у панським ставку о кількасот кроків діяло ся щось незвичайне. Чути було поодинокі голоси жаб, але ціла польська жабяча громада не верещала, як се було в її звичаю і вдачі. Дивуєть ся руський Жабур, що таке стало ся галасливим польським сусідам; він зіскочив із листка у воду і помаленьки річкою підплив під польський ставок. Виліз на беріг, роздивив ся і

зрозумів у чім діло: панський ставок у тім місци, куди ще місяць кидав своє проміне на воду і на беріг, аж кишів від жаб, що збігли ся до купи і очевидно приготовляли ся до великого концерту.

На жабуриню був концертний поміст. На нього вискочив жваво шляхтич, пан Жабчинський, і почав промову, звісно, по польськи:

„Куми і кумове! Святкуємо сеї ночі память нашого поета Адама, що у своїх поезіях геніяльним способом описав не тільки людей і інших звірів, але й нашу жабячу громаду. Хто з вас не знає чудового уступу з „Пана Тадея”, посвяченого нашим жабячим концертам! Сей уступ додає нам національної гордості; кожда польська жаба повинна знати його на память. Описуючи вечірний концерт, наш перший і найславнійший у славянським світі поет призначив найбільше місця нам, польським жабам. Вечірний або нічний концерт на весні без нашої участі не був би концертом; ми найкрасші на світі співаки, бо не даром наш геній описав нас такими віщими словами:

Na finał szmerów muszyeh i płaszącej wrzawy
Odczywały się chórem podwójnym dwa stawy;
Jako zakłęte w górach kaukaskich jeziora,
Milczące przez dzień, grające z wieczora.
Jeden staw, co toń jasną i brzeg miał piaseczysty,
Modrą piersią jęk wydał cichy, uroczysty;
Drugi staw, z dnem błotnistem i gardzielem mętnym,
Odpowiedział mu krzykiem żałośnie namiętym;
W obu stawach piąty żab niezliczone hordy,
Oba chóry zgodzone w dwa wielkie akordy.
Ten fortissimo zabrzmiał, tamten nuci z cicha,
Ten zdaje się wyrzekać, tamten tylko wzdycha:
Tak dwa stawy gadały do siebie przez pola,
Jak grające naprzemian dwie arfy Eola.

Мої куми і кумове! Скільки признання для нас у сих словах безсмертного поета! Чим для покійних Греків був сам бог Еоль зі своїми інструментами, тим для польського народу є ми, польські жаби! Як кавкаські озера, ми мовчимо за дня, розважаємо свою славу минувшину, згадуємо свою вітчизну, в котрій жаби могли переплисти з одного моря в друге; зате вечерами і ночами співаємо про свою недолі: і *fortissimo* і *pianissimo*, і ридаємо і зітхаємо. А в нашім співі є нечувана, чисто польська гармонія; наші жабячі ставки складають ся в божеські акорди, показуючи, що одно в нас серце і один ідеал: великий став від моря до моря, себто одно велике море, але без солоної води, в котрім ми гуляли би собі без остраху перед бузками й іншими ворогами нашої вітчизни! І ми собі такий став знову заложимо і будемо в нім горою над усіми іншими жабами: московськими, українськими і німецькими, горді на свій давний шляхотський рід, на нашу гар-

монію і організацію суспільної праці, — горді на те, що наш найбільший поет признав нам першенство у вечірних концертах, як найкрасшим польським співакам, так, що мало що змінивши слова генія, ми можемо покласти на всіх своїх нотах девізу:

W stawach sobie nucimy, jak arfy Eolskie:
Żadne żaby nie grają tak cudnie jak polskie!

Бесідник скінчив і по цілім польським ставку розлягли ся нараз грімкі рехканя і кваканя. Почав ся концерт польських жаб на честь Міцкевича, зложений з патріотичних деклямацій, співів, гри на сопілках із трощі і з гімнастики жабячих соколів. Соколи вилазили на стрімкий, високий беріг і скакали стрімголов у воду, не розбиваючи собі притім нічого. Крик був такий, що аж до села було чути.

Руський Жабур сидів спершу спокійно на березі, приглядав ся всему і слухав. Але гадка про висшість польських жаб страшенно гризла його і обурювала тим більше, чим довше думав він над нею; вкінци крикнув він з обуреня: „овва”! і не чекаючи на кінець польського концерту, скочив у річку та поплав у громадський ставок. Найшов тут у трощі вченого професора, доктора Жабського, збудив його носом і спитав наляканим голосом:

— Чи Шевченко не писав нічого про руські жаби?

Др. Жабський думав кілька хвилин. Підніс очи до неба і почав говорити поважно: -- Наш батько Тарас, заки запалив лучницю правди, волі і науки, мусів перше уродити ся і він справді уродив ся в часах Наполеона Великого, коли в Европі...

— Я не про се питаю ся, тільки чи він писав що про жаби?

— Почекай, я тобі скажу: то все треба брати історично, генетично і критично, треба показати звязь...

— Ет! бузько тебе бери!

І Жабур поплав дальше, до громади меньше вчених жаб. Збудив усіх голосним окликом: „Куми! куми! ех-ех-ех!” Виліз на листок і ждав.

— Квак! квак! Що таке? — спитала ся його громада.

— Кривда нам! — зверещав Жабур. — Ви спите, а там у польським ставку наші сусіди величають ся, що нема понад них, що вони найкрасші співаки, порівнують себе з богами, а нас не мають і за комарів! Мої куми і кумове! Чиж є що на сьвітї красше, як українсько-руська пісня, як наші руські жабячі концерти! Нехай поети величають нас або й ні, — ми скромні і співаємо не для людей і не для слави, — але наша пісня, наша дума не вмре, не загине! Наші пісні красші ніж польські, наші концерти мають європейську славу! Тільки що ми не вміємо так надувати ся, як польські жаби! Але нехай вони собі й не знати які мрії спують про одно море, ми в се їх море не поліземо, ми не дамось, нас більше тут! Нехай собі польські поети величають свої жаби, а ми все таки горою! Наша девіза:

Польських жаб най поїдають довгоногі бузьки;
Жадні жаби не співають так гарно, як руські.

— Жадні жаби не співають так гарно, як руські! — за-
співав ставок. — Славно, куме! Хе-хе-хе!

— Співаймо, братя! Покажім, що ми знаємо!

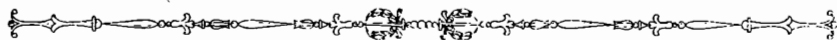
І руський ставок почав співати. Спершу жалібно, так жа-
лібно, що аж серце краяло ся, на нуту: „А ти поїхав, мене по-
нехав!” Потім виступив мужеський квартет і заспівав: „Ре-
ве та стогне Дніпр широкий”, пісню дуже відповідну до нічного
концерту на ставку. Далі панна Жабківна, вилізши на трошу,
співала чудовим сопраном: „Ой одна я, одна!”, збуджуючи
загальний смуток у серцях жабячих кавалерів. Вкінці цілий
ставок заспівав *rotoungi*, зложене по руському звичаю з по-
хоронних і весільних пісень. Хор був прегарний і разом з ясно-
ю весняною ночью впливав на жабячу душу так, що вона
розпливала ся по цілім ставку.

Проспівавши так кільканайцять пісень, руський ставок
утомив ся і затих. Коли чує, а в польським ставку сусіди як
почнуть співати: „*Jeszcze Polska nie zginęła*”, аж луна йде! Геї,
як прокинеть ся руський ставок, як загремить: „Ще не вмер-
ла Україна!” — настав такий вереск, що й розібрати було го-
ді, що співали одні, а що другі.

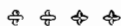
І не вмовкали вже оба ставки аж до самого досвітку,
коли на край-небі зачервоніло ся сонце. І були би співали
привітну пісню самому сонцю, але з села надлетіли три бузьки,
стали кружляти понад обома ставками, — всі жаби пірнули
у воду і замовкли.

Конюх, що лежав на пасовиську і зовсім припав росю,
підняв ся помалу і закликав: „А грім би вас побив, прокляті
жаби! Цілу ніч спати не дали!”

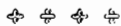
Осип Маковей.

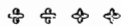
Пізнай свої недостачі, а буден знати і свої добрі сторони.

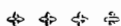
Кожний має одно сталє занятє, а то: бавити ся сплетнями.

Добре бути філософом, коли хто має повний жолудок.

Конечність не знає законів.

Кожний повинен бути сам собою, працювати власними
силами, думати своєю головою і висловлювати свої чувства.

Природа подобаєть ся людям передівсім своєю ріжно-
родністю.

Перший між народами є той, котрий має найліпші школи;
а коли він мимо сього не є першим, то буде першим завтра.

Незаслужена слава.

Сірі сумерки вечера хилили ся над Амстердамом, і коли на головних улицах щойно заворушилось звичайне жите, то на протилежній Каналовій улиці було цілком тихо.

Дірк ван Зантен проходжував ся здовж каналу; його очи гляділи на пливучу воду, яка мутними жовто-багряними струями посувала ся важко і повільно наперед.

Сьвіт називав його „Всемолодим” і „Геніяльним”. Сьвіт однак не догадував ся, як тяжко приходило йому творити нові мелодії. Він був уже вичерпаний—стояв на кінци свого знаня.

День в день сидів він тепер, нарікав і скаржив ся, що працює безнастанно наче ремісник та що праця його не дає йому жадного гармонійного результату.

Як вийде зпід критики його новий твір, на який часописи вже від довшого часу звертають увагу?

Чи не буде се діяючим свій знаменитий артистичний талан легкочудшно виставити на гру? Тепер, коли він був уже 60-літнім старцем, а імя його мало вартісний відгомін в царстві тонів?... Він не бажав уже більше лаврових вінців; вінець слави кругом його чола був уже майже замкнений. Для кого-ж він працював, для кого не міг здобути досить слави і майна? Він не мав ні жінки ні дитини. Його дім був пустий, але його невтомимий дух ніколи не лишав йому часу думати про що инше, як лише про музику і про себе.

З одного з надбережних домів доносив ся відгомін гри на фортепяні. Дірк ван Зантен задержав ся і надслухував. Хтось грав солодку, забуту пісню.

Що за чудова мелодія!

Яка могла се бути пісня? — Дірк ван Зантен рушив головою. Він не знав її, ніколи доси не чув її, а він знав так багато; знав всьо, що варта було знати.

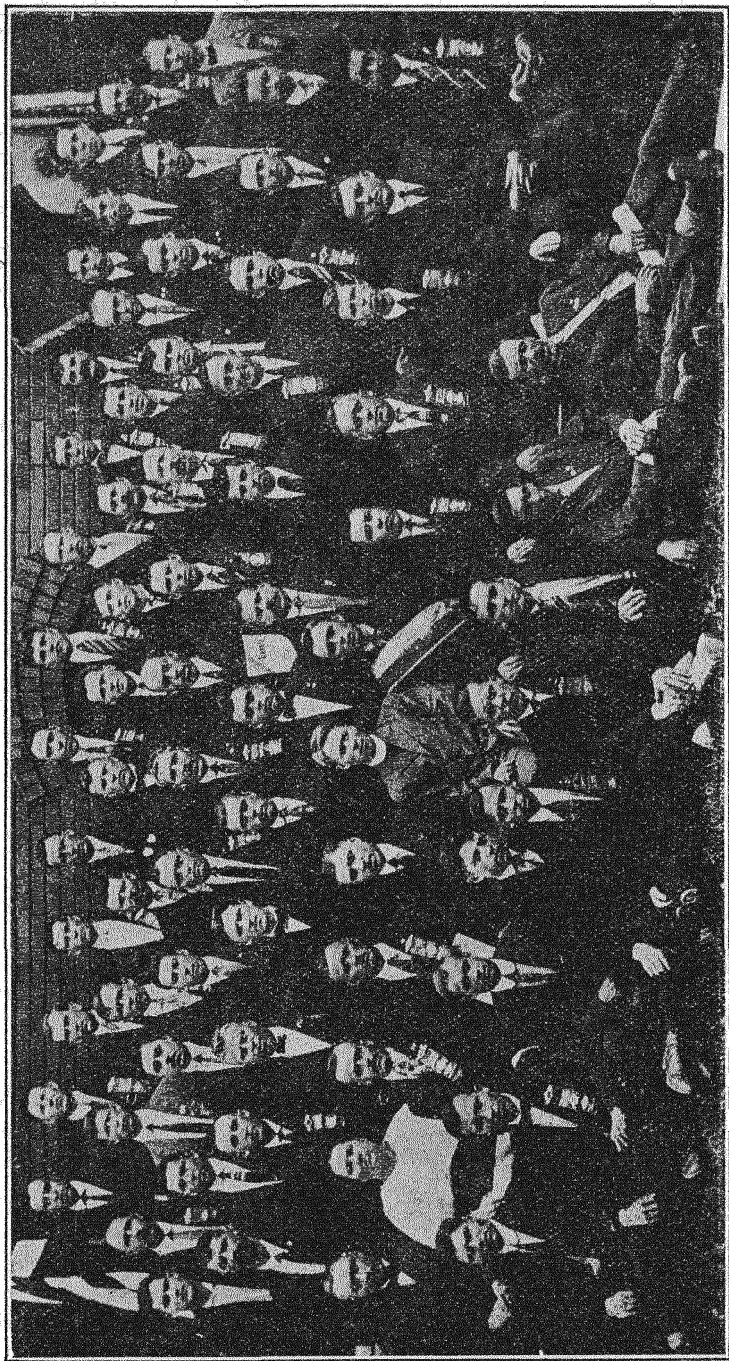
Він мусів дізнати ся, яка се була пісня. Тому, не надумуючи ся, піішов славний муж в сторону дому, з котрого пили легко несучі ся ритми чудової мелодії.

Худа, зле виглядаюча женщина відкрила двері, а Дірк ван Зантен спитав, чи може говорити з пняїстом.

Женщина притакнула.

— Чи маєте, пане, ноти до переписаня? Мій син працює добре, дешево і чисто. Вас ніхто так добре не обслужить.

Композитор потакнув і женщина попросила його вийти до середини. Вона ввела його до темно осьвітленої кімнати, де

Братство св. Николая, відл. 38 У. Н. С., в Обурці, Н. Й.

сидів блідий горбатий чоловік і грав на фортепяні. Коли Дірк ван Зантен приступив ближше, гра замовкла.

— Пітер, тут є пан, що має роботу для тебе — сказала жінчина твердим голосом і щезла, замикаючи за собою двері.

— Чим можу служити, пане? — підносячи ся, спитав горбатий. Він видав ся дуже маленький біля високого, стрункого Дірка ван Зантена. Темні, глибокі очі гляділи на питаючого гостя.

— Перш усього чи можу знати, яка се пісня, що ви недавно грали?

— О, пане, се не було ніщо надзвичайне, бо ту пісню я сам зложив, як і багато інших, котрі не мають жадної вартости.

— Се ваш власний твір? — поспитав славний муж, глядячи здивовано на каліку. — Зробіте мені велику прислугу, коли ще раз переграєте тусаму пісню і, можливо, деякі інші з ваших композицій.

— Бажаєте чути мої пісні? — радісно і щасливо звучав запит. — Прошу, сідайте.

Німо усів Дірк ван Зантен, а горбатий почав грати.

Понесли ся легкі акорди. Ясні, жалібні звуки тягнулись наче ріжнومانітні цвітисті алеї. Мельодія зливалася з мельодією. Насамперед пісня, що перейшла пізнійше в мольово-жалібний вальс, відтак слідувала гучна полька. До того прилучив ся ще шампансько-дрожачий чардаш, на чім гра покінчила ся.

Дірк ван Зантен перестрашив ся майже, як почув сі дивні тони. Далекі казочні дороги перейшов він з тими звуками, а найшов ся майже неслухно в сій скромній хатині, де блідий чоловік сидів перед фортепяном.

— Се було знамените — сказав вкінці Дірк ван Зантен, але рівночасно нагло проняло його почуте заздристи, страшної заздристи. Чому він не знав сього? Чому мусіло його жерело мельодій так марно зникнути, підчас коли сей блідий каліка був властителем таких дорогоцінностей?

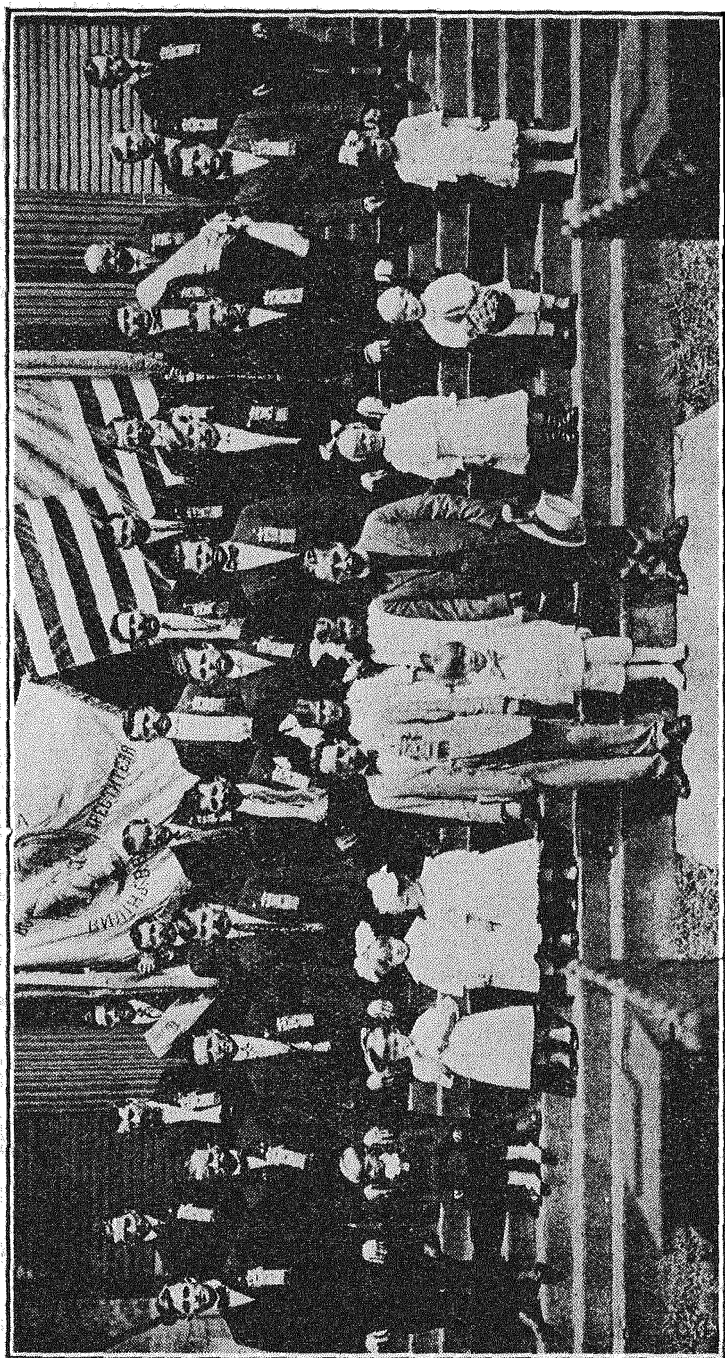
Важка думка здрігнула ним.

— Чи багато людей вже знає ваші композиції? — спитав він коротко.

— Ніхто! — відповів горбатий. — Мій батько був музиком; він учив мене, та, на жаль, смерть заскочила його в дуже молодім віці. Я удержую ся з науки писаня нот. Учеників маю дуже мало, бо мій вигляд відстрашує всіх від мене. Моя мама робить домашні роботи. Майже ніхто до нас не приходить. Кому-ж я маю грати свої мельодії?

„Коби ті твори були моєю власністю!“ — подумав Дірк ван Зантен. Тоді міг би він спокійно спати і сміло глядіти у будучність; тоді не бояв би ся світової критики на свою оперету.

— Отже ніхто не знає сеї музики, яку ви мені відіграли? — спитав він ще раз. Між кождим його словом лежала, здавало ся, велика пропасть.

Братство св. Івана Хрестигеля, від. 56 У. Н. С., в Вілінг, В. Ва.

— Ніхто! — відповів горбатий, не догадуючи ся нічого.

Дірк ван Зантен задумав ся. Не так легко було для нього ввести в дійсність се, про що він вже передтим думав.

— Чи бажаєте своїми композиціями заробити гроші?

— Ох, милій Боже, за се не дасть мені ніхто й одного цента. Перед кількома роками я післав до видавців нот деякі твори; всі вернули ся назад, а мама викинула їх на сміте.

— Я хочу відкупити ваші композиції — сказав Дірк ван Зантен, в хвили, як зле виглядаюча жінщина вступила до кімнати.

— Що? Що? — з цікавостію запитала жінщина. — Ви хочете відкупити неужиточні папери?

— Мамо! — закликав горбатий; цілий почервонілий, а уста його дрожали.

Дірк ван Зантен зараз завважав, що в тій жінщині він найде помічницю до переведеня своїх плянів. Він засьміяв ся до неї.

— Так, дорога пані, я можу відкупити від вашого сина ті композиції. За всі твори, що він недавно мені переграв, я даю тисяч гульденів.

— Тисяч гульденів! — закликала здивована жінщина. — Що кажеш на се, Пітер, — на таке щасте?

— Я ледви можу вірити сьому, пане. — Очи горбатого бле-стїли з радости, наче діаманти. — Отже вкінці мої стремління мають найти вдоволене і дійсність?

— Так дійсно, як ви собі, можливо, представляете, я не думаю. Я бою ся, що буду мусів приготувити вам мале розчароване. — В його мові було щось непевного.

— Ви собі щось инше подумали? — поспитала жінщина.

— Ні! — коротко й остро відповів Дірк ван Зантен. — Я остаю при своїй пропозиції, але притім треба виповнити одно усліве.

— Яке? — спитала жінщина, випрямивши голову, наче би була лиха.

— Я купую композиції, але зараз, по заплаченю, імя дійсного композитора має загоритись; ніхто не сьміє його знати!

— Що ви говорите?! — Горбатий видавав ся більшим, а його маленька постать формально випростувала ся. — Мое імя має згаснути наче умершого? Як ви собі се властиво представляете? — іронічно звучало питане.

— Над чим тут є застановляти ся? — вмїшала ся жінщина. — Будь вдоволений, що пан ставить тобі таку пропозицію, дураку один. Се виглядає практично, але що я з того маю? Інші сини у твоїм віці спомагають своїх материй. Ти натомісць від дитинячих літ лиш граєш на фортепяні, а я робленем панчохла шитем для людей псую собі очи та задурманюю голову. Тепер власне трафляеть ся тобі нагода щось для своєї матери зробити.

Горбатий не сказав більше ні слова, лиш почав вибирати ноти з великої купи. Вкоротці наступила згода. Пітер Бейкер

продав цілий ряд своїх композицій Дірк ван Зантенови і письменно відказав ся від всяких до них прав.

Найблизшого пополудня забрав Дірк ван Зантен ноти, а худа жінчина дуже тішила ся.

— Се перша радість, котру я тобі завдячую в моім житю — сказала вона, перебираючи гроші, які їй підсунув Пітер. Вона не завважала гнівного зору, яким міряв її горбатий.

Шість тижнів минуло, а великий вечер оперетової нагороди стягнув нараз поважний і музикальний Амстердам. Йшла нова оперета Дірк ван Зантена. Дірк ван Зантен! Се імя мало магнетичну силу. І підчас коли по посліднім спадешю заслони підбадьорена публіка дальше ще справляла овацію Дірк ван Зантенови, горбатий опустил промінно освітлений дім і пійшов тихими улицями. В його ухах звучали ще недавно переграні ним мельодії, які його серце пересякли були струями захвату. Його твір, його власний твір grano! Мельодії, які там звучали, були його власністю. Їх grano в театрі, перед розентузязмованою публікою. Він повинен був вийти на естраду і сказати: „Я дарував вам ті тони, ті солодкі мельодії. Я, я, бідний горбач Пітер Бейкер”.

Але він не мав спромоги се зробити. У нього відкуплено се право. Гнівний ступав Пітер Бейкер. Якесь горяче, дике бажане опанувало ним, аби таксамо бути славним, як Дірк ван Зантен. Але ні, ніколи, ніколи не могло се стати ся. Він, бідний каліка, був другим і собі лише тягаром. Але як незвичайно гарно булоб се чути і знати, що Бог обдарував таке невидне і бридке сотворіне таким талапом.

Він продав свій співучий дух. І тихий плач укривав ся в нутрі Пітера Бейкера, а він ступав мов заблуканий через добре знані улиці. Його очи були на-пів замкнені, і нагло упав він у канал, якого води шуміли тихо біля його мешканя.

В кілька днів відтак зголосила ся матір Пітера Бейкера до Дірк ван Зантена. Славний муж відразу розпізнав зле виглядаючу жінчину. Вона була одіта в чорне убрание, хоч вигляд її лица зовсім не оказував смутку.

— Мій син умер, — сказала вона холодно і рівномірно. — Але він лишив ще багато нот. Чи не хотілиб ви їх зужити?

Дірк ван Зантен глянув поважно.

— Ваш син помер?

— Він упав підчас великої темряви пізно в ночі до каналу перед нашим мешканем, — відповіла жінчина.

— Коли се було? — Питаючий відчув нагло бите серця.

— Перед чотирма днями, коли йшов дивитись на оперету.

Дірк ван Зантен перестрашив ся. Його остре обличе перемінило ся нагло в страшно поморщене і старе. Він зараз зрозумів спільність між своїм триумфом і смертю Пітера Бейкера. І наче тяжким зелізним панциром оволоділи ним ганьба і провинна.

Однак підніс бодро голову. Він був би дурнем і то останнім дурнем, коли би про се думав. Що його обходить мертвець, котрому він за всю заплатив? Нужденним і дураком є той, хто не знає, що зі собою має зробити. Живий має право. Йому заімпонувало, що всі критики майже одноголосно сказали, що Дірк ван Зантен своїм останнім твором перевиснив сам себе. „Се кріпка, молода елементарна сила — говорено — і можна ще сміло сподівати ся від неї нових творів”...

Новий твір. Се-ж означало нову славу, нові гроші.

Дірк ван Зантен засміяв ся.

— Так, дорога пані, я візьму ноти, але під подібним усьлівем, як передше, ви знаєте”...

— Розуміть ся, — відповіла жінчина. — Я буду вдоволе-на, що позбуду ся з дому сьмітя. А ви робіть собі, що хочете; я на тім не розумію ся.

Дірк ван Зантен притакнув на згоду.

— Добре, дорога пані. Ще є здаєть ся кілька мелодій, які мені по ґрунтовній перерібці здадуть ся. Знаєте, найлучше буде, як я прийду нині вечером до вас, перегляну ноти і означимо ціну.

Жінчина попрощала ся з великою вдячністю. І коли вечер розпустив уже свої темні крила над Амстердамом, ішов Дірк ван Зантен тихою улицею, при котрій мешкала вдова Бейкер. Як переходив попри канал, мусів згадати про той вечер, коли горбач своєю грою на фортеп'яні звернув на себе його увагу. Він радував ся. Він завдячує багато тому вечерови. Свій триумф завдячує він йому, і можливо, що в найблизшій часі буде знова новий триумф. Думав Дірк ван Зантен рівночасно і про те, що горбатий зробив кінець своему життю. В сути річи було се добре, бо був мертвим той, що одинокий міг ограбити його з найновішої слави. „Се було добре, дуже добре, се дало безпечність” — сказав до себе.

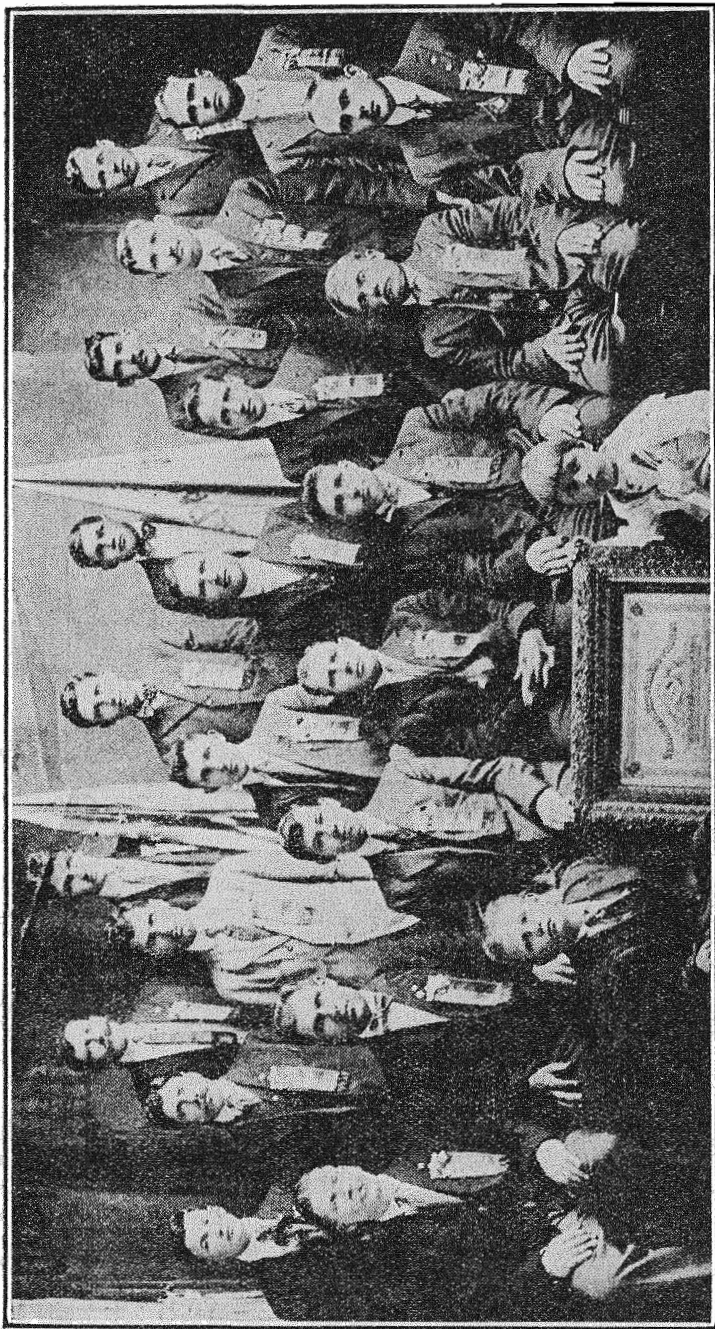
В туж мить видало ся Дірк ван Зантенови, наче би хтось ішов другою стороною улиці. Він звернув голову і побачив блідуду і смутну постать горбатого. Великий страх огорнув його і він поступив ся взад. Горбатий став біля нього; не говорив нічого, лише глядів на нього великими, замраченими очима.

Дірк ван Зантен прискорив крок. Горбатий також. Славного мужа огорнув страх. На улици не було ані одної живої душі і він почав утікати все скорше і скорше, а разом з ним гнав і горбатий.

Нараз з одного дому понесли ся звуки музики. Солодкі звуки, але тихі і мляві.

Дірк ван Зантен знав сю пісню. Се була тасама пісня, що кілька тижнів тому заманила його до сього дому. Хто міг грати сю пісню, пісню, що була основою його нової оперети? Він пустив ся в сторону дому.

Був біля дому, до котрого спішив. Тут мусіла розіграти ся трагедія. Він поглянув жахливо в ту сторону. Горбатий щез, музика затихла. Він важко дихав і сьміяв ся від жаху, який

Братство св. Петра і Павла, від. 58 У. Н. С., в Югіка, Н. Й.

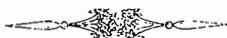
грав його нервами. Худа жінщина вже певно чекала на нього. Дірк ван Зантен сподівався, що знайде між нотами те, про що думав...

Та коли хотів лише протягнути руку і потиснути за дзвінок, стрепенувся. Перед ним з широко розложеними раменами, мов знід землі, появився горбатий і заступив йому дорогу. Дірк ван Зантен подався дрожачи назад. Горбатий ішов за ним звільна, крок за кроком; Дірк ван Зантен цофався даліше. З розложеними раменами, з темно замраченими очима, зверненими на Дірка ван Зантена, ступав горбатий крок за кроком за ним.

Нараз роздався короткий крик і глухий упадок...

Повільно й умучено, з тихим, вдоволенням журчанем неслися темні води каналу даліше, а блиск уличних ламп, відбиваючися в них, виглядав наче мерехтячі світла довкола понурого великого трупа Дірка ван Зантена...

З німецького переклав Дмитро Величко.

Міренє температури.

Теплоту міримо:

Термометром Фаренгайта, який має 180 степенів.

Термометром Реоміра, який має 80 степенів.

Термометром Цельзія, який має 100 степенів.

Щоби замінити температуру після Цельзія на Фаренгайта, треба помножити цифру Цельзія через 9, поділити через 5 і додати число 32. На пр.:

20 степенів Цельзія $\times 9 = 180$; $180:5 = 36$; $36 + 32 = 68$ степенів Фаренгайта. Цифра 32 означає, що при 32 степенях Фаренгайта замерзає вода, а в Цельзія і в Реоміра вода замерзає при 0 (зеро) степенях.

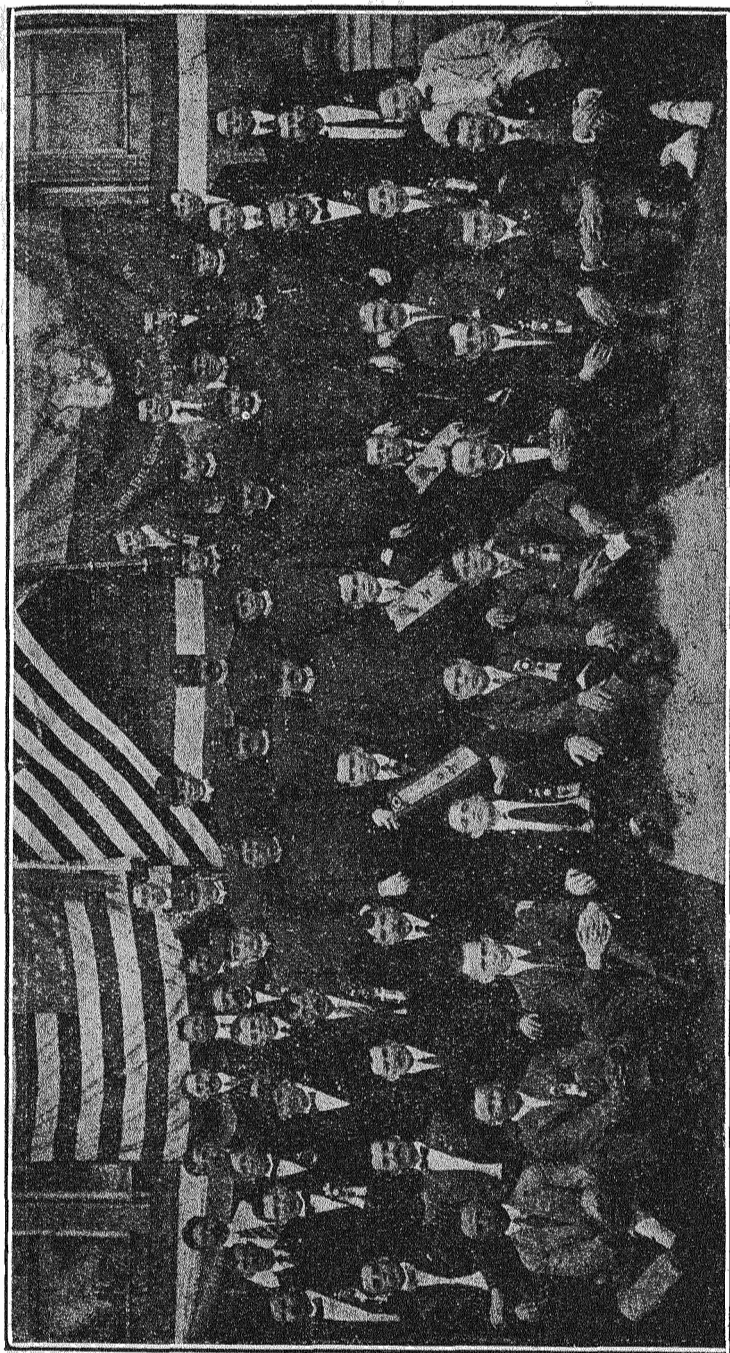
При заміні Фаренгайта на Цельзія треба поступати противно: від числа Фаренгайта відіймати 32, поділити через 9 і помножити через 5. На пр.:

Від 149 степенів Фаренгайта відіймати $32 = 117$; $117:9 = 13$; $13 \times 5 = 65$ степенів Цельзія.

Перемінюючи степені Реоміра на Фаренгайта, треба цифру Реоміра помножити через 9, поділити через 4 і додати 32. На пр.: $36 (Р.) \times 9 = 324:4 = 81 + 32 = 113$ степенів Фаренгайта. З Фаренгайта на Реоміра противно: від цифри Фаренгайта 32, поділити через 9 і помножити через 4. На пр. $98 (Ф.) - 32 = 66:9 = 7.333 \times 4 = 29.332$, або кругло 29.3 степенів Реоміра.

Таку температуру (98 Ф., 36.7 Ц., 29.3 Р.) має людська кров.

Товариство „Запорожська Січ”, відділ 63 У. Н. С., в Форд Сіті, Па.

НАЙДОВШИЙ ДЕНЬ.

Коли говоримо про найдовший день в році, то добре мати на тямці також околицю, про яку говоримо. Найдовший день триває ріжно. І так у Стокгольмі (в Швеції) найдовший день триває 18 і пів години.

На Шпіцберген довжина дня виносить три і пів місяця.

В Лондоні (Англія) і в Бремї (Німеччина) найдовший день обіймає 17 годин.

У Вардбурі (Норвегія) триває найдовший день від 21. мая до 22. липня без перестанку.

В Петрограді (Росія) і в Тобольску (Сибір) найдовший день має 19, а найкоротший 5 годин.

В Торнеа (у Фінляндії) день 21. червня виносить 22 годин, а день 25. грудня 3 години.

В Нью Йорку найдовший день триває 15 годин, а в Монреал (Канада) 16 годин.

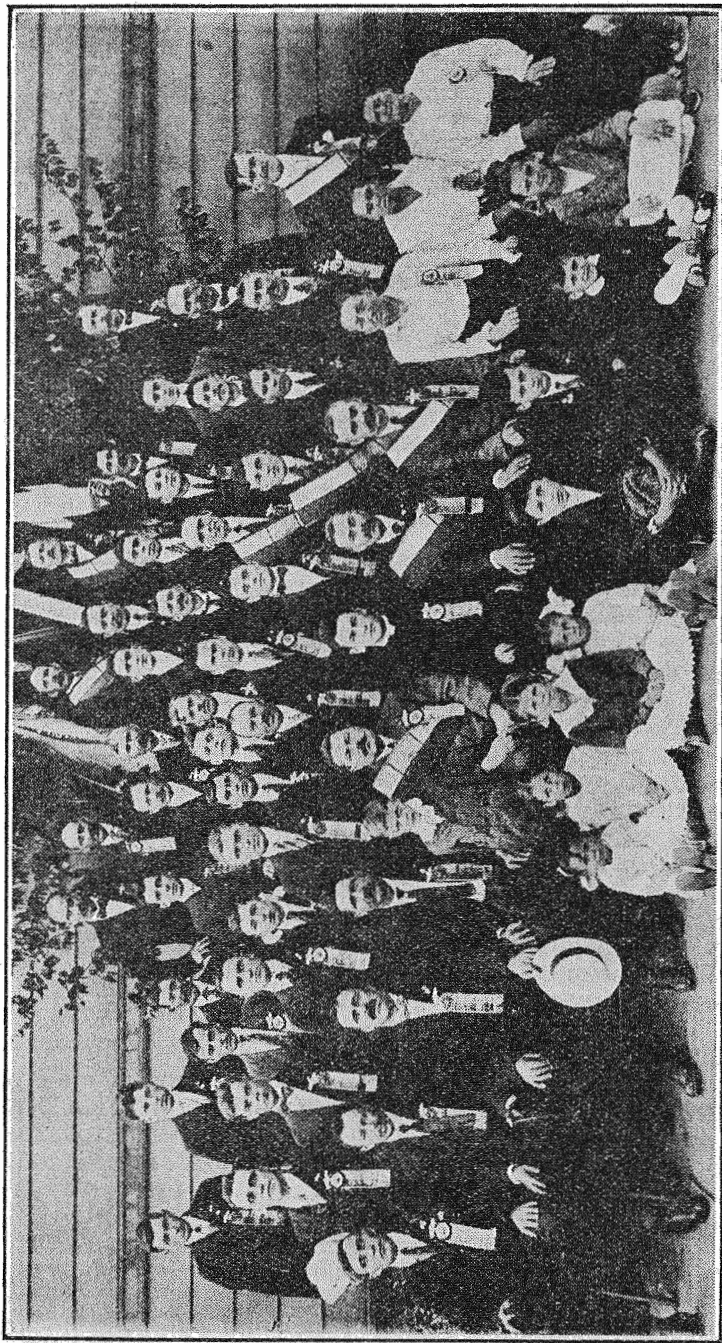
Довжину дня і ночі кожного часу протягом року можна обчислити після сього правила: Коли подвоїть ся час, в котрім сходить сонце, дістанемо довготу ночі; а коли здвоїмо час заходу сонця, дістанемо довготу дня. На пр. сонце сходить о годині 5.15 рано. Помножім 5.15 через 2, а одержимо 10 годин і 30 минут, і так довгою є в приближенно у дотичній порі ніч.

ПУСТИНЯ НА ОКЕАНІ.

Океани мають свої пустині, подібно як суші. На повнім мори є величезні простори, до яких ніколи не запливає вітрильний корабель, ані не заїздить пароплав. Ніколи не чути там корабельної сирени, а одинокою перервою в тишині є хиба вите і свист морської бурі.

Сї пустині лежать в забутю поміж вузкими дорогами, якими стало плинуть кораблі. Коли на такий „безлюдний” простір дістанеть ся серед бурі вітрильний корабель, то йому ніхто не може дати помочи. Одиноким його ратунком є хиба яка морська струя, що занесе його в околиці, перерізувані пароплавами.

Загально думаєть ся, що наслідком розвиненої морської плавби тепер вже нема місця на океані, до якого не доїздили би кораблі. Тимчасом се є грубе непорозуміне. Постійне усунане вітрильних кораблів зробило море більшою пустинею, ніж давнійше. Вітрильні кораблі мали визначені свої дороги відповідно до вітрів, струй і пори року. Тепер вже сього нема. Пароплав їде навпростець, не зважаючи на филі ні на вітри. Тому океанічних доріг є дуже мало. Найбільше їздять кораблі по океані Атлантийським. Мимо сього тут є страшна пустиня поміж двома головними дорогами: з Європи до Злучених Держав і Канади і з Європи до Антилів. В сім просторі ніколи майже не показують ся кораблі. Найбільша пустиня морська щодо простору є на океані Тихім.

Братство св. Володымира, від. 65 У. Н. С., в Елізабет, Н. Дж.

ТУРЕЦЬКИЙ ПЕРЕКАЗ ПРО ПСІВ.

У кожного народу є свої перекази, зв'язані тісно з віруванням даного народу. Тут ми постараємося переказати одно віруване, яке ще тепер існує між Турками. Ми певні, що сей переказ зацікавить кожного, хто буде читати сі рядки, бо здаєть ся, що ніхто або мало хто з нас чув про нього.

Коли збудовано Царгород, Филип, король македонський, старав ся кілька разів здобути се місто. Раз і другий і третій численні війська македонського полководця облягали його, але за кожним разом мусіли відступати зпід мурів. Филип вкінці стратив надію на здобуте Царгороду, але не хотів показати сього на яву. Встидав ся і бояв ся, що блискуча його слава раз на все пропаде. Тому рішив ся розложитись табором докола міста і чекати нагоди.

Перестоявши так кілька тижнів, довідав ся Филип одної ночі, що часть міської сторожі, яка берегла місто, заснула на мурах і спить. Він наказав своїм військам готуватись до атаки на Царгород. За кілька хвилин численна армія була готова до виконання приказу короля. І над ранком, коли ішпигуни Филипа донесли йому, що дійсно турецька сторожа спить, і то твердо, Филип видав розказ до атаки.

Спокійно і скоро зближали ся македонські війська до мурів Царгороду. Нараз мури затріщали, роздав ся людський крик, а за сим скавуліне псів. Македонські війська були вже на мурах Царгороду і вязали сплячу турецьку сторожу. Коли побачили се пси, почали скажено вити і скавуліти та бігати по цілім місті. Затрівожились Турки і повибігали на улиці довідатись, що стало ся. Збудив ся і командант Царгороду та побачив, що на царгородських мурах увивають ся вже македонські вояки. Цілий Царгород зірвав ся на ноги та з оружем в руці вдарив на Македонців. Зведено кроваву боротьбу, з якої Турки вийшли побідно. Македонці почали втікати, а сам король замало не дістав ся в турецьку неволю..

Тоді Турки зрозуміли, хто вратував їх від небезпеки і порішили вшанувати собачий рід. Псам дано в Царгороді цілковиту свободу. Через 2.000 літ уважано псів за пів-божків. Жадне місто в світі не дало псам таких привілеїв. Хто би посьмів був убити пса, тому грозило три роки криміналу.

Згодом дійшло до того, що Царгород став ся собачою столицею. На улицах було повно псів; не було куди навіть перейти. Пси лежали по улицах і ніхто не сьмів зігнати лежачого пса; за се грозила виновникови велика кара. Та і пси присвоїли ся так до людей, що ніколи нікого не чіпали. Звичайно діти бавили ся разом з псами.

Та коли кілька літ тому в Туреччині прийшла до власти молодотурецька партія, парламент ухвалив закон, аби псів нищити поступенно в Царгороді. Ухвалено було убивати кож-

дого тижня 30 псів. Колиж показало ся, що песячий рід в Царгороді все таки з дня на день збільшаєть ся, бо на місце 30 убитих кожного тижня родить ся 90 псів більше, парламент ухвалив винищити псів цілком, до ноги. Виловлено отже всіх псів у Царгороді і кількома кораблями вивезено їх на один острів на мори Мармара. Там давано їм трохи їсти, але так мало, що пси гинули з голоду.

Довідались про се хитрі Греки і виеднали собі у Турків дозвіл забрати з острова всі пси. Греки поубивали всіх псів, а шкіру вивезли до західної Європи на рукавиці. На острові і в Царгороді не стало ані одного пса...

Незадовго по сій події на Царгород впало велике нещасте: огонь знищив 7.000 домів. По місті пійшли поголоски, що завнило тут правительство, яке вигубило псів. Люди казали, що підчас огню вони бачили в хмарах псів, які спускали ся на горіючі дома і пожирали полумінь. Се деякі толкували собі в той спосіб, що пси навіть по смерті хотіли ратувати мешканців Царгороду. В кілька місяців пізніше в Царгороді повстав другий огонь, який знищив около 15.000 домів. Люди знова казали, що бачили душі собак, які звістили їх про надходяче нещасте.

Прийшла італійсько-турецька війна, яка покінчила ся погромом Турків. За нею прийшла балканська війна, яку Туреччина знова програла. 125.000 Турків, старців, женщин і дітей, збігло ся до Царгороду, кажучи, що в дорозі зявляли ся їм душі псів і шептали їм про упадок Царгороду та про страшний кінець сеї війни. Коли упав Адріанополь, одно з найсвятійших турецьких міст, яке в турецьких руках було понад 450 літ, турецькі жовніри казали, що день перед його упадком над містом появила ся громада собачих душ і казала всім вірним, що завтра місто упаде.

Знова перед виповідженем Туреччиною війни в падолисті 1914 року царгородські мешканці говорили, що бачили псів у небесах, які звіщали їх про надходяче нещасте. Відтак казали, що в день перед смертю турецького султана, Магомеда V., бачили на небі дугу, в виді собаки з червоним язиком.

Що більше, Турки кажуть, що пси про се їх сповіщають, що турецьке пановане незадовго скінчить ся в Європі і що незабавом вони мусять іти назад до Брузи, в Малій Азії, відки їх предки почали будувати теперішню турецьку державу.

Найглибше місце на океані.

Найглибше місце в мори є на Тихім океані коло острова Гуам. Американський корабель „Неро” робив там поміри і найшов дно у глибині 6 миль, або 2.612 стіп більше, ніж виносить найвисша гора на світі, Еверест (в Гімалаях, в Азії). Спостережено, що животини морські живуть у глибині около 5 миль.

Марк Твен.

ЯК Я РЕДАГУВАВ РІЛЬНИЧУ ГАЗЕТУ.

(Гумористичне оповіданє).

Без найменшого страху я обняв хвиливе редакцію рільничо-господарської газети. Таксамо мешканець вічних ледів перебирає кермоване кораблем. Але я находив ся тоді в таких обставинах, які запропонований гонорар зробили для мене чимсь надзвичайним. Редактор газети виїздив на вакації; я отже приняв жертвованим услівя і обняв його місце.

Я чув ся щасливим при роботі, тому цілий день промозолив з правдивою приемностию. Вкінци газета пійшла на машину і я цілий день чекав у напруженю, чи моя робота зверне на себе увагу. Коли над вечером я опускав редакційне бюро, відступила зібравша ся нагло громадка мущин і хлопців, роблячи мені місце; я чув, як деякі з них шептали: се він! І се в дійсности справило мені приемність.

На слідуючий день рано я побачив подібне збіговище при сходах будинку, і різні осібняки, чи то по одному чи парами, були розкинені недалеко по улиці; всі захоплено дивили ся на мене. І вони розсували ся і робили мені місце, і я знова почув, як хтось сказав: Гляди, які він має очі.

Я вдавав, що не спостерігаю вражіня, яке я робив, але се мені зробило таку приемність, що я постановив написати про се до своєї тїтки. Виходячи на невисокий поверх, я почув оживлені голоси і побачив двох хлопців, сільської поверховности, котрих лица поблідли на мій вид. І сі оба хлопці висунули ся зараз через вікно з великим тріскотом. Були дуже здивовані.

Десь о пів години відтак війшов немолодий пан з довгою бородою; обличе красне, але суворе. Здаеть ся, мав щось на серци. Він сїв, коли я попросив його. Відтак зняв капелюх, поставив його коло себе на землю, опісля виняв з нього червону шовкову хусточку і примірник моєї газети.

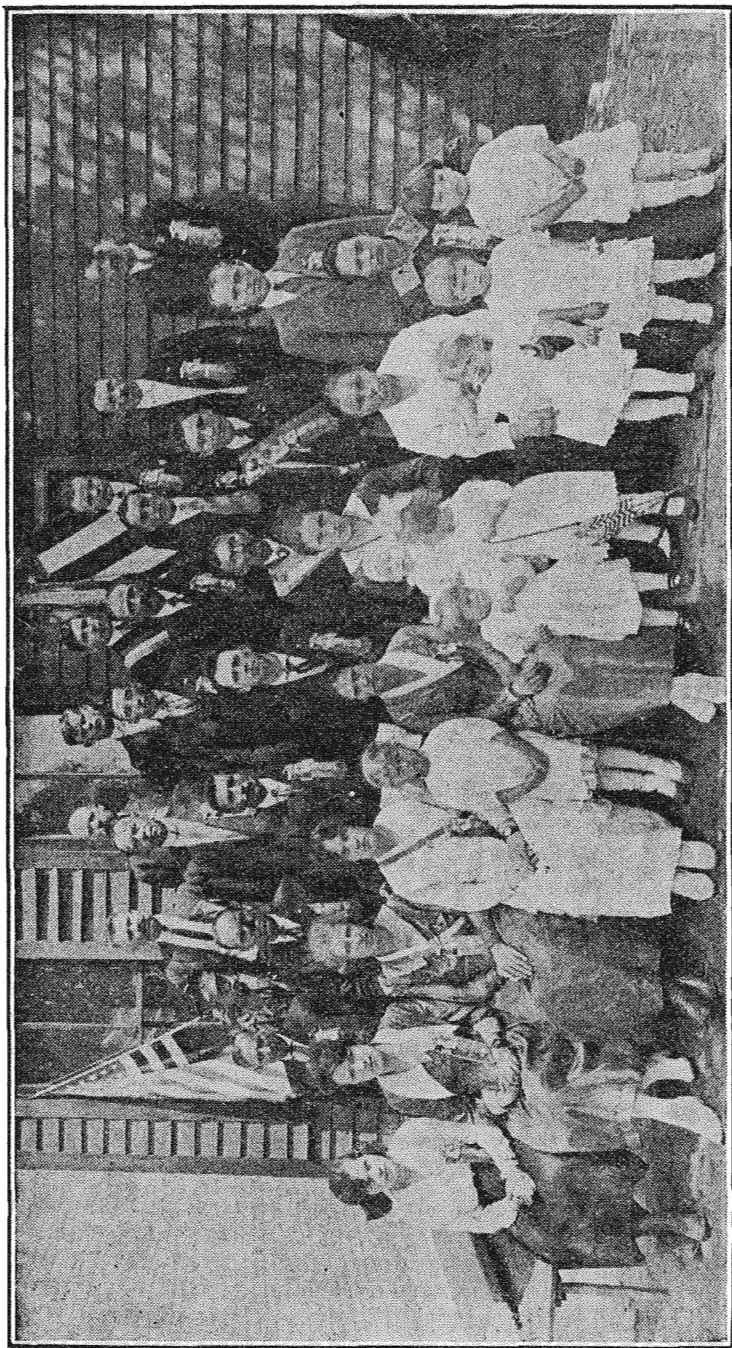
Газету розложив на колїнах і, старанно витираючи хусточкою окуляри, спитав:

— Чи ви є новим редактором?

Я відповів потакуючо.

— Чи ви видавали вже колинебудь рільничу газету?

— Ні, — сказав я — се моя перша проба.

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 68 У. Н. С., в Іст Шікаго, Інд.

— Очевидно. Чи маєте які практичні досвіди в рільництві?

— Здаєть ся, що ні.

— Так моє прочуте казало мені — сказав старий добродій, накладаючи окуляри і, остро дивлячись на мене понад скла, розкладав собі вигідно газету. — Я бажав би собі, щоб ви прочитали се, що є причиною мого прибуття. Іменно сей уступ. Слухайте і скажіть мені, чи се направду вийшло зпід вашого пера?

„Ріпи не належить зривати, бо то їй шкодить. Далеко ліпше є післати хлопця, аби потряс дерево”. Що ви в тім бачите? Як ви се розумієте, бо направду, здаєть ся мені, що ви се писали.

— Що я про се думаю? Думаю, що се добре! Думаю, що се розумне! Не сумніваю ся, що кожного року нищить ся міліони ріп, бо зриваєть ся їх на-пів дозрілими, тимчасом, як би наказати хлопцеві, аби потряс деревсм...

— Потрясіть себе! Прецінь ріпа не росте на дереві!

... Ах, не росте! Звісно, що не росте! Хто-ж казав, що росте? Се сказав я в перенесенім значіні, цілком в перенесенім. Кождий, що має хоч трохи розсудку, додумаєть ся, що хлопець має потрясти ріпу з корчів.

Тоді сей старець встав, подер газету на дрібні кусні і потовк палицею різні предмети. Він сказав, що я на рільництві розумію ся стільки, що корова; вкінці тріснув дверми і вийшов; одним словом — з його поведеня я міг виснувати, що йому щось не подобаєть ся.

Не знаючи однак, що було причиною його незадоволеня, я не міг нічого зарадити.

Небавом зявило ся у мене якесь сотворіне, бліде як труп, волосе довге, розпатлане, спадає аж на рамена; буйна, золотава стерня покривала борозди і межі його лица; воно впало до покою і стало без руху, з пальцем в устах і в наслухуючій поставі. Жадного голосу не було чути. Він однак дальше наслухував. Ніщо. Відтак замкнув двері на ключ і зближив ся до мене, колишучись на пальцях; став передімною, кілька хвилин вдивляв ся в мене з глибоким захопленем, відтак видобув із задної кишені зложене число моєї газети і сказав:

— Ви се писали? Перечитайте мені се... зараз! Справите мені сим велику полекшу, бо я терплю.

Я почав читати і рівночасно, як з моїх уст падали вирази, я бачив, як наступала полекша, звільнялось напружене мускулів, з рисів слухаючого щезав неспокій і розливалось на них осолоджене й успокоєне, наче місячне сьвітло над понурим горизонтом. Я читав слідующий уступ:

„Гвана є се красний птах, але вимагає занадто пильної годівлі. Не треба його ніколи перевозити перед початком

червня або по кінці вересня. В зимі належить тримати його в теплі, щоби самиці могли висиджувати яйця*).

„Правдоподібно в сім році будемо мати вчасну спеку. Тому господарі повинні приступити до гречаних пляцків у липни, замість у серпни.

„Щодо днії то є се улюблена ягода мешканців Нової Англії. Воліють вони уживати її до тісточок замість порічки; заступають нею також малини при кормленю коров, бо осягаєть ся в той спосіб значно більші результати. Диня, се є одинокий рід з родини тих помаранч, які ростуть на півночі, крім тикви**). Але скоро виходить з моди звичай садити її перед домом помежи деревами, бо переконано ся, що диня, яко дерево даюче тінь, вартає небогато.

„Тепер, коли надходять теплі дні, гусаки починають давати насіне”...

— Досить, досить. Знаю вже, що я притомний, коли ви так дослівно читаете, як і я. Але, пане, коли мої очі впали на се пораз перший нині рано, я, котрому ніколи доси ніщо подібного на думку не прийшло, думав, що я зварював. І хоч мої приятелі мене дуже пильнують, то я таки повірив собі. Тоді я почав вити, що було мене чути майже мильо кругом, і вибіг на улицу, аби когось убити; бо, вірне мені, скорше чи пізніше може прийти до того, отже чому не зачати відразу? Ще раз я прочитав сей артикул, аби переконатись, чи я зварював, почім підпалив дім і вибіг. По дорозі покалічив кількох людей, а одного викинув на дерево, щоби у відповідній хвили мати його під руками. Але прийшло мені на думку, що, переходячи туди, можу тут зайти і справдити цілу історію; тепер я переконав ся, що се справді стоїть чорне на білим; то ціле щасте для того фацета, що там сидить на дереві. Инакше я був би забив його напсвно, вертаючи домів. Прашаю вас, прашаю! Ви зняли мені весь тягар. Коли мій розум не звихнений по перечитаню одного з ваших артикулів, то йому вже ніколи ніщо не грозить! До милого побаченя.

Я чув ся трохи неприємно діткненням оповідачем того добродія про галабурди і покалічення, котрих я був посередно причиною. Але ті думки розвіяла мені поява начального редактора. (На його вид я подумав: колиб ти був послухав моєї ради і поїхав до Єгипту, то я був би мав нагоду розвинути дещо свою діяльність; але я не хотів тобі радити, бо знав, що ти так не зробиш).

Редактор був сумний, зворушений і умучений.

Кинув оком на знищення, які наробили ті два хлопці і той старий, і сказав:

— Се сумна історія, дуже сумна історія! Збили фляшочку з клеєм, сплювачку і два ліхтарі, і кілька шиб. Але се ще ніщо. Опінія нашої газети є підкопана, і то мабуть раз на все. Що

*) Гвана, се ящірка в Новій Зеландії.

***) Тиква, се дактилеве дерево на Філіпінах.

правда, як світ світом не було ще такого пошиту за газетою і ніколи так великий наклад не вичерпався в так короткім часі... Але хто-ж хотів би вславити ся яко дурень і стати славним коштом здорового ума? Коханий пане! Присягаю на слово, що на улиці товчить ся повно людей. Деякі спинають ся по парканах, аби вас побачити, бо думають, що ви варят. Що правда, годі думати щось иншого по перечитанню ваших артикулів. Се ганьба для дзвеникарського ремесла. Що вам прийшло до голови видавати рільничу газету? Таж ви не маєте в тім напрямі найменшого поняття. Ви думаєте, що ворона і борона се одно і тесаме; нишете, що корови змінюють піре, і радите присвоювати тхора за його сприт при ловленю щурів. Ваша увага, що стоноги уснокоюють ся під впливом музики, була цілком безкорисна. Стоноги ніколи не є спокійні. Музыка не має найменшого впливу на стоноги. О, мій коханий пане, коли би ви поставили собі за ціль розвивати темноту, то ніколи не могли би зробити щось ліпшого над се, що тепер зробили. Нічого подібного я не бачив в житю. Ваша обсервація, що вужі все йдуть вгору яко споживний артикул, була обчислена хіба лиш на те, щоби раз на все знищити славу нашої газети. Просив би я вас сейчас покинути се місце і попрацати мене. Не хочу вже жадних вакацій; хоч би я і виїхав, то не міг би вже зазнати ніякої приємности в подорожи. Кождої хвилі тряс би мною неспокій, що вам щось новбго прийшло до голови. Всяка терпеливість мене опускає, коли собі пригадаю, що ви про лови устриць писали під заголовком: „Найбільше мальовничий спосіб урядження інспектів“. Я бажав би, щоби ви опустили мене. Ніщо в світі не примусить мене до поновного виїзду на вакації. Чомуж ви мені не сказали, що не маєте найменшого поняття про рільництво?

- - Сказати вам? О, голубе капустяний, вовно бараняча! Що тут було говорити? В житю мене не стрівув подібний закид. Чотирнайцять літ минуло, як я є дзвеникарем, і перший раз чую, що хтось потребує щось уміти, щоби видавати газету. О, наївний сінококе! Хто-ж пише театральні критики до другорядних газет? Шевські партачі й аптикарі без зарібку, які на акторській штуці знають ся стільки, що я на годівлі худоби! Хто критикує книжки? Люди, які за життя самі ані одної не написали! Хто полемізує про фінанси? Ті, які ніколи не мали спосібности з ними стикати ся! Хто береть ся цінити красу? Ті, які ревідують свині! Хто накликає до тверезости? Люди, які перший раз покушають води тоді, коли піп по смерти покропить їх трупа! Хто-ж видає рільничу газету? Може такі дураки, як ви? Ні, переважно особи, яким не повело ся на поезії, ані на повістях, ані на поли політичного дзвеникарства; такі хватають ся рільничої газети яко тимчасової оборони перед товариством добродійности.

-- То ви ще будете вчити мене дзвеникарського ремесла? Мій пане, я перейшов його від альфи до омеги, і кажу вам, що чим меньше хто вміє, той робить більше крику і гроший.

Бог знає, що коли би я був неуком, а не чоловіком вченим; коли би я був зухвалим, а не несъмліим, був би я вже давно зробив собі імя на сїм підлім сьвітї. Працую вас. Коли хтось обходить ся зі мною в такий спосіб, як ви, то я навчив ся уступати. Але я зробив, що до мене належало. Я виповнив свій контракт, о скільки менї на се дозволено. Я сказав, що зроблю газету займаючою для всіх кругів, і заінтересував нею всі круги. Я сказав, що допроваджу циркуляцію до 20.000 примірників, і за два тижні був би сього доконав. І був би я здобув вам найліпших читачів, яких колинебудь рільнича газета мала; не було би між ними ані одного гречкосія, який під грозою смерти потрапив би сказати, чим ріжнить ся мельон від броквинї. На тїм зїрваню стратите найбільше ви, а не я. Будь здоров, божий свинопасе!

І я пійшов.

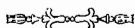

**ЗАМІНА АМЕРИКАНСЬКИХ МІР
НА ЄВРОПЕЙСЬКІ.**

Унції на грами	28.35
Фунти на грами	453.6
Фунти на кілограми	0.45
Тони на кілограми	1016.00
Цалї на міліметри	25.4
Цалї на сантиметри	2.54
Стопи на метри	0.3048
Ярди на метри	0.9144
Милї на кілометри	1.6
Квартї на літри	1.12
Гальони на літри	4.5

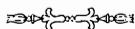
**ЗАМІНА ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІР
НА АМЕРИКАНСЬКІ.**

Грами на унції	0.35
Кілограми на унції	35.3
Кілограми на фунти	2.3
Кілограми на тони	0.001
Міліметри на цалї	0.4
Метри на стопи	3.3
Метри на ярди	1.1
Кілометри на ярди	1093.6
Лїтри на кварта	0.88
Лїтри на гальони	0.22

НАУКИ ПРО СЬВІТ.

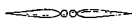
- Геольогія — наука про земну шкаралупу.
- Геодезія — наука про помір землі.
- Географія — наука про поверхню землі.
- Фізіографія — наука про природу на поверхні землі.
- Океанографія — наука про океани.
- Лїмнологія — наука про озера.
- Орографія — наука про гори.
- Етнольогія — наука про раси.
- Етнографія — наука про замешкане рас.
- Біольогія — наука про органічне жите.
- Палеонтольогія — наука про вигасле органічне жите.

ЦІКАВИ ФАКТИ ПРО ЛЮДСЬКЕ ТІЛО.

—0—

1. Кожного дня входить і виходить около 400 кубічних стіп воздуха через легкі чоловіка.
2. Кожний виходячий віддих занечищує около 500 кубічних цалів воздуха.
3. Кажуть, що пересічна людська шкіра зуживає одну шесту скількість кисня, який зуживають легкі.
4. Тіло виливає кожного дня около дві склянки поту.
5. Кожного року переходить через тіло около півтора тони матеріялів.
6. Шкіра покриває поверхню около 20 квадратових стіп і є покрита близко сімома мільонами дірок або порів.
7. В людськім тілі є настільки зеліза, що з нього можна зробити близко 12 цвьяшків; настільки фосфору, щоби зробити пів тузина коробок на сірники і настільки водня (гидрогену), що ним можна наповнити бальон, спосібний підіймити чоловіка в гору.
8. На людській голові є около 120.000 волосків.
9. Серце бе пересічно 75 разів на мінуту.
10. Кров кружить зі скоростію 7 миль на годину, 168 миль на день, 61.320 миль на рік. В тілі чоловіка, котрий жие сто літ, перепливає кров 6,132.000 миль.

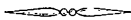

СКІЛЬКІСТЬ ЖЕНЩИН.

—0—

До війни було в Европі 1.000 мушчин на 1.027 женщин; в Африці 1.000 мушчин на 1.045 женщин; в Америці 1.000 мушчин на 964 женщин; в Азії 1.000 мушчин на 961 жевциин; в Австралії 1.000 мушчин на 937 жевциин.

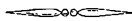
Найбільше жевциин є в Уганда (край в Африці), де на кож-дхи 1.000 мушчин припадає 1.467 жевциин. На Алясці є 391, а на Маляйських островах 389 жевциин на кожду тисячку мушчин.

ШЛЮБНІ ЮВІЛЕІ.

—0—

Перший рік бавовняний; другий паперовий; третий шкіряний; четвертий книжний; пятый деревляний; шестий гра-натовий; семий вовняний; осьмий декорацийний; девятый то-пазовий; десятый оловяний; дванайцятий шовковий і делікат-но-полотняний; пятнайцятий кристалевий; двацятий порце-ляновий; двацять пятый срібний; трийцятий перловий; трий-цять пятый сафіровий; сороковий рубіновий; пятьдесятий зо-лотий, сімдесять пятый діяментовий.

Пан професор.

Поневолі прийшло ся мені прийняти посаду учителя української літератури в дівочій школі. Поневолі, як кажу, бо я завжди був встидливий і неповоротний в товаристві жінок, а розмови з жінками були для мене справжніми тортурами. Та жити не було з чого, а трапила ся отся добре платна посада в дівочій школі, тай я без надумувань, хоч із страхом, прийняв її.

Мое вчительоване мало зачати ся на слідуочий день після підписаня умови. В класі було трийцять молодих дівчат, здасть ся чи не найгірших збиточниць у сьвітї.

В той день, коли я мав обняти своє нове становище, я зірвав ся раненько, ще перед шестою годиною. Попередного вечера я приготував собі привітну промову, виклад з літератури і робив всіякі потрібні, а може й непотрібні записки. В ночі я був такий зденеровований, що годі було на хвилюку заснути.

Я виголив ся, умив ся і вичесав ся старанно, натягнув нове одіне, убрав чистий ковнірець і гарну краватку, вичистив черевики — і так причепурений ждав на годину девяту, коли то мало зачати ся мое занятє.

Перед відходом з хати я оглянув себе сотний раз в зеркалі, а переконавши ся, що всьо на мені в порядку, із страхом і бючим серцем вирушив до школи. Саме коли я станув на порозї шкільного будинку, годинник дзвонив девяту. Яким страшним відгуком відбивало ся се дзвонене в моім серци! Здавало ся, що немов я йду на смерть, або на страшні муки. Я вже хотів вертати ся, але мою присутність завважали, тож не було ради. Вимушеним ходом, неначе паний, я подав ся до шкільної кімнати.

Я відчував, як вдарила кров мені до голови, як товкло ся в груди серце, як крутила ся голова. І здавало ся мені, що від входових дверей до шкільної кімнати ділить мене довга-довга просторонь. „На що приймав я ту тричи кляту посаду?“ — находило на мій ум питанє.

Нарешті місце призначеня. Обширна, ясна кімната. Мої учениці сидять в лавках. Проти дверей, на противній стороні стіл і крісло для учителя.

В кімнаті тихо-тихо...

А в мене серце стукає, товчить ся мов шалене. Ух, те серце!... Думки в мене біжать з блискавичною шкоростю. Як же довгий сей шлях від дверей до стола. Здаєть ся, треба буде віками йти. Та я йду... Йду з такою відвагою, немов би я йшов під шибеницю.

Та нагло... Ох, як болючо згадувати ту хвилину. Нагло до моїх ушей доходить придушений сьміх. „Ого, се з мене сьміють ся!” — майнуло мені в голові. А голова крутить ся, крутить ся, страх! І здаєть ся мені, що се не шкільна кімната; здаєть ся мені, що се величезна, страшна заклята саля. І здаєть ся мені, що сидить тут не трийцять злобних, язикатих сотворінь, але триста. Але ні, ні — їх більше; ось їх є вже трийцять тисяч, і ще більше, і ще більше.

І знов здавлений, шиплячий сьміх... „Ух, гадина!” - - подумав я собі. Перед моїми очима замигали огники, а голова кругом і кругом, наче колесо.

Боже, як же ще довго мені йти, заки сяду коло стола? Йду і йду і кінця нема. А на мене, здаєть ся, глядять трийцять тисяч пар блискучих очий збиточниць. В тих очах так і видимо грає сьміх, кпини з мене.

„Які жорстокі вовчиці!” — думаю собі. Ото понав ся!

І знов сьміх. Але вже голоснійший і сьміліїший і більше їдкий. Пече мене сей сьміх в само серце горячим зелізом. Голова крутить ся, серце бе з усеї сили, а в ухах шум невольний.

А я йду і йду, а стіл ще так далеко. А сьміх змагаєть ся і коле мене пожами в серце. Хіхочуть і регочуть жорстокі гадюки щораз голоснійше.

Мені нагло приплила до голови думка, що я незачесаний, або не маю ковнірця, або що мое одіне не в ладі.

І я скоро сягаю рукою за волосе, однак воно зачесане. Хапаю за ковнірець, за краватку - - і переконаю ся, що їх не бракує. Гляджу крядьком в діл, чи може, борони Господи, не лишив черевиків в дома. Але черевики на погах - - все в порядку.

А ті чортиці регочуть, мов шалені.

„І коли я дійду вже до того клятого стола?” — шибнуло мені в голові. Треба скорше. Отже йду, з силуваною певністю.

А ось на два кроки передімною лежить на підлозі кавалочок пережваної „чюн-гам”. Я знаю, що наступлю на неї. І я пристаю і думаю, що мені діяти: чи стати на „чюн-гам”, чи перескочити.

А ті погані цокотухи регочуть ся, аж боки рвуть.

„Отже, треба йти дальше” — думаю. Один крок — всі очи, горіючі злобою і збитками, звернені на мене... Сьміх затих і в кімнаті стало нагло тихо, хоч мак сій. А отся велика збиточна дівчиско, що сидить на краю, внялила в мене величезні, зелені, гадючі очи і я бачу, що вона зараз порскне реготом.

Другий крок... і — ах, боги!... Моя нога поховзнула ся по „чюн-гам” і я як довгий лежу на долівці.

А учениці регочуть ся, аж лягають. Я зриваю ся скоро, лишаю капелюх і книжки і прожогом лечу в двері. Біжу що сили, втікаю від того страшного пекла, до своєї хати.

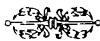
Люди стають, зглядають ся на мене, але я не зважаю на се і мов божевільний жену вперед.

Влітаю в хату і кидаю ся задиханий, змучений, спітнілий, застрашений на ліжко.

І відтоді я ще більше не свій в жіночій товаристві. Коли-небудь переходжу попри дівочу школу, хочеть ся мені перехреститись і втікати. А як побачу „чюн-гам”, то в моїм серни знімаєть ся страшна буря злости.

Мої друзі жартують і питають, коли моє весіле; але я знаю, що сего не буде ніколи.

Іван Гундяк.

МОРСЬКА ВОДА.

—0—

Морська вода в малій кількості не має майже ніякої краски; зате в більшій кількості є вона зелено-синої краски.

Коли ми читаємо або чуємо дещо за море Чорне, Біле, Червоне, Жовте і т. д., то се не означає якраз сього, начеби вода даного моря мала такусаму краску. Се було би зовсім блудним припущенем.

Назви моря — Чорного, Білого, Червоного, Жовтого і т. д. походять від якості морського дна, від органічних тіл, живучих на дні морським і від нанесеного через ріки памулу.

Смак морської води є гіркаво-солоний, тому що в ній находить ся багато розпущеної соли.

В океанах отворених, прим. в Атлантийським, Великим або Тихим, находить ся більше соли ніж в морю Балтійським, Адрийським і у прочих середземних морях, до яких впадає багато рік.

Моря замкнені (прим. море Червоное), в яких вода сильно парує, мають також більшу кількість соли.

Морська вода з причини неприємного смаку не надаєть ся до питя, бо спраги не гасить, лише її збільшує.

В лічництві морська вода має більше значіне при купелях, які зміцняють людський організм.

З морської води видобувають також морську сіль в той спосіб, що напускають води до мілких ставів, де вона під впливом соняшного тепла парує, а сіль осаджуєть ся на дні. В океанах, в морській воді, жиє много органічних тіл, як звіврят так ростиц, і то в ріжних глибинах, а навіть на самім дні.

ЯК ЖИТИ 100 ЛІТ.

Ні один учений лікар не винайшов ще рецепти на се, як можна прожити 100 літ. І коли про се говорить ся в спокійній та обережній мові, то маєть ся тут на думці головню способ, як удержати наш внутрішній тілесний організм-машину в нормальнім, добрім стані; як увикати случаїв, які могли би пошкодити нашому здоровлю.

Кажеть ся отже, що нема ліку на 100-літнє жите. Але є в медичнім світі практичні правила, які перейшли загальну школу, і які, коли ми до них будемо пристосовувати ся, дадуть нам змогу пережити або бодай дожити 100 літ. Славний американський публіцист др. Френк Крейн радить усім людям, які хочуть жити 100 літ, придержуватись отсих засад:

Їдж прилично. Довідай ся про кормову вартість даної поживи; їдж, що сам потребуеш. Старай ся, щоби страва була звичайна. Вистерігай ся пересиченя; перестань їсти перед насиченем. Жуйай добре.

Пий лише чисту воду, бо у воді є багато соли і мінеральних складників, які приносять тобі здоровле. Пий багато, бо вода є для чоловіка найбільшим приятелем у природі.

Держи ся чисто; кунай ся все правильно; ходи часо до парні.

Не уживай ніколи алькоголю; навіть з жадними домішками. Той, що не, наносить велике лихо самому собі.

Перебувай на свіжім воздуху так довго, як можеш. Свіжий воздух, тепло сонця і вода є трома найліпшими ліками природи. Спи при отвертім вікні, як в зимі так в літі. Все уживай гімнастики в якійнебудь формі. Теперішні обставини на світі не дозволяють чоловікови бути з уродження добре розвиненим. Свої мускули і тілесний організм ми мусимо самі розвивати.

Вистерігай ся затвердження, яке є найстрашнішим ворогом людського організму.

Вистерігай ся нервового розгорячення; будь все холоднокровним.

Старай ся ніколи не смутитись, бо смуток є тим першим чинником, що вкорочує жите.

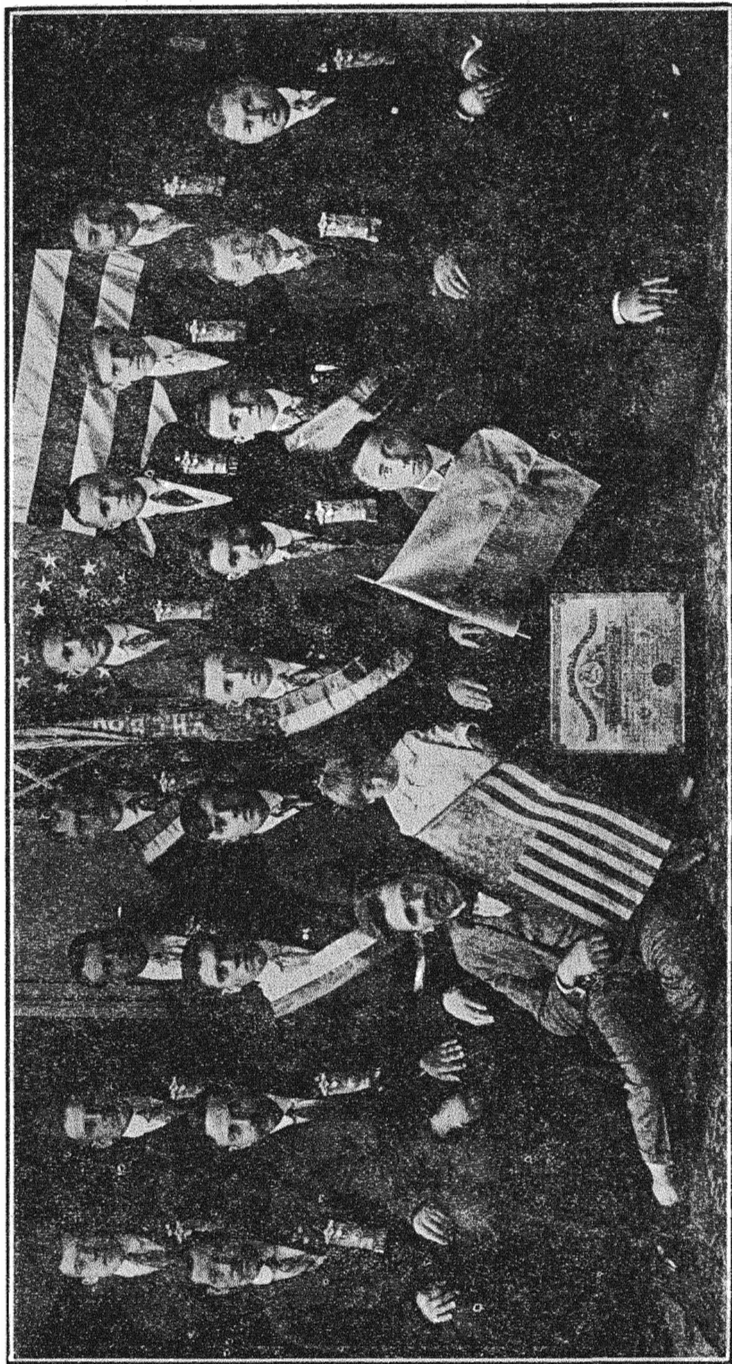
Ніколи не гнівай ся; навіть тоді, коли є причина до сього. Яка з того користь? Забудь про всякі кривди.

Ніколи не жалуй за минувшиною, ані не думай про чорну будуччину. Нехай твої думки будуть спокійні. Сьмій ся й весели ся, скільки можеш.

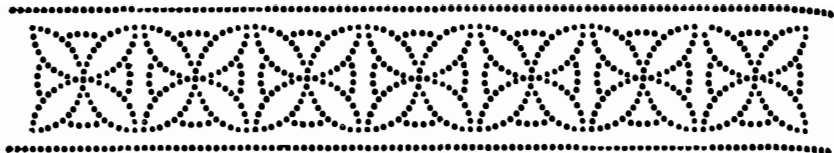
О жени ся; будь батьком. На старість се буде солодити твої літа.

Не роби нікому кривди і будь в совісти переконаний, що кривди нікому не робиш. Тоді будеш спокійний і жите твоє буде солодке.

Товариство ім. Івана Франка, від. 80 У. Н. С., в Вест Гамонд, Інд.

Марко Скритий.

Шпигун.

Ставав перед полевим трибуналом за шпигунство...

Він такий молодий, сьвіжий, повний життя й глибокої задуми. Називався Мілаш і кінчив тоді дев'янацятый рік життя.

Бував у школах, скінчив гімназію і здав з відзначенем матуру. Відтак вийшов за границю відпочати по довгих трудах.

*

*

*

Се було якраз тоді, як над Європою збирала ся чорна хмара, яка віщувала щось недобре; тоді, як убито австрійського наслідника престола Франца Фердинанда, і як між Віднем і Білгородом від острих нот рвали ся телеграфічні дроти...

Мілаш не знав, що завтра вже урветь ся останний дріт і столиця його рідного краю опинить ся під гарматним огнем. Він надівсе сподівав ся, що справна дипломатія полагодить конфлікт мирною дорогою. Думав, сидячи спокійно над берегом Адрійського моря, і глядів на бурливі филі та перетягав їх пензлем на папір. Він був малярем і з роду кохав ся у малярстві.

*

*

*

На другий день встав дуже рано, бо уличний гамір Рагузи не давав йому чомусь-то спати. Вихилив голову через вікно і побачив, як ціле місто заворушилось... Зібрав ся скоро, вийшов на вулицю, взяв газету до рук і читає, що між Австро-Угорщиною і Сербією вибухла війна...

Сильна струя крові перейшла раптом ціле його тіло і він захитав ся. Нараз з очий його почали спадати дрібні сльози... Се-ж його рідний край, кохана Сербія, стає до бою з сусідом ненаситним, з лютим, злобним катом, який віками вже мордує його нещасний нарід, а тепер збираєть ся пожерти вже і се останне прибіжище югославянського народу — Сербію.

Подумав хвилинку і пійшов...

Пійшов забрати свої річи в намірі, що вдасть ся ще йому перекрастись через границю до Чорногори, а там він буде вже вільним. І вільним птахом полетить він на крилах понад

Чорногору і впаде на лоно коханої вітчизни. А там візьме він кріс далекострільний і стане над Дунаєм та боронити буде ворогови вступу до землі його предків...

Розумів, що боротьба настала і боронитись треба; не буде боронитись — в неволі буде жити. А красче, як умре він геройською смертю за свій нарід, як рідна земля сховає його кости, ніж жити і стогнати у ярмі ворожим.

Він спішив ся...

*

*

*

Саля розправ судового трибуналу наповнена військовими особами. Всі вештають ся, до чогось наче приготовляють ся. На лаві обжалуваних сидить молодий Серб, Мілаш Любович. Його оскаржено за се, що 27. липня він сидів над берегом Адріятику і робив начерк Рагузи зі сторони моря... Се шпигунство.

Мілаш сидів неповоружно. В його голові пересували ся спогади про невдалу утечу з Рагузи до Сербії. Його зловили недалеко Умац, коли він втікав через границю, і вже одною ногою був у Чорногорі, а другою ще у Дальматії. Знайшли при нім кілька образків, артистичних нарисів околиць Рагузи, оглянули їх і сказали, що арештують його за шпигунство. Віддали його військовим властям і власне тепер він як шпигун стає перед полевим судом...

*

*

*

-- Мілаш Любович, ви оскаржені під закидом шпигунства. Ви втікали до Чорногори, маючи при собі мапу надморського міста Рагузи. Скільки числите літ?

- - Дев'ятнацять, — відповів спокійно Мілаш.

-- Ви кажете, що прибули з Білгороду до Рагузи. Як довго ви тут перебуваєте?

— П'ять тижнів.

— Хто вислав вас до цього краю і яка є ціль вашої присутности тут?

- - Приїхав сам, на кошт родичів, аби дати умови відпочинок по довгім напруженю.

— Ви-ж знали, що того дня, як ви втікали через границю, в с'ім краю панував военний стан. В якій цілі ви втікали і чому якраз з мапою Рагузи?

— Я не втікав. Я їхав з прогульки до дому, до родичів. При собі жадної мапи я не мав. Мав лише власноручні рисунки, які представляли бурливі філі Адріятику. Се-ж, здасть ся, не є мапа...

— Є прецінь особи, які посвідчать, що підчас арештованя знайшли у вас мапу Рагузи. Думаю, що у вас нема чоловіка, який посвідчив би противно про сей закид, — говорив судія у військовім мундурі.

— У мене взагалі нема свідків. Моїм самотнім свідком є моя чиста совість, факт, що ніякого злочину я не поповнив, — говорив тремтячи Мілаш.

— Чи знаєте ви про убиство його величства Франца Фердинанда, наслідника габсбурзької корони?

— Я чув про се убиство.

— Знаєте ви котрогонебудь з убийників?

— Кількох згаданих у процесі людей я знаю, але лише з вигляду, бо особисто з ними стрічати ся і говорити я не мав нагоди.

— Чи ви, будучи в гімназії, чули коли про якийнебудь заговор проти правительства або проти високо поставлених осіб сеї держави?

— Не чув. Чув лише, що братя Серби, які живуть в австрійській державі, терплять великий жаль до тих, котрі їх гноблять.

— Чи ви похваляете злочинний акт убиства його величства архикнязя Франца Фердинанда?

Мілаш Любович не відзивав ся. Його чоло блищало, очі ясніли, а уста зраджували усмішку...

На салі панувала тишина.

— Ви мовчите? Значить, похваляете злочин, — відізвав ся судія.

— Чому ви змушуєте мене відповідати на таке питане? — говорив Мілаш. — Для мене убиство Франца Фердинанда прийшло наче грім з неба. Дехто може скаже, що Франц Фердинанд був головним винувником сербської недолі в австрійській державі, та сього я не скажу, бо не знаю. Ви правдоподібно знаєте про се ліпше ніж я.

А може хтонебудь похваляти сей злочин?

— Га, може тут і є якась причина — говорив Мілаш. — Бачите, дехто може думати, що убиство одного чоловіка є справедливіше ніж мордоване цілого народу.

— Так, але се убиство позбавило життя подругу архикнязя, яка з політикою не мала ніщо спільного. Що більше, се убиство зробило дітей сиротами.

— Я не можу над сим розводитись. Я лише скажу, як передтим, що коли хто, вбиваючи чоловіка, думає, що вбиває ката свого народу, то може й думати, що його акт є усprawедливлений...

*

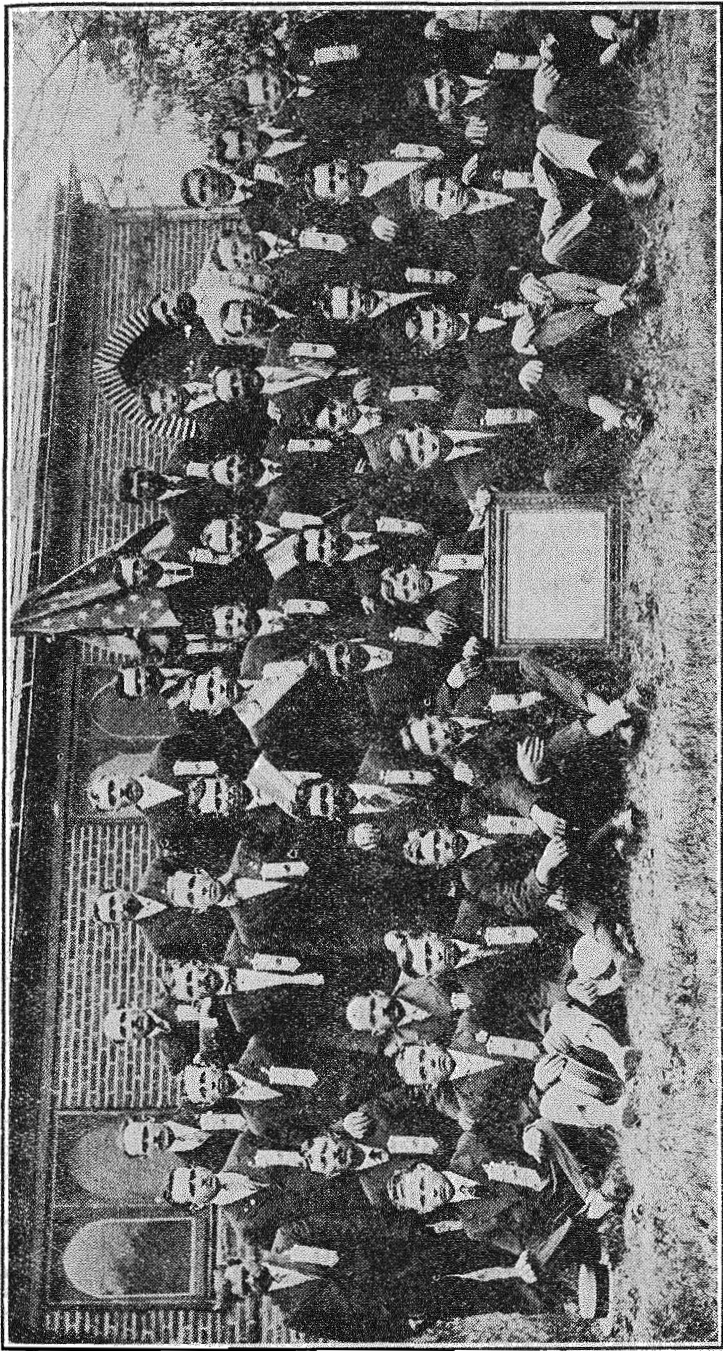
*

*

Перерва.

Писарі нотують протокол, після якого за кілька хвилин будуть судити обжалуваного.

Мілаш сидить неповорушно. Він вже передтим рішив ся відповідати на всьо так, як його серце відчуває, бо знає, що військовий суд сяк чи так не увільнить його, сербського підданого. На се-ж він військовий суд, та ще дотого й австрійський. Військовий суд не знає довгої процедури. Мілаш вже чув про

Братство св. Петра і Павла, від. 81 У. Н. С., в Куртіс Бей (Савт Балтімор), Мд.

воєнний суд, тому жадного помилування не сподівався, хоч злочину жадного не поповнив. Бо се, що він втік через границю, аби дістати ся до рідного краю — хіба се злочин?

І він рішив ся на всі питаія відповідати так, як на патріотичного Серба пристало, хоч би за се мав наложити головою.

* * *

— Як ви думаєте, — почав дальше судія — хто виграє сю війну?

— Се не від мене залежить — відповів Мілаш.

— А по чий стороні ваші симпатії?

— Мій батько є горожанином Сербії, а я родив ся і виріс у тім краю.

— Кого би ви хотіли бачити побідником? — бо без квестії, що Австрія побідить.

— Ви є горожанином Австрії — говорив Мілаш, а його обличчя купало ся в крові і він цілий тремтів — та хочете, щоби сей край виграв війну, але моею вітчиною є Сербія і природно, що мої симпатії є по стороні моєї вітчизни...

Се була вже останна відповідь Мілаша. Судії вийшли до другої кімнати укладати вирок засуду.

І засудили...

За зраду австро-угорської держави; за порушене воєнного стану; за похвалу убийства архикнязя Франца Фердинанда — Мілаша Любовича засуджується на кару смерти через повішене.

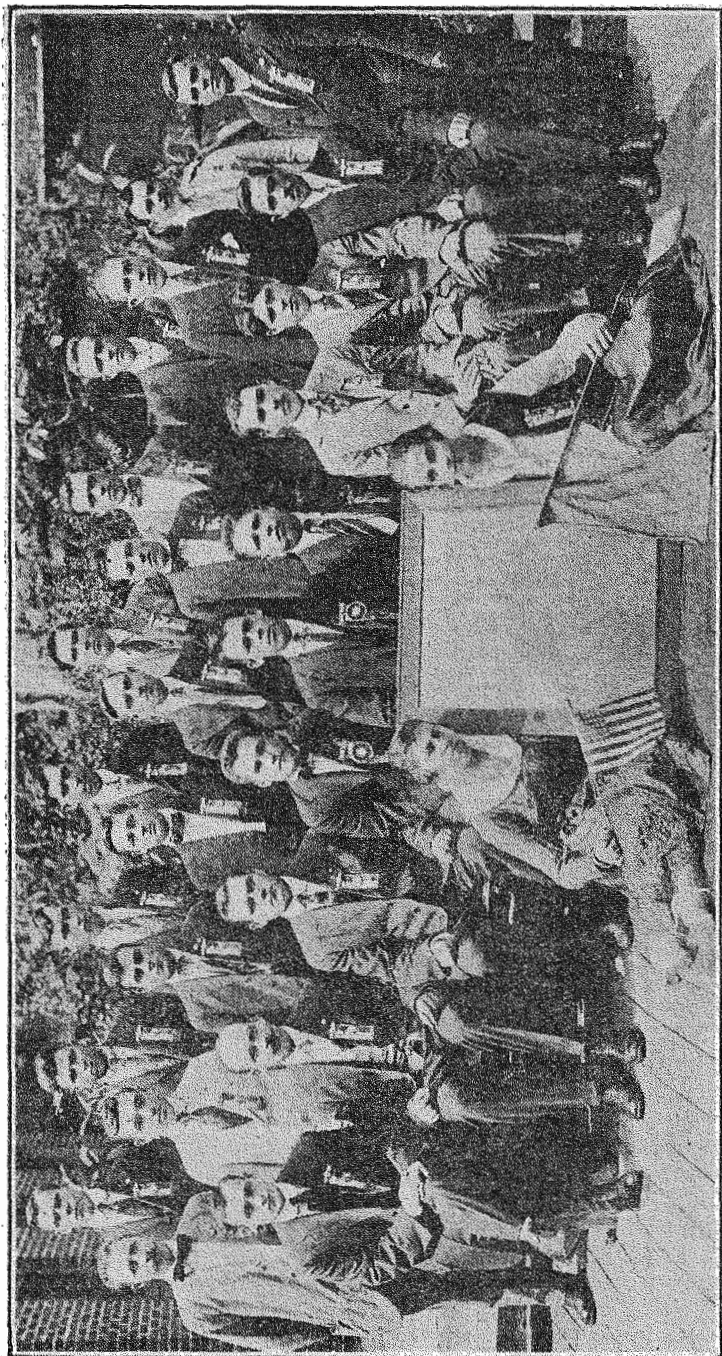
Дітлер фон Лілієнкрон.

МОЇЙ МАТЕРИ.

(З німецького переклав Марко Скритий).

Я часто бачу ще Твої руки,
Як воїни шиють щось для мене;
У шлях далекий, шлях розлуки
Я йду й працюю Тебе, Нене!...

Тепер в чужині, на смертнім ложи
Конаю; ніщо вже не допоможе
Мені! — Я не побачуь вже з Тобою,
Ти не зробиш мене сльозою. —
Прийми-ж в останне низкий поклін від мене,
Моя кохана, рідна Нене!...

Товариство ім. Івана Франка, від. 83. У. Н. С., в Філадельфії, Па.

Юстин Кернер.

Як тобі, так і мені.

(З пімецького переклав Марко Скрытий).

Що тобі, люба, приключилось,	Най мене сонце гріє,
Нехай приключить ся мені;	Як гріть буде тебе;
Нехай також про се я мрію,	А як воно зайде для тебе,
Про що ти мрієш в сні...	Нехай мені зайде...

Буде тебе боліти серце,
Нехай мене болить;
Буде твоє скигліти серце,
Нехай мое скиглить...

Я все з тобою хочу жить.

Переховуванє яєць на зиму.

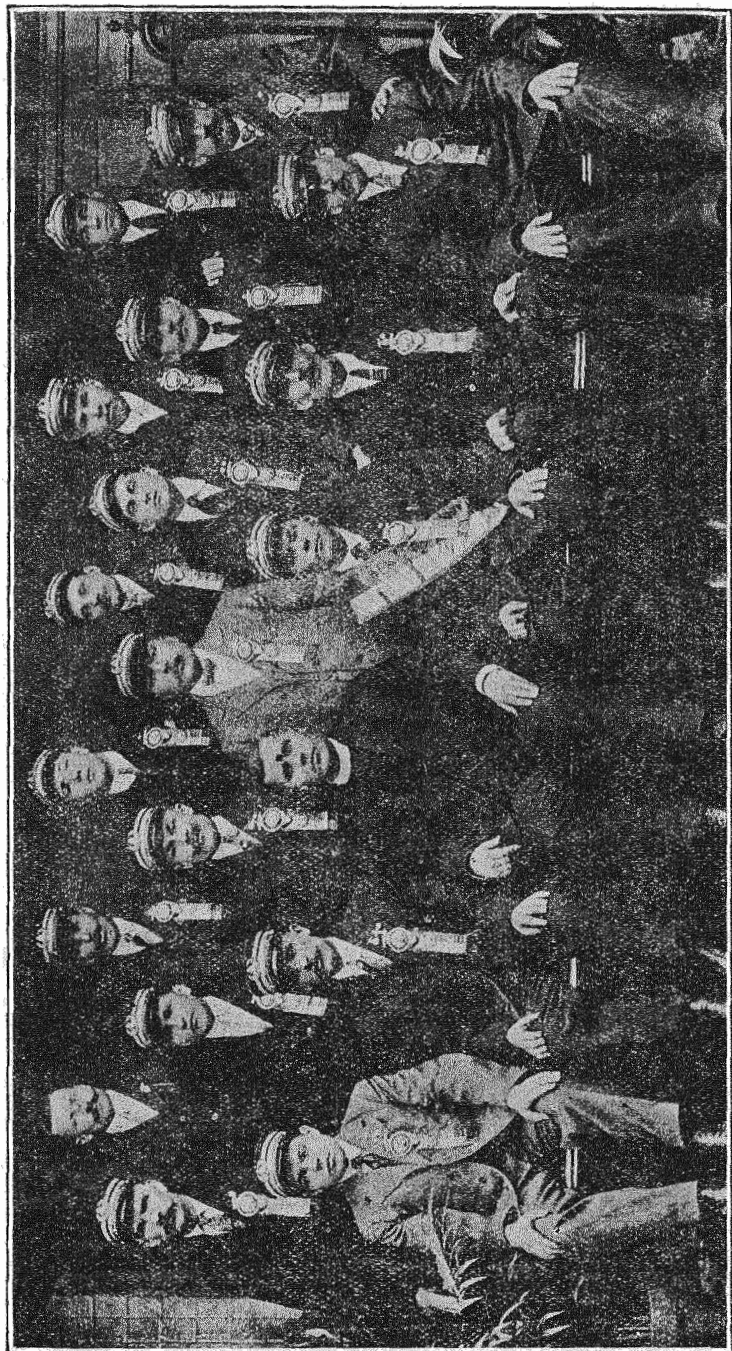
Як звісно, продукція яєць в зимі є о много меньша ніж в літі. Тому в зимі яйця є дорозші ніж в літі. Отже треба вже завчасу подбати о се, щоби зібрати багато яєць на зиму, коли то продукція їх є меньша і більше за них треба заплатити.

Спосіб переховуваня яєць на зиму не є ніякою трудностю і майже ніщо не коштує; а виконати се можна ось так:

Приготовити собі звичайний глиняний горнець (меньший або більший, відповідно до скількості яєць), або якусь иншу посуду, яку треба дуже добре вимити. Маючи чисто вимитий горнець, влийте до нього так званого „sodium silicate”, але не більше як одну літру сеї течі на девять частий добре вивареної води; а зробити треба се тому, щоби в той спосіб усунути з води воздух, який з нею получений. Опісля треба старанно вичистити яйця і осторожно (аби не потовкли ся) покласти їх до наповненого сею мішаниною горшка. Брудних яєць рішучо класти не можна. По вложеною яєць до горшка треба звернути бачну увагу на се, щоби згадана висше мішанина води з течію „sodium silicate” виставала не меньше як два цалі від поверхні яєць в гору. Маючи вже все готове, як повисше сказано, треба прикрити горнець стеариновим напером і міцно його обв'язати, щоби не допустити до нього воздуха. В той спосіб приготовані яйця треба поставити в сухім і холоднім місци, де повинні лежати аж до зими, коли то вони є дорозші.

Наші газдині, особливо ті, які мають кури, повинні зробити пробу дотично переховуваня яєць на зиму.

Братство св. Димитрия, вил. 95 У. Н. С., в Пенн Ален (Назарет), Па.

Микола Чернявський.

ПЕРЛИ.

Є перли безцінні
На дні на морському;
Ще красші перлини —
У серці людському.

Богато перел тих
Піски замулили,
А ми їх по світі
Ще більш розгубили...

КИСЕНЬ.

Кисень є се первевч без смаку і запаху. Находить ся він у воздуху в стані вільнім.

Кисень розпускаеть ся у воді і дуже легко лучить ся зі всіма майже елементами.

У многих случаях, коли кисень лучить ся з иными складниками, повстає світло і тепло. Згадану висше сполуку називаємо паленем.

Коли ся проява відбуваєть ся поволі, тоді витворене світло і тепло є невидиме, бо ся проява є дуже мала.

Підчас ржавіня металів, або розкладу звирячих і рогатинних субстанцій, повстає такасама хемічна проява, як тоді, коли розналимо огонь і витворимо тепло, або світло.

Огонь є нічим иншим як тільки сполукою кисня з субстанцією в матеріалі, який палить ся.

При гритю і ржавіню ся акція є так повільною, що не витворює тепла, ані світла. Але наслідок є тойсамий, коли якась инна сила не стримає акції.

Огонь буде палити ся так довго, доки кисень не досягне усіх складників, можливих до спаленя, а при ржавіню ся акція буде поступати поволі, доки ціле залізо не зістане знищене, або спалене.

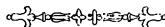
Жите органічне людии, звирят і рогатин не може ніколи існувати без кисня. Кисень може знищити жите і піддержати його. Тепло та нашого тіла її енергія мязів є литворювана через повільне а безнастанне паленє у всіх частях нашого тіла. Кисень, діставши ся до легких, переходить відтак до крови.

Рогатини видихають кисень в часі дия.

Одна пята часть воздуха докруги землі --- се кисень; око-ло 90% ваги води -- се також кисень.

В скалах є око-ло 50% кисня; кромі сього находит ся він також в переважній части згірлячих і рогатинних продуктів, а також у квасах.

Кисень відкрито в 1774 році.

Товариство ім. Івана Франка, від. 103 У. Н. С., в Мілвокі, Віс.

Котигорошок.

(Народна казка).

Був собі один чоловік, мав шість синів і одну дочку. Пійшли вони в поле орати і наказали, щоб сестра винесла їм обід. Вона каже: „А деж ви будете орати? Я не знаю”. Вони кажуть: „Ми будемо тягти скибу від дому аж до тої ниви, де будемо орати, — то ти за тою борозною і йди”. Поїхали.

А змії жив над тим полем у лісі та взяв — тую скибу закотив, а свою витяг до своїх палат. От вона як понесла братам обідати, то пійшла за тою скибою і доти йшла, аж поки не зайшла до змієвого двора. Там її змії і вхопив.

Поприходили сини у вечер до дому тай кажуть матери: „Весь день орали, а ви нам не прислали й пообідати”.

— Як то не прислала? Адже Оленка понесла тай доси її нема. Я думала, що вона з вами вернеть ся. Чи не зблукалась?

Брати й кажуть: „Треба йти шукати її”.

Тай пійшли всі шість за тою скибою і зайшли таки до того змієвого двора, де їх сестра була. Приходять туди, а вона там.

— Братчики мої милі, деж я вас подіну, як змії прилетить? Він же вас поїсть!

Коли се й змії летить.

— А, — каже — людський дух пахне. А що, хлопці: битись, чи миритись?

— Ні, — кажуть — битись!

— Ходіть же на залізний тік!

Пійшли на залізний тік бити ся. Не довго й бились: як ударив їх змії, так і загнав у той тік. Забрав їх тоді ледви живих тай закинув до глибокої темниці.

А той чоловік і жінка ждуть тай ждуть синів, — нема. От одного разу пійшла жінка на річку прати, колиж котить ся горошинка по дорозі... Жінка взяла горошинку тай зіла.

Згодом народив ся в неї син. Назвали його Котигорошком.

Росте тай росте той син, як з води — не багато літ, а вже великий виріс. Одного разу батько з сином копали колодязь, — докопались до великого каменя. Батько побіг кликати людей, щоб допомогли його викинути. Поки батько ходив, а Котигорошок узяв тай викинув. Приходять люди, як глянули — аж потороніли, так злякали ся, що в нього така сила, тай хотіли його вбити. А він підкинув той камінь вгору тай підхопив, — люди й повтікали.

От копають далі тай доконались до великого шматка заліза. Витяг його Котигорошок тай забрав.

От і питаєть ся раз Котигорошок в батька, в матери:

— Десь повинні в мене бути брати й сестри.

— Е-е, — кажуть — синку, була в тебе і сестра й шість братів, та таке й таке їм трафилось.

— Ну, — каже він — так я-ж піду їх шукати.

Батько й мати умовляють його.

— Не йди, сину: шість ційшло та загинуло, а то ти один щоб не загинув!

— Ні, таки піду! Як же таки свою кров та не визволити?

Узяв те з'єлізо, що виконав, тай поніс до коваля.

— Скуй — каже — мені булаву, та велику!

Як почав коваль кувати, то скував таку, що ледви з кузнї винесли. Узяв Котигорошок тую булаву, як замахнув, як ки-нув угору... Тай каже до батька:

— Ляжу я спати, а ви мене збудіть, як летіти-ме вона по дванадцяти добах.

Тай ліг. На тринадцятую добу гуде тая булава! Збудив його батько, він схопив ся, підставив палець, булава як ударилась об нього, так і розскачилась на двоє. Він і каже:

— Ні, з сею булавою не можна йти шукати братів та сестру, — треба скувати другу.

Поніс її знову до коваля. „На - каже — перекуй, щоби вона була мені до вподоби!” Викував коваль ще більшу. Котигорошок і тую шпурнув угору та й ліг знов спати на дванадцять діб. На тринадцятую добу летить тая булава назад, реве, — аж земля трусить ся. Збудили Котигорошка, він схопив ся, підставив палець — булава як ударилась об нього, — тільки трошки зігнулась.

— Ну, з сею булавою можна шукати братів та сестру. Печіть, мамо, буханці та сушіть сухарці, — піду.

Узяв тую булаву, в торбу буханців та сухарців, попрощав ся, — пійшов.

Пійшов за тою скибою, за тою давною, що ще трохи знати було, тай зайшов у ліс. Іде тим лісом, іде тай іде, коли приходить да такого великого двора. Входить у двір, відтак в будинки, а змія нема; сама сестра Оленка дома.

— Здорова була, дівчино! — каже Котигорошок.

— Здоров був, парубче. Та чого ти сюди зайшов: прилетить змій, то він тебе зість.

— А може й не зість. А ти хто така?

— Я була одна дочка в батька і матери, та мене змій украв; а шість братів пійшли визволяти тай загинули.

— Деж вони? — питаєть ся Котигорошок.

— Закинув змій до темниці, та не знаю, чи ще живі, чи може й на попільць потрухли.

— Отже може я тебе визволю, — каже Котигорошок.

— Де тобі визволити? Шість не визволили, а то-б ти сам! — каже Оленка.

— Дарма! — відказує Котигорошок. Тай сів на вікні, дожидаєть ся.

Коли се летить змій. Прилетів та тільки в хату, — зараз:

— Ге, — каже — людський дух пахне!

— Деб то не пах, — відповідає Котигорошок, — коли я прийшов.

— Агов, хлопче, --- а чого тобі тут треба? Битись, чи миритись?

— Де то вже миритись, — битись! --- каже Котигорошок.

— Ходім же на залізний тік!

Прийшли. Змій і каже: „Бий ти!”

— Ні, — каже Котигорошок, — бий ти попереду.

От змій як ударив його, так по кісточки і ввігнав у залізний тік. Вирвав ноги Котигорошок, як замахнув булавою, як ударив змія, — ввігнав його в залізний тік по коліна. Вирвав ся змій, ударив Котигорошка, — і того по коліна ввігнав. Ударив Котигорошок вдруге, по пояс змія загнав у тік, ударив утретє, — зовсім убив.

Пійшов тоді в льохи-темниці глибокі, відімкнув своїх братів, а вони тільки-тільки що живі. Забрав тоді їх, забрав сестру Оленку і все золото та срібло, що було в змія, тай пійшли до дому.

От ідуть, а він їм і не признаєть ся, що він їх брат. Перейшли там скільки-дороги, сіли під дубком спочивати. А Котигорошок притомив ся після того бою тай заснув дуже. А ті шість братів і радять ся:

— Будуть з нас люди сьміяти ся, що ми шість змія не подужали, а він сам побив. Тай добро змієве він собі все забере.

От радили ся, радили ся тай урадили: тєнер він спить, не почує, — привязати його добре ликами до дубка, щоб не вирвав ся, — тут його звїр розірве. Як урадили, так і зробили: привязали тай пійшли собі.

А Котигорошок спить і не чує того. Спав день, спав ніч, прокидаєть ся, — привязаний. Він як стрєненув ся, — так того дубка й вивернув з корінем. От узяв тоді того дубка на плечі тай пійшов до дому.

Підходить до хати, аж чує: брати вже прийшли тай розпитують ся в матери:

— А що, мамо, чи в вас ще були діти?

— Та як же? Син Котигорошок був та вас пійшов вивольяти.

• Вони тоді: „Отсе-ж ми його принняли, — треба бігти та відпняти”.

А Котигорошок як шпурне тим дубком у хату, — мало хати не розвалив.

— Оставайтесь же, коли ви такі! — каже.—Пійду я в сьвіт. Тай пійшов знову, на плечі булаву взявши.

Іде собі та йде, коли дивить ся — відси гора і відти гора, а між ними чоловік руками й ногами в ті гори впер ся тай розпихає їх. Каже Котигорошок:

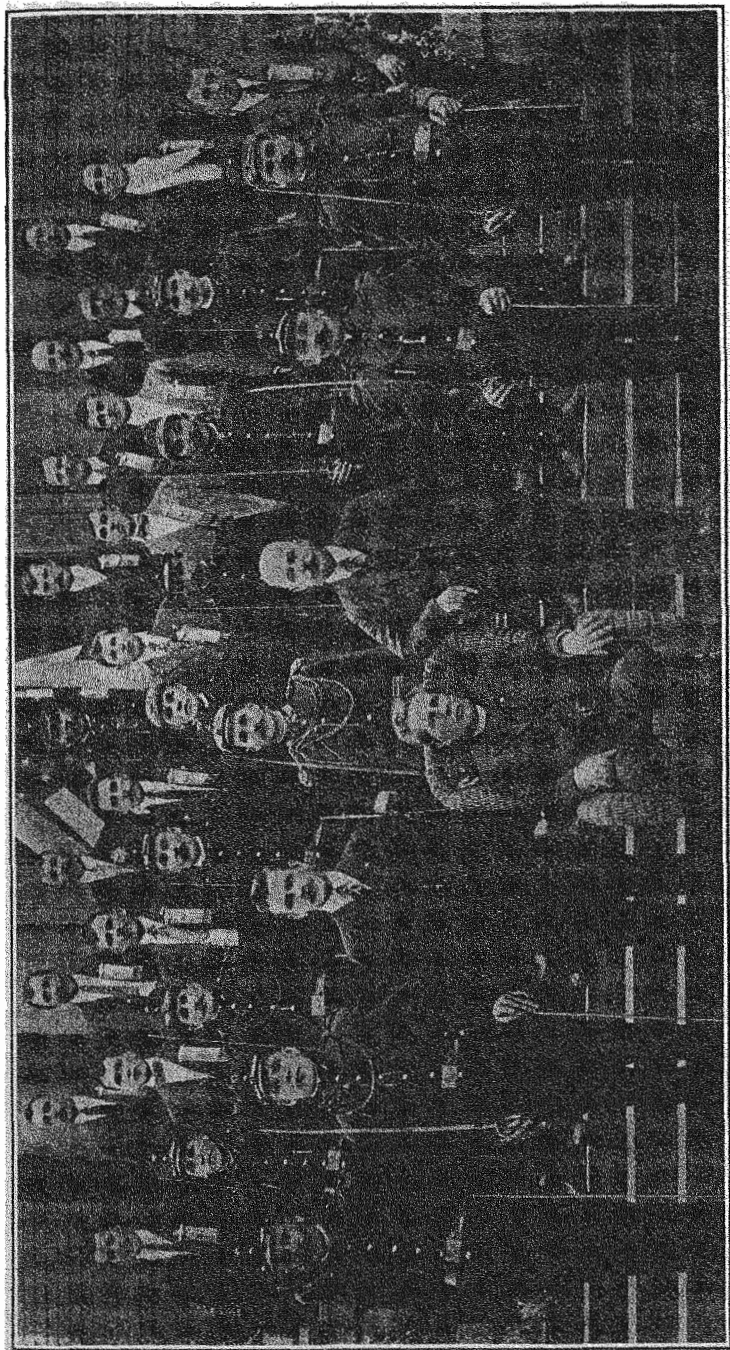
— Боже, поможи!

— Дай, Боже, здоровля!

— А що то ти, чоловіче, робиш?

— Гори розпихаю, щоби шлях був.

— А куди йдеш? — питає Котигорошок.

Товариство „Січ”, від. 136 У. Н. С., в Карнегі, Па.

- Щастя шукати.
- Ну, то й я туди. А як ти звеш ся?
- Вернигора. А ти?
- Котигорошок. Ходім разом.
- Ходім!

Пійшли вони. Ідуть, коли бачать — чоловік серед ліса як махне рукою, — так дуби й вивертає з корінем.

- Боже, поможи!
- Дай, Боже, здоровля!
- А що ти, чоловіче, робиш?
- Деревя вивертаю, щоб іти було просторійше.
- А куди йдеш?
- Щастя шукати.
- Ну, то й ми туди. А як звеш ся?
- Вернидуб. А ви?
- Котигорошок та Вернигора. Ходім разом!
- Ходіть!

Пійшли в трох. Ідуть, коли бачать — чоловік із здоровенними вусами над річкою: як крутнув вусом, — так вода й розступила ся, що й по дні можна перейти. Вони до нього:

- Боже, поможи!
- Дай, Боже, здоровля!
- А що ти, чоловіче, робиш?
- Та воду відвертаю, щоб річку перейти.
- А куди йдеш?
- Щастя шукати.
- Ну, то й ми туди. А як звеш ся?
- Прутивус. А ви?
- Котигорошок, Вернигора, Вернидуб. Ходім разом!
- Ходіть!

Пійшли. І так їм добре йти: де гора на дорозі, — Вернигора перекине; де ліс, — Вернидуб виверне; де річка, — Прутивус воду відверне. От зайшли вони в такий великий ліс, — коли бачать, аж у лісі стоїть хатка. Увійшли в хатку, — нікого нема. Котигорошок каже: — Отут ми й заночуємо.

Переночували, а на другий день Котигорошок каже:

— Ти, Вернигоро, оставай ся дома та вари їсти, а ми в трох підемо на польоване.

Пійшли вони, а Вернигора наварив їсти тай ліг спочивати. Коли хтось стукає в двері:

- Відчини!
- Не великий пан, відчини і сам, — каже Вернигора.
- Двері відчинились тай знов хтось кричить:
- Пересади через поріг!
- Не великий пан, перелізеш і сам.

Аж тут влазить дідок маленький, а борода на сажень волочеть ся. Як ухопив Вернигору за чуба тай почепив його на гвіздок на стіну. А сам усе, що було наварене, виїв, випив, у Вернигори зі спини ремінь шкіри видрав тай подав ся.

Вернигора крутив ся, крутив ся, якось відірвав свого чуба

космик, кинув ся знову варити; поки товариші поприходили, уже доварює.

— А чого ти запізнився з обідом?

— Та задрімав трохи.

Наїлись тай полягали спати. На другий день встають, а Котигорошок каже:

— Ну, тепер ти, Вернидубе, оставай ся, а ми підемо на польоване.

Пійшли вони, а Вернидуб наварив їсти тай ліг спочивати. Аж хтось стукає в двері:

— Відчини!

— Не великий пан, відчиниш і сам.

— Пересади через поріг!

— Не великий пан, перелізеш і сам.

Коли й лізе дідок маленький, а борода на сажень волочеть ся. Як ухопить Вернидуба за чуба тай почепив на гвіздок. А сам усе, що було наварене, виїв, випив, у Вернидуба зі спи ни ремінь шкіри видрав тай подав ся.

Вернидуб борсав ся, борсав ся, якось уже там з гвіздка зірвав ся тай нуж швидше обід варити. Коли се приходить товариство.

— А що се ти з обідом опізнився?

— Та задрімав — каже — трохи...

А Вернигора вже й мовчить: догадав ся, що воно було.

На третій день остав ся Прутивус — і з ним тесаме. А Котигорошок каже:

— Ну, тай ліниві ви обідати варити! Ужеж завтра ви йдїть на польоване, а я остану ся дома.

На другий день так і є: ті три йдуть на польоване, а Котигорошок дома остаєть ся. От наварив він їсти тай ліг спочивати. Аж грюкає хтось у двері:

— Відчини!

— Стривай, відчиню, — каже Котигорошок.

Відчинив двері, — аж там дідок маленький, а борода на сажень волочеть ся.

— Пересади через поріг!

Узяв Котигорошок, пересадив. Коли той пнеть ся до нього, пнеть ся.

— А чого тобі? — питає Котигорошок.

— А ось побачиш чого, — каже дідок та допнявсь до чуба та тільки хотїв ухопити, а Котигорошок:

— То ти такий! — та собі хап його за бороду, вхопив сокиру, потяг його до дуба, розколов його, заправив у розколюватину дідову бороду й зацекнув її там.

— Коли ти — каже — такий, дїдусю, що зараз до чуба береш ся, то посидь собі тут, поки я знову сюди прийду.

Приходить він у хату, — вже й товариство поприходило.

— А що обід?

— Давно впрів.

Пообїдали, а тоді Котигорошок каже:

— А ходїть лиш — я вам таке диво покажу, що ну!

Приходить до того дуба, коли ні діда, ні дуба нема: вивернув дідок дуба з корінем тай потяг так за собою. Тоді Котигорошок розказав товаришам, що йому було, а ті вже й про свое признали ся, як їх дідок за чуба чепляв та реміне зі спи ни дер.

— Е, — каже Котигорошок — коли він такий, то ходіть його шукати.

А де дідок того дуба тяг, там так і знати, що волочено, — вони за тим слідом і йдуть. І так дійшли аж до глибокої ями, що й дна не видно. Котигорошок каже:

— Лізь туди, Вернигоро!

— А цур йому!

— Ну ти, Вернидубе!

Не схотів і Вернидуб, і Прутивус.

— Колиж так, — каже Котигорошок — полізу я сам. Давайте плести шнури!

Наплели вони шнурів, умотав Котигорошок руку в ко нець тай каже:

— Спускайте!

Почали вони спускати, довго спускали, — таки сягнули до дна — аж на инший сьвіт. Став там Котигорошок ходити, — аж дивить ся: стоїть палата велика. Він увійшов у тую палату, а там так усе й сяє золотом та дорогим камінем.

Іде він покоями, — аж вибігає йому назустріч королівна — така гарна, така гарна, що і в сьвітї красшої нема.

— Ой, каже, — чоловіче добрий, чого ти сюди зайшов?

— Та я — говорить Котигорошок — шукаю діда маленького, що борода на сажень волочить ся.

— Є — каже вона — дідок: бороду з дубка визволяє. Не йди до нього, — він тебе вбе, бо вже багато він людей побив.

Не вбе! — каже Котигорошок. — То я йому й бороду за щекнув. А ти-ж чого тут живеш?

— А я — каже вона — королівна, та мене ссй дідок украв і в неволі держить.

— Ну, то я тебе визволю. Веди мене до нього!

Вона й повела. Коли так справді: сидить дідок і вже бороду визволив з дубка. Як побачив Котигорошка, тай каже:

— А чого ти прийшов? Битись, чи миритись?

— Де вже — каже Котигорошок — миритись, — битись!

От і почали вони бити ся. Бились — бились, і таки вбив його Котигорошок своєю булавою. Тоді в двох із королівною забрали все золото й дороге каміне у три мішки тай пійшли до тої ями, що він спускав ся. Прийшов тай гукає:

— Агов, брати, — чи ви ще є?

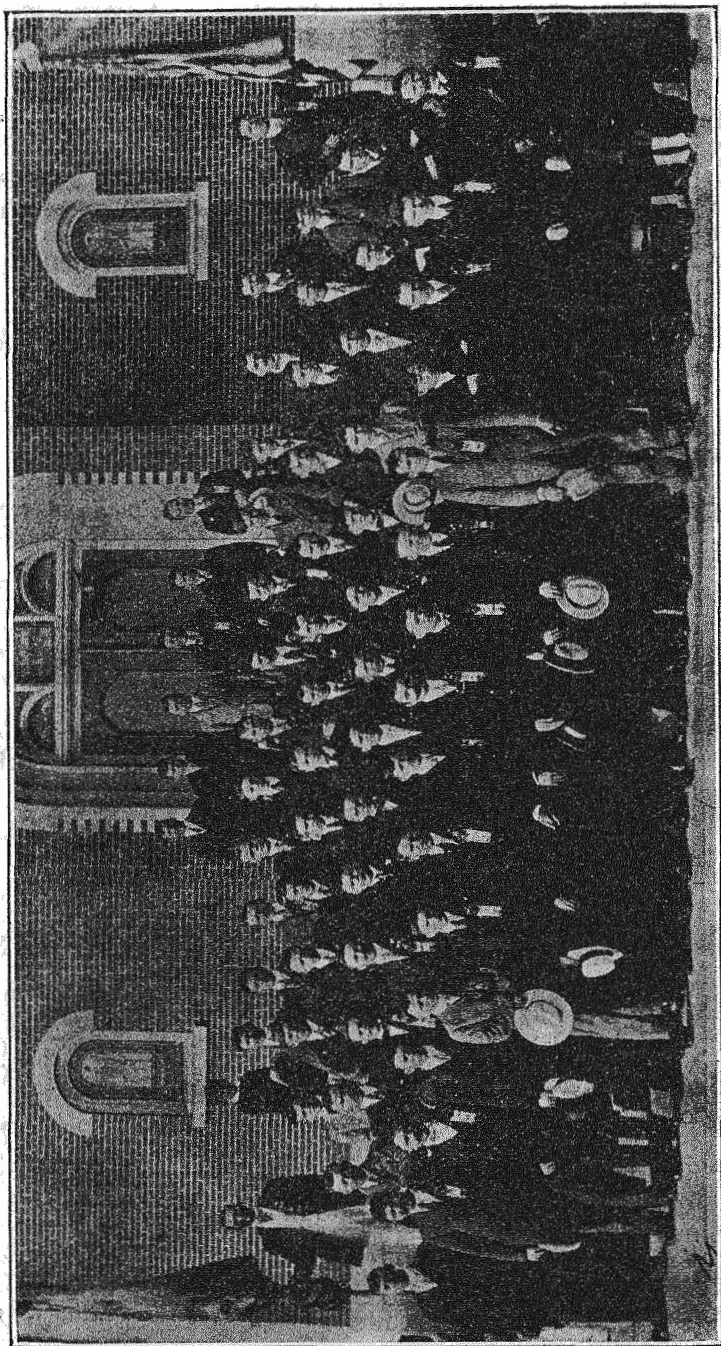
— Є.

Він привязав до мотуза один мішок тай сіпнув, щоб тягли:

— Се ваше.

Витягли, спустили знову мотуз. Він привязав другий мішок:

— І се ваше.

Братство св. Михайла, від. 147 У. Н. С., в Алентавн, Па.

І третій їм віддав, — усе, що добув. Тоді прив'язав до мотуза королівну:

— А се моє, — каже.

Витягли ті три королівну, тоді вже Котигорошка треба тягнути. Вони й роздумали ся:

— Нашо будемо його тягнути? Нехай лучше й королівна нам дістанеть ся. Підтягнім його вгору та тоді й пустимо, — він упаде тай убеть ся.

А Котигорошок і догадав ся, що вони вже надумали щось, — узяв тай прив'язав до мотуза камінюку, тай гукає:

— Тягніть мене!

Вони підтягли високо, а тоді й кинули, — камінь тільки гуп!

— Ну, — каже Котигорошок — добрі-ж і ви!

Пійшов він тим світом. Іде тай іде, коли насунули хмари, як ударить дощ та град. Він і заховав ся під дубом. Коли чує, — на дубі пищать грипнята в гнізді. Він виліз на дуба тай прикрив їх свитою. Перейшов дощ, прилітає велика птиця грип, тих грипнят батько. Побачив, що діти вкриті тай питає:

— Хто се вас накрив?

А діти кажуть:

— Як не зіси, то ми скажемо.

— Ні, — каже, — не зім.

— Отам чоловік сидить під деревом, то він нас накрив.

Грип прилетів до Котигорошка тай каже:

— Кажи, що тобі треба, — я тобі все дам, бо се вперше, що в мене діти остали ся живі, а то все я полечу, а тут пійде дощ, — вони в гнізді й заляють ся.

— Винеси мене — каже Котигорошок — на той світ.

— Ну, добру ти мені загадку загадав! Ну, та дарма, — треба летіти. Візьмім з собою шість кадовбів мяса та шість кадовбів води, то як я летіти-му та поверну до тебе голову направо, то ти мені і вкинеш у рот шматок мяса, а як поверну ліворуч, то даси трохи води, а то не долечу тай упаду.

Взяли вони шість кадовбів мяса та шість кадовбів води, сів Котигорошок на грипа, — полетіли. Летять тай летять, то грип як поверне голову направо, то Котигорошок йому і вкине в рот шматок мяса, а як наліво — дасть йому трохи води. Довго так летіли, — от-от уже долітають до сього світа. Коли грип і повертає голову направо, а в кадовбах і шматочка мяса нема; тоді Котигорошок відрізав у себе литку тай кинув грипови в пащу. Вилетіли нагору, а грип питаєть ся:

— Чого се ти мені такого гарного дав аж на кінци?

Котигорошок показав на свою ногу:

— От чого, — каже.

Тоді грип виригнув литку, полетів і приніс цілющої води: як притулили литку та покропили тою водою, — вона й приросла.

Грип тоді вернув ся до дому, а Котигорошок пійшов шукати своїх товаришів. А вони вже подались туди, де тої коро-

дівни батько, там у нього живуть тай сварять ся між собою: кождий хоче з королівною оженити ся, то й не помирять ся.

Коли се приходить Котигорошок. Вони полякали ся; думали, що він їх повбиває. А він і каже:

— Рідні брати, тай то зрадили, — мушу вам простити. Тай простив.

А сам одружив ся з тою королівною тай живе.

ПРО ВАРТІСТЬ РИБИ.

З причини теперішньої всесвітньої війни даєть ся відчувати у Франції дуже великий брак мяса. Аби сьому лихови зарадити, задумують ужити риб замість мяса.

Як звісно, в мясі находить ся товщ і білок, які є конечно потрібні для людського організму. В мясі находить ся від 14 до 17 процент білка; се залежить, з якої частини зв'ярати.

Отже коли розходить ся о се, аби уживати риб замість мяса, то треба знати, в яким відношеню є ті складники в рибі до складників мяса з домових зв'ярат. Учені хеміки переконани ся, що в рибі є від 13 до 22 процент білка, а від 10 до 12 процент товщи.

Однак скількість білка і товщи в рибі не все є однакова; вона зміняєть ся залежно від родів риб і від сього, в якій порі рибу зловлено. Хотяй би з деяких родів риб не було стільки білка і товщи що з мяса домових зв'ярат, то се не заподіє ніякої шкоди для організму.

На основі хемічної аналізи стверджено, що в звичайній порції мяса находить ся більше білка ніж його треба для організму. Німецькі вчені обчислили, що людський організм потребує дснно 120 до 140 грамів білка. Кріттендон з Америки і Маврель з Тулюз у полудневій Франції твердили, що треба від 40 до 80 грамів білка, що би утримати людський організм при здоровлю.

Риба даєть ся лєкше травити ніж мясо, через що отримуєть ся з неї більше білка ніж з мяса, труднійше травленого. Хотяй в рибі находить ся меньша скількість товщи ніж в мясі, то через смажене риби в товщах буде її більше.

Щодо корму то риба є таксамо добра як мясо, лише при рибі організм не викидає стільки відпадків через жолудок, як при мясі.

Коли розходить ся о вартість корму з риб, то до найпоживнійших належать між иншими також лось, щука і карп. Оселедець належить також до найпоживнійших і є майже найтаньший.

Марко Скритий.

ПРОЩЕНЄ.

Не сумуй! Що там скоїлось,
Нехай йде разом з водою,
А я таки, моя люба,
Хочу жити враз з тобою.

Ми всі грішні, й не дивниця...
Те, що сталося, забувай;
Буде добре всьо між нами,
Буде доля, щастє, рґй..

Стільки днів уже минуло,
Гадок стільки поплило,
Стільки сліз проляли очі —
Мое-ж бажанє одно:

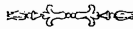
Щоб хоч день прожити з тобою,
А тоді буду щаслив,
Бо жалю не буде серцю ---
Даром, мовляв, не любив...

Тож забудь усі нарути,
Спогадґй минувші дні,
Коли в тиші ми сиділи,
Ми самі, самі одні...

Чи минули ті дні щастя?
— Ти про них так не думай;
Вони вернуть, я поверну
З чужини у рідний край...

А тоді... Що тоді буде?
— Не тямш ти, що було?
— Заунає знова пісня,
Уста злють ся у одно...

Знова будемо кохатись,
Знова цьвіги зацвітуть...
Що-ж скоїлось — ти не винна
І про се таки забудь...

НАГОРОДА НОБЛЯ.

Шведський винахідник Альфред Бернард Нобель, котрий умер 1896 року, записав 9 мільонів долярів на так звані Ноблеві нагороди. Свій маєток він зробив на винаході і фабрикації бездимного пороху і мабуть тому хотів нагородити знищенє, заподіяне сим военним матеріалом. Нагорода виносить пересічно 40 тисяч долярів річно і її даєть ся 10. грудня разом із золотою медалію заслуженим людям. Призначену суму гроша розділюєть ся на 5 рівних частий і призначаєть ся: „Одну для чоловіка, котрий зробив важний винахід або відкрите на поли фізики; одну для винахідника або відкривця в хемії; одну за найважнійший досьвід в науці медицини або фізіології; одну для найвизначнійшого літерата (поета або артиста), однак з ідеалістичним напрямком; а одну для чоловіка, котрий найбільше причинив ся до збратаія народів, до зменьшеня старої армії або до пропаганди мирового конгресу”.

Нагороду за винахід в хемії або фізиці призначає Шведська Академія Наук, за медичні досьвіди Королівський Інститут у Стокгольмі, за літературні твори Шведська Академія в Стокгольмі, а нагороду за мирову пропаганду признає комітет зложений з 5 людей, вибраний норвеським парламентом. Інститут Нобля почав свою працю від 1900 року. В його склад входить по 1 членови від кожної з висше наведених інституцій на протяг двох літ, а пятого члена, яко президента Інститута, іменує шведське правительство. Сей то інститут завідує фондами Нобля і роздає нагороди.

Товариство „Вільна Україна“, від. 200 У. Н. С., в Вудгейвен, Л. Ай., Н. Й.

ЛІКАРСТВО НА СПАЗМИ.

(Оповідане д-ра Вичосо).

Водній з наших столиць жив собі, а може й до нині жие, лікар, котрому рівного далекоб глядати. Високий ростом, широкий обемом, веселий і дотепний жив він собі без журби, рад з великої практики, що йому Бог і його талант посилали, і уживав сьвіта, як його тільки зажиточні лікарі уживати уміють. На імя йому було... не тямлю вже як; ба й назвиска не памятаю; а приятелі називали його жартобливо: др. Гектолітер—так як мене називають доктором Вичосою, а одного з моїх знакомих доктором Скипочкою. І дивна річ! Кождий з нас має окрему категорію людей в своїй опіці. До мене липнуть божевільні, нищі духом і фанатики політичні; др. Скипочка мусів казати вивалити ширший пролом в дверях для зажиточних різників, пивоварників і всякого рода старих сибаритів, що до него вчащають, а др. Гектолітер є приближицем убогих тілом, надіючих ся, що той, котрий себе так ладно викохав, чей також і їм pomoже до здоровля і сили. І др. Гектолітер охочо помагає своїй численній клієнтелі; не любив тільки,—ставляючи вигоду надівсе—щоби його в ночі будили до хорого; особливож впадав у гнів, коли показало ся, що не було наглої причини переривати йому солодкий сон. Але смерть страшна, дуже страшна, і приходить часто тоді, коли ми її найменше сподіваємось; тож і пацієнти д-ра Гектолітра не зважали на його солодкий сон, не зважали на його вигоду і на всі природою загарантовані права ночі, а посилали по него нерідко хочби й на зорях.

Отож лежить він собі одної ночі в тепленькім ліжку і хронить, що аж вся хата ходить, коли нараз придверний дзвінок і завзятий лай домашнього пса перервали йому райський спочинок.

— Що за біс! — крикнув, не встаючи з ліжка.

— То я... прошу пана доктор а.

— Що за я? Чого товчеш ся по ночі неначе мара та не даєш спати добрим людям?

— Прошу пана доктор а, — обізвав ся за дверима тоненький голос, — наші пані знову занедужали.

— Знову хорі, знову хорі, — виглумлював ся доктор, пізнавши по голосі служницю свого молоденького приятеля. — Скажи-ж твоїй пані, що в ночі пора спати, а не хорувати.

— Змилуйте ся! Вони вмруть, коли не поможете. Вже і посиніли і очи стовпом стали і зуби затяли. Руки і ноги порчило, а вони самі так вивискують, що люди збігають ся.

— Що-ж там у вас такого?

— А Господь святий знає! У нас гості до пізна були, а потому щось такого зайшло, що най Бог боронить!

— Най Бог боронить, най Бог боронить... то нехай же боронить, а мене не займай! — лютував доктор.

— Пане д о х т о р! Пан так дуже просили... Вони, бачите, ледви що живі. Нічогосінько не кажуть, тільки плачуть, що аж серце болить слухати.

— Добре їм так, нехай плачуть!... Що собі сподобали, то й мають.

— Змилуйтеся!

— Що за клопіт з тими бабами! Яке щасте, що я не жевився!

По сих словах сердитий доктор викарабкався з ліжка, зажег світло і почав одягатись, кленучи — як то кажуть — на чім світ стоїть.

Алеж бо то і немала річ була докторови Гектолітрови одягнути ся, особливо влізти в чоботи.

Він усів на кріслі, поставив праву ногу трохи оддалік, посадив свій, нівроку, животик перед себе, придавив його — яко мога — грудьми, сапнув і йойкнув, потім вхопив обіруч ногу і з розмахом висадив її на ліве коліно.

— Хора, хора — каже, відсапуючи тяжко: — треба їй доктора... А дав би я їй доктора, щоби відхотілось по ночі вертепіти.

— Дайте, паночку, дайте такого доктора! -- обізвалась знову ізза дверей служниця.

— Два фунти глявберської соли! -- ворчав лютий син Ескуляна, убуваючи другу ногу.

— Ходи сюди! Скажи мені щирю правду: що такє з твоєю пансю? -- крикнув він грізно, впустивши служницю в світлицю.

— Прощу пана д о х т о р а, я би сказала, тільки бою ся, що ви оповісьте пані...

— Не бійся! говори!

— Вони, вибачте, дуже зависні...

— Як то зависні?

— Їм, бачите, тяжко стерпіти, коли пан до якої панни або пані скажуть ласкаве слово; а наш пан — присяй Богу — як мала дитина...

— Тепер же я знаю. Ну, ходи-ж, ходи! -- відповів по хвилі доктор, усміхнувши ся злобно. — Твоя пані недовго буде попасати на сім світї...

— Матінко божа! що ви кажете? І нема ратунку?

— Нема; хиба, щоби її чоловіка серце посоловив і дав їй зісти.

— Во імя Отца і Сипа! — крикнула перепуджена служниця, виходячи з лікарем із хати.

На дворі було пусто і темно, лиш на углі довгої улиці горіла ще однісінька лампа.

Лікар ішов бистрою ходою і думав над чимсь, спльовуючи що хвилі. Втім, коли опинив ся коло ясної лямпи, округила його весела громадка знакомих і приняла його веселим криком: „Доктор, доктор!... Бачите старого грішника? За кару пійдеш з нами на склянку пончу”.

— *Pójdź precz, szatanie! nie będziesz kusił...* — сказав Гектолїтер по польськи і задзвонив до камениці, в котрій жив його приятель.

На голос дзвінка вибіг молодий паниско на стрічу доктора, вхопив його з плачем за руку і повів мовчки до хорої жінки. Лікар увійшов в спальню, а входячи, дав знак приятелеви, щоби лишив ся в гостинній світлиці.

В спальні находила ся молоденька, ні хороша, ні гидка жінчина. Очи в неї були розпалені, заплакані, а лице мало вид нещасливої мучениці.

Лікар підійшов до лїжка і став розпитувати звичайним способом. Однак чим більше розпитував, тим більше зміняли ся черти лица недужої і прибирали вид злющої оси. Лікар ніби не замічав того і то прикладав свою руку до її голови, то свое ухо до її грудий і слїдив з годинником в руці за ударами живчика маленької, випещеної ручки хорої пані.

В міру того, як жінчина - - озлоблена за те, що її питають о признаки, не маючи ніякого діла до її хвороби - - з погордою і нетерпеливостю хмурила ся і червонїла, мрачило ся і лице доктора. Він то насуплював, то підіймав густі брови, то качав головою і потирав собі рукою високе чоло, а кінці його уст стягнули ся в долину і долїшна губа видула ся далеко вперед.

Жінчина вдивляла ся в него пильно. Вона перед хвилию хотїла порскнути лютим сьміхом і глумом, однак помрачене лице доктора занепокоїло її і вона спитала мимо волі:

--- Що мені?... Чи я дуже хора?

— Ні, ні, — відповів лікар, загикуючись: --- спокую тільки, спокую, а воно перейде... Позвольте, я сейчас запишу лікарство...

Говорячи се, він схопив ся і вийшов, запираючи за собою двері спальні.

— Доктор, доктор! Що вам такого? — спитав його приятель. — Скажіть мені правду, щирю праву! Чогож ви так нахмурились? О, Боже мій, Боже, я всьому винен... Вона така делікатна, така нервова, дразлива, чутлива!

— Не кайте себе безвинно, — промовив лікар. — Ви тому так винувати, як торічний сїг.

— І що-ж їй такого? Дуже хора?

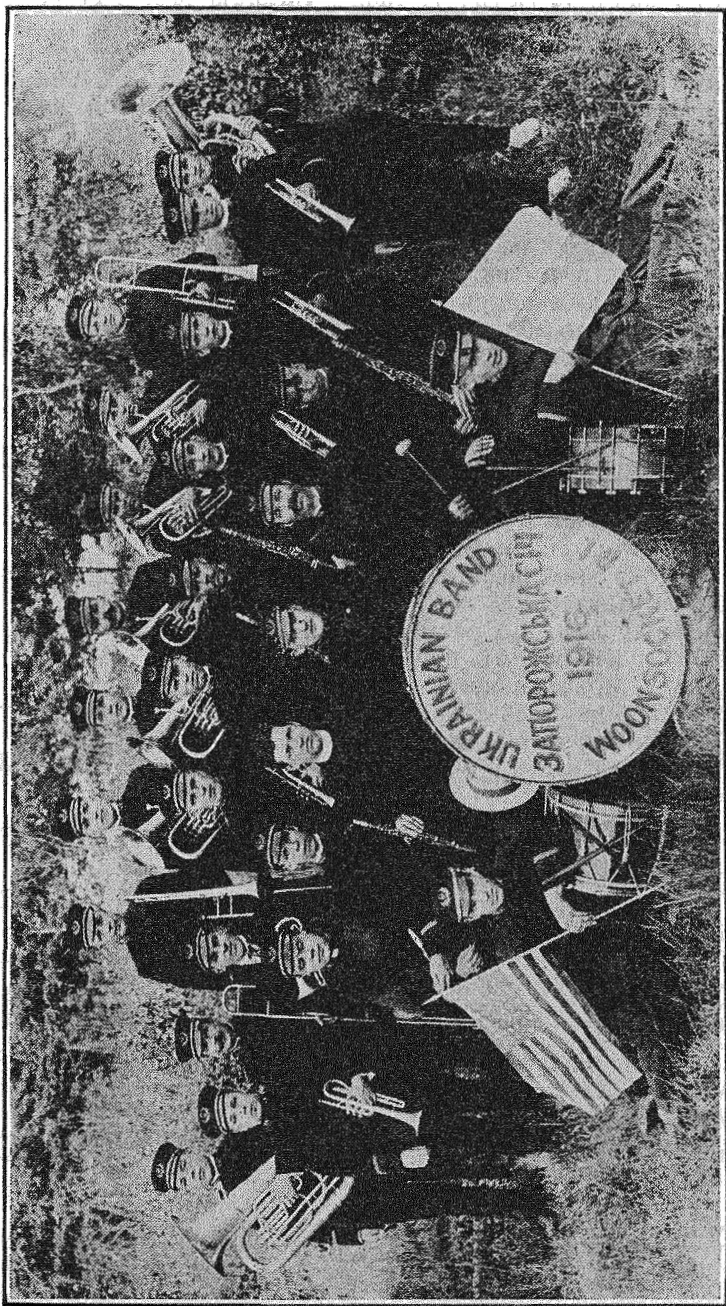
— Гм... кріпіть ся! Дожидайте найгіршого.

— Що-ж їй такого?

--- Гм... як би вам се сказати... у неї хвороба рідка і дуже небезпечна, — ми зовемо її: *morbis imbecillida feminea*.

— Що се таке? Як її лічити?

— Бог з вами! На сю хворобу ліків нема, і скоро ваша жін-

Українська Банда товариства „Запоріжська Січ“, від. 206 У. Н. С., в Вунсокет, Р. Ай.

ка ще раз зайдець ся так, як перед хвилею зайшла ся — умре, без ратунку умре!

— Тихше, доктор, тихше! Не говоріть так голосно! Що-ж мені діяти?

— Ніщо! Ви можете тільки на кілька літ, а може лиш на кілька місяців продовжити її жите. У неї смерть прийде нагло, нечайно.

— І що-ж ви радите? — прошептав блідий, як хуста, чоловік.

— Здобути ся на сильнійшу волю ніж вона її має і не уступати в тім, в чім ви уступати не повинні.

Молоденький панок дивив ся на лікаря, не розуміючи його. Вість нагло зближаючої ся смерти його жінки, з котрою він заледви кілька місяців прожив, заголомшила його. Він упав на софу і душив в собі плач, від якого аж заходив ся.

Лікар приступив до него близше і сказав, оглядаючись на двері спальні:

— Успокойтесь! Ви з нею — Богом і правдою кажучи — не мали ні одной спокійної хвилі. Вірте мені, що колиб на щасте їй не було суджено умерти, вона би вас замучила тими примхами і спазмами.

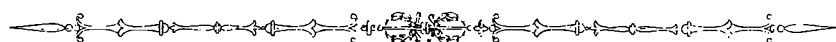
— Що я зроблю, що я зроблю, як її не стане! Я вмру... Ратуйте її, доктор!

— Кажу вам, що ратунку нема. Успокойтесь, будьте мущиною. Така жінка то нещасте, то пекло... Я вам вишукаю таку гарну, молоденьку і добрячу, що Господи!...

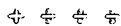
Втім відчинились двері спальні, а з них вибігла простоволоса, розхрістана пані і вимахуючи зелізним гачком, кинулась на лікаря. Однак той, хоч як грубий і тяжкий, досягнув одним скоком входних дверей, неначе дожидав такого кінця — і вибіг сквапно на улицю...

— І ти гадаеш, — сказала жінка до чоловіка — що я не чула, як ви оба намовлялись? То тобі хочеть ся вищої, красшої?... Отжеж знай, що не вмру і жити буду, тобі на злість і докторови!

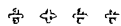
І вона додержала слова. Жила і живе ще до нині, але спазмів вже більше не має...

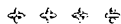
Зрозумій наперед, чого ти хочеш, а тоді зрозумієш, що ти можеш.

Чоловікови всюди було би добре, колиб йому всюди не докучали.

Дійсну красу вміють оцінити лише знавці; товпа любить прикраси.

Два найбільші добра дано чоловікови: сон і незнане будучности.

ДИВНИЙ КРАЙ.

Край, за котрий я тут хочу вам розповісти, кождий видить, а мало хто знає, бо то дивний край.

Кождий Українець, вийшовши в повню місяця, може його навіть без далековида побачити. Не хочу я тим сказати, аби його і колиинде не можна було доглянути. Але в повню, то ліпше ніж в иншій порі. Так тоді тихо він у срібнім місячнім світлі мріє—далекий край! За серце туга бере, дивлячи ся на него.

Я не раз бажав приглянути ся йому зблизка, але не було у мене потрібних приладів астрономічних. Аж раз сидів я довго, вдивляючись у пустий простір, коли зирк — їде Жюль Верн. Кождий знає, що Жюль Верн не їде звичайними дорогами ані возами, а тільки летить бальоном в численнім і веселім товаристві. У мене загорілась охота проїхати ся з ним в країну розказуваних ним астрономічних чудес, побачити може той край, про котрий мова: Я зложив кулак в трубу і крикнув:

— Мусіе Верн (бо він, знаєте, Француз), гей, мусіе Верн!

Він вихилив ся з бальона.

— Ке вуле-ву? Що там за душа і чого бажает?

— Ой, пане Верн, же-ву-прі, возьміть мене до вашого бальона!

— Гм, гм, — а з якої-ж ви народности, чоловіче? Бо ми тут інтернаціональне товариство. Коли є вже з вашого народу хто, то нема що й говорити. Є тут вже Ірляндець пан О'Погибель, є Англієць Джан Бул, Американець пан Єнкіс, Росіянин Хохлоєдов, Поляк пан Виядловский, Італієць пан Нічомені, Мадяр пан Годовадош, Німець пан Дранг'нахостен, Румун пан Бульбоческуль. А ви що за один?

Ой падоньку, чи мені перед таким панством признатись до своєї народности? Але цікавість перемогла.

— А я Українець! — сказав я.

— Українець?...

Вони почали нараджуватись межи собою; видно було, що їх се застановило. Чути було голос пана Виядловского: „Але деж то правда, коли ніяких Українців нема!“ Але швидко якось пан Виядловский замовк, видячи, що другі йому не вірили. Висунули велику руру і люпою почали мені приглядатись.

— А знаєте, — сказав Джан Бул — то екземпляр якоїсь цікавої народности. Чи ви бачите, як у него чорне піднебіне?

— Чи вжеж? — сказав Верн. — О, то давайте його сюди! Я вже сліджу віддавна, а ще доси ніде не оглядав людей з чорним піднебінем!

Спустили драбину, я поліз і, вилізши, чемно всім покловив ся. Пан Виядловский очевидно мене ігнорував...

В. Навроцький.

Володимир Сиротенко.

ТЕРНОВИЙ ВІНОК.

◆ ◆ ◆

(З драми „Терновий Вінок або Жертви паризму“).

◆ ◆ ◆

Ню не увінчує голову сумную,
Голову сьмілих думок,
Голову чесную, голову умную.
Що проклинає подію безумную, —
Страшний терновий вінок?

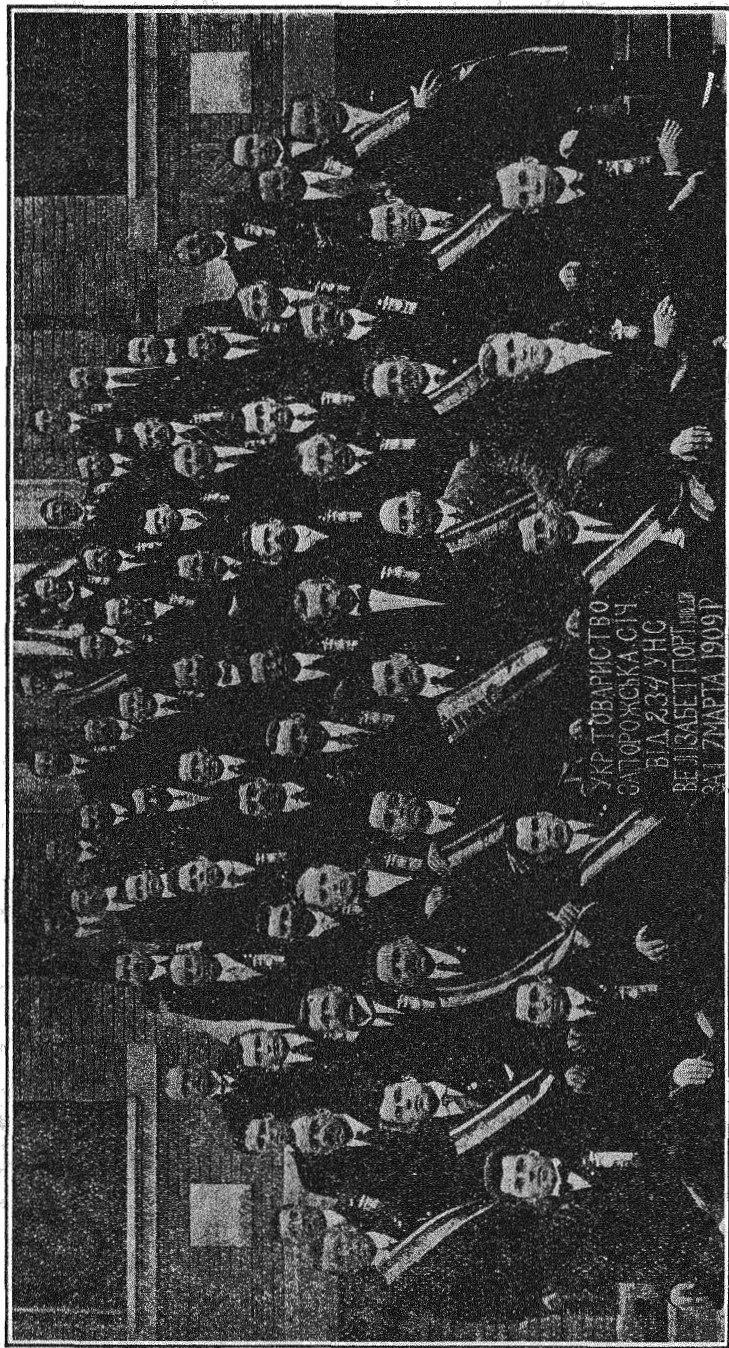
Раб його носить, герой завойований,
Той, хто вбивать перестав,
Той, хто в кайдани за правду закований,
Той, хто любовию був омарозничий,
Хто ще душі не продав.

Сумно на серці стає наболілому,
Очи аж сліпнуть в сльозах,
Що чоловіку, на зраду не вмілому.
Генію доброму, тихому, милому
Тільки терновий є шлях.

Криють чоло наше рани болючії...
Кріпкий терновий вінок.
Ми-ж, тільки маючи думи пекучії,
Сіємо сльози на шляхи колючії,
Ждучи весняних квіток.

О, вже пора быть на подвиги сьмілими,
Встать зпід лихої ноги!...
Бо із серцями закаменілими,
З думами злими і онімілими
Терні плстуть вороги...

Українське товариство „Запоріжська Січ“, від. 234 У. Н. С., в Елізабетпорт, Н. Дж.

ЯК СТАТИ БЕСІДНИКОМ.

Загальні уваги.

Політична боротьба і агітаторська та організаційна праця ставлять часто великі вимоги. Ясним є, що теоретично, лише намовою або заохотою не дасть ся сотворити добрих бесідників, — але для тих, котрі хочуть говорити, а мають до того деякі дані, сякі-такі практичні вказівки можуть стати ся дуже пожиточними.

Найважнійшою річю є — бути свідомим того, що хочеть ся сказати; значить, треба самостійно думати. Через науку і вправу можна дійти до високої степені ораторства. Треба все прислухуватись иншим, о скільки можливо добрим бесідникам, і уважати, що і як вони говорять. Не треба однак думати, що коли знаєть ся кілька виразів і високопарних слів, то сим осягнуто вже всьо потрібне.

Память.

Для бесідника конечною є добра память. Тому кождий, хто хоче бути добрим бесідником, не повинен занедбувати нічого, що могло би впливати на вишколене його памяти. Перёдівсім треба відучити ся розповсюдненого звичаю поверховного читаня. Хотячи щось добре запам'ятати, мусимо також добре зрозуміти се, що перечитаємо.

Хто хоче бути добрим бесідником, той в щоденнім житю не повинен послугувати ся жадними записками. Всі важнійші події треба вложити собі в голову і пам'ятати їх без помочи записок. Наляжить виучувати ся на палять ріжні вірші і речення, але не механічно, лише з розмислом і з розумінем того, що треба собі запам'ятати. Треба читати головно статі, де дану річ представляєть ся коротко, але стисло і зрозуміло. Бесідники, і ті, що хочуть бути бесідниками, повинні вистерігати ся провінціалізмів і макаронізмів. Деякі чужі чи неуживані слова можуть бути декому зі слухачів незрозумілими, а деколи невластиво ужиті слова викликають лише сьміх серед слухачів і наражають бесідника на кпини. Простота у виразах є першим обовязком бесідника.

Слова треба вимовляти виразно, голосно, а не поликати їх. Говорити треба коротко і звязло; не повторяти непотрібно того, що раз сказало ся, бо се робить бесіду нудною й одностайною. Голос вимагає також відповідної вправи, коли хтось хоче бути добрим бесідником. Деколи вправа не може, бо не кождий є з природи обдарений дзвінким і приемним голосом. Мимо того однак не треба занехувати промовлюваня, бо коли хтось має всякі инші дані доброго бесідника, то слухачі, захоплені таланом і ясним представленем справи, легко забудуть про хиби голосу. Вправляти треба не лише вимову, але і видержливість голосу, то є — степеноване його сили і довготи віддиху.

Початкуючий бесідник дуже скоро мучить ся, не вміє уміркувати сили голосу; зразу говорить з високим напруженням голосу, відтак устає, а вкінці ледви дотягає. Треба говорити спокійно, поступенно скріпляти голос там, де треба, і у відповідних місцях робити довші чи коротші перерви; лише не в середині речення. — В часі перерв голос відпочиває. Силу голосу треба застосувати до величини й акустики салі, в котрій промовляєть ся. Бесідник підчас промови повинен заховувати ся спокійно, не верещати, не кидати ся, не вимахувати руками, не виголошувати слів неприродним тоном. Се робить на слухачів сьмішне вражінє. Тоді слухачі не слухають слів бесідника, лише дивлять ся на його рухи. Треба вистерігати ся всякої сьмішности, бо се убийчість, і такий бесідник погребєає не одну добру справу.

Вправа в промовлюваню.

Тактовний і думаючий бесідник не буде вправляти ся в промовлюваню на великих зборах. Тут, де обговорюєть ся наглячі справи, де мають запасти важні постанови, нема місця на опановуване несформованої промови. Першою спосібністю до вправи в промовлюваню є щоденні розмови з приятелями і товаришами, а все там, де в малім кружку обговорюєть ся інтересні справи. Читальні, клуби і товариства — се власне місця, де кождий повинен вправляти ся в промовлюваню. Коли хтось чуєть ся вже меньше-більше певним себе, може і повинен забирати голос в дискусії на більших зборах, коли, розумієть ся, має щось важного і засадничого в тій справі сказати. Письменна вправа, голосне відчитуване написаного є поступенним приготованем до виголошеня довшої промови при численнійших слухачах.

Коли хтось чуєть ся вже в силах, повинен належно приготувляти ся до промови. Се залежить передівсім на виборі теми. Тут треба держати ся засади: не говори про се, чого не розумієш! На початок вибираєть ся легкі теми; чим більше знані, тим ліпше. Мова повинна кружити довкола одної головної думки, котру можна би висказати в кількох словах. Всі часті промови мають відносити ся до тої головної думки, мають вияснити її і узасаднювати. Коли вже вибереть ся тему, треба збирати матеріяли. Треба списати собі всі думки і факти, які мають дану тему пояснити. Належить стало нотувати собі з газет і книжок всякі цифри і статистики, та збирати старанно матеріяли, щоби у відповідній хвилі бути приготованим до реферату, а не збирати аж тоді цифри і факти. Належить поробити собі всякі розділи: націоналізм, соціялізм, мілітаризм, клерикалізм, боротьба народів, боротьба кляс, шкільні справи, аграрна реформа і т. п. Читаючи газети і брошурки, треба робити собі всякі замітки і разом з витинками відкладати їх до відповідного відділу. Тоді в кождій темі маємо багато матеріялу. Належить також занотувати свої власні погляди в кождій справі. При кождій нагоді наводити розмову на дану тему

і переконати ся в той спосіб, які є погляди інших людей в тій справі.

Коли хтось думає, що тема вже вичерпана, повинен ще раз переглянути всі матеріяли і викинути з них непотрібні, а додати конечні. Тоді також треба угрупувати собі остаточно матеріял і поділити його на три часті: на вступну, головну і кінцеву. У **вступній часті** треба пояснити причини, які змушують бесідника забирати в тій справі голос. У **головній часті** треба, розумієть ся, сказати головний аргумент. Тут бесідник мусить показати всю свою спритність і своє знанє. Належить добирати такі аргументи, цифри, факти і думки, аби вони степенували ся і все більше притягали до себе увагу слухачів. Референт, котрий відразу скаже всьо найголовніше, стратить відтак слухачів. Треба точно держати ся теми, не розводити ся безпотрібно над меньшими справами, бо се непокоїть слухачів. Коли референт хоче навести цитати з газети чи брошури, то нехай уважає, щоби вони не були довгі і щоби виразно були відділені від власних тверджень референта. Всякі штучні, непотрібно втручвані і недоговорені слова чи реченя, які маюють заступити бракуючий аргумент, повинно ся викинути з промови. **Закінчене** є дуже важною частию промови. Коли в першій і в другій часті референт поясняв, аргументував і розв'язував якусь справу, то в закінченю він має повторити коротко всьо сказане передтим і зробити з цілою промови закінчене. Слухачі все хочуть нести зі собою до дому якусь користь з вислуханого реферату і се їм слушно належить ся.

Писаний реферат.

Для початкуючого бесідника найліпше є писати реферат, бо скорше можна запам'ятати зміст промови. Писаний відчит можна ліпше викінчити, поіправити й заокруглити. Можна написане прочитати кілька разів, а відтак говорити, коли хтось не хоче читати. Всеж таки початкуючий бесідник повинен дати прочитати практичному бесідникови те, що має виголосити, і просити його о критику та поправки. Коли хтось хоче написане вивчити ся на память, мусить притім бути дуже уважним. Треба мати в памяти zarazom і короткий зміст промови, бо може деколи лучити ся, що референт в середині промови забуде дальший тяг, а тоді лежачий перед референтом текст промови не все може виратувати його з прикрого положеня. В хвили замішаня тяжко трафити в те місце, де наступила перерва, тому головніші реченя в текстї повинно ся зазначувати червоним атраментом. Коли вже хтось вправить ся в промовлюваню, тоді потрібно занотувати собі лише найголовніше з промови, а з часом і сього йому не буде вже потрібно.

Промова без помочи нотаток.

Ідеалом кожного бесідника є промовляти без помочи всяких нотаток. Се однак вимагає дуже розвиненої памяти, докладного знаня обговорюваної теми, а також вродженого да-

ру вимови і скорого орієнтованя в положеню. Коли такі услівя є, то виголошений реферат є найбільше пориваючим і переконуючим, бо захоплює всіх своєю безпосередністю. Хто хоче се досягнути, мусить найперше вправляти ся в лекших темах, заки спробує тяжші. Сильна воля, безпереривна вправа памяти в дрібних і більших справах, збогачуване свого ума — є дорогами, котрими йти має той, хто хоче досягнути сю високу степен реторики.

Промова без приготования.

При всіх обговорюваних доси точках говорило ся, що бесідник має час приготувати письменно або устно свою промову. Тепер мусимо взяти під увагу случай, коли бесідника заскочила нагла потреба промовляти. Коли хтось через вправу або природний дар дійшов до того, що може промовляти, приготувавши собі промову в памяти, тому сей останний крок не буде вже дуже тяжким. Задача є ще лекша, коли бесідник може вибрати собі тему. Колиж одначе треба промовляти на якусь тему без приготования, то добрий вислід, розуміеть ся, є лише тоді можливий, коли бесідник знає добре справу, про котру має говорити. Треба тоді приступати до справи спокійно і з як найбільшим скупленем умових сил на дотичній темі. Треба говорити повільно, щоби умови дати трохи часу вишукати собі найліпші аргументи і найліпші реченя. Часто випаде, що треба повернути до чогось, що у властивім місци пропущено, але коли бесідник має вже вправу, то потрафить се зробити так, що слухачі не завважають браку. Вправа і память є в такім случаю усім. Хто того не має, най ліпше не отвирає уст.

Промовлюване в дискусії.

Належить се з цілого свого характеру до неприготованих промов; ріжниця є однак та, що дискусійна мова припадає на початок реторичних вправ, бо бесідникови, який забирає голос в дискусії, припадає в уділі лише доповнити і розяснити (в певних точках) тему, обговорювану головним референтом. Ясно і в кількох словах нехай дискутуючий представить свої погляди; нехай отже не говорить розтягло і не повторяє того, що сказав передбесідник. Коли се, що хочемо говорити, не є дуже важне, то даймо красше нагоду говорити іншому, хто має щось важнійшого сказати. Не треба однак через байдужність або несмілість замовчувати сього, що на обговорювану тему кинуло би нове сьвітло. Хто щось знає, повинен говорити!

Способи промовлюваня.

Вплив мови на слухачів залежить не лише від матеріялу й обробленя, але і від способу виголошуваня реферату. Хто певно, отягаючись, із тривожним виразом лица йде на трибуну, мов би йшов на повішене, той відразу упереджає супроти себе публику, котра думає, що бесідник не є певний своєї те-

ми. Рідко можна уникнути тремі, то є страху, котрого можна в деякій степені позбути ся тоді, коли референт дивить ся по-над голови слухачів і цілу свою увагу звертає лише на обговорювану тему. При частих публичних виступах трема зникає і бесідник дивить ся спокійно в очи слухачів, звертаєть ся до них в різні сторони салі і слідить по обличах слухачів вражінє своєї промови.

Як велика несмілість викликує серед слухачів знеохоту, так знова лихе поведене референта викликує до нього погорду у слухачів. Треба спокійно, сьміло, природно і поважно вступати на трибуну (підвисшене) і таксамо спокійно, сьміло, природно і поважно говорити. Не треба розбивати стола і не ломити крісел... Такі виступи знаменують лише погану ціху бесідника, іменно, що він фізичними рухами хоче відвернути увагу слухачів від свого незнання. Се однак не треба розуміти, що бесідник має стояти на трибуні нерухомо, наче стовп, вкопаний в землю; треба і тут знати міру. Очевидно тут велику роллю грає особистий темперамент, тому не можна поставити жадного точного припису поведєня. В кождім разі треба стергти ся всякої пересади, щоби не викликати у слухачів знеохочєня. Коли предмет реферату зацікавить публику, то нераз починають сипати ся різні оклики, оплески, перериваня — докази заінтересованя. Практичний бесідник спокійно слухає і відповідає на них чи то уклоном чи легенькою усьмішкою. Се оживляє слухачів. При кінци годить ся сказати, що услівем доброго поведєня бесідника є: запановане над умами слухачів!

Володимир Сиротенко.

НАШЕ ЖИТЄ.

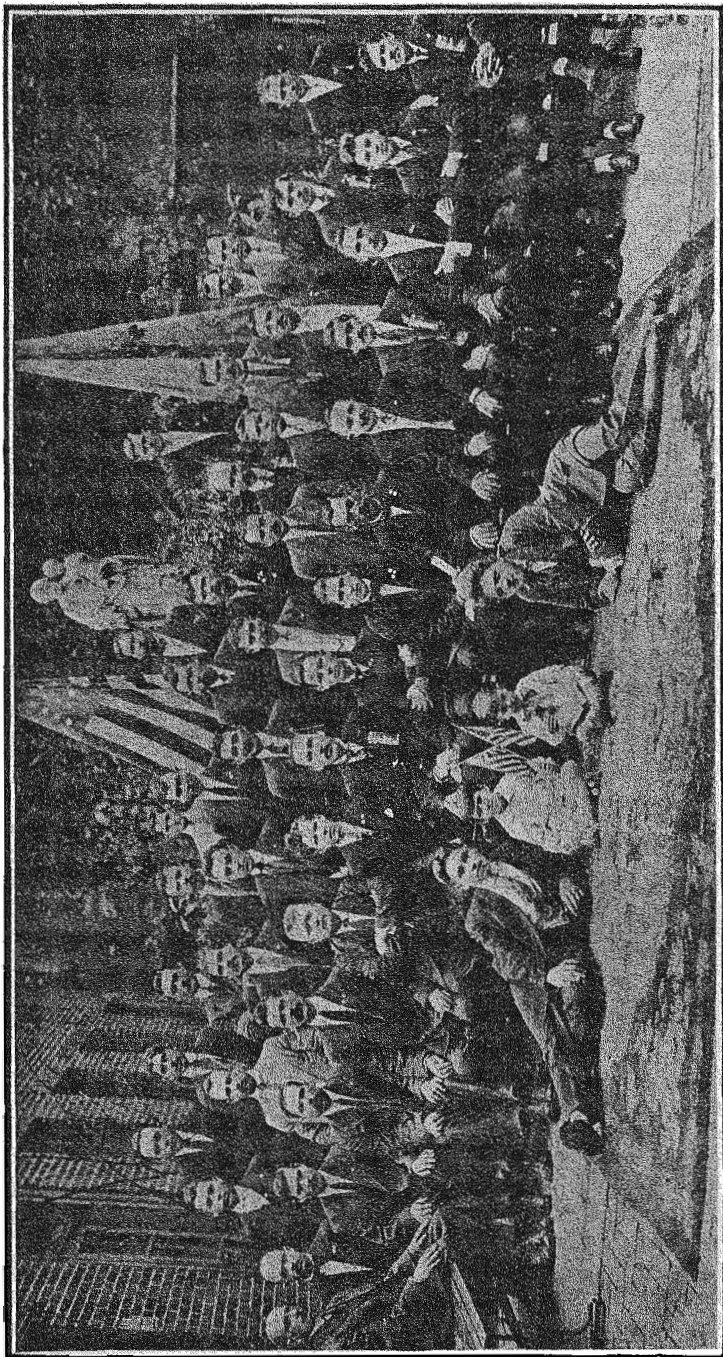
Наше жите, як той човен,
Що на морі;
Носять його грізні филі
На просторі.

Як нема кому тим човном
Керувати,
Човен мусить серед моря
Погибати.

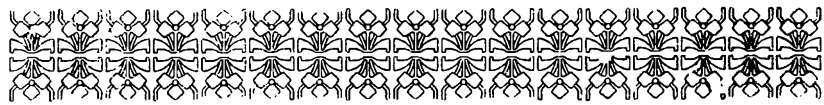
Як є добрий керівничий,—
Що за клопіт?
Морська филя того човна
Не затопить.

Такий човен до берега
Добереть ся;
Тоді йому й буйне море
Усьміхнеть ся.

Братство св. Георгія, від. 239 У. Н. С., в Філадельфії, Па.

Володимир Сиротенко.

Хутір.

Рудіє довкола ще свіжа глина високих, недавно насипаних могил. Між тими могилами страшними дірами темніють безобразні ями, на дно котрих потонули ostrі шматки чугуна та сталі. Плісніє там зеленувата вонюча калюжа води, а в тій калюжі мокне окровавлена вата, гнила солома, шерсть і онучки разом з кістками обгнившого коня та зубатим черепом чоловічої відірваної голови... Недалеко від того гнилого місця тліють високі купи ріжного сухого і свіжого гіля соснового ліса серед чорного лишая, огнем випаленого лугу. Вся земля перерита, передовбана. Ніде не видно навіть поживклої мурави. То тут, то там валяється зіпсована вісь, зломаний багнет, заржавілий обруч від колеса, кінська підкова або товста підошва від чобота, що стирчить рудими цвяхами до гори. Де колись росло маленьке деревце, там тепер одиноко стоїть голий, обчімханий і заострений пеньок, киваючи заціпившимся зверху жмутком волосся від кінських хвостів. Навіть колодязь, що колись поїв холодною водою тисячі прохожих і проїзжих людей, лїнливих волів та спїтїлих коний, тепер, закиданий забруканою цеглою, щербатими казанками, розбитими колесами, клепками, — геть зрівнявся з сухим кострубатим болотом. Біля сього бувшого колодязя лежить гора цегли і потухлих під дощем головешок, перемішаних з ріжнобарвним, то жовтим, то чорно-сивим попелом. Серед того, до землі прилипшого попелу, стоять невисокі стовбурі дерев, показуючи світові свої обгорілі сучки. Ясного дня і місячної ночі вся ця сумна руїна темним пятном відбивається в прозорій воді тихої і байдужної річки...

Недавно ще на сїм місці стояв мирний та гордий природною красою певеличкий хутір. Ох, хутір!... Який же він був зелений та пишний!... Бувало, куди не глянь — особливо понад чистою річкою, що звала ся Прорізом — верби, клени і липи разом з сребристими осиками сплїтали ся до купи, обнимаючи одно другого, немов закохані парубки з дівчатами. Довгі і сонні були їх обійми!... Хиба часом вітер хитав і силою відхилював улюблене дерево від дерева. Як тільки вітер починав стихати, знов клен обнимав вербу, верба липу-шелестуху, липа красулю осику, щоб, полоскотавши одно другого попід гіля, знов помалу злити ся в свій тісний поцілунок. Не багато хатинок стояло в сїм хуторі — всього дві. Сто-

яли вони край узкої доріжки... Не доріжки, а квітчастої зеленої стяжки, що виходила зпід соснового віковичного ліса і, виліскуючи ся серединою проти сонця, знову ховала ся в ліс, темніючи й темніючи, поки зовсім не злила ся з тінию дрімучого ліса. Якраз проти білих хатинок приманював до себе прохожого чи проїзжого чоловіка невеличкий колодязь. Підійде, бувало, прохожий до колодязя, скине шапку, подивить ся, чи далеско вода, тай береть ся за ведро. Заскрипить журавель з великим колесом, гавкне зпід повітки привязана собака, — раз два, а ведро вже колишеть ся з верху, повне води. Прохожий нагнеть ся, розправить вуси, перехрестить ся, розставить ноги і починає пити воду.

— А-а!... --- скаже чоловік, напившись — спасибі Богу та добрим людям за таку холодну воду!

Весело жило ся сим хуторянам. В одній хатині жив вдовець, дід Охрим, з парубком Пантелійом, приймаком, чи по просту сказати — підкидьком. А в другій хатині жив його друг Аврам, чоловік теж сивий, з своєю старенькою жінкою Харитиною та дочкою Одаркою. Жили сі хуторяни мирно і дружно, як і слід жити добрим людям. В Охрима бракувало господині хати — от він і мав поміч від сусідів в таких ділах, де потребували ся жіночі руки. А сам з своєї сторони теж ні в чім не відмовив сусідам і помагав їм, чим міг. Часом Аврам потребував гроша чи зерна - - от і киває пальцем до Охрима. Охрим був чоловіком не бідним і не скупим — дай, Боже, всякому бути таким. В літну пору, бувало, що дня сусіди обідали з одної миски. Ще Пантелій з Одаркою були маленькими дітьми, а Охрим з Аврамом уже давно моргнули один до другого оком. А діти нічого про те не знали та все грали ся собі в покотьоло*): Пантелій по стежці котить покотьоло до Одарки, а та спляє його дручком та від реготу аж заливаєть ся. Часом Пантелій ще гірше її розсьмішить: привяже до ніг і рук деревляні копита, похожі на кінські, тай бігає на чвораках, а Одарка тимчасом його загнуждає мотузком тай поганяє:

— Нью, ньо!...

Або, втомившись граючи, Одарка сяде в холодочку під густолистою бузиною тай манить Пантелія:

— Ксьо, ксьо, ксьо!...

В неділю або які сьвята Охрим ніколи не забував принести для дітїй сьвячену проскуру з церкви. Ще, бувало, за травною діда й не видно, а вони обое вже його визирають. Як тільки покажеть ся зза високої трави дідова шапка, діти вже його обступили!... Щебечуть, скубуть діда за бороду, аж поки не підійдуть до подвіря. А на подвірю давно вже біліє на траві під грушею широке рядно**), а на рядні між иншою їдою парує в мисці пахучий борщик з грибами...

*) Покотьоло — деревляний кружок.

**) Рядно — верета, плахта.

Не вгледів Пантелій з Одаркою, як прийшла для них пора сидіти по цілих ночах на березі Проріза в пахучій траві проти місячка-шептуна і прислухувати ся до пісень невгомного соловейка...

Старий Аврам давно вже запримітив таке за своєю дочкою.

Одного разу літної пори в неділю після обіду дід Охрим сидів недалеко від своєї хати на зеленій межі і півголосом курникав*) якусь церковну мельодію. Вийшов і Аврам з білої хати тай присів біля Охрима.

— Пора нам, Охриме, своїх молодих людей поєднати — мовив Аврам, виймаючи з кишені нових битих штанів запачкану табакерку.

— Як пора, то й пора — відповів згодом Охрим, понюхавши табаки, тай кивнув пальцем Пантелієви й Одарці, що сиділи недалеко, притулившись одно до другого, під копицею сіна. Дві щасливі істоти, повні молодої непочатої сили, покірно стали перед сивим дідом Охримом. Пантелій — се вже не був малий кучерявий хлопчик, а широкоплечий, високий в півтора чоловіка і кріпкий, як дуб, парубок. Одарка теж була неабияка.

— От що, Пантелію, — мовив дід Охрим, не дивлючись на него. — Ми от порадили ся, щоб тебе розлучити з Одаркою... Годі вже вам сидіти під копицею та воркотати... Я тебе, Пантелію, вигодував, зробив добрим робітником, нічим, здаєть ся, не обидив... Подякуй тепер Богови святаму за хліб і сіль, завтра рано попрощай ся з нами тай іди в село шукати служби... А для Одарки ми вже маємо доброго жениха...

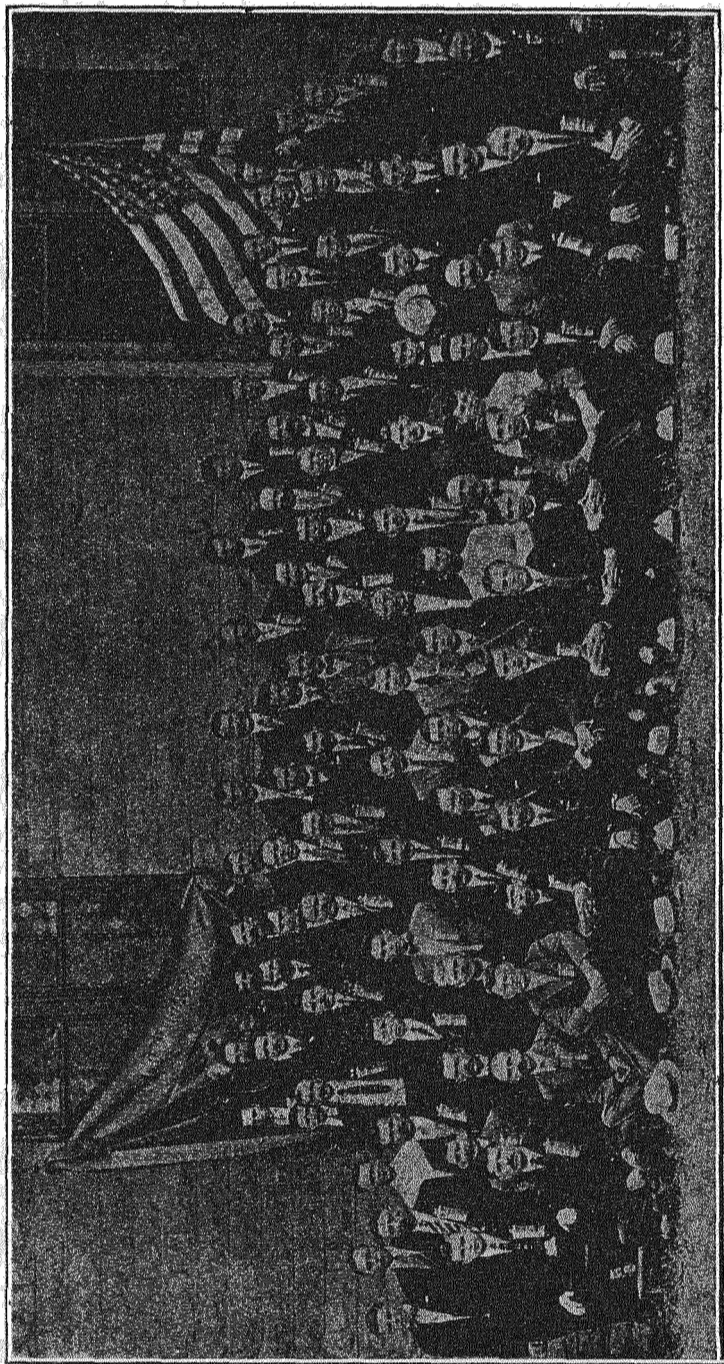
Здригнув Пантелій. Його недавно румяне та сьвіже лице відразу почало бліднути. А з Одарчиних очий так і бризнули перші сльози на сину запаску...

Незабаром в протязі цілої неділі то в хаті то на приспї безнастанно голосила в руках худого одноокого діда Хоми невеличка скрипка малинового цвітуту — то тьохкала, немов соловій, дрібно та голосно, то тихла і чванилась, розказуючи бубнови: „Напились і наїлись, напились і наїлись”... А бубен все підпригував та тряс ся і брязкаючи, гудів, немов бугай, в дельних руках рябого Федося з кривим носом, відповідаючи скрипці: „Я й казав, що так буде, я й казав, що так буде”...

Довго співали та гарцювали весільні люди. Не багато пили горівки та вина, за те багато їли всякої всячини. Ні одного прохожого чи проїзжого чоловіка не пропустили. Всіх від щирого серця угостили, чим Бог післав, за здоровле молодих наслідників благодатного хутора. З тої пори ще повеселійшало в хуторі. Молоді не могли натішити ся своїм щастем. Аж стара Харитина, бувало, дивлячись на них, каже:

— Ох, не пригадуге мені мого молодого віку!...

*) Курникати — муркотати, бурмотати.

Братство св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. С., в Вілмінгтон, Дел.

Побачивши молодих людей, і Охрим з Авраомом щораз тріпали їх легенько по плечах молодих, усміхаючись: хе-хе-хе!...

Здавало ся, що старих дідів і водою не можна було розділяти. Все собі ходили у двох та балакали про свої старечі діла. У двох ходили у ліс за грибами, у двох у Прорізі ловили рибу: сядуть на зеленім березі, спустять вудки у воду тай передають один другому свої табакерки. А, понюхавши, пильно дивились на свої поплавці, що плавали на верху води небистрої річки, котра між дозою та високим очеретом кудись собі потихоньки текла і текла...

ЛЮБОВ МОЛОДОСТИ.

(З німецького).

Якою ясною бачу я тебе у своїх споминах, ти моя мріє молодости. Як же я знова відчуваю твою струнку і гнучку по-стать, котра принадно відрізняєть ся від старих, вірних під-пор життя. Без прикраси, невдатно скромний був твій вигляд та не мав того полиску і тої кокетливої оглади, яка прикрашує нині твої сестри.

А прецінь, який же я був для тебе прихильний...

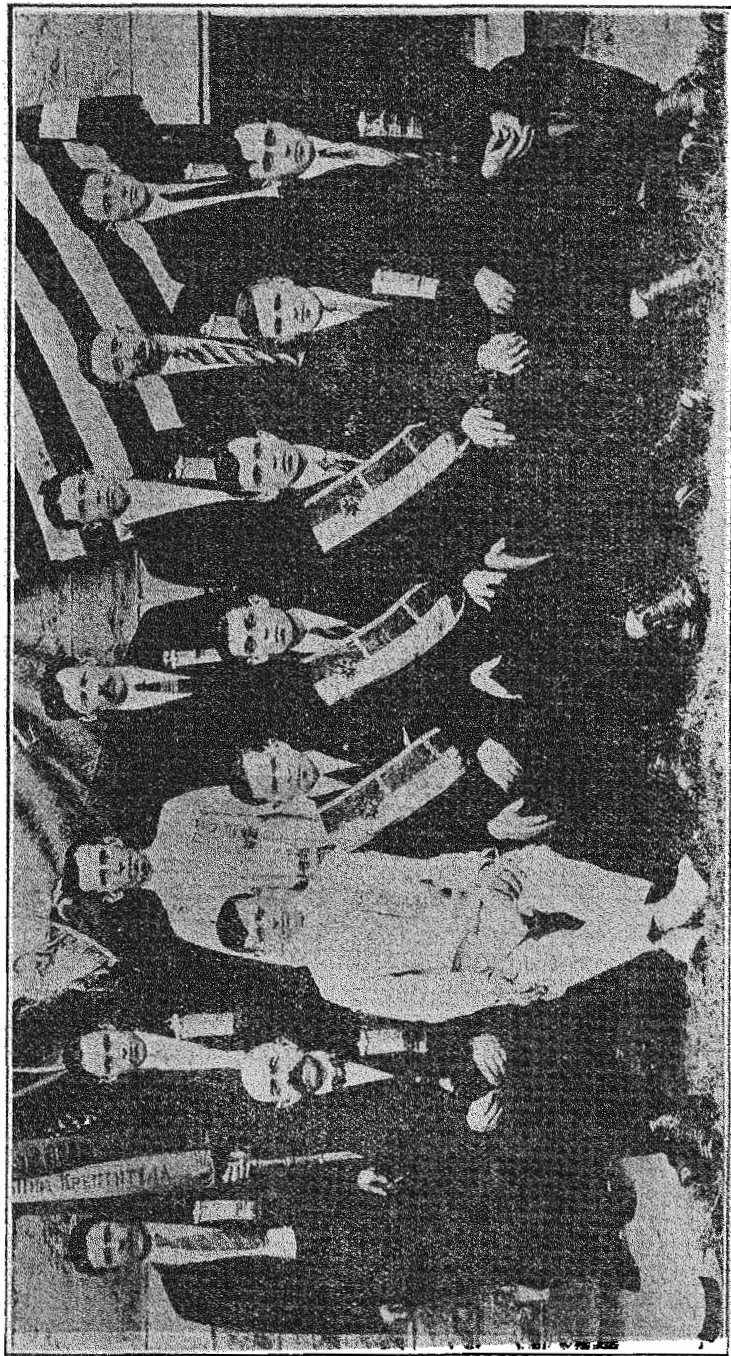
Коли я обнимав тебе сильною рукою, коли мое тіло притискало ся до твого, а ти прихильно, радо тулила ся до мене, — як же притягало мене до тебе! В могучім підемі сили пові-ряв я жите та істноване твій випробуваній вірности. Хоч не був я самотнім, що міг до тебе зближати ся; багато було між товаришами молодости таких, що в однаковій мрії-любоби бу-ли до тебе привязані і могли повеличати ся, що тебе таксамо любили. Але се не могло охолодити моєї прихильности до тебе.

В безупинній молодечій любови намагав ся я стати тебе достойним, умілостю любити тебе і стати супроти моїх су-перників побідником і мистцем.

Також і ти не могла сердити ся на мене, коли я твоїм се-страм передавав любов, котру ти в мені виховала. Вчасним не-дільним ранком переходили ми пераз жвавою громадкою ро-систо-холодними лісами і сонішними царинами.

Як ясні птахи в чистім повітрі, плили попри нас літа. Вто-мила ся рука, котра тебе так часто обнімала, і рамя, котре притя-гало тебе до мене. Старість зближила ся до мене і до тебе...

Вони геть винесли підпори життя, що внали перед нами жертвою часу. І як мое лице покрило ся морщинами, так і ти, моя товаришко і любко, подала ся дуже. Опущена і самотна стоїш ти в куті огорода; а ясні парости бзини розвивають ся кругом тебе, ти — старенька деревляна жердко...

Уряд братства св. Івани Хрестителя, від. 247 У. Н. С., в Вільмінгтон, Дел.

Ряд 1-ший (сидючий), від лівої руки до правої: К. Левандарський, Т. Шагинський, В. Гірінк, Г. Скошпелц, М. Біян,
Д. Бакуляк, І. Ліщинський.

Ряд 2-гий (стоячий): Г. Біян, Г. Яремчук, Т. Яворський, Т. Гнаговський, С. Федоркович, В. Качмар, І. Єдинак.

ПЛЕКАЙМО ЗДОРОВЛЄ.

—0—

Здоровлє — се найціннійший скарб кожного чоловіка й основа всякого щастя і поведження. Хоч би чоловік був багатий, а коли він є хорий, тоді всі богатства йому немилі; він чуєть ся о много більше нещасливий від чоловіка убогого, а здорового. А не один хорий міліонер віддав би цілий свій маєток, аби в заміну за се міг відзискати силу і здоровлє.

Здоровий чоловік є корисний не лише собі, але також і суспільности, бо з овочів його праці користає також загал громадянства.

Чоловік хорий є не лише тягаром для своєї власної родини, але й для цілої суспільности.

Отже чим більше в народі є здорових одиниць, тим більше є рук до праці і такий нарід є багатший і сильнійший. Супроти сього плеканє здоровля є нашим патріотичним обовязком, бо не хорі, а з д о р о в і горожани можуть запевнити нашій Україні лучшу долю і сьвітлу будучність.

* * *

Аби не попасти в недугу, треба шанувати здоровлє; треба поступати після правил гігієни.

Гігієна — се наука, яка вказує, як маємо жити, аби заховати здоровлє; а про того, хто жие після вказівок сеї науки, говоримо, що він провадить жите гігієнічне. Хотячи забезпечити ся перед недугою, треба звернути бачну увагу на найважнійші услівя здоровля, якими є: **чистота, соняшне сьвітло і уміркованє.**

* * *

В бруді тратить чоловік поволи здоровлє і скорше піддаєть ся недузі. З причини нечистоти витворюють ся найріжнороднійші заразливі животини, звані бактеріями, яких не можна видіти голим оком, лише через сильно побільшаючі скла, як приміром мікроскоп.

Наша шкіра має міліони маленьких дірок, через котрі виходить всяка нечистота в виді поту, а з другої сторони входить до крови воздух. Коли би ми для досьвіду заліпили ті дірки смолою, або густою фарбою, то чоловік помер би з удушєня і то в дуже короткім часі. З повисше наведеного приміру бачимо, що кромі легких віддихаємо також через шкіру.

При ріжнородній праці годі стерєгти ся бруду, який часто осідає на шкірі і заліплює дірки, через котрі віддихаємо.

Тому першим услівєм здоровля є утримувати шкіру в чистоті через часті купелі і зміну білизни. По кожній праці ко-

нечно треба вимити руки, лице і горішню половину тіла зимною водою.

Чоловік повинен купати ся дуже часто: не менше як два рази тижнево в теплій воді, а майже що дня у воді зимній — головню в літі. В зимі, як уживаєть ся зимну купіль, треба звернути увагу, щоби помешкане було добре ogrіте. Ніколи не ступати в зимну купіль, коли руки або ноги є зимні, і тоді, коли серце дуже беть ся — головню по гімнастиці.

Дуже пожаданим є по кожній теплій купелі зливати ціле тіло зимною водою, стоячи в теплій воді.

Др. В. Кобринський на просьвітно економічнім конгресі у Львові 1909 р. у своїм рефераті „Про поборюване недуг на селі” між иншим сказав: „Японці, котрі в недавній війні з Росією своїм героїством і витривалостию здивували цілий свѣт, уживають майже що дня купелі і заховують незвичайну чистоту”.

Отже наслідуймо і ми Японців в той спосіб!

Одіж носимо через ціле жите, а в помешканю перебуваємо майже половину нашого житя. Тому треба подбати о чистоту білизни, одежі і помешканя. Одіж захищає тіло від наглих змін теплоти воздуха, тому повинна вона бути відповідна до пори року. Для здоровля значну шкоду приносить також накрохмалена білизна.

Конечний для здоровля є свѣжий воздух, тому в помешканях треба як найчастійше отворити вікна.

Небезпечний для здоровля є порошок, який приносимо дуже часто до помешканя на одежі і черевиках; занечищує він і дразнить легки, а при його помочі уносять ся у воздух заразливі животини, які опісля дістають ся до тіла через ніс і уста, наслідком чого спричинюють небезпечні недуги.

Дбаймо отже не лиш о чистоту тіла, одежі, помешканя і взагалі цілого окруженя, але заховуймо рівнож чистоту навіть в думках, мові і ділах.

Многі з нас є людьми жонатими; решта — се будучі батьки, які дадуть жите новому поколіню. Діти отримують від своїх родичів здоровле і будову тіла. Супрости сього треба стерегти ся всякої нечистоти, бо люди хорі, з заразливими недугами, мати-муть нездорові діти.

Україна потребує здорових і сильних одиниць; а чейже ми не хотілиб, аби наші діти були тягаром громадянства.

* * *

Другим услівем здоровля є соняшне свѣтло. Сонце стройть природу в чудні краски, зміцнює людське тіло і впливає на творене крови. Лучі сонця нищать всякі заразливі бактерії у воздуху. Чоловік, який уникає соняшного свѣтла, є подібний блідій ростині, яка росте в холоді, де брак доступу сонця. І такому чоловікови найліпший корм ані вигоди не заповнять доброго здоровля.

*

*

*

Третім усвідомленням здоров'я є умірковане. Кожна наша праця повинна мати свою ціль, пору і границю. Праця, виконувана неточно або понад сили, нищить здоров'я. Сон і відпочинок є дуже важні для здоров'я. Чоловік повинен спати не менше як 5, а не більше як 8 годин на добу. Вставати треба дуже рано, а лягати спати по заході сонця. Наші предки лишили нам пословицю: „Хто рано встає, тому Бог дає“; а англійська приповідка каже: „Вчасніший відпочинок і шкоро вставане зі сну роблять чоловіка багатим, мудрим і здоровим“. По тілесній праці треба використовувати час на читане пожиточних книжок і часописів, бо хоч ми говоримо, що „в здоровій тілі здорова душа“, то треба однак дбати, аби та душа не була несвідомою...

Українська іміграція в Америці се — з малими виїмками — майже самі робітники у фабриках і копальнях, тому стараймося як найбільше шанувати здоров'я, бо не той попаде шкороше в недугу, який цілими днями сидить в канцелярії при отворенім вікні, а той, хто цілими днями і ночами тяжко працює у фабриках, де брак свіжого воздуха і соняшного світла.

Шануймо отже здоров'я, аби ми не стратили хоч того здоров'я, з котрим ми тут прибули з нашої старої вітчизни.

Андрій Блащук.

Лев Лотоцький.

Ж И Т Є.

✦ ✦

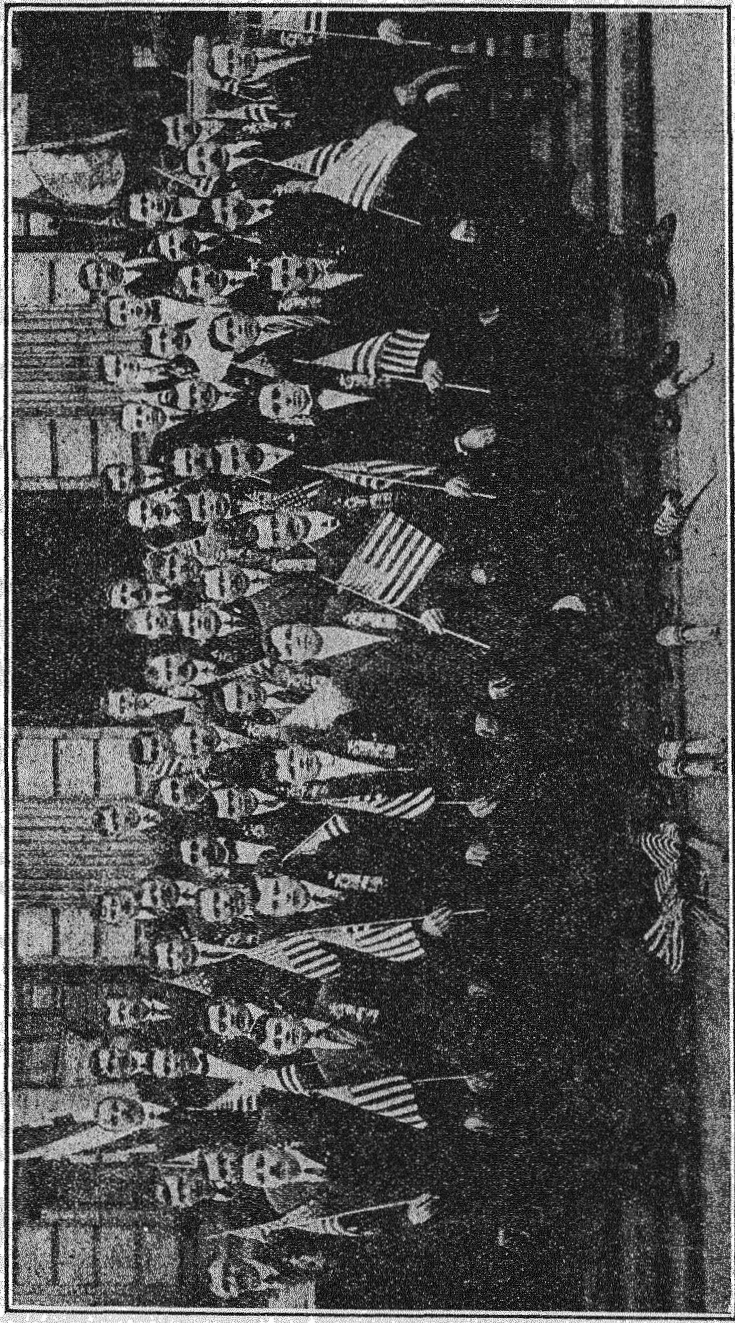
Молодче! Диви ся на потік гірський!
Як прудко мчить з гір він весною!
Здаєть ся, що ліс він загорне цілий
И понесе на доли з водою!
Та глянь! Там на долах він вже не
Лотоки ярмо ось поклав! [такий!
Ні шуму, ні гуку! Мов став він німий!
И колеса із нього сьміялись!

Молодче, молодче! У твій весні,
— Май в памяти туя картину —
И тебе ждуть лотоки! Боротьба в ярмі,
Як з гір ти збіжши на долину!
Жите, мов лотоки, ярмо поклав;
Хто сили не має, зігнеть ся.
Лиш дужий важкеє ярмо донесе
И витязем у цілі кладеть ся!

Світлі люди бувають часто окружені густою мракою.

Бажане є підставою волі.

Кожний, хто працює, є потрібний і корисний; хто нічого не працює, сей є злишний. Чоловіче, не будь непотрібом! Працюй!

Братство св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. С., в Джерзи Сіті, Н. Дж.

ЖИВИЙ ТРУП.

завидніло на сході. Барвний крайчик сонця виринав вже ізза темного небозводу, висилаючи вперед на сьвіт божий своє проміне.

На занятих вчорашного дня становищах спочивали смертельно потомлені, покриті пилом вояки.

Розніс ся голос воєнної трубки. Здовж боевої лінії повстав мало замінний рух. Пробуджених заняло якесь невисказане чувство: туга і байдужність, жаль і веселість.

Вони ще живі. Не багато часу проминуло, як кождий з них у воєннім герцю заглядав смерти в очи. Тисячі жертв впадо трупом, а вони якимось чудом діждались ясної днини.

Про далеку, будучу судьбу мало хто з них думав. У кожного ставали запити: чи останеть ся ще в живих нинішного дня? Чи прийдець ся побачити ще кого зі своєї рідні?

А в слід за тим тиха, з глибини душі, без сліз молитва линула до Найвисшого Творця, з просьбою, заховати жите.

Під синим виднокругом появились літаки. Почали тріскати гранати, заревіли гармати, зніс ся густий дим, щоб устелити дорогу пекольним силам.

Отсе ворожа сторона розпустила свої заступи, щоби відбити страчені позиції.

Рознесли ся розкази. Жовніри крісовими стрілами почали боронити так дорого окупленого становища, а по хвилі кинули ся на стрічу ворога з наїженими штиками.

Почала ся кровава боротьба. Наче під косою трава, накопичували ся трупи, а ранені в смертельних судорогах нелюдськими голосами кликали: одні ратунку, другі — смерти.

Боева лінія почала ломатись. Воюючі сторони змішали ся з собою, взялись у смертельні обійми. В приналежній віддали спішила вже густою лавою резерва.

Втім з рядів воюючих вибіг на горбок Піхотинець і дивним зором почав глядіти на борців. Зброї у него не було вже ніякої. Він наче бажав своєю постатію стримати запал воюючих.

Не багато хвил проминуло, а ворожа куля поцілила його в праве око. Ранений не впав з ніг. Страдальне лице, обагрене кровю, і лянний зір лівого ока надавали Піхотинцеві грізний вигляд. За хвилю почав він грімким голосом чогось докликуватись, однак зрозуміти його тяжко було. Гук стрільби, стогони людей, бренькіт оружя й іржане коний заглушували голос Піхотинця.

самі військові ряди наблизились, а він все ще стояв на тім. Піхотинець припав до землі. Накликував борців.

Небавом після сего гук гармат почав затихати, а дим охолонути, обі сторони заняли давні позиції.

Поле боротьби застелене густо трупами, заляте людською кровю.

Появились відділи Червоного Хреста. Одні скидали у ями трупів, другі збирали ранених.

Довго прийшло ся їм працювати на кровавім полі. Безмала днів три.

Вже прочищено поле. Вже лиш тут або там лежить розчверткований труп, що і подоба людської не має.

Там на горбку, під поторощеною стрілами деревиною, лежить в калюжи крови мертвець. Гробарам, що зближались до него, чогось лячно. За кождим дотиком труп порушуєть ся — відчиняє ліве око.

Вже і старшина звернув сюди увагу. Зближив ся до загадочного трупа і порушив його ногою. Мертвець заворушив ся, милосерно глянув на старшину і шепотом проголосив: „Рагунку!”

Блідий, наляканий старшина підвів із землі жертву, та в тій же хвилі засвистіла куля і прошила грудь Піхотинця.

Здрігнув ся нещасний. Око закрилось.

Вже вдруге зближили ся гробарі, але налякані відступили. Живий труп і сим разом заворушив ся, відслонив ліве око.

У недалекій віддали показали ся робітницї Червоного Хреста і зближили ся до горбка.

Піхотинець зором лівого ока глянув на сестриці і скрикнув гробовим голосом: „Вмерти хочу!”

Тихі робітницї підняли кроваву жертву, поклали на ноші і відвезли у полевий шпиталь.

*

*

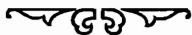
*

В прибічний кімнаті операційної салі працювало дванайцять сестриць. Очи в них запали з недоспаних ночий, ноги з утоми самі погинають ся, руки омлівають, але вони із закоченими рукавами все ще працюють над приладами для ранених.

На операційнім столі лежить живий труп. Дві прибічні сестриці, помічницї лікарські, хоч приходять ся їм вислухати не одно гірке слово від перепрацьованого свого наставника, терпеливо сповняють обовязок милосердя.

Операція щасливо перевелась. Живому трупови продовжено жите.

Чи на довго? — Не знати... Сестриця-доглядачка все потішає каліку, кажучи, що він небавом подужає, однак Піхотинець вслухуєть ся в бесіду сестриці та чогось сумніваєть ся, щоб прийшлось йому довго ще мучити ся на божому сьвітї.

ДУХ ПРАВДИ.

— 0 —

Вічний будівничий світів велів місяченькови свідкувати, що там на землі коїть ся.

Блідолиций, сумно всміхаючись, заговорив:

„Не гаразд, Творителю! Людство, розщигаючись за життям, впадає в обійми холодної смерти.

„Добиваючи ся щастя — потопає в гору.

„Допитуючись правди — нуряєть ся в ложи.

„Глядаючи знання — бродить у безвістях.

„У бездонних трясовисках грізне воно і при блудних огниках поклоняєть ся ділам рук своїх, відвертаючись від Тебе і Всесвітнього Закону.

„Дух Правди, якого Ти ще в початках зіслав на матицю-землю, щоб людство взорувалося на ньому — зненавиджений.

„Кожду людину, в яку Він втілюєть ся, щоб свідчити про себе, — переслідують, висмівають, мучать, а часами і вбивають.

„Так було в давнині, таке дієть ся і тепер.

„Кожде нове покоління горячо вчитуєть ся в діла давних мучеників-героїв, борців за свята Правду. Холодно розбирає їх терпіня, оспівує їх славу і великість, закидаючи невіжество і варварство дядькам. Відтак, персганяючись у почестях мертвам, толочить і зневажає живих.

„Тих, що їх в давнині вважали диваками, богохульниками, проголошують філософами, святцями; а своїх мудрців обкидають нечестями або цілковито на них не звертають уваги.

„Як в давнині так і тепер кождий за Правдою побиваєть ся, але скоро вона появить ся, переводять її на свій лад і як кому догідно.

„Поштовхують ся нею і мудрі і глупі, багаті і бідні, жінки, мужі, парубки й дівчата; а навіть малі діти насмівають ся з неї.

„Нераз бачив я, як вона гірко плакала-ридала — не над собою, але над невіжестію незрячого людства.

„Час вже, могутний Творителю, щоб звернув Ти на все те увагу і звільнив її від каторжні, а мене від німого свідкованя людської злоби. Від землі нема мені ніякої радості-щастя. Все, що вона має, держить для себе, а навіть використовує для своїх неясних цілий отсе світло, яким я сам започичуюсь від сонця”.

Грізно глянув Великий Дух на свідка землі, так що він з переляку ще більше поблід.

„Що значить час у порівнанню з вічністю?” — сказав Він.

„Як посьмів ти докоряти і закидати неточність премудрости великого будівничого сьвітів? Все, що є, має свою ціль і в слушний час причинить ся до досконалости.

„І так, як тебе звязав я з землею, і хоч у віддали зобовязав одно супроти другого, так дав я людям землі жажду, що принукує їх зближуватись до Духа Правди.

„І так як ти, що правильно змінєш ся, і в свій час, коли земля вважає тебе неживим, ти стаєш молодиком-новиком, так Дух Правди кожного часу, коли злобні люди вважають Його погребаним — Він являєт ся у новій відмінній формі, щоби сьвідчити про себе.

Міміоза.

ПОБЛІДЛИ РОЖІ.

(З забутого дневника).

I.

Її мова так ласкава
І веселий звенить сьміх;
Під ним тане весь мій смуток
Мов під теплим сонцем сніг.

І дивить ся так чарівно,
А у очах її жар,
А від него у серденьку
Хвилюване і пожар.

Та скоро вона нехтує
Всі сердечні почутя
І потопче все ногами
І огірчить все житя.

І зникають усі мрії
І летять в далеку даль,
По них в серці остаєт ся
Пустка і безмірний жал.

II.

Ти, що глядиш глибоко в серце
До дна,
У моїх снах, у моїх мріях
Одна.

Знаю, ох знаю, що покинеш
Мене,
Що весна ясна в моїм серці
Мине.

Та все таки Тебе благаю:
Не кинь
І до серденька пригорни ся,
Прилинь.

Бо Твої очи вглянули в серце
До дна,
Бо Ти у моїх снах і мріях
Одна.

III.

Я люблю Тебе. Ти в мене
В кожній мрії, в кождім сні.
Я без Тебе, мов ті цьвіги
Без сонїнька на весні.

IV.

Тв'ї чудовий образ милий
В моїй памяти не вмер,
Бо всі спомини про Тебе
Я нанизав в шнур перел.

Тв'ї чудовий образ, Мила,
Буде жити, поки я,
За Тобою серце плаче
І тужить любов моя.

Тв'ї чудовий образ, Мила,
Мое щастє і мій рай;
Надить мене краса Твоя
Мов чарівний водограй.

V.

Як колись в неділю,
На Твоїм весілю
Заграють музики,
Згадай Ти мене
І мое коханє,
Невинне стражданє,
Яке ніколи не минє.

VI.

Ми попрощались, розійшлись...
Я пійшов в ліво, а Ти в право,
Так як сотки на житєвій дорозі
Через обставин тверде право
Пращають ся на віки.

Я пійшов в ліво, а Ти в право...
Ти йдеш весела, ясна мов райдуга
У далечинь...
А за Тобою моя сердечна туга
Стелить ся тихо неначе тїнь,
Жалібна тїнь...

* * *

Я тямлю кожде Твое слово;
Без Твоеї мови, сьміху і розмови
У серці нудь.
Я не забуду нашої любови,
Туга ридає, не втихне ніколи,
А Ти забудь...
Забудь мою вірну любов,
Мене забудь, мене не треба.
А колиб я Тебе забудь,
Тоді... ох, Боже милий з неба,
Мене забудь.

VII.

Прийди, Голубко. Грають дзвони...
Чи чуєш? Жаль плаче в груди,
В зболілім серці похорони...
Без кохання жита не буде.

Прийди і білими ручками
Стисни розжарене чоло,
Розваж мене солодкими словами
Так, як недавно ще було...

Прийди, або хоч в сні зяви ся,
Мене до серця пригорни,
Усточками чола торкни ся
І чорну тугу розкени.

Прийди, до Тебе серце плаче,
До Тебе рвесь душа моя...
А демон смерті гірко криче...
Прийди, Голубонько моя.

VIII.

Поблідли рожі леліяних мрій,
Пірвались вінці плеканих надій,
Злобно регочесь гірка печаль
А в серці туга, розпука і жаль.

IX.

Ремінісценції.

Вчера минув вже рік...
А кільки в нім наруги,
Жалю гіркого, сльоз і туги —
Ніхто не знає, тільки Бог.

Вчера минув вже рік...
А глибокая рана
Від Тебе, неввірна кохана,
Хоч заклепалась, та болить.

Вчера минув вже рік...
Рік нашої розлуки;
Ти будь щаслива увесь вік,
Я-ж все хилитись-му від муки.

X.

За стоптану мою любов,
За безмір широкого кохання,
За знищене усіх основ
Дружби і за гіркі страждання,

За зметене усіх надій.
Розвіяне солодких мрій
І за тугу, що вигина
Живу кров з серця і вбива

Всі гороскопи на будуче,
І за слово Твое колюче,
І за байдужне забуте,
І за огірчене життя,

За всі дії туги і жалю —
Я Господа широ благаю:
Нехай Тобі простить, мій Рак
Бо я... бо я прощаю.

XI.

Знались... кохались... Розійшлись
Так нагло, ненадійно.
Чи зйдемо ся ще колись?
Або може постійно
Верстати-мем у край Нірвани
І волочити-мем кайдани
Жалю і Смутку і Терпіня?

Та чи зйдемо ся, чи ні,
На житевій дорозі.
Або стрінемо ся на мить
На Нірвани порозі:
Знай мила: вина не моя
За нашу розлуку.
А неввіра і гордість Твоя,
Що принесла ту муку
І невгомонію розлуку.

Знай мила: вина не моя,
Бо любив я і люблю
Тебе; і сердечно голублю
Всі спомини минулих ясних хвиль,
Непаче з бурних морських филь
Корабель в пристань прибыва,
Так мила знай, душа моя
У пристани колишніх наших мрій
Знаходить на момент спокій.

XII.

На пращане.

Я їду геть — кохана дівчино,
Я їду геть в далеку чужину
І усі мрії і тихії бажання
І нездійснені мої сподівання
На все покину.

Я їду в світ — хай дієсь Божа воля!
За мною йде крок в крок гірка доля,
А у серці невмируше кохане,
Вічна туга, безмірне страждане,
Нешасна доля.

Пращай, кохана! І все щаслива будь,
А мені годі. Я щасливий не буду...
Пращай, Голубко! Мою любов забудь,
А я не можу! Тебе я не забуду.
Ох, не забуду!

Товариство „Зоря”, від. 293 У. Н. С., в Брукліні, Н. Й.

Вл. Оркан.

ЦВІТНА НЕДІЛЯ.

В підкарпатській кітлинї розливаєть ся соняшне промінє ясною білостію весняного дня. Ціла природа сьвіжа, роздягнена з побруканої снігової одежі, купаєть ся в тім проміню і сушить ся в легкїм вітрянім подуві, що филиєсто пливе від білих, зимних вершків.

Денеде в глибоких потоках видніють сірі плахти нестаяного снігу, але частійше червоніють ся на соняшних узгірях сьвіжо зорані загони.

Ціла земля вигріваєть ся розкішно до сонця, яке в білій повні пливе понад вершками.

В стрімкій збочи скрив ся в сутінку сірий зруб, а чорні приліски та ялівці тулять ся біля нього, немов потрачені отари овець.

Долиною спливаючої розтоки розстелило ся ціле сільце. Оселі*) менші й більші, оточені садами, а потрачені рідко, мов жайворончі гнізда на перелозі.

Спокій в селі і тишина... Лиш у природі видно всюди цікаві очи, немов очи хлопяти, яке після довгого, важкого сну будить ся нагло в незвісній околиці. Все дивить ся... Кожда травичка вихилить ся до тебе цікавим поглядом... Де зайдець, всюди ти є на яснїм виді розбудженої природи... Де глянеш — очи... самі очи.

Хвилями здаєть ся, що злінивіла природа протирає їх після довгого зимового сну тай хоче укласти ся назад на сон... Студїнь, що пливе від верхів рідким подувом, заціплює й закозяблює її нерви... Західний подих колихає й усипляє гойданєм.

Поволи дихає земля омлілою грудию й лїниво позїхає. А кождий віддих знимаєть ся млою, а кождий позїх теплыми опарами — ід небу...

Сьвітло йде від сонця і горяч палить без устанку. Блеском сїспить природу, промінїями щїпає тай шле острі стріли у найскритші закутки. Огонь пече, будить і оживляє: то трави, то цьвіти, то дерева...

*) Оселя — кілька домів у купі, звязаних спільностю пасовиск та толок. Назва „оселя“, вживана на цілїм Підкарпатю, походить єще з часів, коли оселяли ся первісні прихожі, корчуючи нетикані ліси. Кругом одного домівства, до якого належав сьгоднішний ґрунт цілої оселі, повставали з часом через поділ і родинні звязки инші домівства — так, що сьгодні та оселя числить від 10 до 20 домів. З кільканадцяти, а навіть кількадесяти таких осель складаєть ся підкарпатське село. — Прим. автора.

А що цвітка — то очком стрілить надокколо
Й усміхнеться любовно до сонця.
А що травка — то другу сестричку покличе
Тай о голку над землю здійметься...

Що на яві — те в сонці сні гарні ворожить
На жите й позира' в гліб небесну,
А що в сні — тее розкішно очка прижмурить
І про щасте замріє, про весну...

Цвітна неділя — божий день... Перша неділя весни в країні скельних кемп та пустих облогів. Тож велика радість огортає запавшу в китлині слобідку і сонце, давний союзник людей, в радості вбирає лица, спохмурнілі довгою зимою і засушені християнським постом.

По хатах сидять люди, мов пільні коники. Лиш дим, що пнеться з дахів синими вужиками вгору, зраджує, що при сніданку, хто тільки хоче і може, кріпить ся набілом при торжественнім сьвяті на весь божий день.

На полях птацтво розкладає своє господарство, тай сонішна білість ходить по скелистих видмах, зрештою ніхто... Спокійно й тихо...

Сонце стануло вже над верхом високого Турбача, як із найдалшого закуртка сільця стали сипати ся люди... Найперше одна постать, скулена, окутана білою „локтускою”, штигулькає по камянистій дорозі, що веде круто коло води в низ. Суне схилена, біла, костиста, гейби смерть... „Побожне бабиско” — як її звать — „ніколи не опустить чоток, молитов”.

За нею по двоє, троє й більше сірих постатей вилазить зпоза плотів на дорогу. Небаром камянистий спад зароїв ся ріжно-цвітною юрбою. Менші та більші громадки минають ся, сходять і гинуть серед придорожних забудовань, аби виплисти за хвилю на недовгий час, доки їх дерева найблизшої оселі не закрийють.

На рамени кожного колихається тонка, в червоні стяжечки прибрана „габина”; з кожної вицвітають густо малесенькі, сріблісті базі...

В сьвяточнім настрою розгупорив ся весело йдучий нарід. Повседневність смутків і журб зникла з його лица, а як що не відлетіла, то скрила ся день глибоко, на дно серця. Не пізнати, що вчора він був тимсамим народом.

Регочуть галасливо молоді, сьміють ся тихо-добродушно старі, наче би ними всіми заволоділо щасливе забуте життя...

— Адіт, як он Параска розігнала ся, летить!... — засьміяв ся один з парубчаків, вказуючи габиною на дівчину, що випереджувала інші.

— Не дивота! — запримітив один зі старих. — Буде в церкві тиснява, бо велике сьвято. Хотіла би перед вівтар дістати ся...

— Аби її наперед посьвятили!

— А вжеж. Бо там лиш на неї ждуть, з кропилом...

— Татуню! Кошики робити-мете з посьвяченого прутя, чи що? — спитав якийсь парубіка, передрочуючи мізерного мущика, що двигав на рамени цілий жмут базів.

Мужик усміхнув ся, не знати як...

— Чи-чи то енчо...

Бигикані слова згинули в хорі сьміху.

— Базю, базю, меее!... — кричить один хлопець, наслідуючи ягня та втішений, немов би його хто самим медом напас, перескакує дрібне каміне.

— Я вдовець, тай ви вдова — товкмачить якийсь підстаркуватий, дохожалий хазяїн жінці, що йде поруч. — Поберім ся на божу волю тай будемо пхати якось ту біду колінами перед собою...

— А що має стати ся, то станесь! — випало з гамірливої громадки.

— Помалуж, моя Касю! — кличе рослий хлопчина, махаючи й шпуряючи у воздух габину.

Три Касі нараз озирнули ся, що викликало в гурті нові сьміхи. А „та четверта” ані повела оком, хоч добре знає, що на неї гукав...

— Тихо! дзвонять!...

Нараз устали сьміхи. Здалека долітає тонке, монотонне дзеленькане дзвінка...

Люди прискорили кроку. Легка балаканка змінила ся в уривані, горячкові реченя. Всім дзвонить в ушах і плаче та зойкає голос накликуючого дзвоника.

Гнет зійшли на лавки і під церкву, де вже товпи пхали ся вузкою брамою і заливали круглий церковний цвинтар, оточений низким парканом. Мала церковця помістила заледви часть нагромадженого народу.

Остала юрба облягла церкву довкола широкою лавою і стоїть, розмолена, в сонці... Стоїть тихо, в напруженю й увазі, скупана ясною білостою весняного проміня.

Як крізь деревляні стіни випаде придавлений та приглушений голос дзвінка від вітваря — товпа хилить ся й клякає, а з нею порушуєть ся філею густий ліс вербового прутя...

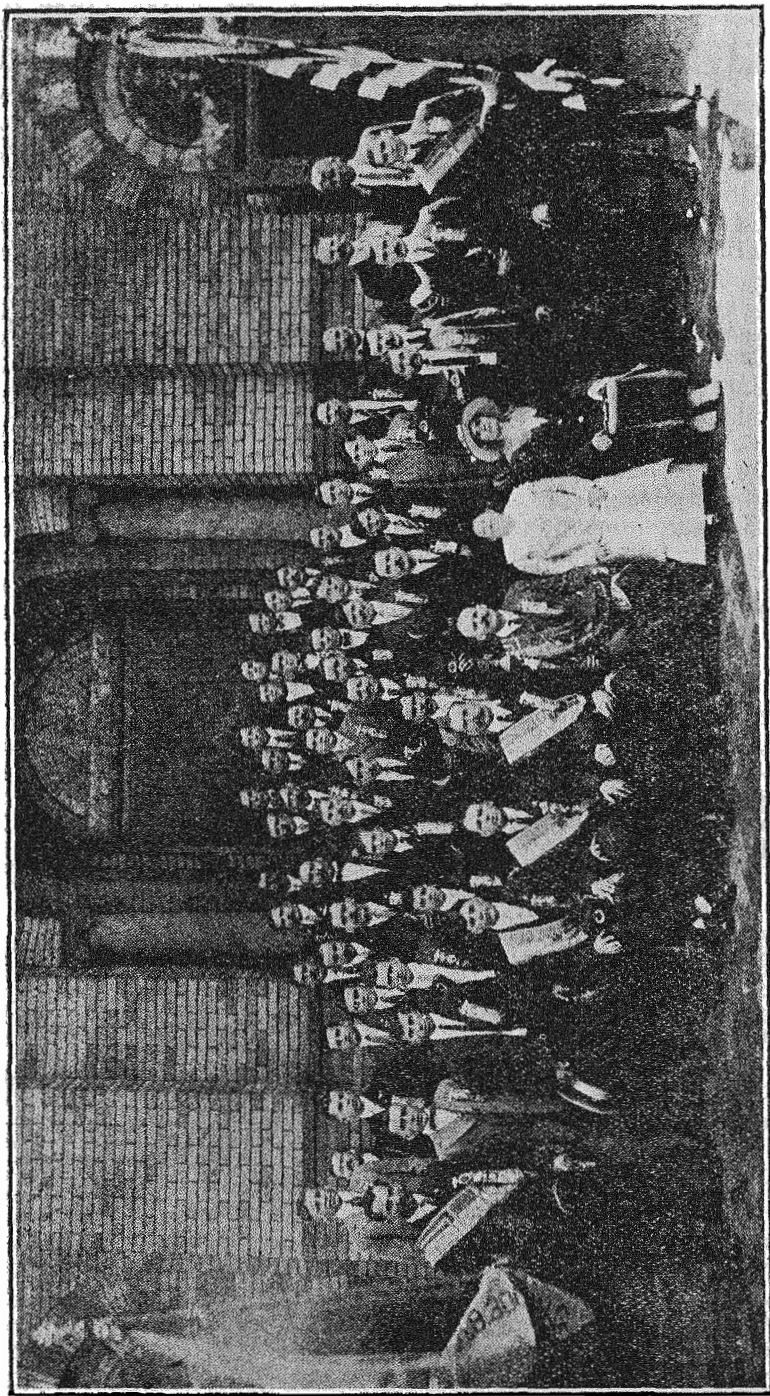
Переказав Ів. Ставн.

Фонд совісти.

Хоч в дійсности нема окремого такого фонду в скарбниці Злучених Держав, то всетаки що року впливають тисячі до державного скарбу від людей, котрі хочуть в той спосіб направити свої тайні грошеві крадіжи, обманства й мальверзації і облекшити тим свою совість. Сума грошей для облекшення совісти виносила в 1913 році \$2.814, а загалом від „початку” вплинуло від незвісних осіб около пів міліона долярів.

Висота „грошей совісти” є різна: від кількох центів до тисячів долярів. Сей фонд записано ще в часах президента Медісона 1811 року, коли то „хтось” прислав 5 долярів. Найбільше сплачено в 1902 році, бо 35.868 долярів. Найбільша одноразова сума виносила \$78.669.60 перед 16 літами.

Братство св. Николая, від. 300 У. Н. С., в Джанстван, Па. (Заложене 1. марта 1911 р.).

ЗДОРОВЛЄ НАЙДОРОЗШЕ.

Здоровлє дає чоловікови всьо, що тільки до житя потрібне. А щоби бути здоровим, мати силу й енергію, треба належито відживляти ся.

Наука виказує, що організм людський зуживаєть ся з кождою секундою, а щоби його добудувати, треба тихсамих складників, з яких організм складаєть ся. Потрібні нам складники знаходять ся в поживі, але не в кожній поживі є їх однакова скількість і не в однаковій формі.

Не буду тут розписувати ся подрібно про складники поживи, а подам лише пять найважнійших складників, а іменно: білковину, товщ, углеводи або крохмаль, мінерали і воду, без котрих наш організм жиги не може. З деякими з тих складників товаришить шестий складник, котрий є убийником нашого здоровля. Той складник носить назву деревник.

Для ліпшого поясненя подаю понизше дві таблиці: перша представить нам, яка процентова скількість тих складників знаходить ся в поживах рстинних, а друга таблиця представить нам, яка їх скількість знаходить ся в поживах звїринних.

I. ТАБЛИЦЯ.

Назва поживи	Білко- внна	Товщ	Крох- маль	Дерев- ник	Міне- рали	Вода
Пшенична мука разова	10.2	0.9	74.6	0.3	0.6	13.4
Пшенична мука питльована	7.1	0.5	55.4	0.3	1	35.6
Житний хліб питльований	6.1	0.4	49.2	0.5	1.5	42.3
Бараболі (бульба)	2	0.2	20.7	1.1	1	75
Фасоля, горох і біб	24.5	2	52.5	5	3	13
Всілякі крупи, як: пшоно, риж, перлові крупи, гри- сік і т. п.	9.6	3.4	72.3	1.1	1.1	12.5
Ярина, як: капуста, бураки, салата і т. п.	2.8	0.3	6	1.4	1	88.5
Яблока сьвіжі	0.5	—	10	4	0.5	85

II. ТАБЛИЦЯ.

Назва поживи	Білко- внна	Товщ	Крох- маль	Дерев- ник	Міне- рали	Вода
Телятина середно товста	20	1.5	—	—	2	76.5
Воловина середно товста	21	5.5	—	—	1	72.5
Вепровина товста	14.5	37.3	—	—	0.8	47.4
Гуси і кури товсті	16	45.5	—	—	0.5	38
Оселедець солений	18.9	16.9	—	—	16.4	47.8
Яйця	12.5	12	—	—	1	74.5
Молоко коровяче повне	3.5	4	4.9	—	0.7	86.9
Масло	0.7	84.4	0.6	—	1	13.3
Сир пісний звичайний	34	11.5	3.5	—	5	46

Як бачимо на повисших таблицях, то не в кожій поживі є тих складників однакова скількість. Представмо собі, що жите людське є подібне до горіючої лампи. Як олій підтримує світло в лампі, так кров підтримує жите чоловіка. Кров переходить кожду клітинку в організмі і розносить корм поживи, а тим способом добудовуєть ся наше тіло. А як кров не буде мати відповідних складників, то що понесе до клітин? Нічого. Тоді організм відмовить послуху і перестає жити.

Я мав нагоду приглянути ся майже по всіх більших містах Америки, як лихо відживляють ся робітники фабричні. Їх пожива складаєть ся виключно з хліба, дешевого смальцю і чорної кави. Длятого, як виказує статистика, робітники перед часом гинуть як солома, а найбільше випадків смерти на сухоти. А власне длятого, що робітник на виголоднілий жолудок раз на місяць впакує щось лакомо і в більшій скількості, чога зморений жолудок не може перетравити. Се є першим кроком до сухіт, а часом і до смерти.

Василь Татарин.

НАХИЛ ДО ЗЛОЧИНУ Є ВРОДЖЕНИЙ.

Дня 19. жовтня 1909 року в Турині, Італія, помер Цезар Льомброзо, професор університету. З ним зійшов у могилу один з найбільших дослідників людської душі.

В своїм житю лічив Льомброзо 23.602 психічно хорих людей. Кожду хоробу студіював він пильно. Далекий він був від всякого дилетантизму, то є партацтва, і поверховности. Тому його наука звернула на себе увагу цілого культурного світа.

В двох напрямках працював Льомброзо. Він слідив злочинців і геніяльних людей. Передівсім на злочинців він кинув нове світло. Він каже, що на злочинців не можна кидати каменем, що для них радше надаєть ся шпиталь ніж вязниця і смерть. Злочинці — після Льомброза — се люди аномальні, не мають своєї волі і живуть під тяжким впливом атавізму, то є дідичности. Злочинець — се дальший хід аномальности, яка розвивала ся у предків злочинця.

Алькоголь, се великий чинник, що розвиває аномальність до найвисшої точки, то є до злочину. Будова тіла у злочинців, а головно черепа, є у всіх однакова. Словом, злочинець родить ся злочинцем і ним бути мусить. Сі дві теорії Льомброзо вивів дуже докладними статистичними датами і родоводами у своїм однім творі.

П. Теняно.

В П Е Р Е Д.

(З Надсона).

— 0 —

Вперед! Забудь свої страждання
І бурі геддй не корсь!
За промнь вірки, за бажаня —
Невпинно, друже мій, борись!

Нехай з привярством вої сьміють ся
І докоряють без путя,
Нехай лютують, навіть бють ся:
Вони не відають жия...

Працой, як маеш дужі руки,
Надїю в щасте ти кохай
І шлях до знаня та науки
Яскравим сьвітлом осььвіщай!

Колоча стежка. Та ніколи
Не гни своєї голови.
Обходь ліси, поля та доли...
Перлини скривь сьвятї лови.

Збуди, хто спить в літїмї й не встане,
Упавшим в яму — руку дай,
Розбий ти людам їх кайдани
І слово правди їм шпурляй.

Н А Ц І Я.

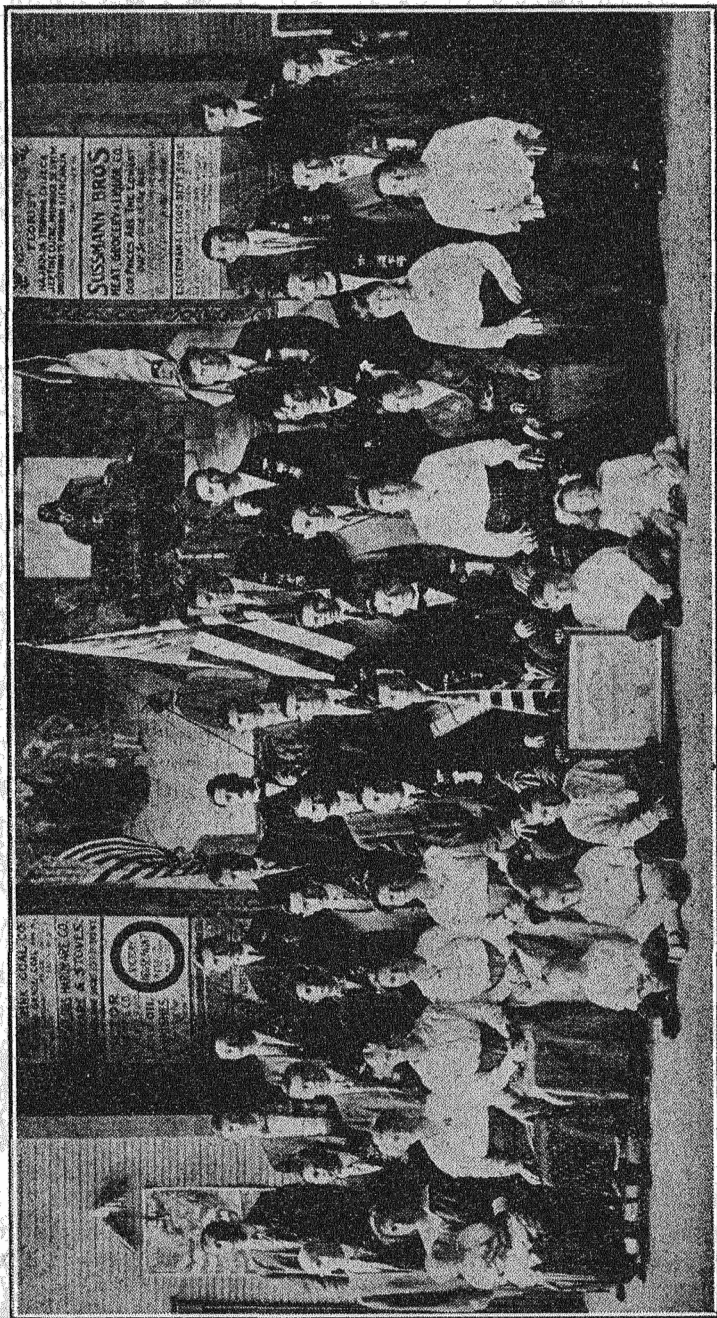
Нація — є се більша суспільна група людей, які розуміють своє племінне відокремлене, мають признаки духового й економічного жия, солідаризують ся разом, мають спільні традиції, свою історію, культуру; одним словом: нація — се група, яка становить одноцільну одиницю у відношеню до сусідних таких же груп, і стремить до одної будучности. Іншими словами: нація — се суспільна одиниця, обеднана однородною і типічною культурою, або остаточно одиниця, яка почуває себе за культурну особу і стремить до духової самостійности.

Неоднакові погляди на одну справу, приміром на релігійне віруване, не означають ще національного розеднання. Можуть бути Українці православні, можуть бути католики, можуть бути протестанти.

Зеднати понятє релігії з народністю можна лише в такім случаю, коли на релігійних формах жия відбиваєть ся характер нації, або вкінци державний устрій; приміром стара Росія, яка держала ся на православію.

Політичний устрій нації в дану хвилю не можна уважати її корінним початком, бо устрій підлягає скорим і частим змінам. Франція приміром перемінила ся з монархії в републику, Рим з републики в монархію, Росія від ограниченої князівської власти в царське самодержавє, а тепер в републику.

Отже ні політичні форми ні релігія не можуть бути корінними основами національности. Головною признакою національности треба уважати мову.

Братство св. Михайла, від. 308 У. Н. С., в Іст Ст. Луїс, Ілл.

ЗАБОРОНА МОВИ.

(На підставі статі Светозара Тонджорова).

Державні керманічі повинні одно памятати: що насильством над своїми народами не збудують сильної держави і одностайної нації. Винародовлюваня не переводить ся насильно; його переводить ся повільно, при співучасті тихсамих народів, котрі хочеть ся винародовити.

Німецький Бісмарк мав надзвичайно широкий плян германізації всіх інших народів у німецькій імперії. Він казав замкнути в Познанщині всі висші польські школи, казав заборонити у торговлі і в уряді польську мову, наказав переселювати польських селян між Німців, а німецьких селян між Поляків; він думав, що в той спосіб винародовить Поляків. Сей плян коштував Німеччину мільйони марок, але показало ся, що він до нічого; сей плян не лише не поміг, але ще й пошкодив Німцям, бо в результаті вийшло таке, що польські кольонії між Німцями задержали свою матірну мову, а німецькі кольонії між Поляками винародовили ся.

Австрія ще ліпше переконала ся про наслідки насильного винародовлюваня. Перед вступленем цісаря Франца Йосифа на престол урядовою мовою в цілій Австрії була мова німецька. Чеська мова була заборонена, українська була заборонена, польська й італійська була заборонена; навіть Мадяри терпіли від сеї заборони, бо на Угорщині крім німецької всі прочі мови були в уряді заборонені.

Власне заборона мови викликала малярську революцію в 1848 році. В Кошуті збудило ся почуте патріотизму і ненависти до національного гнету; тому він викликав повстане, яке молодому австрійському цісареві вдало ся здушити. Але побіда Франца Йосифа над Мадярами зробила рівночасно великий переворот у молодім цісари. Франц Йосиф прийшов до переконаня, що дозвіл кожній національності плекати свою рідну мову не рознесе його монархії. Сей висновок молодого цісаря дав Мадярам свободу уживаня рідної мови.

Але Мадяри, які піднесли революцію проти Австрії за заборону мови, приноровили тусаму політику до інших народів Угорщини. Мадяри, які є нині панами Угорщини, від довшого часу намагають ся заборонити славянську і румунську мову. Тепер у війні гнетені Мадярами національності знають, що вони борять ся під прапором того народу, який гнете їх. А чи можуть такі народи бороти ся тоді яко патріоти?...

Останнім і правдоподібно найкрасшим приміром, до чого доводить заборона мови, може послужити Росія, яка без розбору гнобила всі народи, забороняла всі мови, крім московської, і не допускала до розвою жадну иншу культуру, крім російської. Український нарід в Росії став мучеником за свою мову. До вибуху сьвітової війни наука української мови в пу-

бличних або приватних школах на Україні була заборонена. В українській мові не вільно було друкувати ані книжки ані газети. А нарід за се боров ся. І коли прийшла перша слухна хвиля, коли в марті 1917 року в Росії вибухла революція, Україна пригадала собі давні кривди, і першим її політичним кроком було відлучене від Росії. Се наслідки насильства...

Мова є житевим висловом народу.

Хто накидаєть ся на мову даного народу, той накидаєть ся на його жите. А своє жите боронить кождий чоловік; боронить його і нарід.

В ХВИЛЯХ ТУГИ.

(Поезія в прозі).

Раз Ти осіяла мене чарівним усміхом, кохана Дівчино, а я біжу тай баную за ним, наче дитина за відблиском соняшного луча на долівці...

Одно-однісіньке словечко Ти промовила, а воно чарівним нектаром впоїло мою душу. І я жду і жду і жадно вилловлю слухом кождий звук, кождий гомін, тай обманюю себе надією, що з філями етеру поверне до мене те чар-слово, та до сну вколише мою сердечну тугу розжалоблену, мій жаль незбагнутий укоїть, та загоїть мій незмірний біль невгомонний...

Моя жажда незаспокоена пекольним огнем вгорнула душу, а Твое чар-слово у серденьку тройзілем сходить...

Ох Ти, фата-моргано моя недосяжна!...

Тужу за Тобою наче сирота за рідною ненькою, наче сліпець за зором, наче осінний цвѣт зівялий за животворною весною...

Прийди, зоре моя прєясна, бо жду... Кождий атом, кождий мій нерв застиг, здаєть ся, в німім ожиданю; ціле єство воплотило ся в одну надію тай стануло на перехрестю між вічною ясністю і вічною темрявою...

Усі почуваня змінять ся у ніжні пелюстки розкішних рож, усі мрії стануть благовонними ароматами, слова обернуть ся ясними зірками, щоби постелити Тобі дорогу, — а Ти не приходи, Радосте моя.

А може прийдеш ще, може прилинеш на крилах надії?...

Скажи-ж мені, моя Психе кохана, чи з заходу, чи із сходу сонця Тебе виглядати?

Прилинь голубкою сизою, Музо моя, Ненечко моїх мрій і невтишимої туги — бо глибоко в душі сумно ридають похоронні дзвони...

ОДЕСА -- ПРИСТАНЬ УКРАЇНИ.

—0—

Хто би то був 125 літ тому подумав, що на безлюднім, дикім місци повстане колись величаве місто, яке своєю важною ролєю у торговельнім житю зверне на себе увагу цілого сьвіта. Хто би то був думав, що на місци маленької турецької оселі Гіде Бей повстане велика Одеса, яка буде грати важну ролю не лише в житю України, але й цілої східної Європи.

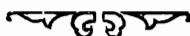
Чи так хто думав, чи ні, то воно так стало ся. При кінци 18-го столітя на просторах полудневої України буяли ще дикі татарські й турецькі орди. Великі простори полудневої України були на-пів дикими. Від дніпровой Горностаївки до дністрових Дубошар тягнулась тоді границя царгородського султана Абдуль-Гаміда. Над Чорним морем, недалеко дністрового гирла розтягнула ся була маленька турецька оселя, яка в 1774 році разом з усею територією від Бога до Дністра перейшла зпід панованя турецького султана під пановане російської цариці Катерини II. В 1794 році цариця Катерина II. видала декрет, яким розпочато будувати нове місто, Одесу, на місци оселі Гіде Бей.

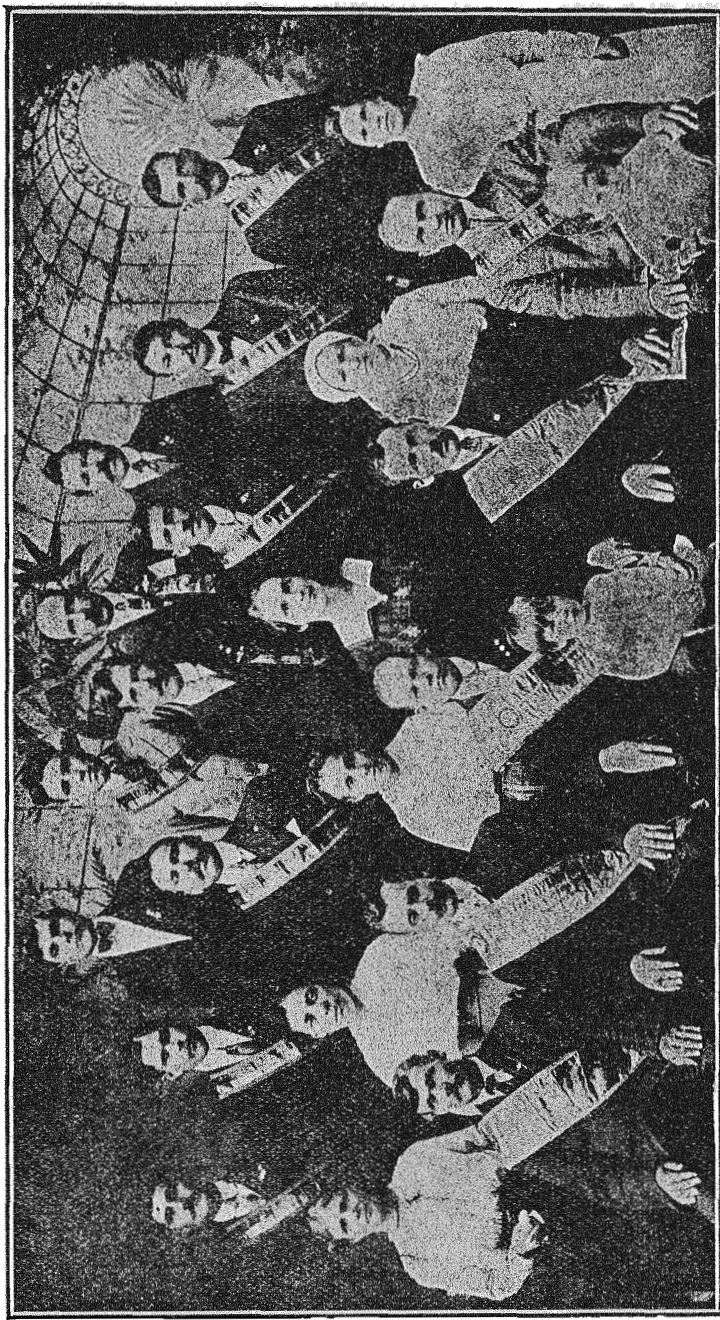
Нині Одеса є найбільшою пристанію над Чорним морем, і такою вона була через кілька десятиліть. В торговельнім житю російської імперії вона грала найважнійшу ролю і тої ролі не відбереть ся їй тепер, коли вона належить до української держави. Але „Одеса не є замінна лише тим, — кажуть Американці — що вона є найбільшим корабельним і торговельним центром на сході Європи; не є замінна лише тим, що вона має пригожі пристани, величаві церкви, коштовні палати і багаті фабрики: вона є замінна ще й тим, що тепер вона має понад пів мільона мешканців, а 125 літ тому там майже живої душі не було”.

Великі американські пристани Нью Йорк, Бостон, Балтимор і Філадельфія є старші ніж Одеса. Вік Одеси можна би порівнати до віку Шікага або Канзасу, які, будучи в руках Індіян, переходили також подібну еволюцію, як і Одеса.

Одеса є збудована на взір американських міст. Улиці її прості, широкі і перетинають одні других. Мешканців числить Одеса понад 600.000. Всі вони займають ся торгівлею і промислом. Найбільше є Жидів і Москалів; відтак слідуєть Українці, які творять тут одну одинайцятую часть цілого населеня; а дальше: Німці, Румуни, Болгари, Греки, Французи, Англійці, Альбанці, Вірмени, Поляки і т. п.

Крім више згаданого Одеса є замінна ще й своїми катакомбами, які тягнуть ся попід ціле місто. У підземних норах Одеси мешкає около 35.000 осіб, опущених нуждарів.

Товариство „Запорозьська Січ“, від. 317 У. Н. С., в Сираклов, Н. Гі.

ІНДІАНСЬКА ЛЕГЕНДА ПРО СОТВОРЕННЄ ЧОЛОВІКА.

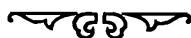
На початку Великий Дух сотворив дуже красний сьвіт. Ліси були повні дичини й овочів, ріки були набиті рибою, а по левадах гуляли цілі стада оленів і лосів. Та помімо того сьвіт був пустий, самітний. Тоді Великий Дух сказав: „Сотворю чоловіка, котрий має на сім сьвіті жити і розкошуватись усіми земськими благами”.

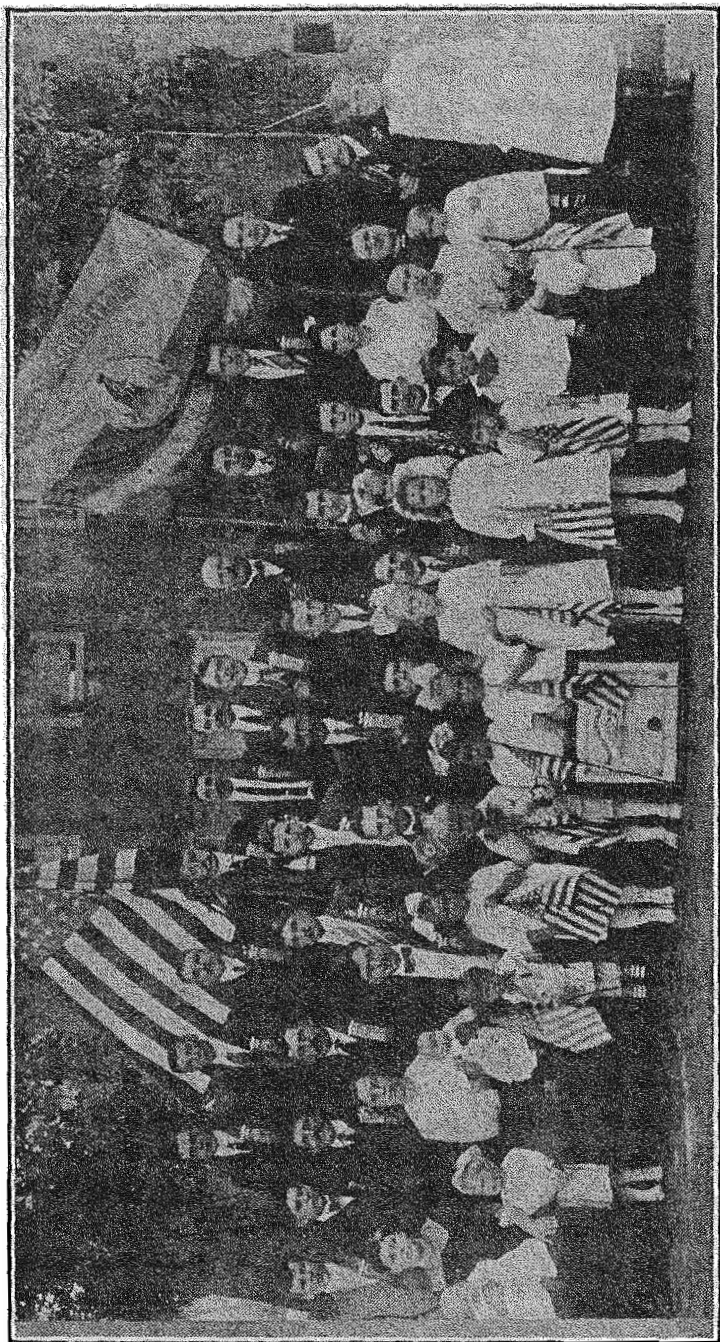
Коли він укінчив першого чоловіка, показало ся, що сей чоловік є білий. Великий Дух сим зажурив ся. Він побачив, що сотворений ним чоловік був блідий і немічний. Але він змилосердив ся над білим чоловіком. Він уже не перетворював його; позволив йому жити. Відтак сказав: „Тепер я попрацюю сильнійше і сотворю чоловіка досконалого”. Тоді він сотворив чоловіка червоного. Червоний чоловік Великому Духови незвичайно сподобав ся.

Чоловік білий і чоловік червоний стояли на землі, але були убогі, бо їх руки були порожні. Тоді Великий Дух спустив з неба дві скриньки, повні всяких дарунків, і поклав їх перед обома чоловіками. Він мовив: „Нехай білий чоловік вибирає перший, бо він є блідий і немічний”. Білий чоловік заглянув в обі скриньки і вибрав сю, яка була заповнена книжками, папером, перами, чорнилом і компасами. „А тепер ти, мій червоний сину, возьми ту другу скриньку” — сказав Великий Дух. Червоний чоловік знайшов у другій скринці повно топорів, сокир, воєнних мачуг, лапок — і се все його дуже втішило. Великий Дух усміхнув ся з радости, що його червоний син мав найліпшу скриньку.

Великий Дух віддав усю землю — ліси і ріки, всю дичину і рибу червоному чоловікови, бо Великий Дух бачив, що його червоний син був сьмілим ловцем і воїном. А видячи, що білий чоловік був захланний, він велів йому жити геть-геть далеко, у віддаленю многих стрілів, поза великою водою, в убогім краю.

По якімсь часі білий чоловік почув про красну країну та про дсбрі ловецькі землі червоного чоловіка і він прибув через велику воду, щоби від червоного чоловіка забрати його землю. Червоний чоловік змилосердив ся над своїм немічним братом, помагав йому і давав йому стільки землі, скільки він хотів. Але білий чоловік почав стискати червоного чоловіка, проганяв його, убивав його — бо білий чоловік мав зброю і порох, а червоний чоловік не мав. Білий чоловік заселює тепер поволи усю землю і розганяє геть дичину, так потрібну до жита червоному чоловікови.

Братство св. Петра і Павла, від. 321 У. Н. С., в Фініксвуд, Па.

ЯК МОЛЯТЬСЯ НАШІ СТАРІ ЛЮДИ.

Володимир Яблоновський помістив у „Київській Старині”, за жовтень 1904 року, отсей взір молитви наших старих людей. Наведену низше молитву він записав від 70-літнього старця в селі Капливці, хотинського повіту, в північній Бесарабії. Сей старенький дідусь, на імя Антін Козак, так говорив про себе: „Мій батько чоловік захожалий; прийшов сюди з Німеччини*), як Поляки са збунтували (правдоподібно в 1830 р.). Москалі ходили на усмирене, а як забирали са, то казали: хто жалає, ідїть з нами! То тоді багато прийшло сюди, бо там біда була; пани сильно мучили людей роботою”.

Ось текст молитви, якою сей старець що дня відзивав ся до Бога. Подаємо її так, як він виговорював:

„За молитву сьвятих Отец наших, Господи, прийдїт до нас, веселїт са в нас, очистїт душу нашу. Прийдимо, поклоним са Цареви нашому Богу, прийдимо поклоним са і припадемо Христу Цареви Богу нашому. Сьвятий Боже, Сьвятий Кріпкий, Сьвятий Безсмертний, помилуйте мене. Слава Отцу і Сину і Духу і нині і присное віки віком амінь.

„Пресьвятая Тройце, помилуйте мене.

„Отче наш, оже еси в небесах, да сьвятит са імя Твое, да прийде царство Твое небесне, да буде воля Твоя, яко на небесах і на земни, хлїб наш нашущий дайте нам денес, остави нам довжником нашим і не веди нас оскушеного, ізбави нас облукавого, амінь.

„Матер Божа чеснищою Херувим, родчюю сущюю Богородичку. Богородичко, Тебе, Дїво, величаємо, Тобі са поклянемо.

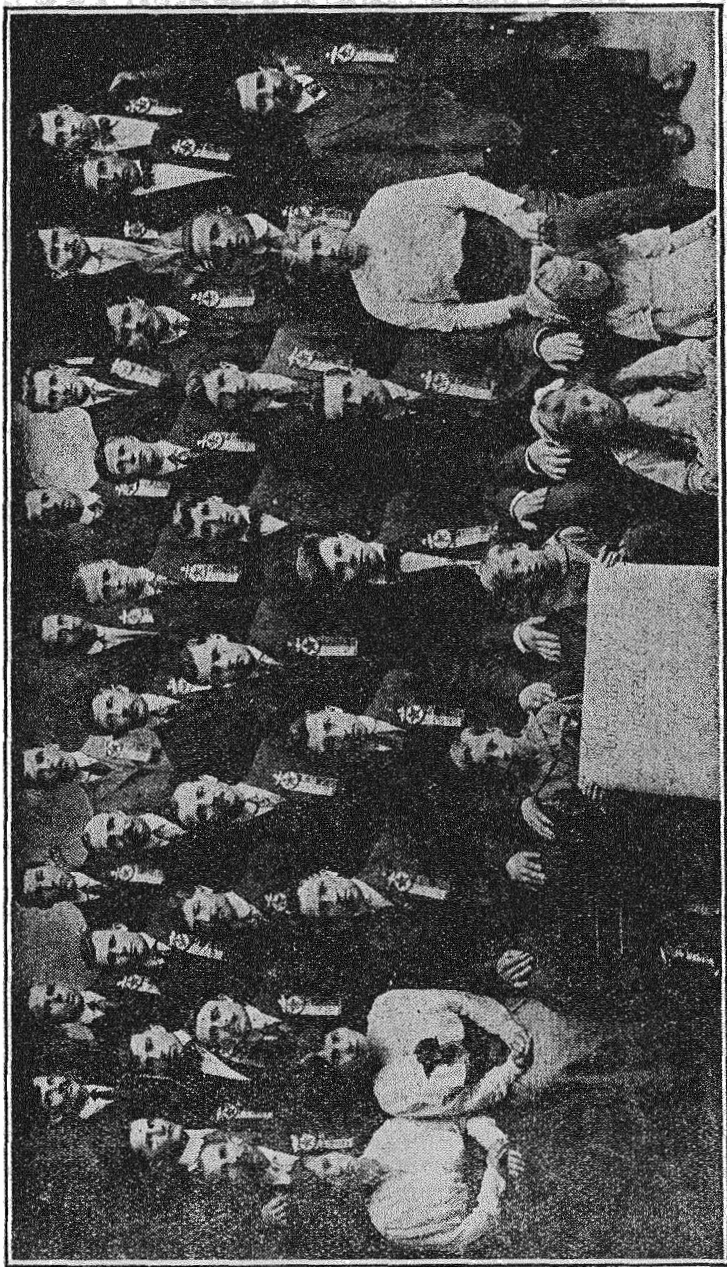
„Вірую в єдиного Бога Суса Христа і Сина Божого, Отца рожденного, наглащую пророки єдиную і сьватую себорную напостольску церкву. Ісповїдую хрещение всіх грїхов моїх. Чаю оскрисение мертвих і живих, одущюю віка віком, амінь. Господи, ослабїт, Господи, простїт мене, согрїшение моє невольное же вольних мощих семня і простїт яко вари Бог чоловіка любец.

„Сьвятий Отче Николаю, скорий помошнику, заступїть мене, боронїть мене від панскої карности, від людскої ненависти, заступїт мене до кінца житя мого.

„Перший артикул: ростворив небо у землю і невидимо добрим людем платат, а злих пеклом караємо. Другий артикул: О, Тройце Сьвятая! Третий артикул: Бог Отец, Бог Син, при собі іден Бог. Четвертий артикул: і став ся Сус, Син Божий, чоловіком і дав са мучити, на хрести прибити за нас грїшних.

„Маємо десятеро Божих приказаний. Перше приказаня: Абись не мав йинчих богів, бо єсть істин Бог. Вторе: Не називай Бога надаремне. Трете: Сьваткуй день сьвятий і недїлю. Четверте: Шануй отца-матїр свою. Пяте: Не вбий. Шесте: Не вкрадь: Семє: Не чужой сьвідком пальчивим приближимо. Десяте: Не пожадай ні вола, ні осла, ні судницї, ні хрещеня ере помазаня, трете харисту покута се мажаху”.

*) То є з Галичини, котру Бесарабїї називають Німеччиною.

Товариство „Запорозьська Січ”, від. 363 У. Н. С., в Оліен, Н. П.

ПЛЕКАНЄ ТІЛА.

Велика європейська війна пригадала людству між іншим одну стару як сьвіт справу, призабуту через якийсь час. Є се культура тіла.

Завважали, що витривалість жовніра на военні труди залежить від його фізичного розвитку. Смертність з причини пошесних недуг у французьким війську переходить припущеня статистиків. На одні лише сухоти захорувало у Франції 200 тисяч жовнірів, мимо сього, що Франція має достаточну скількість лікарів і медичних матеріялів. Виходить, що підготоване до війни залежить передівсім від фізичного вихованя даного народу.

Справою всесторонного розвитку людського тіла займають ся люди від найдавніших часів. Ті, що живуть тісно на лоні природи, вже від дитинячих літ привикають до ріжних змін і неვიгод. Слабші гинуть змалку, а сильнійші, видержавши всі впливи атмосфери, доживають в добрім здоровлю пізного віку. Тому первісні люди, що були звязані тісно з природою, жили нераз сотки літ. З часом однак, коли наступив поділ праці і всі люди не могли займати ся ловецтвом, риболовством та рільництвом, треба було звернути пильну увагу на особливе плеканє тіла.

В тім згляді дійшли старинні Греки до певної досконалости. Як нині в Америці загально принята гра в мяча („бейзбол”), так в старинній Греції займали ся всі мушчини атлетикою. Се була народна грецька руханка, зложена з п'ятох ріжнородних способів забави. Що 4 роки відбували ся в Греції загально народні „Олімпійські ігрища”, на які зіздили ся видці з цілої Греції. На тих ігрищах пописували ся визначнійші одиниці своєю зручностю. Хто визначив ся, той ставав на протяг чотирох літ народним героєм. Його імя було величане в цілій Греції.

За приміром Греків пійшли до певної міри і старинні Римляни. Вони також дуже дбали про всесторонний розвиток людського тіла. В той спосіб вони стреміли до забезпеченя здоровля, а за тим виробила ся в них славна засада: **В здоровім тілі здорова душа.**

З розвитком християнської релігії забули люди на культуру тіла, а більше звернули увагу на розвиток духа. Дійшло навіть до того, що сього уважали за досконалого, хто умертвляв своє тіло бичованем. Головно в середних віках під впливом монахів принята була загально аскеза.

В новійших часах наступив цілковитий зворот. Люди звернули увагу на рівномірний культ духа і тіла. Пригадали собі засаду: **В здоровім тілі здорова душа.** Тепер нема просьвіченого народу, який не займав би ся культурою тіла. Розходить ся о дві засади:

1. **О всесторонний розвиток мускулів**, з яких складається людське тіло. В тій цілі при помочи руханки (гімнастики) і відповідної забави старають ся виробити мускули кожної часті людського тіла зокрема. На се придумано ріжнородні спеціальні вправи.

2. Рівнобіжно з тим розходить ся **о поправу крові**. Чиста кров, яка допливає до всіх кінців людського тіла, піддержує жите. Чоловік без чистої крові мусить гинути. Збогачуване крові скріпляє загально тіло, дає йому житеву силу і скріпляє систему нервну. А що кров чистить ся підчас віддыхання в легких, тому саме найбільше звертаєть ся увагу на розвиток грудий.

Культурою тіла осягаєть ся потрійну ціль:

1. **Загальне здоровле**. Коли кожда часть тіла належито розвинена, тоді чоловік є відпорний на всякі недуги, а коли навіть недуга звалить його, то він без труду знова виздоровіє. Не лікарство, не лікарі привертають здоровле хорому, але його житева сила.

2. Культурою тіла осягаєть ся **фізичну силу**. Певно, що з розвитком загальної людської культури чоловік мало коли потребує сили для фізичної боротьби, або оборони перед напастями; однак мимо сього бувають випадки, що і сильний кулак чоловікови придасть ся. Але до фізичної праці чоловік все потребує сильних мускулів.

3. Плекане тіла дає також і **красу тіла**. Кождому чоловікови прецінь залежить на сїм, аби по людськи виглядав між другими людьми. Се не дурниці, але се є обовязком чоловіка дбати про „культурний” вигляд. Краси тіла не поправляють ані штучні медицини, ані штучні способи, але красу дасть гігієнічне жите, вироблене мускулів і вичищене крові. Дбаючи про красу тіла, чоловік вчить ся також звертати увагу і на красні штуки, а з тим виробляєть ся в нього рівночасно і естетика (наука про красу).

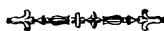

Христя Алчевська.

ГЕЙ НА БІЙ!

Гей, на бій! — За нами встануть
Всі зневолені люди;
Забезпечим час свободи,
Бо таких багато буде!
Ой, на те ви не вважайте,
Що проллють ся ріки крові:

Крізь горнило сліз горячих
Ми простуєм до любови,
До братерства, до єднання
Проти тьми й неволі злої,
В сяйво волі золотої
Без рабів, без пануваня!

Ю. Будяк.

Г О Р Е.

Під вікном гучно вітер стогнав,
На вікні каганець догоряв,
Тіни хмурні стояли в кутках
І у хаті повис німий жах.

Серед хати коліска висить,
Моя крихотка мовчки лежить,
Тихо пальчик маленький свій ссе
І байдуже їй все, і про все.

Жовта, мов воснова машкара,
Моя пара на ліжку вмира,
Догоря її погляд мутний —
Подорожного погляд чужий.

Ми не довго із нею жили,
Та багато тернами пройшли;
Лиш надія, що прийде на час,
І вела і голубила нас.

Та багато на терні шпичок...
Нам ніхто не рівняв стежечок:
Терен рвав нас, дила ся з нас кров,
Час спокою-ж не йшов і не йшов.

Хоч крові в нас багато було,
Та не вічне її жерело;
І струмом, відки била вона,
Перервав ся і висох до дна.

І сю ніч, коли осінь гула,
З каганцем воювала ся мгла;
Вона міцно мене обняла,
На коліску очима звела.

Поцілунок, як присон, палкий
На руці положила моїй,
Німо стіни очима пройшла
І... у хату набила ся мгла...

Під вікном гучно вітер стогнав,
Поцілунок ще в хаті лунав,
А вона вже лежала в труні,
Залишаючи горе мені...

УКРАЇНСЬКА ВСЯЧИНА.

Найстарша українська газета.

Найстаршою українською газетою зі всіх газет, які тепер існують, є „Діло”, яке виходить у Львові вже 39-тий рік. Другою найстаршою українською газетою, з існуючих тепер, є американська „Свобода”, якій 15. вересня 1918 року минуло 25 літ.

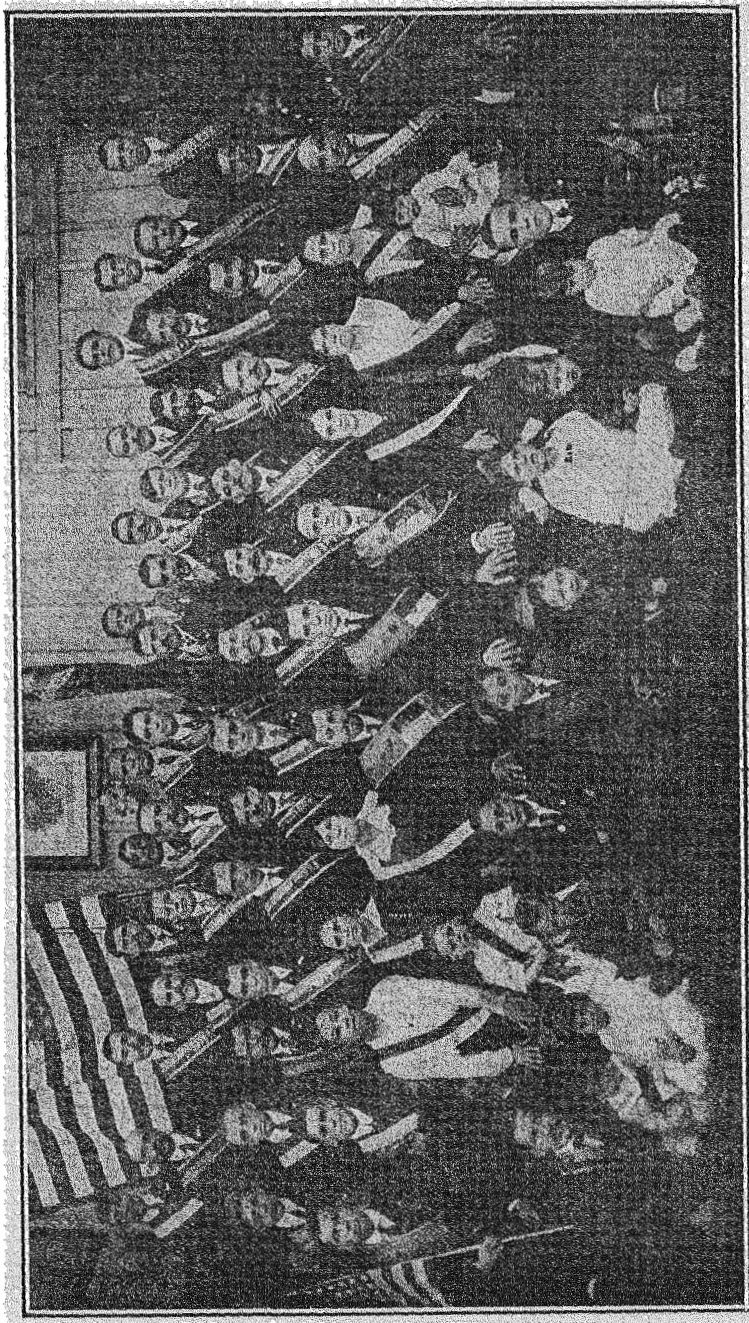
Перший чужинецький голос в обороні Українців.

В 1905 році данський учений Фредеріксен помістив у париській „Le Courrier Europeen” статю, в якій взяв в оборону український нарід. Він писав: „Щоби розв'язати польсько-українську справу на землях, які колись належали до Польщі, є лиш один спосіб: дати можливість розвитку симпатичному українському народови, тим 28 мільонам забутих, замість того, щоби нерозумно і злочинно забороняти їх мову”. Кажуть, що се був перший рішучий голос західно-європейської преси і політиків в обороні Українців.

Пруський і польський гнет.

Ще в 1905 році тодішній пруський міністер фінансів Райнбабен, коли Поляки скаржили ся на дикі переслідування Поляків Німцями, сказав: „Поляки повинні осторожно поступати із всякими закидами про варварство Німців над ними, бо в противнім разі я зверну загальну увагу на галицькі відносини. Перечитайте но, панове, праці українських письменників, а тоді виробите собі поняття про ідеальні відносини польського панованя і про польський гнет над другими”.

В 1253 році папський посол Опізо коронував у Дорогичині, Городненщина, князя Данила королем Галича і Волині.

Товариство „Любов“, від. 370 У. Н. С., в Нью Гейвен, Конн.

ГАЛИЧИНА І БУКОВИНА ПЕРЕД 14-ти РОКАМИ.

На 159 послів до галицького сойму в 1904 році було 19 Українців, вже разом з кацапами. Президентом українського соймового клубу був др. Євген Олесницький, а президентом українського парламентарного клубу був проф. Юліян Романчук.

В 1904 році в цілій Австро-Угорщині було 26 українських газет народного напрямку, а 9 москвофільського. З українських газет було 3 днівники, 5 тижневників, 7 двотижневників, 8 місячників і 3 тримісячники.

Студентів університету Українців народного напрямку було в 1904 році 930, а москвофільського напрямку було 103.

За шкільний рік 1904-1905 в галицьких гімназіях було 25.293 ученики. З того Поляків 15.282, Жидів 5.283, а Українців 4.714.

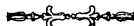
При кінці 1904 року у Львові було 160 періодичних видавництв. З того польських 110, українських 45, а жидівських 5. — Всіх українських видавництв в цілім світі при кінці 1904 року було 69.

Гр.-кат. священників в 1904 році було около 3.000.

Літературно-Науковий Вістник, видаваний проф. Михайлом Грушевським і д-ром Іваном Франком, мав в 1904 році лише 144 передплатники.

На черновецькім університеті в 1904 році було 698 студентів. З того студентів богословя 71, студентів права 386, студентів філософії 241. — Найбільше студентів було з Буковини (515), а відтак з Галичини (117). З інших країв австро-угорської корони було по одному, по два. Після розговорної мови студенти ділили ся: німецька мова 377 студентів, румунська мова 179 студентів, українська мова 63 студенти, польська мова 42 студенти, московська мова 14 студентів, сербська мова 10 студентів, болгарська мова 7 студентів, чеська мова 3 студенти.

На 392 публичні народні школи на Буковині в 1904 році українських шкіл було 174. Дітей шкільного року було 40.000, з того до ніколи учашало 34.000.

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 384 У. Н. С., в Карнегі, Па.

Іван Вазов.

ПАВЛО.

(Переклад з болгарської мови).

Хисарі його знали всі. Він зустрічав чостий ще коло кріпосної брами, радо витав їх, плигав, весело шуткуючи. І потім він веселив їх, як тільки вмів. І тому всі знали Павла, любили його й давали йому на пиво.

Було йому років 18 або 20. Почасти дурник, почасти комедіянщик, Павло був тихий та плохий, але не вважаючи на своє дранте, завсіди був веселий і балакучий. В його великих, гарних очах, що блищали на невмитім, веснянкуватім, довгім обличчю, завсіди вигравала радість, хочаб на те не було ніякого приводу. І от через те, що Павло мав таку веселу та нешкідливу вдачу, що вмів розвеселити всякого, зробити якийсь чудернацький викрутас, чи сказати щось несподіване й незграбно-втішне, його й любили всі, хто приїздив до Хисара. Його базіканя, всяка нісенітниця, яку він плескав, иноді досить злослива, переказувались одним другому й для многих були забавкою.

Павло народився в маленькім місті, де жила тепер тільки його самітна мати, яка пробувала в страшенних злиднях і не могла про нього піклуватись; був у нього ще брат, та той не знати де подівся. Павло жив з тої милостині, яку йому давали за розвагу та деяку поміч: то він носив, туди де купаються, білизну, то бігав з ріжними дорученнями до Карлова, зустрічав нових гостей; бігав, співав, ходив колесом на руках — і за се мідняки, а то й срібні гроші падали йому в шапку.

Найкрасше він умів показувати, як їздять машиною. Крикнувши: „фертіг!“*) і стиснувши руки, він починав бігти й трусити ся, з початку повагом, де-далі все швидше й швидше, вигукуючи: пу-пу-пу-пу! — мовби шумить машина. Потім гуркіт стихав, Павло біг тихше і ставав: се означало, що машина приїхала на стацію. Так він випроваджував усіх гостей з Хисара. От за се його й прозивали: Павло Фертіг.

Одначе, не вважаючи на те, що йому раз-враз давали гроші, він був завсіди обідраний, босий, на-пів голодний і ні нащо їх не витрачав. Дранте, в яким він ходив, йому хтось

*) „Фертіг“ по німецьки значить — „готово!“ Так кричать кондуктори на німецьких залізницях.

подарував; їв те, що лишалось у когось після обіду, спав десь за селом у якімсь курсні або під крамницями на базарі. Все те дивувало людей. Дехто думав, що Павло кудись закопує гроші, або зашиває в одержу, — алеж ніхто нічого напевно не знав, і коли його хто питає про се, то Павло плескає якусь нісенітницю, але ніколи певно не відповідає. Тільки раз-враз згадував „швейцарське царство”.

Взагалі слово „Швейцарія” було для Павла чимсь надзвичайним; йому здавалося, що все, що тільки є найкрасшого, шляхотного, ученого — то все невідмінно зі Швейцарії.

— Отсе справжня Швейцарка — казав він, коли бачив чепурну дівчину. — От красуня!

Мене Павло поважав і тому при всякій нагоді звав „Швейцарцем”. Але часто, дивлячись на його пустощі та забавки, бачучи, як комедіянствує сей молодий дурненький парубок, — мені ставало сумно і я не міг зрозуміти, що то воно за людина.

Та якось трафився випадок, що примусив мене поглянути на Павла зовсім инакше.

Якось я стояв в каварні і палив цигарку, коли се зненацька біля мене опинився Павло. Він весело всміхався і когось шукав.

— Кого ти шукаєш, Павле?

— Тебе-ж таки, та дивлюсь, чи нема тут ще когонебудь, — відповів він.

— А нащо-ж тобі інші?

— Та боюся, щоб не було тут якої порожньої голови.

— Ні, нема, — засміявся я, — тут тільки двох „Швейцарців” — ти і я.

Павло засунув руку за пазуху й, витягнувши лист, сказав:

— Ти вмієш писати по французьки?

— Се лист в швейцарське царство, неабияк! — додав він мені.

— Напиши тут по французьки назвиско мого брата. Лист в швейцарське царство. Дядько Матю лист написав, а адреси не вміє. Темна людина, звісно, недотепний. Як то кажуть, письменний та не друкований.

Тепер мені стало зрозумілим, чому Павло так поважав Швейцарію. Я написав адресу, за що той мене похвалив.

— А що робить там твій брат?

— Вчить ся в школі, розуму набираєть ся.

— На що-ж він вчить ся?

— На лікаря. Сього року скінчить і приїде сюди лікарювати. Хто тільки занедужає, тому він і допоможе...

Він схопив лист, крутнувся млинцем і наважився бігти до другої гостинниці, де сиділи чоловіки й жінки. — „Фертіг!” — гукнув він — „доганяти-му машину”.

— А що ти писав братови? Посилав поклони? — спитався я.

— Деж, пак! Самих поклонів мало...

- А хто йому допомагає? Чи може в нього є гроші?
- У нього? — Вітер свище в кишенях.
- Хто-ж йому платить: державна каса?
- Господь.
- Як Господь?
- Не Господь, а гарбуз!...

Я здивував ся. — Чом ти не кажеш по людськи, коли тебе питають, Павле; на що вдаєш дурня? — вилаяв я його.

— А хиба я тобі не сказав? Фертіг, фертіг! Пу-пу-пу-пу!... і він побіг до гостинниці.

У вечер, побачивши крамаря Матю, Павлового свояка, я почав його розпитувати про сю справу. Матю з початку не хотів признаватись, але нарешті сказав:

— Він буде дуже лаятись, бо просив нікому не казати, щоб не соромити його брата. Та вже вам скажу. Вже два роки, як він дає братови на жите ту милостиню, що тут випросить. З початку у його брата були гроші, а потім, як витратив, то хотів кидати науку. А леж Павло, довідавшись про се, сказав: „Ні, сього не буде. Хай доходить кінця!“ І от він не витрачає на себе й копійки, а засилає туди. Сам голодує, мучить ся, бовтаєть ся з ранку до ночі, а все ддятого, щоб зробити з брата людину. Братерська любов, добродію... Він хоча й дурний, алеж розумнійший за многих розумних.

Нашу розмову припинив голосний регіт з сусідної каварні, де тепер Павло Фертіг ходив колесом так, що тільки його босі ноги маяли в повітрі...

Хто хоче бути багатим, сей хоче ним стати як найскорше.

o o o o

Від добрих учи ся доброго.

o o o o

Тяжка є дорога від убожества до маєтку.

o o o o

Прислуга, зроблена нерадо, не є прислугою.

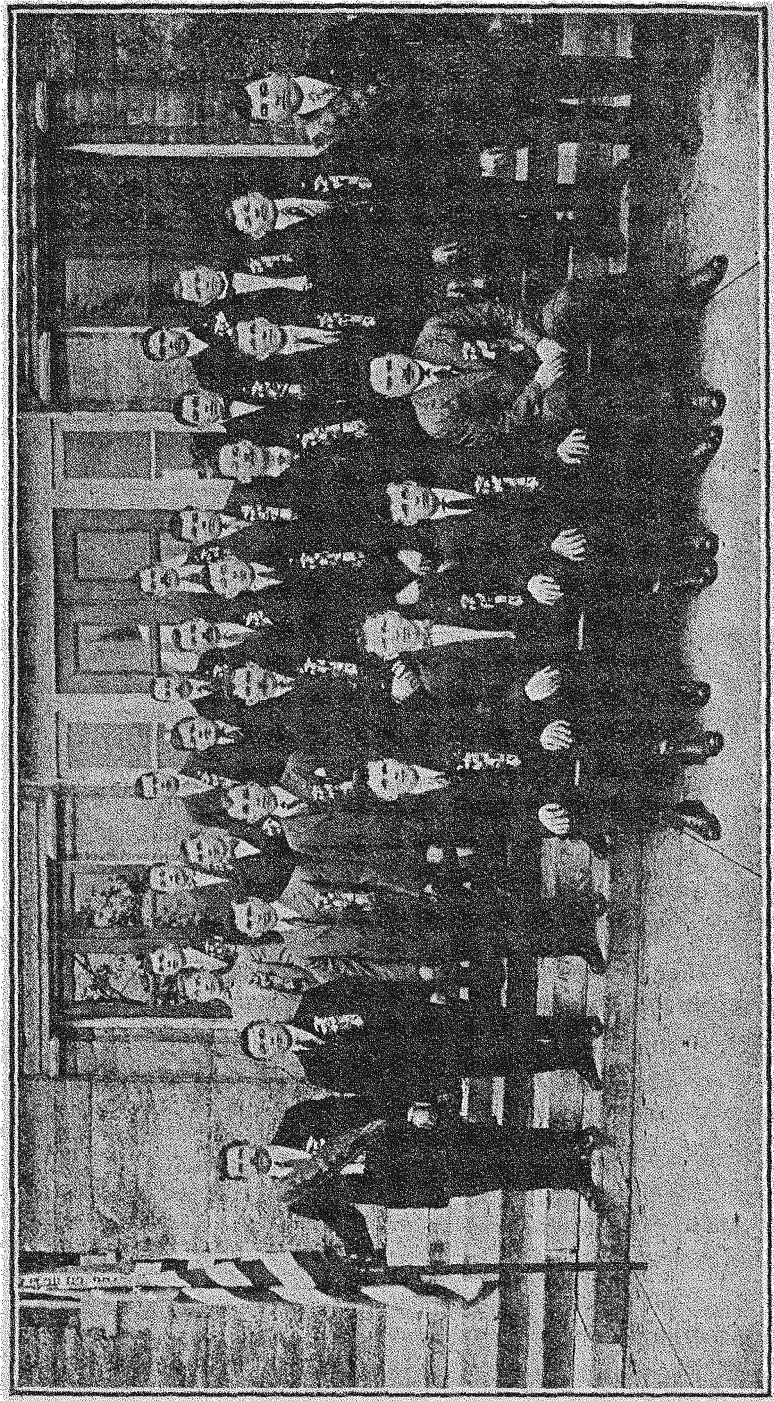
Марко Скритий.

НЕВЕСЕЛОМУ.

— 0 —

Ти молод, ти ясень,
Чом тобі смутитись?
Як юність бує,
Тоді лиш любитись...
Коли сонце сє,
Ти радій весною;

Як мороз настане,
Вдоволись зимою.
Доки сонця стане,
Пий чари досита,
Гуляй, весели ся
До западу сьвіта.

Братство св. Петра і Павла, від. 220 У. Н. С., в Шикаго, Ілл.

П. Капельгородський.

НЕ СУМУЙ.

Не сумуй! Хоч сьмієть ся недоля лиха
І розпуку в душі викликає, —
Хоч буває тобі від палкого жалю
Мовби кліщами душу стискає,
Але серденько чуле своє угамуй, —
Не сумуй!

Не лякайсь! Не подужає галич сніпа,
Що, мов хмара, нависла над краєм:
Серед крові і сліз ми до сьвітла свого
І до правди шляхи відшукаєм.
Нуж до праці! Від лиха людину ратуй, —
Не сумуй!

Хай безсила стареча під гуркіт борні
Нам пригоди зловісно віщує:
Наш гурток молодий не боїть ся пряго
І сичана старечі не чує.
Прилучай ся до нас! Разом з нами пра-
Не сумуй! [цюй!

Стань до бою з темнотою, з гнітом тяжким,
Може зглянеть ся врадниця доля...
Нуж до гурту мерщій! Ось на поміч до нас
Вже іде, наближаєть ся воля, —
Ти-ж шляхи, перелоги для неї готуй, —
Не сумуй!

ПОРЕВОЛЮЦІЙНІ РЕФОРМИ В МЕКСИКУ.

По вісьмох роках кровавої революції мексиканська республіка почала знова жити нормальним житєм. Богато крові проляло ся за той час, але кінець-кінцем нарід здобув те, за що боров ся.

Мексиканська революція, як вневняють деякі члени теперішнього правительства, не мала політичного характеру. Се була революція суспільна, революція закріпощеного народу, який кровю рішив ся здобути собі свободу людини.

Попередні правительства не мали доброго поведження; вони мали хибні погляди на поладжене найбільше пекучих справ; одним словом: вони не знали, як двигнути край із занепаду. Правительство президента Діяца, яке другим наворотом правило краєм від 1884 до 1911 року, держало ся непрактичних для мексиканського народу метод. Діяц думав, що, будуючи залізниці, основуючи банки і великі підприємства та роблячи деякі шкільні реформи, збудує сим могучу державу. Та маси не були вдоволені сими реформами.

Мексиканський нарід не хотів таких реформ. Його одним бажанем була аграрна реформа, до якої однак Діяц не забирав ся. І власне байдужність Діяца в земельній справі довела до упадку його правительство.

Коли до власти прийшов Каранца, він вдарив найперше в той нерв, який був причиною всіх революцій. Він маніфестом заявив народови, що його першою задачею є поладжене земельної справи. І Каранца додержав слова. Дня 6-го січня 1915 року мексиканський парламент ухвалив, що вся земля має на-

лежати до робучого народу. Парлямент ухвалив відкупити всі великі земельні маєтки для держави, а державі поручено зайняти ся роздачею сїй земель між дрібних селян.

Ухвалену реформу переведено. Мексиканське правитель-ство відкупило від дідичів землю і продає тепер селянам на 20-літні сплати. В кілька місяців по сїй славній ухвалі в Мексикі шезли великі посілости. Землю поділено між нарід і нарід обробляє її тепер для себе.

По сих реформах між мексиканськими богачами зродив ся сильний антагонізм супроти Каранци. Але він не зважає на се і переводить дальші реформи. В лютім 1918 року він видав декрет, яким настановляєть ся великі податки на копальні нафти.

Звісно, що Мексико є дуже богате в нафту, і нафта разом із золотом є одиноким підземними богатствами Мексика. Сї природні богатства є в руках чужинців, звичайно англійських і американських капіталістів. Тому правительства Англії і Злучених Держав запротестували проти податкового декрету Каранци, кажучи, що наложені податки є так великі, що рівняють ся конфіскації копалень нафти. На сей протест правитель-ство Каранци відповіло, що воно не дозволяє жадній державі мішати ся у внутрішні справи і реформи Мексика.

Розумієть ся, Каранца знає, що високі податки ведуть до капітуляції. Але він власне стремить до того, що би змусити капіталістів, чи то своїх чи чужих, продати копальні. Се ж стоїть в Каранцовій програмі, яка каже, що всі природні богатства мексиканської республіки повинні належати до держави, а не до приватних осіб.

ЕМІГРАЦІЯ АВСТРИЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Урядовий звіт австро-угорського правительства виказує, що від 1900 року до кінця 1913 року пересічна річна еміграція з Австро-Угорщини до Злучених Держав виносила 400.000.

Перше місце в еміграції занимали Поляки. Українці все стояли на семім місці. Після національності число 400.000 розбивало ся як слідує: Поляків емігрувало річно 75.000, Словаків 68.000, Хорватів і Словінців 64.000, Мадярів 54.000, Німців 47.000, Жидів 37.000, Українців 20.000, Чехів 14.000, Румунів 10.000, Італійців 3.000, інших народів 8.000.

Усі ті емігранти вивозили зі собою пересічно 30,000.000 корон.

Коли багато людей тобі грозить, стережи ся всіх.

✿ ✿

Приписи вказують дорогу, приміри потягають.

✿ ✿

Огонь незагашений, бунне сьвіжою полемінію.

ПОЯСНЕННЯ ДО ДЕЯКИХ ФОТОГРАФІЙ, ПОМІЩЕНИХ В СІМ КАЛЕНДАРІ.

Українська гр.-кат. церква св. Николая в Вілмінгтон, Дел.

(Фотографія на стороні 83-тій).

Ця церква положена в дуже хорошім місці, на розі улиць Гелд і Перл. В році 1917 була дещо поправлена і прибудовано фронт та вежу на дзвони. В тім році куплено також два дзвони. В початках, кілька літ тому назад, переходила ріжні труднощі в існуванню, а найгірше, що мале число парохіян не мало спромоги порядочно її удержати. Тепер вона стоїть в дуже гарнім стані, бо довгу нема ані цента, а крім того має ще землі (лотів) на яких \$3.000 вартости, а і гроші в касі. Вірні походять найбільше з повіту добромільського і з інших повітів Галичини. Парохом є о. Володимир Держирука, а учителем Теодор Яворський.

—:—

Товариство „Вільна Україна”, від. 200 У. Н. Союза, в Вудгейвен

(Лонг Айленд), Н. Й.

(Фотографія на стороні 171-шій).

Товариство „Вільна Україна” zorganizовано дня 10. мая 1913 р. Організаторами були Тимко Кузенка і Іван Геба. Нині се товариство має готівки поперх \$650. Своім недужим членам виплачує на тиждень по \$7, тож кожний член є спокійний на случай якоїсь недуги, бо знає, що дістане з каси товариства таку підмогу, яка йому від біди вистарчить на прожиток.

—:—

Українська Банда товариства „Запорозьська Січ”, від. 206 У. Н. Союза, в Вунсокет, Р. Ай.

(Фотографія на стороні 175-тій).

Ця банда є власністю цілого українського загалу як у Вунсокет так і в цілій околиці, а стоїть під орудою товариства „Запорозьська Січ”, від. 206 У. Н. Союза.

Коли Українці заїхали до Вунсокет, то зараз зачали ладнати українське жите. Збудувавши церкву, заснували відділ У. Н. Союза, а відтак читальню, школу, театральний і співацький кружок та власну крамницю. Як би се було в старім краю, то сю громаду можнаб зачислити до першорядних. Але тут в Америці, між чужинцями, треба когось, хто би міг голосити, що український нарід тут жне, що він може, що має, чого хоче. Найліпшим посередником між чужинцями а Українцями може бути тільки музика, бо музика — се всесвітна мова; при звуках музики говорить душа з душею.

Порадившись коротко, товариство „Запорозьська Січ” дало на українську банду \$100, сестрицтво Зачатія Пресв. Діви Марії \$50, парохія \$50, а товариство св. Стефана з Менвіл (від. 81 У. Н. С.) \$25. Тепер „наша дума, наша пісня не вмре, не загине, бо голосна і правдива, як Господа слово”.

Сю банду основано 23. мая 1916 року. Її члени угруповані на фотографії в такім порядку:

1-ший ряд (від лівої руки до правої): І. Білик, І. Сідляр.

2-гий ряд: С. Мостецький, Л. Самборський, о. В. Турула, Ф. Королецький, М. Самборський, С. Куніцький.

3-тий ряд: М. Фірман, А. Мостецький, А. Борис, І. Янчишин, І. Вольний, П. Гловацький, С. Гургіль, М. Мішанець.

4-тий ряд: В. Чарний, І. Кравець, Л. Зеленський, Я. Процишин, Ю. Самборський, І. Більський, М. Пророчок, М. Яцишин, А. Чарний, С. Комар.

—:—

Братство св. Івана Хрестителя, від. 247 У. Н. Союзу, в Вілмінгтон, Дел.

(Фотографія на сторони 189-тій).

Се братство засноване 26. цвѣтня 1909 р. На початку записало ся до нього 28 осіб, які творили той дурток сьвідомих Українців, котрі поволи почали збирати і приєднувати нових членів до братства і до У. Н. Союзу. Першими урядниками були слідуючі: Стефан Фігур, предсідатель; Михайло Вольний, секретар; Василь Гірник, касієр. Організаторську роботу сповняли найбільше Ілія Борис і Стефан Чаплій.

За тих 9 літ братство числить уже 140 членів, з котрих до У. Н. Союзу належить 113. Річно з каси братства виплачуєть ся хорим членам пересічно 500 доларів допомоги. Родині помершого члена виплачуєть ся одноразово суму 50 доларів.

У братській касі є тепер до \$1,500 готівки. Словом сказати: розвій моральний і матеріяльний братства є великий.

Теперішній уряд є слідующий: Йосиф Скочипець, предсідатель; Михайло Біян, секретар фінансовий; Панько Бавуляк, секретар рекордовий; Василь Гірник, касієр. Наші урядники розуміють своє завдане і працюють невтомно для добра братства і для більшого його розвою, бо знають, що наша рідна організація тут на чужині є великим добродійством для свого народу.

—:—

Братство св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. Союзу, в Джерзи Сіті, Н. Дж.

(Фотографія на сторони 195-тій).

Се братство має свій осідок в горішній часті міста Джерзи Сіті. Воно зістало заложене дня 14. серпня 1910 року. На перших зборах було присутних около 15 людей. Одні з них вписали ся зараз, а другі відложили се на дальше. Першими урядниками були отсі Українці: Іван Смеречанський, предсідатель; Василь Гіль, секретар; Іван Хоміпський, касієр. Місячну вкладку ухвалено по 25 центів.

За пів року вписало ся до братства звиш 60 членів, але ті члени були тільки на папери; в дійсности їх не було, бо найшли ся такі, що як записав ся, то вже більше його ніхто не видів. Деякі знова повїздили до краю, так що дійсних членів було около 30. Вони і до нинішнього дня остають в братстві.

З початку се братство було самостійне, а по якімось часі приступило до У. Н. Союзу.

Над організованим братством і 270-го відділу У. Н. Союзу потрудили ся найбільше слідуючі члени: Іван Смеречанський, Василь Гіль, Кирило Піддубчишин, Андрій Рубінович, Михайло Баран, Іван Дудок і Василь Матвіяс. Нині, по осьмох роках свого існування, братство св. Івана Хрестителя може похвалити ся не тільки звиш соткою членів, але і незгіршою касою, бо в тій касі є поверх 2.000 доларів. Запомоги для членів виплачено понад \$1.000. Братство має також свій чартер і свої власні гарні прапори, вартости \$250, свою бібліотеку і взятлі все те, що є потрібне до урядованя. На народні цілі се братство жертвувало доси около \$300. Не було ще ані одного випадку, щоби на якийсь поклик народний се братство остало ся позаду інших українських товариств. Притім воно не забуває ніколи про наші бідні сироти у Філядельфії, але кожного року члени ідуть з колядою від хати до хати, а зібрані гроші відсилають до заряду Українського Сиротинця.

ЖАРТИ.

ХИТРИЙ КУМ.

— Слава Ісус!
— Слава на віки!
— А деж то ваш чоловік є? —
Хитрий кум куму питає,
Сам під носом усміхаєсь...
Бо він свого кума-брата,
Оставив в сальонї свата...
— Та пійшов десь до сто фрасів!...
Адїть! Нагрїлам ковбасів,
І пирогів наліпила,
Свинські ноги застудила.
А його десь чорт тримає;
Коли верне, — лихо знає.
Всадив кум люльку у зуби,
Слинка йому тече з губи;
Рад би з душі погоститись,
З кумонькою звеселитись...
„Треба втяти менї штучку,
Засилить на бабу ключку”.
— Так то, кумцю, так з хлопами...
Ви самі тут — він з бабами
Кути в ярдах витирає,
Свій заробок розкидає...
Шкода лиш вашого віку
Тратить з таким чоловіком!

— Дивїть самі, куме милий,
В мене вже нема нич сили;
Цїлковито з тіла спала...
Нужда би його забрала!...
Не така я давно була;
От що з мене зробив гула.

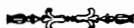
— Правда, кумцю, я те знаю!
Ще як нинька памятаю,
Як дівкою ви гуляли,
Як хлопці оком кидали...
І тепер правди не скрити —
Вас би хоч весь вік любити.

— Цитьте, куме, не жартуйте,
Тай крови менї не псуйте,
Скиньте ковт, тай розгостїть ся,
Нате чарку — звеселїть ся,
Годї на старого ждати...
Що Бог дав, мєм споживати.

Кум до стола присадив ся,
Та на добре розгостив ся:
Ковбаса, дреглі і фляшка —
Всьо на верха, а нанашка
Ще я пироги в миску трепле:
— Їдajte, куме, поки тепле.

Вже десь добре по півночи
Прийшов старий — їсти хоче.
А баба давай кричати:
— Пійдеш з хати, біснுவатий!
Там на ярдах твое право!...

— — — — —
Чи кому таке ся склало?

В касарні.

Офіцер: Що би фрайтер зробив, як би почув в ночі трублене на алярм?

Фрайтер: Мельдую покірно, що я наперед зачав би клясти.

Практичний чоловік.

Коваль Максим був чоловік тихий і спокійний, лиш два рази в протягу року мусів конечно з жінкою посваритись. Раз питаю ся його, длячого перед самою сповідію він завсїди такий лютий. „Ясна річ, — відповів коваль — перед сповідію треба нагадати на свої гріхи і блуди, а то трудно нераз приходить. Як посварю ся з жінкою, то вона все мені вирецитує і доброго волоска на мені не лишить! От я тоді вже ніщо не говорю, лиш олівцём пильно списую всі блуди і гріхи, які жінка мені з найбільшою докладністю вичисляє”.

Ріжні роди осьвідчин.

Дипломат: О, позвольте мені заключити з вами вічний союз.

Жовнір: Ви завдали мому серцю глибоку, невилічиму рану! — або: Ви прийшли, я глянув, а ви побідили.

Лікар: Лише ви можете вилічити моє хоре серце.

Огородник: Одно слово з ваших уст, а дорога нашого життя устелена цвітами.

Будівничий: Заложім собі наш власний дім.

Моряк: У вас знайду безпечну пристань, скоро досягне мене буря житя.

Візник: Віжки домашнього панованя лишаю вам.

Золотник: Нехай сей золотий ланцух, що вяже наші серця, ніколи не пірветь ся.

Учений: О, позвольте розглянути ваше серденько до дна, а може вичитаю у вашім оці щасте мого житя.

Коршмар: Тільки ви зумієте виповнити по береги чарку мого житя.

Пекар: Щоденний мій хліб буде смачнійший, коли ви поділите його зі мною в щастю і горю.

Музик: Потягає мене до вас гармонія вашої душі.

Коваль: Заложім власне огнище домове.

Пояснів.

— Я чув, що в тім помешканю щось страшить.

— Так, пане; тут мешкає моя свекруха.

Яке „добрийдень”, таке „дай Боже здоровля”.

Славний польський музик Падеревский є звісний з того, що носить довге волосе. Коли він раз перебував в Бостоні, підійшов до нього хлопець, що чистить черевики і кликнув: „Може обчистити обуву?” Падеревский подивив ся на замаргане лице хлопця тай відповів: „Ні, хлопче; але коли ти вмиєш своє лице, то я дам тобі 25 центів.

„Добре”, сказав хлопець і побіг сейчас до сусідного дому; за хвилю вийшов він відтам зовсім обмитий. Коли прийшов до Падеревского, то сей витягнув кводра і дав його хлопцеві. Але хлопець сейчас віддав гроші і сказав: „Тепер я даю вам кводра на те, щоби ви дали собі обстригти волосе”.

Не знати, за що властиво вмирати.

Протягом години поясняв капітан своїм жовнірам обовязки жовніра. Передівсім клав він натиск на те, що жовнір повинен умерти в обороні вітчизни. Коли він сподівався, що жовніри вже досить розуміють його, хотів переконатися, о скільки вони запам'ятали його науку.

Оглядаючи ся по шкільній кімнаті, він побачив одного рекрута, який пильно дивив ся на нього. Сього рекрута питає він:

— Рекрут Н., чому то жовнір має умерти за вітчизну?

Рекрут подумав хвилину тай каже:

— Добре пан капітан говорять; чому то властиво чоловік має вмирати!

Цільний стрілець.

Фармер розповідав свої клопоти з птицями. Він говорив:

„Я мав велику гризоту через тих крилатих злодіїв. Вони робили велике спустошене в моїм збіжу. Я наставляв сильця, страшив їх млинками то чим, але се не помагало. Тому взяв ся я до стріляння. Шротом вбивав я їх цілими десятками. Одного ранка прибіг до кімнати задиханий хлопець тай каже:

„Тату, сотки птиць у нашім збіжу”.

„Я вхопив стрільбу, всипав до неї порошу, але десь в поспіху не міг знайти шроту. Під руки попала ся мені коробочка з дрібним гвіздем і я всипав його до рушниці. Коли я прибіг з криком до мого лану, птиці злетіли і осіли на дереві. З пересердя вистрілив я на дерево, і що скажете: я прибав пташенят гвіздем до дерева. Вони почали махати крилами, хочтячи втечи. Але ніяк не вдало ся їм увільнитися від дерева, противно: по короткім часі вони так сильно розколисали деревом, що вирвали його з корінем із землі і втікли з ним святами”.

ЯК ТОЧКА ЗАХОТІЛА СЛАВНОЮ СТАТИ.

Раз якось хлопчина,
Бідний сиротина,
Задачу писав.
Речене скінчив,
Точку поставив,
А сам задрімав...

І сон йому снить ся,
Що точка казить ся:
„Чом я не така
Як буква котрая?“...
І хап хлопця за чуприну,
Давай бити в голу спину.

Дитина злякалась,
Ручка задрожала...
Чорнило в купочці
Розлялось по точці.
І точка під пером
Стала чорним зером.

Житеві відносини поправляють ся.

Батько (сидить при обіді): — Коли я був ще хлопцем, то часом я мав ледви кусник сухого хліба на обід.

Мала донечка: --- Не правда, тату, що в нашій фамілії вам ліпше? Тепер ви вже ніколи не голодуєте.

Найпевніше підприємство.

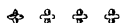
--- Мій Янкелю! Порадь мені, що маю діяти: маю трохи готівки і хотів би-м що заложити, але в нинішних часах бою ся стратити.

— Ну, я панови пораджу легкий інтерес: най пан заложить ногу на ногу — на тім то ще ніхто не стратив.

Знає жіночі слабости.

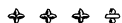
— На що ви примістили таке велике зеркало при дверях? Різник: Щоби кухарки не бачили, як важу мясо.

Чому багато води в морю.

Пігнав чоловік до моря напувати воли. Не пють воли води, а він усе завертає їх до неї, а далі каже:

„Що за біс? Чому вони не пють? Здаєть ся, вже й пора. Най лише сам напю ся”. Вхопив раз --- солоня, хлиснув вдруге — знова солоня вода й гірка. „Е! --- каже чоловік; тому то її й богато, що з неї ніхто не пе”. Заняв волів від моря і пігнав в инше місце напувати.

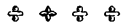

Зідливість має границі.

Славний німецький політик Бісмарк був загально звісний зі своїх їдких дотепів. Одного разу був він запрошений на бенкет до дому одного визначного Росіянина. Підчас розмови Бісмарк був в добрім настрою, при чім не щадив острих притишків ні приятелям ні противникам. Коли скінчився бенкет і Бісмарк забирався домів, господар відпроваджував його сходами на діл. Припадково навинувся домашний песик. Господар кликнув на нього і придержав на однім боці, щоби гість міг свобідно перейти.

— Ви певно боїтеся, щоби песик мене не вгриз — замітив зідливо Бісмарк.

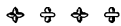
— Зовсім ні, — каже господар. — Я боюся, щоби ви його не вгризли.

Страшний катар.

— Отже вам виймили з кишени мошонку і годинник, а ви нічого не чули?

— Ні, добродію; я маю такий страшний катар.

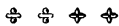

Невластиве місце.

Молодий чоловік купив нову сорочку в одній великій торговлі. Коли приїхав домів, спробував її і переконався, що вона завелика. Слідуючого дня взяв він сорочку зі собою, щоби її відмінити. Коли прийшов до відповідного відділу в склепі, застав там не того клерка, що йому продав сорочку, але якусь жінчину.

— Перепрашаю дуже, — каже молодець — чи не міг би я тут змінити сорочку?

— Алеж, пане, — каже збентежена жінчина — йдїть десь до приватного мешканя за тим, а не тут в торговлі, бо се не є властиве місце.

„Поступова” дитина.

Сїмлітний син шевця не дуже то любив свою маму і часто робив їй збитки. Мати, розуміється, карала дитину примірно за кожний вибрик. Синочок біг сейчас до батька жалувати ся, а батько гласкав його, коли він плакав.

Одного разу прибіг він знова до батька з плачем.

— Що тобі? — питає батько.

— Ваша жінка знова мене вибила! — каже хлопець.

Вдала ся штука.

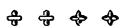
Одна пані вийшла до залізничного воза і заняла місце перед парою недавно звінчаних молодят. Незабавом вона переконала ся, що вибрала дуже зле місце, бо обое молодята почали про неї говорити і кпити собі з неї.

Почали від плаща, який виглядав убого зі старости. О-після вчепили ся волося. Не знати на чім були би скінчили, коли би згадана пані не рішила ся була в якийсь спосіб замкнути їм уста.

Вона оглянула ся позад себе і завважила, що молода жінка була старша від свого чоловіка. Вона використала се і звернула ся в дуже чемнім тоні з просьбою:

— Пані, будьте ласкаві, попросіть свого сина, щоби він замкнув вікно.

На се замкнув „син” свої уста, а молода жінка перестала обмовляти.

Нема відки взяти.

Дівчинко, такий доц, а ти біжиш без парасоля!

— Бо тато не були сього року в церкві, і тому в нас нема парасоля.

Між чоловіком і жінкою.

Він: — Чи не освідчав ся тобі часом який дурак перед нашим шлюбом?

Вона: — Певно, що так.

Він: — То ти повинна була вийти за нього.

Вона: — Таж я так зробила.

Коли треба сина женити.

„Куме! На що ви вашого сина женете? Таж то ще дитина, дурне” — каже кум до кума. — „Ба, куме, та бо то добре дурня оженити; як до розуму дійде, то не схоче!”

Фільософія пияка.

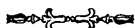
Пияк, що присягав від горівки, іде коло коршми і каже до себе:

— Хоч покуса сильна, я її поборю і не вступлю.

Коли минув коршму, знов заговорив до себе:

— За те, що ти її поборов, належить ся тобі нагорода; вступи і випий зо три.

І так зробив.

Занадто на переді.

— Я все маю клопіт з моїм сином, — каже фермер. Він все випереджує духа часу.

— Що-ж він таке зробив? — питає сусід.

— Та от представте собі: пійшов до міста шукати якогось заняття. Але в місті був саме страйк і він сейчас прилучився до страйку, заки ще почав шукати за роботою.

Мудрий дурень.

— Отже ви, добродію, не приймаєте поєдинку? Алеж на се треба бути без чести... дурнем.

— Мій пане! Волюю я бути на пару тижнів дурнем, ніж на завсіди трупом.

Порції у військовій часі.

— Мій таріль є вохкий — жалувався один гість в лондонськiм рестауранті.

— Якто? — питає здивована кельнерка — таж то ваша зупа; у військовій часі не вільно подавати великих порцій.

Хлопський розум.

Питалися селянина, яка є різниця між давнішими часами а новішими. „За давніших часів — відповів селянин — мали люди ґрунт, а не мали податків; нині маємо податки, але ґрунту — дасть Біг!“

В домі шевця.

(Отець і син челядник).

— Якось нині не маю гумору, щось мені робить ся маркотно, чогось мені недостає.

— Тато не били ще сьогодні мами.

Бідний жид.

Жид приходить з рахунком до графа, а сей питає його: Чи ти ще нічого не дістав?

Жид: Дістав-ем два рази в писк від вашого вокоман — нич більше!

Замало сьмішне для двох.

— З чого ти сьмієш ся, донечко? — питає мати.

— Мамо, мені трафило ся щось дуже сьмішного, але я вам сього не скажу, бо воно замало сьмішне для двох.

Який портрет?

— Чи ви хочете портрет своєї жінки з олійними фарбами?

— Ні, пане, вона і так досить товста, а на олію випасеться ще більше.

Тяжко запрацьований цент.

— Що ти скажеш про чоловіка, який женить ся задля грошей?

— Я думаю, що гріш в той спосіб придбаний, то дуже тяжко запрацьований цент.

Добрий муж.

— А леж чоловіче! І ти не соромишся, що тебе така мала жінка бє?

— Мій любий, чому? Мене се не болить, а їй справляє велику приємність.

Примір згори.

— Зосю, що ти виправляєш! Анї на хвильку не замикаєть ся тобі бузя, аж в ухах лящить. От бери собі примір з братчика, як він захоуєть ся і сидить, мов труся.

— А леж мамусю; він так мусить сидіти, бо ми бавимо ся в татуся і мамусю.

Мала потіха.

Хлоп: Як пан „гадукат” думають: чи програю?

Адвокат: Як мало маєте грошей, то скоро програєте; а як маєте грошей багато, то на програну мусите ждати довго.

Перед подружем.

— За шевця не пійду; я соромилаб ся свого мужа.

— Маєте, панї, рацію... Ви повинні вийти за боднаря, бо сей вставив би вам дешево пару клепок, яких вам рішучо хибує.

В школі.

— Галайкевич! Скажи мені, які то є молочні зуби?

— Молочні зуби то є такі зуби, що ними гризуть діти молоко.

Найправдоподібнійше.

Учитель: І що робили хлопці, яких Набуходоносор вкинув до печі?

Школяр: Пріли.

Незвичайна причина.

Гість: Скажи мені, Івасю, чи твої мама хорі, що лежать в ліжку?

Івась (син пияка): Ні, але лежать тому, бо боять ся, щоби тато не заставили ліжка за горівку.

По запустах.

— Но, донечко, запусти скінчили ся, ніхто тебе не взяв, а ти скінчила вже трийцятую весну.

— То ваша вина, татусю, пощо ви так скоро оженили ся?

Наші діти.

Тітка (стара панна): Слухай же, Влодку, коли я уродила ся в році 1876, то кількож мені тепер літ?

Влодко: Тато казали вчера, що то хибя сам лише чорт знае.

На селі.

Дідичка: А чого ти плачеш, Горпино?

Горпина: Бо окоман мене збив.

Дідичка: Та яким правом?

Горпина: Ніяким правом, але кийом.

СОКОЛИКИ

Комедія в 4-ох діях Григорія Цеглинського.

СЯ КОМЕДІЯ НАДАЄТЬ СЯ ВПОВНІ ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВ. ДО ВІДОГРАНЯ ПОТРІБНО ВСЕГО 7 ЖЕНЩИН І 6 МУЩИН.

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.

Замовлення висилайте враз з грішми на адресу:

“SVOBODA”, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЗМІСТ.

сторона	сторона		
Календаріум (святя грецько-кат., американські, латинські і народні приповідки)	3—14	Цікаві факти про людське тіло..	144
У хвилю важну (новорічний вірш)	15	Скількість женщин	144
25-літній ювілей Українського Народного Союзу	16	Шлюбні ювілеї	144
Українцям в Америці (новорічний вірш)	32	Пан професор (оповідане)	145
В честь 25-літнього ювілею У. Н. Союзу (вірш)	33	Морська вода	147
„Зі Союзу“ (оповідане)	34	Як жити 100 літ	148
В єдності сила (вірш)	36	Шпигун (оповідане)	150
Українська Рада в Америці	38	Моїй матери (вірш)	154
Мусить ясно бути! (вірш)	44	Як тобі, так і мені (вірш)	156
Українська Центральна Рада	46	Переховуване яєць на зиму	156
Прапор України (вірш)	64	Перли (вірш)	158
Його стяг (оповідане)	66	Котигорошок (народна казка)	160
Синьо-жовтий прапор	70	Про вартість риби	169
В честь 58-літніх роковин смерти Т. Шевченка (вірш)	72	Прощене (вірш)	170
Еміграція австрійських Українців перед війною	73	Нагорода Нобля	170
Пращай, Україно (вірш)	75	Лікарство на спазми (оповідане)	172
Михайло Павлик	76	Ливний край (оповідане)	177
Огонь горить! (вірш)	78	Терновий вінок (вірш)	178
Дещо про Лемківщину	79	Як стати бесідником	180
Афоризми 82, 92, 96, 123, 176, 194, 228	231	Наше жите (вірш)	184
Галицькі повстання XV—XVI віку Селянська самооборона в Галичині 1848—49 р.	84	Хутір (оповідане)	186
3 культури Хмельниччини	85	Любов молодости	190
Пісні Хмельниччини	88	Плакаймо здоровле	192
Іван Богун	90	Жите (вірш)	194
Филип Орлик	92	Живий труп (оповідане)	196
М. Галуцинському (вірш)	94	Що я повинен читати?	198
Зображення смерти в народних вірваннях і в літературній творчості (розвідка)	96	Дух Правди (оповідане)	200
Хто винен? (оповідане)	97	Поблідли рожі (вірш)	201
В тихім гаю серед ночі (вірш)	113	Цвітна неділя (оповідане)	204
Два ставки (оповідане)	118	Фонд совісти	206
Незаслужена слава (оповідане)	120	Здоровле найдорозше	208
Мірене температури	124	Нахил до злочину є вроджений	209
Найдовший день	132	Вперед (вірш)	210
Пустиня на океані	134	Нація	210
Турецький переказ про псів	134	Заборона мови	212
Найглибше місце на океані	136	В хвилях туги (поезія в прозі)	213
Як я редагував рільничу газету (оповідане)	137	Одеса — пристань України	214
Заміна американських мір на європейські і заміна європейських мір на американські	138	Індійська легенда про сотворення чоловіка	216
Науки про сьвіт	143	Як молять ся наші старі люди	218
		Плекане тіла	220
		Гей, на бій! (вірш)	221
		Горе (вірш)	222
		Українська всячина	222
		Галичина і Буковина перед 14-ти роками	224
		Павло (оповідане)	226
		Невеселому (вірш)	228
		Не сумуй (вірш)	230
		Пореволуційні реформи в Мексику	230
		Еміграція австрійських Українців	231
		Пояснення до деяких фотографій, помішених в сім календарі	232
		Жарти	234

Чи Ви є передплатником „СВОБОДИ“?

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО
ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ТІ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА“ є найбільшою зі всіх українських ча-
сописий в новім і старім краю.

„СВОБОДА“ виходить три рази тижнево — у второк,
четвер і суботу.

„СВОБОДА“ подає цікаві новини американські і кра-
єві, популярно-наукові розвідки, оповідання і фейлетони.

„СВОБОДА“ також подає найдокладніші відомости
з поля війни і з вашого рідного села та повіту.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ:

В ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК - - - - \$3.00

„ „ НА ПІВ РОКУ - - - - - \$1.75

„ „ НА 3 МІСЯЦІ - - - - - \$1.00

В ДЖЕРЗИ СІТИ І ЗА ГРАНИЦЕЮ НА РІК - - \$3.50

„ „ „ „ НА ПІВ РОКУ \$2.00

„ „ „ „ НА 3 МІСЯЦІ \$1.25

Звертаєсь увагу, що на кредит нікому не висилаєть
ся часописи.

Гроші належить висилати враз з замовленем на поштовий або екс-
пресовий моні-ордер або в режістрованім листі на адресу:

„SVOBODA“, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

DR. BREZANY,

ЛІКАР З ЄВРОПИ

Говорить по українськи.

ЛІЧИТЬ ВСЯКІ НЕДУГИ СКІРНІ МУЩИН І ЖЕНЩИН
І ПЕРЕВОДИТЬ СЯ ОПЕРАЦІІ.

Години урядові:

9—10 рано

3—4 попол.

7—8 вечер

Office : 1625 Cass Avenue

ST. LOUIS, MISSOURI,

Phone: Bell Tyler 166.

ТЕАТРАЛЬНІ КНИЖКИ

які має на складі

КНИГАРНЯ „СВОБОДИ”:

Американський Шляхтич. Образ в життя русських робітників, в 3-ох діях. — Ціна30 цнт.	Настоящі, комедія в одній дії. — Ці- на20 цнт.
Американець, веселий образ в життя на- роду зі співами, в трох діях. — Ці- на15 цнт.	Наталка Полтавка. Оперетка в 3. діях. — Ціна20 цнт.
Бондарівна. Драма в 4. діях а 5. від- словах. — Ціна20 цнт.	Невольник, драма в 5. діях.—Ціна 15 ц
Блудний син. Образ в життя наших ви- селенців в Америці у 4 актах зі спі- вами. — Ціна25 цнт.	Не клени. Образ в життя народа в одній акті.—Ціна.....10 цнт.
Власна хата. Пролог. Для виповнення про- грами при отвореню власних Народних Домів і читальень.—Ціна10 цнт.	Ой не ходи Грицю, та на вечерниці. На- родна драма зі співами в 5. діях М. Старипського. (В перерібці Александро- ва. — Ціна30 цнт.
Вихованець. Народна комедія в 3. діях зі співами і танцями. — Ціна 25 цнт.	Ох! не люби двох! Оперетка в 3. діях. — Ціна25 цнт.
В неволі темноти. — Комедія в життя ру- сько-американського народа в 3. ак- тах. — Ціна25 цнт.	Пекло в хаті. Образ в життя народа в од- ній дії. — Ціна.....15 цнт.
Вертеп. Спецічна картинка для колядні- ків, що ходять по хатах в часі Різ- двяних Свят. — Ціна5 цнт.	Свенруха. — Комедія в 3. діях. — Ці- на25 цнт.
Гостина сьв. Николая, драматична гре- для дітей. — Ціна10 цнт.	Страйні. — Спецічний образ в трох діях з життя хліборобів в Галачині. (Шту- ка для аматорських театрів). — Ці- на20 цнт.
Два домики і одна фіртка. Комедія в 1 дії. — Ціна15 цнт	Сонолики, комедія в 4-ох діях. — Ці- на.35 цнт.
Зоря нового життя. Комедія в чотирох ді- ях. — Ціна30 цнт	Сатана в бочці. Комедія зі співами в 1 дії. — Ціна.....10 цнт.
Іццо-Сват, комедія в 1. дії.—Ціна 10 ц.	Терновий вінок або Жертви царизма, драма на 4 дії — Ціна.....50 цнт.
Капраль Тимко або Що нас губить? На- родна мєльдрама в 5-ох актах, І. Мядловського. — Ціна.....20 цнт.	Тато на заручинах. Міщанська пригода в одній дії. — Ціна10 цнт.
Мати Наймичка. Драма в 4. діях..25 цнт.	Убийники, мєльдрама в п'яти діях а оди- найцяти відсловах. — Ціна....35 цнт.
Манігура. Комедія в одній дії, зі спі- вами і танцями. — Ціна10 цнт	Украдене щастє. Драма в сільського жи- тя в 5-ох діях. Написав Іван Франко. — Ціна25 цнт.
Мужики Аристократи. Народний образ в двох діях. — Ціна15 цнт.	Хто винен, драма в трох діях. — Ці- на.....15 цнт.
Монольоги, ч. 1. — Ціна.....20 цнт.	—
Монольоги, ч. 2. — Ціна.....20 цнт	Вічевий співаник. — Ціна5 цнт.
Монольоги, ч. 3. — Ціна.....20 цнт.	Вибір поезій Івана Франка (з життєпи- сью автора). — Ціна35 цнт.
На відпуст до Києва, комедія в 3-ох діях, — Ціна.....30 цн	Пісні емігрантів. — Ціна10 цнт.
Наймичка, Драма в 5-ох діях — Ці- на.....35 цнт.	Різдвяна ніч (з 10 образами). — Ці- на20 цнт.
	Робітничі пісні. — Ціна.....10 цнт.

Гроші належить висилати враз з замовленєм на поштовий або ек-
спресовий моні-ордер або в режістрованім листі на адресу:

“SVOBODA”, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Недужі мушини і жєнщини ПРИХОДІТЬ ДО НАС!

З ЯКОЮБУДЬ ХРОНІЧНОЮ, НЕРВОВОЮ І ДОЛЕГЛИВОЮ СЛА-
БОСТІЮ, ЯКІ ВИМАГАЮТЬ ОПІКИ ЛІКАРІВ І СПЕЦІАЛІСТІВ.
ШУКАЙТЕ ПОМОЧИ ТАМ, ДЕ Ї МОЖНА НАЙТИ
і вертайте правою дорогою до доброго здоровля.

749 Sxth Ave.,

NEW YORK, N.Y.

BETWEEN 42nd

and 43rd Sts.

ГОДИНИ
УРЯДОВІ :

від 9-тої рано до
4-тої пополудни.

ВЕЧЕРАМИ :

від 6-тої до 8-мої.

В НЕДІЛІ :

від 10-тої рано до
2-ої пополудни.

ОГЛЯДИНИ НЕ БУДУТЬ ВАС КОШТУВАТИ НІЧОГО, коли віддастьє ся їх опії. Докладні ОГЛЯДИНИ відкриють Ваш ПРАВДИВИЙ ФІЗИЧНИЙ СТАН і впровадять Вас на добру дорогу до здоровля, зашадять Вам терпіня і усунуть всякі непевности.

Довгі літа практики. Найновїші успішні методи, медичні і електричні апарати. Новомодне уладженє. Все тут як найліпше для недужих людий.

Сотки мушин і жєнщин уникнуло операцій через поспїшне застосованє пайновїших научних метод.

Коли Ви не могли найти доси пільги у Ваших терпінях і чуєтьє зневїрені, то зголосїтьє ся до НАС і переконайте ся які успіхи можна осягнути для Вашого здоровля, при примїненю найновїших метод у ліченю.

ЧИ ВИ ТЕРПИТЕ

на ослабленє нервів, болї в крижах, втрагу памяти, бите серця, слабїсть нирок, задумчивїсть, пригнобленє, болї голови, дроші, приви-ди, ослабленє членів тіла; боляки, скїрні викиди, катар, печє Вас горло, болї жолудка і в крижах, болї горла, горячку, запір, ревма-тичні болї, прищі? Сї як і другї недуги є першою проявою яка може нанести шкоду Вашому здоровлю.

Ми лічимо мушин і жінок через довгі роки. Вашї відвідини упевнять Вас про нашї спосїбности і вдоволять Вас, бо ми поможемо Вам в скорім часї. Ми лічимо саму причину недуги а її симптоми уступають скоро. Памятайте, що порада є зовсїм безплатна.

Приходїть до нас сейчас, коли шукаєте помочи лікарської. Зво-лїканє є небезпечнє.

DRS. DOYLE & LEWIS,
749 Sixth Ave., Between 42nd and 43 Sts., New York, N.Y.

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ І ЛЬОКАЛІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ І КАНАДІ.

ВЖЕ МОЖНА ДІСТАТИ **ВЕЛИКУ КАРТУ УКРАЇНИ.**

Мала карта загально звісна і певно нема Українця, який би її не мав.

Велика карта України має зовсім вигляд малої; виготовлена в 10 красках, тільки на трівкішій папері і натягнена на полотно.

Величина її 65 через 41 інчів.

В горі і на долині заосмотрена вона в дручкі, так, що дасть зивати ся і переносити з місця на місце. З огляду на те, що се одинока карта подаюча

майже всі подробиці нашої вітчизни, е вона необходима в кожній школі, льокалю, редакції і взагалі всюда де тільки гуртують ся Українці в просьвітних цілях.

ЦІНА З ПЕРЕСИЛКОЮ \$15.00.

Хто бажае наперед знати, як вона виглядае, хай замовить собі малу карту 21x34 цілі за 50 цнт.

Хто замовить одну велику карту, той дістане дві малі в додатку.

Сї великі мапи кольоруе ручно сам автор праці п. Ник. Дячшин, і се дае запоруку, що мапи будуть гарно викінчені.

Замовленя слати на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

НЕБУВАЛА НОВІСТЬ НА СОБОРНІЙ УКРАЇНІ.

В честь і на славу повсталої нашої української держави, вже вийшли ІСТОРИЧНІ ОБРАЗИ УКРАЇНСЬКИХ ВОЛОДАРІВ ТА НАЙВИЗНАЧНІЙШИХ МУЖІВ.

Всього повного збору найславніших українських діячів на поли народнім та церковнім ніхто еще не видав. Се табло містить в собі 55 ОСІБ І 22 ВАЖНИХ ІНІЦІХ ПОДІЙ, а се все викінчене чудово, артистично і неввичайно принадно — В 10 КРАСНАХ І ЗОЛОТІ. Розмір величезний, 28x35 цілів. В хронологічнім порядку представлені ВСІ ДИНАСТІІ: кївська, галицька, волинська, литовська і Гетьманщина.

Кожий Українець вчитае з него ВЕЛИЧ І БУВШУ СЛАВУ РІДНОГО НАРОДУ. Тому кожній Українець, з патріотичного обовязку і з практичного згляду ПОВИНЕН ТАКИЙ ОБРАЗ НАБУТИ. Він повинен знаходити ся в кождім домі, галі і школі. Він удогіднить ПІЗНАНС РІДНОЇ ІСТОРІІ, ДЕРЖАВНОГО І НАРОДНОГО ЖИТЯ. Табло оздоблене красною вінетю; по середині фани Січ, медальони, лаври, герби, гетьманські булави, глоб, сонце, інсигнії державні; по боках представлені події Історичні.

МИМО ВЕЛЬМИ КОШТОВНОГО НАКЛАДУ репродукції оригіналу в теперішних часах, ЦІНА СИХ ОБРАЗІВ Є ДУЖЕ УМІРКОВАНА—ПО \$1.75 ЗА ПРИМІРНИК, ВЛУЧАЮЧИ В ТО ПОЧТОВУ ПЕРЕСИЛКУ. Чужинці вельми заінтересували ся тим чудовим твором і навіть офірують по \$5.00 за примірник. но я бажаю, ЩОБИ СІ ОБРАЗИ РОЗІЙШЛИ СЯ НА ХОСЕН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПО ЦІЛІМ СЬВІТІ, і тому так дешево продаю Іх.

Замовленя і гроші прошу висилати на адресу:

“SVOBODA”,

83 Grand Street,

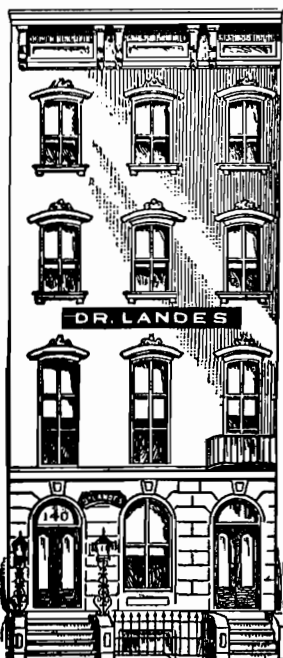
Jersey City, N. J.

ХОРІ ЛЮДИ!

**ЧИ НЕ СТРАТИЛИ ВИ ТЕРПЕЛИВОСТІ,
ПО ПРИЧИНІ ВАШОЇ НЕДУГИ.**

З дня на день з року на рік займаюь ліченням хорих людей. Представте собі скільки хорих я уже вилічив та скільки хорим я уприємнив жите. Коли Вам жите надоїло задля пробованя ріжних ліків і коли відчуваєте, що Ваш стан здоровля стало погіршуєсь, старайтесь сейчас звернутись до

Dr. Leonard Landis

140 EAST 22 ST., N.Y.

Він Вам цілковито даром порадить, що Вам робити, аби Ваше жите охоронити і пояснить Вам о вашій недюзі. Лічу вже через 25 літ з добрим успіхом всі недуги, як: ослаблене, затроєне крови, недуги жолудка, с е р ц я, легких і т. д.

Недуги полові і нервові лічу за помочию електричних апаратів і „Х лучів“, через які переглядаю Ваші внутренности. Не кождий лікар посідає ті апарати, для того, що вони дуже дорогі. Розсліджую також моч хемічно. Не відкладайте на завтра а сейчас приходіть до знаного всім

Dr. LEONARD LANDIS

140 E. 22nd Street (межи Lexington & 3rd Ave.) New York

Години прийнять: від 10. рано до 8. вечер. В неділі від 10. рано до 1. пополудни.

ТЕРНОВИЙ ВІНОК

або Замовлення висилайте враз з грішми
ЖЕРТВИ ЦАРИЗМА на адресу:
драма на 4. дії. „SVOBODA”
Ціна 50 центів. 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Дорогі Родимці!
Свій до свого!

Коли хочете купити діамантовий перстень, годинку або слюбні обручки з чистого 14 або 18 каратового золота, то удайтеся лише до старої християнської фірми, існуючої поперех 10 літ в Нью Йорку, і яка є добре звісна Українцям.

Гроші звертаєсь сейчас, коли Ви не є задоволені з товару.

Зайдіть особисто до skleпу та порівняйте наші ціни з цінами других фірм.

Ф. В. МАТИЛЬКЕВИЧ

УКРАЇНСЬКИЙ
ЗОЛОТНИК

129 E. 7th St., New York, N. Y.

THE MARKET STREET NATIONAL BANK, SHAMOKIN, PA.

ЩАДНИЦЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗЛУЧЕНИХ ДЕР-
ЖАВ І СТЕЙТУ ПЕНСИЛЬВЕНІЯ.

Вплачений капітал ----- \$100.000.00

Надвижка і зиски (зароблені) \$230.000.00

Депозити \$1,000.000.00

Платить 3% від часових депозитів.

W. H. UNGER, President,

M. G. STIEF, Vice President,

W. H. TIER, Cashier.

АЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ

має

ДОБІРНУ ГРОСЕРНЮ

товар сьвіжий, продає дешево
але лише за готівку.

524 Pine & Franklin Sts.,
SHAMOKIN, PA.

The National Bank of Shamokin, Penna.

ОДИН З НАЙБІЛЬШИХ БАНКІВ
в Нортумберленд повіті.

*JOHN MULLEN, President, A. D. ROBERTSON, Vice President,
GEO. C. GRAEBER, Cashier, FRANK A. GABLE, Ass't Cashier.*

А К Т И В А:

Капітал	\$100.000.00
Надвшка і нероздільні зиски	460.000.00
Стан чинний	2,800.000.00
Депозити понад	2,200.000.00

Платить 3% від часових депозитів.

Вложений в сїм банку грїш є певний.

Shamokin Lumber and Mfg. Co.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ДЕ-
РЕВА І МАТЕРІЯЛУ
БУДІВЕЛЬНОГО.

КОНТРАКТОРИ - - - - -

- - - - - І БУДІВНИЧІ

37 So. 5th St., Shamokin, Pa.

UNGER AND SNYDER АДВОКАТИ

ЗАСТУПАЮТЬ У ВСЯКИХ
СПРАВАХ СУДОВИХ І РЕ-
ПРЕЗЕНТУЮТЬ ДОБРІ АСЕ-
КУРАЦІЇ ВІД ОГНЮ.

241 Spruce Street,
SHAMOKIN, PA.

СОРОКАТИ ШТАНИ

і інші веселі оповідання.
ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

Замовлення висилайте враз з грошми
на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Іван Глова, предс.,
М. Сметана, касієр,
Іван Прожек, секретар.

Russian Mercantile Association

найстарший український
штор в Америці, має завсідги
доволі сьвіжого товару та
продає по дуже уміркованих
цінах. Посилає також гроші і
продає шифкарти до всіх ча-
стий сьвіта. Обертає місячно
сумою \$10.000.

Заряд. Марко Сметана.

605 N. Shamokin Street,
SHAMOKIN, PA.

JOHN S. SAUSSER ПОПРАВЛЯЄ СТАРІ ПЕЦИ І ПРОДАЄ НОВІ.

Спродает все, що відносить ся
до виробів бляшаних, дахів,
пльомберства і домашних
знарядів.

НАЙЛІПШІ ЛЯМПИ.

ЕЛЕКТРИЧНІ
РОБОТИ.

519 N. Shamokin Street,
SHAMOKIN, PA.

REITZ BROTHERS

corner Clay and Franklin Sts.,
SHAMOKIN, PA.

КОНТРАКТОРИ - - - - -

— і —

- - - - - БУДІВНИЧІ

Будують доми і продають всякого рода дерево і матеріал будівельний.

WARREN UNGER

ВЛАСТИТЕЛІ ВЕЛИКОГО ШТОРУ З ЗЕЛІЗНИМИ РІЧАМИ І ПЕЦАМИ.

Уряджують огрівальні парою і горячою водою, покривають руфи (дахи), закладають ринви (рури), пльомбують, закладають електричні переводи і т. д.

Market and Walnut Sts.,
Both Phones
SHAMOKIN, PA.

ПЕКЛО В ХАТІ!

ОБРАЗ З ЖИТЯ НАРОДА В ОДНІЙ ДІІ

ЦІНА 15 ЦЕНТІВ

Замовлення висилайте wraz з грішми на адресу:
SVOBODA, 88 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J

Dime Trust & Safe Deposit Company, Shamokin, Pa.

А К Т И В А :

На льокаціях.....\$ 955.354.44
Банковий дім..... 113.900.00
Готівка і резерва 101.398.28
Разом.....\$1.170.652.72

З О Б О В Я З А Н Я :

Капітал\$ 125.000.00
Надвипшка 125.000.00
Нерозділені зиски 55.516.65
Всякі депозити... 865.136.07
Разом... \$1.170.652.72

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

Урядники Банку:

F. P. LLEWELLYN, *President*, W. U. JURY, *Vice President*,
JOHN L. SHEEF, *Treasurer*.

SHAMOKIN BANKING COMPANY, SHAMOKIN, PA.

W. C. McCONNEL, President, C. A. BARRON, Vice President,
D. W. HEIM, Cashier.

Закладовий капітал \$100.000.00.

Вплачений капітал \$50.000.000.

Надвижка \$93.000.00.

Платить 3% від часових депозитів.

Скора і старанна обслуга у всіх банкових функціях. — Наймод-
нійше уряджений і ведений після найліпших метод і угодінь.
УДІЛЯЄТЬ РАДО ЧЕКОВЕ КОНТО ДЛЯ КОРПОРАЦІЙ, ФІРМ
І ПООДИНОКИХ ЛЮДИ.

СЛОВАР ЧУЖИХ СЛІВ

12.000 слів чужого походження в укра-
їнській мові. Зібрали др. Зенін Кузеля
і Микола Чайковський.

ЦІНА ДВА ДОЛЯРИ.

Замовлення висилайте враз з
грішми на адресу:

„SVOBODA”

88 Grand St., Jersey City, N.J.

ГАРНИЙ ВИГЛЯД ЗАПОРУКОЮ ВСЯКОГО УСПІХУ

„Ля Метаморфоз“ Крем \$1.00

(ПОДВІЙНА ВЕЛИЧИНА СЛОІКА);

Пудер 35 цнт. і Мило 25 цнт.

Вони очищать Ваше лице від веснянок, чорну-
шок прищів і т. п. і дадуть Вашому лицу білість,
чистість і шовкову гладкість.

Для виплекання гарного волося або вусів ужи-
вайте волосоплекателя зв. „Ля Метаморфоз”. —
Ціна \$1.00.

Для скорого і без болю усуненя волося, з місць
де вони Вам не бажані, уживайте „Адамс” Нищи-
теля Волося. — Ціна \$1.00.

Щоби мати білі, чисті, блискучі зуби і приємний запах з губи, ужи-
вайте „Адамс” Масьт на Зуби, яка коштує 50 цнт. (подвійна скільність).

Замовлення враз з грішми (готівкою, моні-ордером або марками) при-
силайте на адресу:

ADAMS CHEMICAL LABORATORIES

490 E. 139th St., Dept. 33. New York, N. Y.

НАЙМИЧКА

драма в пяти діях.
Написав Іван Тобилевич
(Карпенко Карий).

— ЦІНА 35 ЦЕНТІВ. —

Замовлення висилайте враз з грошіми
на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

ОСНОВАНИЙ 1915 РОКУ.

Jones Hardware Co.,

Knights of Columbus Bldg.

115 Independence Street.

SHAMOKIN, PA.

Склеп де можете набути
всякі річи для домаш-
ної і господарської
потреби.

Даємо Green Trading Stamps

ПИЙТЕ ВСЕГДА
ШАМОКІНСЬКЕ ПИВО

Ліпшого нігде не виро-
бляють, як у

Fuhrman & Schmidt

(власителі бровару)

SHAMOKIN, PA.

THE GUARANTEE TRUST and SAFE DEPOSIT CO.,

SHAMOKIN, PA.

29-31 EAST IND STREET.

Капітал ----- \$125.000.00

Надвижни ----- 240.000.00

ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

C. C. LEADER, President,

E. G. SEILER, Vice President,

T. S. HAMILTON, Secretary,

J. W. HAUPT, Treasurer.

Lloyd i Kopyscianski АДВОКАТИ

Одинока русько-польсько-словенська фірма адвокатська в місті Шамокін. Займаєсь справами гіпотечними реальностей і асекурацією від огню. До всіх європейських справ zatrudняемо європейського адвоката.

1--2 E. Independence St.,
SHAMOKIN, PA.
(Напротив Opera House)

PETER VAN

виробляє

НАГРОБНИКИ
КАМІННІ ПЛИТИ

ЖЕЛІЗНІ ОГОРОЖІ.

SHAMOKIN, PA.
cor. INDEPENDENCE & MARKET Sts.

ЗНАНЄ ЖИТЯ

„Знанє Житя” — се нова книжка на 58 сторін друку, видана накладом „Свободи”, а вийшла зпід пера д-ра С. ДЕМИДЧУКА.

Ціна разом з пересилкою 30 центів.

Ся праця написана в популярно-науковім тоні, має напрям уморальняющий, а основні взори вхоплені з практичного життя великих мужів. Вона повинна находити ся в кожній укр. каті.

„SVOBODA”

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Frank Bobkowski

ПІДПРИЄМЦЯ
ПОХОРОНІВ

Винаймає також керичи на весіля, похорони та при інших оказіях по дуже низких цінах.

Race Street,
SHAMOKIN, PA.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

професора

М. ГРУШЕВСЬКОГО

ч. I. і II. в полотняній твердій оправі.

ЦІНА \$3.50.

Замовлення висилайте wraz з грошми на адресу:

„SVOBODA”

83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ЛУЧНОСТІ СИЛА!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

ЄДИНОКА НАША ПРАВДИВО УКРАЇНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
В АМЕРИЦІ, ОСНОВАНА 1894 РОКУ, ЧИСЛИЛА 3 ДРЕМ 31,
ЖОВТНЯ 1918 Р. 11.411 ЧЛЕНІВ І СКЛАДАЄТЬ СЯ З 201 ПО-
ВАЖНИХ ТОВАРИСТВ, БРАТІВ І СЕСТРИЦЬ.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

видав на посмертне, запомоги в разі каліцтва, неспособности до праці і т. п. за час свого істования по день 31, жовтня \$1.475.274.98.

При Українським Народним Союзі істкує також 147 відділів для діт-
тей, до котрих належить 2.926 діттей.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Одинока українська організація, яка відповідає законним вимогам всіх стейтів Злучених Держав і Канади. — Одинока українська організація, яка прийняла справедливу систему влячення членських вкладок після літ. — Одинока українська організація, яка дає певність, що зможе сповнити всі свої обовязки супроти своїх членів. — Маєток У. Н. Союзу виносить \$491.806.75. — Одинока українська організація, яка стараєть ся також о моральне і просвітне піднесенє своїх членів.

Кожний член У. Н. Союзу дістає обему часопись „Свободу” три рази в тижни.

ВСТУПАЙТЕ САМІ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА ТА ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТІ.

В кожній місцевости Злучених Держав і Канади повинен істнувати відділ У. Н. Союзу. Кожний Українець чи Українка повинні належати до У. Н. Союзу.

По всі інформації в справі У. Н. Союзу пишть сейчас до головної канцелярії У. Н. Союзу на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION,

P. O. Box 76

Jersey City, N. J.